

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΑΣΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ - ΦΥΣΙΚΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ

ΜΠΙΤΟΣ Ι. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ
ΔΑΣΟΛΟΓΟΣ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΖΑΓΚΑΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ, ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2009

Ημερομηνία προφορικής εξέτασης:

15 Οκτωβρίου 2009

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Θεοχάρης Ζάγκας

Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος
(Επιβλέπων)

Θέκλα Τσιτσώνη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού
Περιβάλλοντος

Δημήτριος Καραμανώλης

Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος

«Η έγκριση της παρούσας Διπλωματικής εργασίας από το τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα (Ν. 5343/1932, άρθρο 202 § 2)».

ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI
FACULTY OF FORESTRY AND NATIONAL ENVIRONMENT
SCHOOL OF FOREST PRODUCTION - PROTECTION OF FORESTS -
NATURAL ENVIRONMENT
LABORATORY OF SILVICULTURE

MASTER THESIS

THE NATIONAL PARK OF Mt OLYMPUS IN THE
INTERNATIONAL STATUS OF PROTECTED AREAS
PROBLEMS OF ITS MANAGEMENT

BITOS I. TRIANTAFILLOS
FORESTER - ENVIRONMENTALIST

SUPERVISOR: ZAGAS THEOCHARIS, DEPUTY PROFESSOR

THESSALONIKI 2009

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου είναι η πρώτη φυσική περιοχή της Ελλάδας που τέθηκε υπό καθεστώς ειδικής προστασίας και αποτελεί ένα από τα πιο ιδιαίτερα φυσικά οικοσυστήματα ολόκληρου του πλανήτη. Επί σειρά ετών αποτελεί πόλο έλξης για ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων, οι οποίοι τον επισκέπτονται κάθε χρόνο για να βιώσουν από κοντά τους εντυπωσιακούς γεωλογικούς σχηματισμούς, τη συνεχόμενη αναστροφή των κλιματικών συνθηκών και κυρίως τη μεγάλη ποικιλία των μικροπεριβαλλόντων και των οικοτόπων που αναπτύσσονται στο εσωτερικό του.

Όντας ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας μας, ώθησε τις εκάστοτε κυβερνήσεις να θεσπίσουν αυστηρά μέτρα για τη προστασία και τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος του Δρυμού αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Παράλληλα, κίνησε το ενδιαφέρον πολλών επιστημόνων να ερευνήσουν και να προσδιορίσουν τα οικολογικά χαρακτηριστικά του, αλλά και τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις που απορρέουν από τη διαχείρισή του, δημιουργώντας έναν αρκετά σημαντικό βιβλιογραφικό όγκο.

Με την παρούσα διατριβή επιχειρείται η περιγραφή του εγχώριου και διεθνούς συστήματος των προστατευόμενων περιοχών και η ανάδειξη της θέσης και της σημασίας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου μέσα στα συστήματα αυτά. Γίνεται λεπτομερής καταγραφή του νομικού καθεστώτος και του θεσμικού πλαισίου, κάτω από το οποίο λειτουργεί ο Δρυμός, καθώς επίσης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος και των χρήσεων γης στην ευρύτερη περιοχή. Επίσης, πραγματοποιείται μια ανασκόπηση της μέχρι τώρα διαχείρισης του Δρυμού, καταγράφονται τα προβλήματα και οι παραλείψεις κατά την άσκηση της, από τους εκάστοτε αρμόδιους φορείς και προτείνεται η καθιέρωση ενός σύγχρονου πλαισίου μέτρων, τα οποία υπαγορεύονται και από την εντυπωσιακή ποσοτική και ποιοτική μεταβολή του τουριστικού ρεύματος που εισρέει στο Δρυμό, την τελευταία 20ετία.

Παρατίθενται σημαντικά στοιχεία για την βλάστηση και τη χλωρίδα του Δρυμού, καθώς αναλύονται και περιγράφονται διεξοδικά οι διαδοχικές ζώνες βλάστησης αλλά και τα δασικά οικοσυστήματα που διακρίνονται στο περιβάλλον του. Γίνεται αναφορά στα σημαντικότερα και σπανιότερα είδη της πανίδας που διαβιούν στον ορεινό όγκο του Ολύμπου και στους 15 τύπους οικοτόπων που έχουν αναγνωριστεί στον Εθνικό Δρυμό. Επιπλέον, στα τελευταία κεφάλαια της εργασίας παρατίθενται αναλυτικά στοιχεία για τον όγκο και την προέλευση των επισκεπτών

του Δρυμού κατά το χρονικό διάστημα 1990-2001 και για τις προτιμήσεις τους, όσον αφορά τις διαδρομές που ακολουθούν αλλά και τους τόπους διαμονής τους και με βάση τα στοιχεία αυτά υπολογίζεται η φέρουσα ικανότητα της περιοχής του Δρυμού.

Το μέγεθος αυτό είναι πολύ σημαντικό και η ανάλυσή του χρησιμοποιείται ευρέως σήμερα, στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό μιας περιοχής, με σκοπό να κατευθύνει αποφάσεις σχετικές με την κατανομή των χρήσεων γης και κυρίως να καθορίσει τα απαραίτητα μέτρα που πρέπει ληφθούν ώστε η περιοχή να ανταποκρίνεται στο μέγιστο επίπεδο ανάπτυξης από τον τουρισμό, τη γεωργία, τη βιομηχανία και τις υποδομές.

Τα νέα διαχειριστικά μέτρα, χωρίς να αποκλίνουν σε μεγάλο βαθμό από τα ισχύοντα, προτείνονται λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες αντιλήψεις και τάσεις που επικρατούν παγκοσμίως όσον αφορά τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, η οποία αποσκοπεί πλέον στη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη παράλληλα με τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας τους (Κακούρος κ.α. 2004).

ABSTRACT

The National Park of Mt Olympus is the first natural region in Greece that was put in a special protection status and one of the most special natural ecosystems of the entire planet. For several years attracts a large number of people, who visit the Park almost annually, in order to experience up close the impressive geological formations, the continuous reversal of climatic conditions and especially the great variety of micro-habitats and ecotopes that developed within its boundaries.

Being a very important part of the natural and cultural heritage of our country, led the respective governments to adopt strict measures to protect and conserve the natural environment of the Park and the wider region. At the same time, initiated the interest of many scientists to investigate and determine the ecological characteristics, and socioeconomic impacts of its management, creating a quite significant bibliographic volume.

This thesis attempts to describe the domestic and international system of protected areas and enhance the position and the importance of National Park of Mt Olympus in these systems. A detailed record of the legal system and the institutional framework under which the Park operates is being carried out, as well as the ownership and land use in the region. It also made a review of past management of the Park, listed the problems and omissions in its exercise by the relevant competent bodies and proposed to establish a modern framework of measures, which are justified by the impressive quantitative and qualitative change in the tourism current flowing in the Park, the last 20 years.

There are listed important issues for the vegetation and flora of the Park, as analyzed and described in detail, the successive vegetation zones and forest ecosystems that are distinguished in its environment. Reference is also made in the most important and rarest species of fauna living on the mountain of Olympus and the 15 habitat types have been identified in the National Park. Moreover, the last chapters of the study details on the amount and the origination of the Park's visitors during the period 1990-2001 and on their preferences, concerning the routes followed and the places of residence and based on these data, it is estimated the carrying capacity of the area of the Park.

This figure is very important and its analysis is widely used today in the environmental design of an area, in order to guide decisions on the allocation of land

uses and in particular to determine the necessary measures to be taken, so the site will be able to respond to the maximum level of development of tourism, agriculture, industry and infrastructure.

The proposed new management measures, without substantially derogate from the current, taking into account the modern concepts and trends that prevailing worldwide in the management of protected areas, which is intended now in the social and economic development while preserving their ecological balance (Kakouros et al. 2004).

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου διατριβής θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους ανθρώπους που μου συμπαραστάθηκαν ηθικά και υλικά και με βοήθησαν να φτάσω στο τέλος μιας πορείας, που σίγουρα δεν την περίμενα τόσο μακρά.

Πρώτα απ' όλα θέλω να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές των μαθημάτων του μεταπτυχιακού προγράμματος που ακολούθησα και συγκεκριμένα τον κ. Θεοδωρόπουλο Κωνσταντίνο και την κ. Ελευθεριάδου Ελένη, αμφότεροι Επίκουροι Καθηγητές του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για τις έντονες όσο και σωστές παρατηρήσεις τους, οι οποίες κατάφεραν να αφυπνίσουν τον, έως τότε, κοιμώμενο εγωισμό μου.

Επίσης, τον κ. Γκανάτσα Πέτρο Επίκουρο Καθηγητή του ίδιου τμήματος για τη συνεχή ψυχολογική υποστήριξη που μου παρείχε αλλά και τη σημαντική βοήθειά του στην εξεύρεση βιβλιογραφικών πηγών για το σύνολο των απαιτούμενων εργασιών. Ένα θερμό ευχαριστώ στον κ. Σκαλτσογιάννη Απόστολο Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος για την ιδιαίτερη ευαισθησία που επέδειξε στο δύσκολο μάθημα της Δασικής Γενετικής, τον κ. Καραμανώλη Δημήτριο Επίκουρο Καθηγητή και μέλος της Εξεταστικής Επιτροπής και φυσικά στην κ. Τσιτσώνη Θέκλα Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του ίδιου Τμήματος και επίσης μέλος της Εξεταστικής Επιτροπής, για την εν γένει συμπαράστασή της στα 5 σχεδόν χρόνια που διήρκησαν οι μεταπτυχιακές μου σπουδές και τις χρήσιμες παρεμβάσεις της στη διαμόρφωση της διατριβής.

Τέλος, οφείλω ιδιαίτερη μνεία στον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ζάγκα Θεοχάρη, επειδή ακριβώς δεν μπόρεσα να βρω τις σωστές λέξεις για να τον ευχαριστήσω. Στάθηκε δίπλα μου κάτι πολύ περισσότερο από επιβλέπων καθηγητής της διατριβής μου, ουσιαστικά σαν πνευματικός πατέρας μου και η συμβολή του στην επιστημονική μου εξέλιξη, στη μέχρι τώρα επαγγελματική σταδιοδρομία μου αλλά και στη πνευματική μου καλλιέργεια είναι καταλυτική.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ επίσης, στον ασκούντα χρέη Διευθυντή του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου κ. Καραϊσκο Αθανάσιο και στους συναδέλφους υπαλλήλους του ίδιου Φορέα κ. Παππά Δημήτριο και Κοσμίδη Γεώργιο

για την πολύτιμη βοήθεια τους στη συλλογή βιβλιογραφικού υλικού. Για τους ίδιους λόγους θέλω να ευχαριστήσω τον “ευδοκίμως τερματήσαντα” τη σταδιοδρομία του στη Διεύθυνση Δασών Ν. Πιερίας, συνάδελφο και φίλο κ. Ανδρεδάκη Παύλο, ο οποίος ούτως ή άλλως υπήρξε από τους πρωτοπόρους ερευνητές της περιοχής του Δρυμού.

Κλείνοντας τον πρόλογο, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου και τους δύο αδερφούς μου για την ψυχολογική και οικονομική συμπαράσταση που μου παρείχαν και την υπομονή που επέδειξαν στα αρχικά στάδια της πορείας αυτής.

Η παρούσα εργασία όμως, αφιερώνεται στη σύζυγο και σύντροφο της ζωής μου, συνάδελφο δασολόγο Αφροδίτη Σιαμάτρα και στη μόλις ενός έτους κόρη μου Παναγιώτα, οι οποίες υπέμειναν τα άγχη, τους εκνευρισμούς και τα ξενύχτια, που συνόδεψαν την ευτυχή ολοκλήρωση της πενταετούς αυτής διαδρομής, που άλλαξε οριστικά και αμετάκλητα την πορεία μου ως άνθρωπο.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	i
ABSTRACT	iii
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	v
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	vii
A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	1
B. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	3
B.1. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	3
B.2. ΛΟΓΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	5
B.3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	6
B.4. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	7
B.5. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ - ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	8
B.6. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	10
B.7. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΑΠΕΙΛΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	14
B.8. Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	17
B.8.1. Γενικά	17
B.8.2. Περιορισμοί και κενά στη λειτουργία του Διεθνούς Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών	19
B.9. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ	21
B.9.1 Γενικά	21
B.9.2. Σκοποί ίδρυσης των Εθνικών Δρυμών	25
B.9.3. Κυριότερα προβλήματα του συστήματος προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα	27
Γ. ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΛΥΜΠΟΥ	34
Γ.1. Ο ΟΡΕΙΝΟΣ ΟΓΚΟΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ	34
Γ.2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΑΒΙΟΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	35

Γ.2.1. Γεωμορφολογία και γεωλογική εξέλιξη του Ολύμπου	35
Γ.2.2. Μετεωρολογικές και Κλιματολογικές συνθήκες του Ολύμπου	37
Γ.2.3. Υδρολογικές συνθήκες του Ολύμπου	38
Γ.3. ΧΛΩΡΙΔΑ - ΒΛΑΣΤΗΣΗ	39
Δ. ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	41
Ε. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	43
Ε.1. ΖΩΝΕΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ	43
Ε.1.1. Μεσογειακή ζώνη βλάστησης (<i>Quercetalia ilicis</i>)	43
Ε.1.2. Ζώνη δασών οξιάς - ελάτης και ορεινών παραμεσόγειων κωνοφόρων (<i>Fagetalia</i>).....	44
Ε.1.3 Ζώνη ψυχροβίων κωνοφόρων (<i>Vaccinio - Picetalia</i>)	44
Ε.1.4. Εξωδασική ζώνη υψηλών ορέων (<i>Astragalo - Acantholimonetalia</i>)	46
Ε.2. ΔΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ	47
Ε.2.1. Οικοσυστήματα αείφυλλων σκληρόφυλλων	47
Ε.2.2. Ξηρό φυλλοβόλο δάσος δρυός και θαμνώνες χαμηλών υψομέτρων - Οικοσυστήματα φυλλοβόλων πλατυφύλλων	48
Ε.2.3. Δάσος κωνοφόρων, <i>Pinus nigra</i> (800-1.600 m).....	49
Ε.2.4. Μικτά δάση (1.200 m).....	50
Ε.2.5. Δάσος Οξιάς, <i>Fagus sylvatica</i> (800-1.800 m).....	50
Ε.2.6. Δάσος Λευκόδερμης Πεύκης, <i>Pinus heldreichii</i> (1.600-2.200 m).....	51
Ε.2.7. Υπαλπική ζώνη (2.200-2.918 m)	51
Ε.3. ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ	52
Ε.4. ΠΑΝΙΔΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ	54
Ε.5. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ	55
Ε.6. Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΤΥΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	57
Ζ. ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	63
Ζ.1. ΓΕΝΙΚΑ	63
Ζ.2. ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ	64
Ζ.3. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	65
Ζ.4. ΧΡΗΣΕΙΣ - ΚΑΛΥΨΕΙΣ ΓΑΙΩΝ.....	71
Ζ.5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ	73
Ζ.6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΖΩΝΩΝ ΚΑΙ ΟΡΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ.....	78
Ζ.7. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ.....	94

Z.7.1. Γενικές κατευθύνσεις	94
Z.7.2. Ισχύοντα Διαχειριστικά Σχέδια - Προτάσεις Διαχείρισης.....	95
Z.8. ΔΙΑΜΟΡΦΟΥΜΕΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ - ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	107
Z.9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	126
Z.9.1. Εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας της περιοχής του Δρυμού	126
Z.9.2. Αξιολόγηση της προσφοράς και της ζήτησης υπηρεσιών αναψυχής του Δρυμού - Αποτελέσματα έρευνας.....	128
H. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	134
Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	136

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Ο 21^{ος} αιώνας βρίσκει το φυσικό περιβάλλον του πλανήτη μας να δέχεται ισχυρές υποβαθμιστικές πιέσεις, οι οποίες απορρέουν από την ανάγκη επιβίωσης των φτωχών λαών αλλά κυρίως από την κερδοσκοπική τάση και την αδιαφορία των ισχυρών της γης.

Σύμφωνα με τον Διαμαντή (2002), οι πιέσεις αυτές διακρίνονται σε ανθρωπογενείς και σε πιέσεις που προκαλούνται από το βιοτικό και το αβιοτικό περιβάλλον. Μερικές απ' αυτές είναι: η μόλυνση της ατμόσφαιρας, η υποβάθμιση των χερσαίων και υδάτινων οικοσυστημάτων, η μόλυνση των υπογείων αποθεμάτων νερού, η υπερεκμετάλλευση και η σημαντική ελάττωση της έκτασης των τροπικών δασών αλλά και οι εκτεταμένες αποψιλωτικές υλοτομίες των εύκρατων δασών, η συνεχώς εκτεινόμενη αστικοποίηση που παρατηρείται στα παραλιακά μεσογειακά οικοσυστήματα και πλήθος άλλων βιοτικών παραγόντων.

Επομένως, η προστασία των δασικών οικοσυστημάτων και των στοιχείων που τα αποτελούν (αέρας, έδαφος και νερό) αλλά και των έμβιων όντων που διαβιούν εντός των ορίων τους, δεν αποτελεί εθνικό μόνο θέμα της εκάστοτε χώρας αλλά μείζον ζήτημα ολόκληρης της παγκόσμιας κοινότητας. Οι ευεργετικές επιδράσεις των δασών στην ισορροπία του κλίματος και η διατήρηση της βιοποικιλότητας της γης είναι, επίσης, ζητήματα που ξεφεύγουν από τα στενά όρια του κράτους και αναζητούν προτάσεις και λύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σήμερα, που η καταστροφή της φύσης έχει πάρει δραματικές διαστάσεις, δεν υπάρχει κυβέρνηση ή πολιτικό κόμμα που να μην περιλαμβάνουν στα προγράμματά τους, μέτρα για την προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος (Ντάφης 1992).

Μέσα στα πλαίσια της προσπάθειας να διασωθεί ότι είναι ακόμα δυνατό από τη φύση και το φυσικό περιβάλλον, εντάσσεται η ίδρυση εθνικών πάρκων, η ανακήρυξη προστατευόμενων περιοχών αλλά και η αυστηρή τήρηση των αποφάσεων των διεθνών οργανισμών που έχουν ιδρυθεί με σκοπό την προστασία της φύσης, καθώς και των συνθηκών και πρωτοκόλλων που, κατά καιρούς, υπογράφονται, απ' όλα σχεδόν τα συμμετέχοντα κράτη. Τέτοιες αποφάσεις είναι η συνθήκη του Rio de Janeiro (1992, Φ.Ε.Κ. 59/A/15-04-94) και το πρωτόκολλο του Kyoto (1998) για την προστασία του περιβάλλοντος, των δασών και της βιοποικιλότητας.

Ακόμα και σε εθνικό επίπεδο, η προστασία των δασικών οικοσυστημάτων δεν πρέπει να θεωρείται μοναδικό καθήκον όσων ασχολούνται με την άμεση διαχείρισή τους, αλλά απαιτείται η συμμετοχή και η υποστήριξη όλων των πολιτών, παραγωγικών και κοινωνικών φορέων και κυρίως πολιτική βούληση και επιστημονικά τεκμηριωμένες πολιτικές αποφάσεις (Διαμαντής 2002).

Η Ελλάδα εντάσσεται στην κατηγορία των χωρών που έχουν δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ευαισθησία για την προστασία και τη διατήρηση των δασικών και γενικότερα των φυσικών οικοσυστημάτων υπογράφοντας τις περισσότερες από τις διεθνείς συμβάσεις και συμμετέχοντας σε πολλές διεθνείς πρωτοβουλίες για το περιβάλλον. Όμως, όπως και πολλές άλλες προηγμένες χώρες, δεν έχει καταφέρει να επιλύσει το μεγάλο πρόβλημα της εφαρμογής των διεθνών κανονισμών και της συναφούς εθνικής νομοθεσίας αλλά και της αποτελεσματικής λειτουργίας των μηχανισμών ελέγχου, με αποτέλεσμα η προστασία των εγχώριων δασικών οικοσυστημάτων να επαφίεται κυρίως στην ευαισθησία και την ευσυνειδησία των πολιτών.

Ο σκοπός της διατριβής αυτής είναι η περιγραφή του εγχώριου και διεθνούς συστήματος των προστατευόμενων περιοχών και η ανάδειξη της θέσης και της σημασίας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου μέσα στα συστήματα αυτά. Μέσα στο πλαίσιο αυτό γίνεται λεπτομερής καταγραφή του νομικού καθεστώτος και του θεσμικού πλαισίου, κάτω από το οποίο λειτουργεί ο Δρυμός, καθώς επίσης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος και των χρήσεων γης στην ευρύτερη περιοχή. Επίσης, πραγματοποιείται μια ανασκόπηση της μέχρι τώρα διαχείρισης του Δρυμού, καταγράφονται τα προβλήματα και οι παραλείψεις κατά την άσκηση της, από τους εκάστοτε αρμόδιους φορείς και προτείνεται η καθιέρωση ενός σύγχρονου πλαισίου μέτρων, τα οποία υπαγορεύονται και από την εντυπωσιακή ποσοτική και ποιοτική μεταβολή του τουριστικού ρεύματος που εισρέει στο Δρυμό, την τελευταία 20ετία.

B. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

B.1. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ -

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο των περισσότερων στρατηγικών διατήρησης. Εντός των ορίων τους είναι εφικτή η προστασία της βιοποικιλότητας, η διασφάλιση της υγείας του οικοσυστήματος και η παροχή μιας σειράς πολύτιμων υπηρεσιών του, όπως καθαρό πόσιμο νερό, χώροι αναψυχής, τόποι αποθήκευσης σπάνιου πολλές φορές γενετικού υλικού και καταφυγίου άγριων φυτών και ζώων. Το απόθεμα που δημιουργείται στις περιοχές αυτές μπορεί να συνεισφέρει στους γειτονικούς πληθυσμούς της χλωρίδας και της πανίδας (Hockings 2003).

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει η *"Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης"* (I.U.C.N. 1994), προστατευόμενες περιοχές ορίζονται *«οι χερσαίες ή θαλάσσιες εκτάσεις, οι οποίες έχουν προορισμό την προστασία και τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και οι οποίες διαχειρίζονται με κάθε νόμιμο και αποτελεσματικό τρόπο»*.

Σύμφωνα με τον Κασσιόμη (1995), ο θεσμός των προστατευόμενων περιοχών καθιερώνεται αρχικά ως μια συνειδητή προσπάθεια της ανθρωπότητας, να εξασφαλίσει τη διατήρηση των ιδιαίτερων αξιών της φύσης μπροστά στον κίνδυνο της ραγδαίας υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ στη συνέχεια ο θεσμός εξελίσσεται με αποτέλεσμα να αναγνωρίζεται ότι οι προστατευόμενες περιοχές, εκτός από την προστασία της φύσης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της, συντελούν στην ικανοποίηση και άλλων κοινωνικών αναγκών του ανθρώπου.

Στα αρχαία χρόνια, στην Ελλάδα υπήρχαν τα ιερά άλση, τα οποία ήταν αφιερωμένα στους Θεούς και στις Νύμφες και τα περισσότερα από αυτά συγκροτούνταν από δρύες. Στην Ευρώπη, το παλαιότερο επίσημο απόθεμα ζώων στον κόσμο είναι το δάσος της Bialowieze στην Πολωνία, το οποίο σήμερα έχει μετατραπεί σε απόλυτα προστατευμένη περιοχή. Στην Αφρική και στην Ασία, τέλος, η σύνδεση των δέντρων με θρησκευτικές ιεροτελεστίες, συνοδεύτηκε από καθορισμό των ορίων των *"Ιερών Δασών"*, κάτι που ουσιαστικά ισοδυναμεί με τη μετατροπή τους σε φυσικά αποθέματα (Χατζησοτάκης & Ισπικούδης 1995).

Στα πιο πρόσφατα χρόνια και σε παγκόσμιο επίπεδο, οι πρώτες προστατευόμενες περιοχές ιδρύθηκαν κατά την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα οπότε, στις βιομηχανοποιημένες χώρες οι κυβερνήσεις ξεκίνησαν να απομονώνουν περιοχές ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς και μοναδικότητας με αποκλειστικό σκοπό τη διατήρησή τους.

Έκτοτε, η αύξηση του αριθμού τους υπήρξε ραγδαία με αποκορύφωμα τις δεκαετίες του 1920 και του 1930. Κατά τη διάρκεια του 2^{ου} Παγκοσμίου πολέμου όλες οι συναφείς διαδικασίες σταματούν, για να συνεχιστούν με μεγαλύτερη ένταση στις αρχές της δεκαετίας του 1950, με αποτέλεσμα, σύμφωνα με τον Harrisson (1984), από το 1970 έως το 1980 ο αριθμός των προστατευόμενων περιοχών να έχει διπλασιαστεί σε σχέση με αυτές που είχαν ανακηρυχτεί στο τέλος του 1969. Σήμερα και σύμφωνα με έγκυρες βιβλιογραφικές πηγές (U.N.E.P.-W.C.M.C. 2000), ο αριθμός των προστατευόμενων περιοχών παγκοσμίως υπερβαίνει τις 100.000.

Όμως, η εγκαθίδρυση των προστατευόμενων περιοχών συνεπάγεται και τον εξοστρακισμό των ιθαγενών κατοίκων τους, πολλές φορές με βίαιο τρόπο με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τον διωγμό των ιθαγενών αμερικάνων από το βορειοδυτικό Wyoming με τη χρησιμοποίηση στρατιωτικών δυνάμεων, εξαιτίας της ιδρύσεως του πιο παλαιού Εθνικού Δρυμού των Η.Π.Α. αλλά και ολόκληρης της υψηλίου, του Yellowstone National Park, το έτος 1872 (Pimbert & Pretty 1995). Η παραμέληση των ιθαγενών κατοίκων των πάρκων και των δασών παραμένει μέχρι σήμερα, καθώς ελάχιστες είναι οι μελέτες που καθορίζουν την διαχείριση των περιοχών αυτών, οι οποίες κάνουν έστω και απλή αναφορά σ' αυτούς.

Σήμερα, επικρατεί η άποψη ότι οι προστατευόμενες περιοχές μπορούν να επιτελέσουν πολλούς και σημαντικούς ρόλους στην οικονομία ενός έθνους, ενώ μπορούν να αποφέρουν πολλών ειδών οφέλη ανάλογα με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες θα λειτουργήσουν (Ζάγκας κ.α. 2007). Ο τρόπος που μπορούν να διαχειριστούν ποικίλλει από περιοχή σε περιοχή αλλά και ανάμεσα στα τμήματα μιας προστατευόμενης περιοχής, από την απόλυτη προστασία και την απαγόρευση οποιασδήποτε χρήσης και δραστηριότητας εντός των ορίων τους, μέχρι την ελεγχόμενη χρήση και άσκηση συγκεκριμένων οικονομικών δραστηριοτήτων (Δημητρίου 2002).

B.2. ΛΟΓΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Για την ανακήρυξη μιας περιοχής ως προστατευόμενης ή για την ίδρυση ενός εθνικού πάρκου, λαμβάνονται υπόψη ορισμένα κριτήρια και καθορίζεται ένας συγκεκριμένος σκοπός ανακήρυξης ή ίδρυσής της. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η οργάνωση και η διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από τον σκοπό τον οποίο καλείται να εξυπηρετήσει.

Ο Ντάφης (1992) ταξινομεί τα κριτήρια και τους σκοπούς αυτούς στις παρακάτω πέντε κατηγορίες:

α) Επιστημονικοί και ερευνητικοί σκοποί:

Στην περίπτωση αυτή προέχει η ανάπτυξη της οικολογικής έρευνας, η μετάβαση από τις περιγραφικές στις πειραματικές και φυσιογνωστικές έρευνες και η, υπό συνθήκες υπαίθρου, ανάλυση των οικοσυστημάτων, των φυσικών διαδικασιών και των νομοτελειών που τα διέπουν. Στην περίπτωση αυτή επιτρέπεται η διατάραξη των οικοσυστημάτων για ερευνητικούς σκοπούς, με την προϋπόθεση ότι οι προστατευόμενες επιφάνειες είναι κατάλληλες για επιστημονική έρευνα.

β) Πολιτιστικοί ή ηθικοί σκοποί:

Στην περίπτωση αυτή, ο σκοπός είναι η προστασία ειδών και πληθυσμών φυτών και ζώων των οποίων η σημασία ξεπερνάει τα εθνικά όρια, όπως π.χ. τα αποδημητικά πουλιά.

γ) Εκπαιδευτικοί και μορφωτικοί σκοποί:

Οι προστατευόμενες εκτάσεις που καλούνται να εξυπηρετήσουν τους σκοπούς αυτούς πρέπει να βρίσκονται κατά το δυνατό κοντά σε αστικά κέντρα και να αποτελούν αντικείμενο υπαίθριας διδασκαλίας και περιβαλλοντικής αγωγής των μαθητών και του πληθυσμού, γενικότερα.

δ) Οικονομικοί σκοποί:

Οι οικονομικοί σκοποί εξυπηρετούνται είτε έμμεσα, μέσω της επιστημονικής έρευνας είτε άμεσα, όπως η διατήρηση μιας τράπεζας γονιδίων, η συλλογή σπόρων από πολύτιμα δασοπονικά είδη ή η σταθεροποίηση της οικολογικής ισορροπίας του τοπίου (υδατική οικονομία, διάβρωση εδάφους, μικροκλίμα κ.α.)

ε) Ψυχαγωγικοί σκοποί:

Οι ψυχαγωγικοί σκοποί έρχονται πολλές φορές σε σύγκρουση με τους άλλους σκοπούς και για το λόγο αυτό, μόνο εκτεταμένες προστατευόμενες περιοχές θα μπορούσαν να τους εξυπηρετήσουν και σε κάθε περίπτωση με περιορισμούς που καθορίζονται με σαφήνεια, ανάλογα με την ευστάθεια ή όχι των οικοσυστημάτων.

B.3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Οι προστατευόμενες φυσικές περιοχές επιτελούν ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών από τις οποίες πηγάζουν σημαντικές αξίες για τους ανθρώπους (McNeely & Miller 1984, I.U.C.N. 1998). Αποτελούν απαραίτητο στοιχείο για τη διατήρηση των φυσικών πόρων ενώ συγχρόνως προσφέρουν σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές υπηρεσίες, καταδεικνύοντας έτσι την αναπόσπαστη σύνδεση του ανθρώπου και της φύσης.

Πιο συγκεκριμένα:

- συντηρούν βασικές οικολογικές διεργασίες (π.χ. ανακύκλωση και καθαρισμός νερού και αέρα και ανακύκλωση θρεπτικών στοιχείων)
- προστατεύουν τις λεκάνες απορροής από τη διάβρωση και ελέγχουν τα πλημμυρικά φαινόμενα
- συντελούν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας (προστασία πολύτιμου γενετικού υλικού, ειδών και ποικιλιών) προλαμβάνοντας με τον τρόπο αυτό ανεπανόρθωτες καταστροφές στη φυσική κληρονομιά των ανθρώπων
- συντηρούν τις παραγωγικές δυνατότητες των οικοσυστημάτων και προστατεύουν σημαντικούς βιοτόπους
- προσφέρουν ευκαιρίες για επιστημονική έρευνα και εκπαίδευση
- προσφέρουν ευκαιρίες για τουρισμό και αναψυχή, τονώνοντας με τον τρόπο αυτό τα εισοδήματα και την απασχόληση
- ικανοποιούν πνευματικές, συναισθηματικές και θρησκευτικές ανάγκες των ανθρώπων, προσφέροντας αισθητική απόλαυση και απομόνωση

Όπως γίνεται αντιληπτό, από τις λειτουργίες των προστατευόμενων περιοχών και ανάλογα με τους διαχειριστικούς στόχους που έχουν τεθεί αλλά και τις ανάγκες που εξυπηρετούν, πηγάζουν διάφορα οφέλη για τους ανθρώπους. Ορισμένα από τα οφέλη αυτά, όπως π.χ. οι δυνατότητες αναψυχής εξαρτώνται άμεσα από τη χρήση των προστατευόμενων περιοχών, ενώ άλλα είναι αποτέλεσμα έμμεσης χρήσης τους.

Υπάρχουν όμως και οφέλη, τα οποία απορρέουν από τις προστατευόμενες περιοχές και είναι ανεξάρτητα από τη χρήση τους, είτε αυτή είναι άμεση είτε έμμεση. Τα οφέλη αυτά αντανakλούν την αξία ύπαρξης ή την αξία που έχουν οι προστατευόμενες περιοχές για τις μελλοντικές γενεές.

B.4. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Παρά το γεγονός ότι η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη σύνθεση των οικοσυστημάτων και από τον σκοπό ή τους σκοπούς που καλείται να εξυπηρετήσει μια συγκεκριμένη περιοχή, η εφαρμογή των οποιωνδήποτε διαχειριστικών μέτρων γίνεται με γνώμονα την τήρηση ορισμένων βασικών γενικών αρχών.

Η σωστή προστασία των περιοχών αυτών απαιτεί βαθειά γνώση των τοπικών οικολογικών και κοινωνικών συνθηκών, πλήρη περιγραφή και εκτίμηση της κατάστασης των οικοσυστημάτων που τη συνθέτουν αλλά και των γενικότερων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών μιας περιοχής. Η δυνατότητα πλήρους αποτίμησης (οικολογικής, περιβαλλοντικής, κοινωνικής και οικονομικής) μιας τέτοιας περιοχής είναι δυνατή μόνο με συστηματική έρευνα και συνεργασία ειδικών διαφορετικών κλάδων της επιστήμης.

Επίσης, η προστασία των περιοχών αυτών είναι ταυτόσημη με τη χρήση τους, καθώς η φύση δεν μπορεί να προστατευτεί αποτελεσματικά αν δεν ικανοποιεί μεγάλο μέρος των ανθρώπινων αναγκών αλλά και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο διηνεκές για την κάλυψη των αναγκών αυτών, αν δεν προστατεύεται επαρκώς. Για το λόγο αυτό τα όποια τοπικά ή ιδιωτικά συμφέροντα πρέπει να υποτάσσονται στα ενδιαφέροντα και στα συμφέροντα του γενικότερου κοινωνικού συνόλου και οι δραστηριότητες μεμονωμένων ατόμων ή κοινωνικών ομάδων είναι αποτελεσματικές μόνο όταν εντάσσονται στη συνολική προσπάθεια του κοινωνικού συνόλου.

Η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών πρέπει να γίνεται με απόλυτο σεβασμό στην έννοια «αιεφορία». Κάθε γενιά έχει ηθική υποχρέωση να αφήνει στην επόμενη το φυσικό περιβάλλον σε καλύτερη κατάσταση από εκείνη που το παρέλαβε. Γι' αυτό, κατά τη χρήση της φύσης και των φυσικών πόρων πρέπει να αναζητούνται διαχρονικές μέθοδοι μακροχρόνιας επίδρασης, οι οποίες να επιτρέπουν την αιεφορία τους. Σε κάθε περίπτωση τα ενδιαφέροντα και τα συμφέροντα του παρόντος πρέπει να υποτάσσονται στις μελλοντικές προοπτικές και αξίες (Ντάφης 1992).

Τέλος, η προστασία της φύσης δεν πρέπει να περιορίζεται στη διαπίστωση των ζημιών ή της αλλοίωσης που έχει υποστεί και στην προσπάθεια παρεμπόδισης της επέκτασής της, αλλά θα πρέπει όλες οι δράσεις που γίνονται προς την κατεύθυνση αυτή, με τη χρησιμοποίηση των νόμων της φύσης αλλά και εκείνων που

διέπουν τη λειτουργία της ανθρώπινης κοινωνίας, να προλαβαίνουν αυτές τις καταστροφές και αλλοιώσεις προτού καταστούν μη αναστρέψιμες.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί, ότι η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών δεν μπορεί να επιτευχθεί απομονωμένα και ανεξάρτητα από τον τρόπο διαχείρισης των υπολοίπων περιοχών του πλανήτη. Σήμερα όμως, οι περιοχές που δεν τελούν υπό οποιοδήποτε καθεστώς ειδικής προστασίας, δεν διαχειρίζονται αποτελεσματικά και ορθολογικά με αποτέλεσμα η βιολογική ποικιλότητα και η οικολογική τους ακεραιότητα να φθίνει δραματικά με την πάροδο του χρόνου. Η τήρηση των παραπάνω γενικών αρχών σε συνδυασμό με τη σωστή περιγραφή και τη σαφή οριοθέτηση του διαχειριστικού σκοπού, είναι απαραίτητη για την ορθολογική οργάνωση της διαχείρισης όχι μόνο μιας προστατευόμενης περιοχής, αλλά και οποιουδήποτε τόπου που φιλοξενεί στο εσωτερικό του ευαίσθητα φυσικά οικοσυστήματα.

B.5. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ - ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Κάθε χώρα μπορεί να σχεδιάσει ένα σύστημα ταξινόμησης των προστατευόμενων περιοχών της, το οποίο να ανταποκρίνεται στους φυσικούς της πόρους και στις απαιτήσεις της. Ένα τέτοιο σύστημα είναι απαραίτητο, για να μπορεί το κάθε έθνος να ανταποκριθεί στις ευθύνες του, ως προς την προστασία των πεπερασμένων φυσικών πόρων που περιλαμβάνει στην περιοχή της επικρατείας του και τη συνεισφορά του στην αειφορική ανάπτυξη της ανθρώπινης ύπαρξης (Χατζησοτάκης & Ισπικούδης 1995).

Κάθε προστατευόμενη περιοχή μπορεί να ταξινομηθεί ανάλογα με τους σκοπούς για τους οποίους πρόκειται να διαχειριστεί και με βάση τα κριτήρια ταξινόμησης της κάθε κατηγορίας, έτσι ώστε κάθε χώρα να μπορεί να ανακηρύξει για προστασία περιοχές που πληρούν τις ειδικές εθνικές ανάγκες αλλά και οι ίδιες αυτές οι περιοχές να τύχουν παγκόσμιας αναγνώρισης, ως προς τη συνεισφορά τους στην παγκόσμια προστασία των φυσικών πόρων.

Σήμερα, οι διάφορες χώρες χρησιμοποιούν διαφορετικούς όρους προκειμένου να περιγράψουν τις δικές τους προστατευόμενες περιοχές. Σύμφωνα με τους Green and Paine (1997) υπολογίζεται ότι υπάρχουν αυτή τη στιγμή περίπου 1.400 διαφορετικές εθνικές ονομασίες, με αποτέλεσμα η ίδια ονομασία (π.χ. Εθνικός Δρυμός) να σημαίνει διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικές χώρες ή αντίθετα οι

ίδιες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών να περιγράφονται με διαφορετικούς όρους.

Η αναγκαιότητα, λοιπόν, για τη δημιουργία ενός διεθνούς ενιαίου συστήματος κατηγοριοποίησης των προστατευόμενων περιοχών είναι επιτακτική, όχι μόνο για την αποφυγή της σχετικής σύγχυσης όσον αφορά την ερμηνεία της ονομασίας περιοχών με κοινούς διαχειριστικούς στόχους αλλά και γιατί προσφέρει μια σειρά από πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα. Ένα διεθνές σύστημα κατηγοριοποίησης βοηθά στην αποτελεσματικότερη διαχείριση, με την καθιέρωση διεθνών σταθερών, καθώς δίνει τη δυνατότητα σύγκρισης δεδομένων μεταξύ των χωρών και παράλληλα συντελεί στην ανάδειξη όλου του εύρους των αξιών των προστατευόμενων περιοχών.

Επίσης, η Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (I.U.C.N.) που έχει ως βασικό στόχο την προστασία των φυσικών πόρων και τη διαφύλαξη της γενετικής ποικιλότητας, οι ειδικοί οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών και άλλα ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να συγκεντρώνουν και να αναλύουν πληροφορίες και δεδομένα σχετικά με τα Εθνικά Πάρκα και άλλες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών και να προχωρήσουν σε μια πιο πλήρη και ρεαλιστική εκτίμηση για τις περιοχές αυτές. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν εύκολα να αποταμιεύονται και να επαναφέρονται κάθε φορά με αποτέλεσμα η χρήση τους να είναι περισσότερο προσαρμοσμένη στις σύγχρονες ανάγκες.

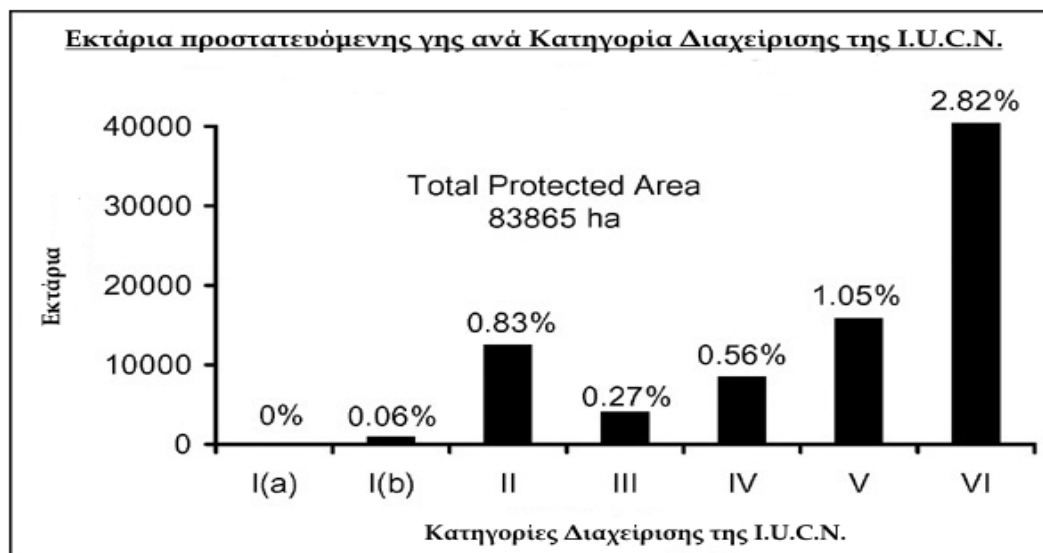
Η ταξινόμηση των προστατευόμενων περιοχών ευνοεί ιδιαίτερα και τη λειτουργία της παγκόσμιας επιστημονικής κοινότητας, η οποία θα έχει δυνατότητα άμεσης προσέγγισης σε πληροφοριακό υλικό που αφορά οποιαδήποτε περιοχή της υφελίου τελεί υπό οποιοδήποτε ειδικό καθεστώς προστασίας. Επιπλέον, και οι τουριστικοί φορείς θα έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτές τις βάσεις δεδομένων, μέσω των οποίων θα εντοπίζονται φυσικές και ημιφυσικές περιοχές κατάλληλες για αναψυχικές δραστηριότητες και αισθητικές απολαύσεις.

Τέλος, η Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (I.U.C.N.) και η Παγκόσμια Επιτροπή για τις Προστατευόμενες Περιοχές (W.C.P.A.) αποκτούν τη δυνατότητα λειτουργίας ενός σταθερού δικτύου, με την βοήθεια του οποίου μπορούν να παρέχουν τεχνικές συμβουλές σε διεθνή προγράμματα προστατευόμενων περιοχών όπως "*Ο Άνθρωπος της UNESCO*", Η "*Σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά*", η "*Σύμβαση Ramsar*" και άλλα (Χατζησταθής & Ισιπούδης 1995).

Β.6. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Τα περισσότερα κράτη αποδέχθηκαν την ανάγκη για προστασία σημαντικών και εξαιρετικών παραδειγμάτων της φυσικής τους κληρονομιάς και αναγνώρισαν ότι αυτή είναι μια συμβολή στην παγκόσμια προσπάθεια για την προστασία των ζωτικών πόρων και τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας.

Η Παγκόσμια Επιτροπή για τις Προστατευόμενες Περιοχές (W.C.P.A.), η οποία αποτελεί μια από τις έξι επιτροπές της I.U.C.N., έχει ως αποκλειστικό αντικείμενο την προστασία και την παρακολούθηση των Εθνικών Πάρκων και των υπόλοιπων προστατευόμενων περιοχών, αλλά και την καθοδήγηση για τη διαχείριση και τη διατήρηση των περιοχών αυτών. Αποτελεί τον εξειδικευμένο και υπεύθυνο φορέα για την προώθηση της ίδρυσης του ενιαίου διεθνούς δικτύου αποτελεσματικά διαχειριζόμενων χερσαίων και θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών και διανέμει συνεχώς καινούργιες οδηγίες πάνω σ' αυτά τα θέματα.

Εικόνα 1: Συνολική έκταση των προστατευόμενων περιοχών που κατατάσσονται στις έξι κατηγορίες διαχείρισης της I.U.C.N.

Η Επιτροπή αυτή, έχει αναγνωρίσει ορισμένες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών (Εικόνα 1), οι οποίες αν αντιμετωπιστούν ως σύνολο, παρέχουν στους διαχειριστές και στους φορείς λήψεως αποφάσεων μια σειρά από διαχειριστικές προοπτικές και δυνατότητες, τόσο για τα χερσαία όσο και για τα θαλάσσια οικοσυστήματα.

Για την κάθε κατηγορία ορίζονται οι στόχοι της διαχείρισης καθώς και τα κριτήρια επιλογής τους και σύμφωνα με την κατάταξη αυτή καθορίστηκαν οι παρακάτω κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, οι οποίες αντιπροσωπεύουν

διαφορετικούς βαθμούς προστασίας και διαφορετικό βαθμό σημαντικότητας σε διεθνές, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο (I.U.C.N. 1994).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι δεν είναι απαραίτητη η ένταξη, από κάθε χώρα, προστατευόμενων περιοχών σε όλες τις κατηγορίες, όμως μέσω ενός άριστου συνδυασμού μπορεί να δημιουργήσει ένα αποτελεσματικό σύστημα προστασίας, το οποίο θα αντικατοπτρίζει τις ιδιαίτερες ανάγκες και τους στόχους της (I.U.C.N. 1984). Οι κατηγορίες που αναφέρθηκαν προηγουμένως είναι οι εξής:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Ia

Φυσικό Απόθεμα Απόλυτης Προστασίας (Strict Nature Reserve) ή Επιστημονικό Απόθεμα (Scientific Reserve). Πρόκειται για προστατευόμενες χερσαίες ή θαλάσσιες περιοχές, οι οποίες διαχειρίζονται αποκλειστικά για επιστημονικούς σκοπούς και περικλείουν στο εσωτερικό τους αξιοσημείωτα ή αντιπροσωπευτικά οικοσυστήματα και γεωλογικά ή φυσιολογικά χαρακτηριστικά και είδη, τα οποία είναι κυρίως διαθέσιμα για επιστημονική έρευνα και περιβαλλοντικό έλεγχο.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Ib

Αδιατάρακτη περιοχή (Wilderness area). Πρόκειται για μεγάλες σε έκταση, αδιαμόρφωτες ή ελαφρώς διαμορφωμένες προστατευόμενες περιοχές, οι οποίες διαχειρίζονται κυρίως με σκοπό την προστασία της άγριας ζωής, τη διατήρηση των φυσικών χαρακτηριστικών τους και της φυσικής τους κατάστασης.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ II

Εθνικό Πάρκο (National Park). Πρόκειται για προστατευόμενες περιοχές, οι οποίες διαχειρίζονται κυρίως για την προστασία των οικοσυστημάτων και για αναψυχή και ανακηρύχθηκαν με σκοπό να α) προστατεύσουν την οικολογική ευστάθεια και ακεραιότητα των οικοσυστημάτων για τις σημερινές και τις επόμενες γενιές, β) να αποκλείσουν την εκμετάλλευση και κάθε είδους επιζήμιες δραστηριότητες εντός των περιοχών αυτών και γ) για την πολύ σημαντική συμβολή τους στις θρησκευτικές, εκπαιδευτικές, αναψυχικές και επιστημονικές δραστηριότητες των επισκεπτών τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ III

Μνημείο της Φύσης (Natural Monument). Πρόκειται για προστατευόμενη περιοχή που διαχειρίζεται κυρίως για τη διατήρηση συγκεκριμένων φυσικών χαρακτηριστικών της. Περιλαμβάνουν ένα ή περισσότερα αξιοσημείωτα ή μοναδικά

φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν για τη σπανιότητα, την αντιπροσωπευτικότητα ή την αισθητική ποιότητά τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ IV

Περιοχή διατήρησης βιοτόπων/ειδών (Habitat/species management area). Πρόκειται για προστατευόμενη περιοχή που διαχειρίζεται κυρίως για τη διατήρηση μέσω διαχειριστικών επεμβάσεων. Περιλαμβάνει χερσαίες και υδάτινες περιοχές, οι οποίες υπόκεινται σε ενεργό επέμβαση για διαχειριστικούς σκοπούς, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η διατήρηση βιοτόπων από τους οποίους θα ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις συγκεκριμένων ειδών.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ V

Προστατευόμενο Τοπίο (Protected Landscape) και Προστατευόμενο Θαλάσσιο Τοπίο (Protected Seascape). Πρόκειται για προστατευόμενη περιοχή που διαχειρίζεται κυρίως για τη διατήρηση του χερσαίου ή θαλάσσιου τοπίου και για αναψυχή. Περιλαμβάνει χερσαίες ή υδάτινες περιοχές, οι οποίες λόγω της μακροχρόνιας αλληλεπίδρασης ανθρώπου-φύσης έχουν αποκτήσει ξεχωριστό χαρακτήρα, σημαντική αισθητική και πολιτιστική αξία και παρουσιάζουν συχνά υψηλή βιοποικιλότητα. Η διατήρηση της ακεραιότητας αυτής της παραδοσιακής αλληλεπίδρασης είναι ζωτικής σημασίας για την προστασία, τη διατήρηση και την εξέλιξη μιας τέτοιας περιοχής.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ VI

Περιοχή Διαχειριζόμενων Φυσικών Πόρων (Managed Resource Protected Area). Πρόκειται για προστατευόμενη περιοχή που διαχειρίζεται κυρίως για την αειφορική χρήση των φυσικών οικοσυστημάτων. Περιλαμβάνει περιοχές στις οποίες κυριαρχούν αδιατάρακτα φυσικά οικοσυστήματα, τα οποία διαχειρίζονται για να διασφαλίσουν τη μακροχρόνια προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας, παρέχοντας ταυτόχρονα μια αειφορική ροή προϊόντων και υπηρεσιών, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες της κοινότητας (I.U.C.N. & U.N.E.P.-W.C.M.C. 2003)

Οι κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι αυτές που, δυνητικά, μπορεί κάθε χώρα να ανακηρύξει κατά την οργάνωση του εθνικού της συστήματος των προστατευόμενων περιοχών. Υπάρχουν όμως και ακόμα τρεις διεθνώς χαρακτηρισμένες κατηγορίες, οι οποίες περιλαμβάνουν προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας. Αυτές οι κατηγορίες είναι:

- i) Απόθεμα της Βιόσφαιρας (Biosphere Reserve)

ii) Θέσεις Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage Sites)

iii) Υγροβιότοποι Ramsar

Τέλος, ειδικότερα στον ευρωπαϊκό χώρο ακολουθείται και το σύστημα ταξινόμησης της M.C.P.F.E. (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe), όσον αφορά τις προστατευόμενες περιοχές (Τσιτσώνη και Μπατάλα 2006). Η "Υπουργική Συνδιάσκεψη για την Προστασία των Δασών της Ευρώπης" (M.C.P.F.E.) ιδρύθηκε το 1990 και αντιπροσωπεύεται από 40 ευρωπαϊκές χώρες και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ενώ συμμετέχουν ως παρατηρητές και άλλες μη ευρωπαϊκές χώρες αλλά και διεθνείς οργανισμοί. Η λειτουργία της παρέχει ένα ευρύ πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων για τα δάση υπουργών, αλλά επιτρέπει σε μη κυβερνητικές και διακυβερνητικές οργανώσεις να συμβάλλουν με τις γνώσεις και τις ιδέες τους (www.mcpfe.com).

Το σύστημα ταξινόμησης των προστατευόμενων περιοχών της M.C.P.F.E., δημιουργήθηκε και προτάθηκε από την Liaison Unit, η οποία είναι μέλος της με έδρα την Αυστρία, και εγκρίθηκε επίσημα στην Τέταρτη Υπουργική Συνδιάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στην Βιέννη το 2003. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται μια συνοπτική περιγραφή αυτού του συστήματος ταξινόμησης (Vandekerckhove et. al. 2004).

Κατηγορίες της MCPFE	
1. Κύριο διαχειριστικό αντικείμενο: βιοποικιλότητα	1.1. Όχι ενεργή επέμβαση
	1.2. Ελάχιστη επέμβαση
	1.3. Προστασία μέσω ενεργού διαχείρισης
2. Κύριο διαχειριστικό αντικείμενο: Προστατευόμενα τοπία και συγκεκριμένα φυσικά στοιχεία	
3. Κύριο διαχειριστικό αντικείμενο: Προστατευτικές λειτουργίες	

Πίνακας 1: Συνοπτική περιγραφή του συστήματος ταξινόμησης της MCPFE για τις προστατευόμενες περιοχές.

Η Liaison Unit δημιούργησε επίσης έναν πίνακα στον οποίο συσχετίζεται το σύστημα ταξινόμησης της M.C.P.F.E. με το αντίστοιχο της I.U.C.N. και ταξινομούνται οι αντίστοιχες κατηγορίες διαχείρισης. Στον πίνακα που ακολουθεί

τα δύο αυτά κύρια συστήματα ταξινόμησης αντιπαραβάλλονται και με το σύστημα ταξινόμησης προστατευόμενων περιοχών που δημιουργήσε και χρησιμοποιεί ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (Ε.Ε.Α.)

MCPFE		ΕΕΑ	IUCN
1. Κύριο διαχειριστικό αντικείμενο: βιοποικιλότητα	1.1. Όχι ενεργή επέμβαση	A	I
	1.2. Ελάχιστη επέμβαση	A	II, (IV)
	1.3. Προστασία μέσω ενεργού διαχείρισης	A	IV, (V)
2. Κύριο διαχειριστικό αντικείμενο: Προστατευόμενα τοπία και συγκεκριμένα φυσικά στοιχεία		B	III, (V, VI)
3. Κύριο διαχειριστικό αντικείμενο: Προστατευτικές λειτουργίες		(B)	--

Πίνακας 2: Συσχέτιση των τριών συστημάτων ταξινόμησης (IUCN, MCPFE και ΕΕΑ)

Β.7. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΑΠΕΙΛΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Η ικανότητα των προστατευόμενων περιοχών να παρέχουν στον άνθρωπο τα οφέλη, τις υπηρεσίες και τις αξίες που αναφέρθηκαν σε προηγούμενη παράγραφο, υπονομεύεται από πολλές φορές από τις απειλές που δέχονται αλλά και από τα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν. Οι μεγαλύτερες απειλές προέρχονται από τη ρύπανση, τη ληστρική εκμετάλλευση των πόρων τους, τις καταπατήσεις και τη λαθροθηρία.

Επιπλέον, πολλές περιοχές δεν διαχειρίζονται αποτελεσματικά και αντιμετωπίζουν τεράστιες οικονομικές δυσκολίες καθώς οι κυβερνήσεις διακόπτουν τις επιχορηγήσεις αναγκάζοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, τους διαχειριστές των περιοχών αυτών να προσπαθούν να αυξήσουν τα έσοδά τους με κάθε πρόσφορο τρόπο. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν περιοχές ενταγμένες σε ειδικό καθεστώς προστασίας, που βρίσκονται σε συνεχή διαμάχη με τον πληθυσμό που ζει μέσα ή δίπλα σ' αυτές, ενώ τα όρια πολλών περιοχών καθίστανται επισφαλή λόγω της έντονης πίεσης που ασκείται από την ανάγκη επέκτασης των αγροτικών εκτάσεων, της κατασκευής καινούργιων δρόμων και άλλων παρόμοιων δραστηριοτήτων (McNeely 1994, Phillips & Miller 2000).

Σύμφωνα με την I.U.C.N. (1999), τα είδη των απειλών των προστατευόμενων περιοχών δεν είναι εύκολο να εντοπιστούν και καθοριστούν, καθώς στις περιοχές αυτές «τα πιο προφανή σημάδια βλάβης ή ζημίας δεν είναι πάντοτε και τα πιο σημαντικά». Οι κυριότερες απειλές μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις κύριες κατηγορίες, οι οποίες είναι η απομάκρυνση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των προστατευόμενων περιοχών, η γενικότερη αποδυνάμωση της οικολογίας τους και η μεγάλη κλίμακας μετατροπή και υποβάθμισή τους. Τα είδη των απειλών αυτών αναφέρονται στη συνέχεια:

1. Γεωργική καλλιέργεια και υπερβόσκηση: Σε μελέτες που έγιναν πάνω στις ενδεχόμενες απειλές δασών υψηλής βιοποικιλότητας, διαπιστώθηκε ότι η καλλιέργεια και η υπερβόσκηση ασκούν τη μεγαλύτερη επίδραση.
2. Δασικές επιχειρήσεις: Έρευνες του Παγκοσμίου Ταμείου για τη Φύση (W.W.F.) αποκάλυψαν αδιάφραστα στοιχεία παράνομων υλοτομικών δραστηριοτήτων μέσα σε προστατευόμενες περιοχές, σε περισσότερες από 50 χώρες του κόσμου.
3. Καταπατήσεις για δημιουργία καινούργιων οικισμών: Οι περισσότερες από τις προστατευόμενες περιοχές του πλανήτη, δεν είναι απομονωμένες από τον ανθρώπινο παράγοντα αλλά περικλείουν στο εσωτερικό τους ανθρώπινες κοινότητες, οι οποίες συνεχώς επεκτείνονται τόσο σε αριθμό και επιφάνεια όσο και στις χρήσεις της γης.
4. Εξορύξεις μεταλλευμάτων και φυσικών καυσίμων: Σε μελέτη που εκπονήθηκε σε συνεργασία W.W.F. και I.U.C.N., βρέθηκε ότι σε τουλάχιστον 10 σημαντικές Θέσεις Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage Sites) διενεργούνται εκτεταμένες εξορυκτικές δραστηριότητες και σε πολλές άλλες προστατευόμενες περιοχές επιβλήθηκε, μέσω νομοθετικού διατάγματος, η συνέχιση των δραστηριοτήτων αυτών.
5. Κυνήγι κρέατος άγριων ζώων: Η υπερθήρευση των άγριων ζώων και η προώθησή τους στο διεθνές εμπόριο, έχει αποδειχτεί ως μια από τις σημαντικότερες απειλές για τις δασικές, κυρίως, προστατευόμενες περιοχές και τα Εθνικά Πάρκα της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής.
6. Συλλογή εξωτικών ειδών με σκοπό την πώλησή τους: Συλλέκτες σπάνιων λουλουδιών που απομακρύνουν πολύτιμα φυτά από προστατευόμενες περιοχές για εμπορικούς σκοπούς, έχει αποδειχτεί ότι απειλούν πολύ

σοβαρά την ύπαρξη βιολογικής ποικιλότητας, κυρίως σε ευαίσθητες οικολογικά περιοχές.

7. Πυρκαγιές: Οι εμπρησμοί ήταν και είναι υπεύθυνοι για την υποβάθμιση ορισμένων προστατευόμενων περιοχών, αλλά και για το γεγονός ότι κάποιες περιοχές τέθηκαν εκτός ειδικού καθεστώτος προστασίας.
8. Ρύπανση και κλιματική αλλαγή: Σε έρευνα του W.W.F., διαπιστώθηκε ότι το 70% των προστατευόμενων περιοχών που αναλύθηκαν, παραμένουν σε επικίνδυνα επίπεδα μόλυνσης του αέρα, καθώς η σύνθεσή του υπερβαίνει ακόμα και τις κρίσιμες τιμές ρυπαντικού φορτίου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την προοδευτική καταστροφή της βιοποικιλότητας των περιοχών αυτών.
9. Εξωτικά μη "αυτόχθονα" είδη: Σε πολλές χώρες έχει αποδειχθεί ότι η τεχνητή εισαγωγή ειδών της χλωρίδας και της πανίδας σε φυσικά οικοσυστήματα χωρίς την παράλληλη και συνεχή εφαρμογή προγραμμάτων ελέγχου και παρακολούθησης, είχε ως αποτέλεσμα αξιοσημείωτες απώλειες βιολογικής ποικιλότητας.
10. Τουρισμός και πίεση για αναψυχή: Ο τουρισμός, ειδικότερα όταν η εισροή του τουριστικού ρεύματος είναι ακανόνιστη, είναι μια πολύ σημαντική ζημιογόνος αιτία σε πολλές προστατευόμενες περιοχές της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, ειδικότερα όσον αφορά τη διατάραξη της διαδικασίας αναπαραγωγής των πουλιών, αλλά και την καταστροφή των μονοπατιών.

Τέλος, οι Dudley et al. (2007) και ο Ervin (2003), διακρίνουν τρία ακόμα είδη απειλών και προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι προστατευόμενες περιοχές της γης. Αυτές είναι η αλόγιστη συγκομιδή των βιολογικών πόρων σε παγκόσμιο επίπεδο, οι ολοένα και αυξανόμενες ανάγκες δημιουργίας υποδομών για ενέργεια και μετακίνηση, και κυρίως οι ακατάλληλες πολιτικές διαχείρισης των πόρων που υιοθετούν οι κυβερνήσεις των κρατών, είτε λόγω άγνοιας είτε για την εξυπηρέτηση οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων.

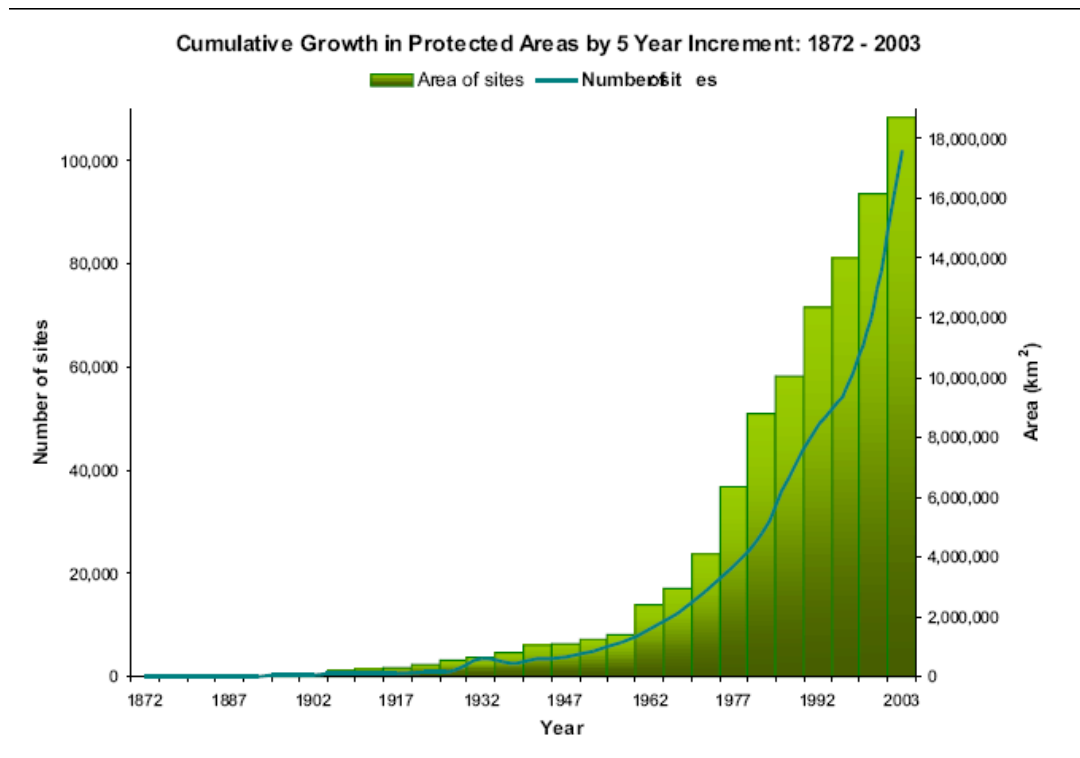
Β.8. Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Β.8.1. Γενικά

Το καθεστώς της διατήρησης των προστατευόμενων περιοχών σε παγκόσμιο επίπεδο έχει αναπτυχθεί σε υπερθετικό βαθμό από το έτος 1962, όταν και δημοσιεύτηκε η πρώτη έκθεση που συνέταξαν από κοινού η U.N.E.P. και η I.U.C.N. Η έκθεση αυτή περιλάμβανε την πρώτη λίστα προστατευόμενων περιοχών στον πλανήτη, η οποία αριθμούσε λίγες περισσότερες από 1.000 περιοχές που είχαν εισαχθεί σε ειδικό καθεστώς διαχείρισης.

Το έτος 2003, η 13^η αντίστοιχη έκθεση περιλάμβανε λίστα, η οποία αριθμούσε 102.102 (Εικόνα 2) προστατευόμενες περιοχές σε όλο τον κόσμο, που καλύπτουν έκταση ίση με 18.800.000 km² (Εικόνα 3). Από τις περιοχές αυτές οι 68.066 είναι ενταγμένες στις κατηγορίες διαχείρισης της I.U.C.N., ενώ οι 4.633 είναι διεθνώς αναγνωρισμένες περιοχές. Εκτός από τον αριθμό των προστατευόμενων θέσεων, πολύ σημαντική πρόοδος έχει σημειωθεί και στη διατήρηση αντιπροσωπευτικών περιοχών των χερσαίων βιοτόπων της γης, παρά το γεγονός ότι ορισμένοι βιότοποι, όπως λημναία συστήματα ή εύκρατοι λιβαδότοποι παραμένουν σε χαμηλό βαθμό αντιπροσώπευσης.

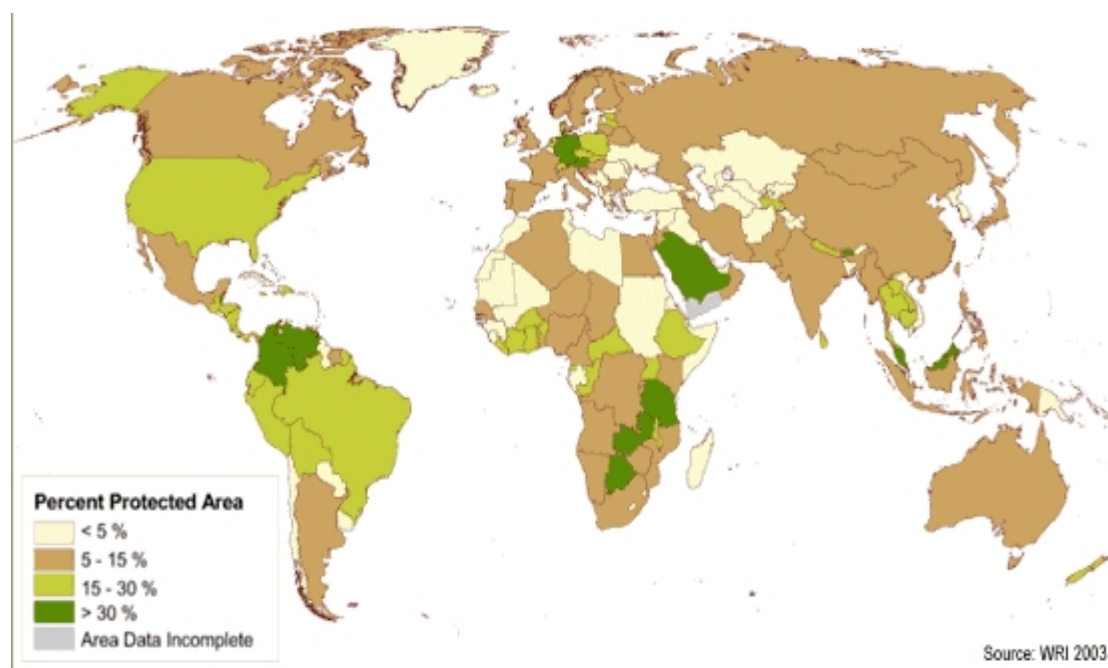

Εικόνα 2: Εξέλιξη του αριθμού και της έκτασης των προστατευόμενων περιοχών παγκοσμίως κατά το χρονικό διάστημα 1872-2003 (conservationfinance.files.wordpress.com)

Από τη συνολική προστατευόμενη επιφάνεια, υπολογίζεται ότι τα 17.100.000 km² περιλαμβάνουν χερσαίες περιοχές και αποτελούν το 11,5% της συνολικής χερσαίας γήινης επιφάνειας. Περίπου, 1.640.000 km² περιλαμβάνουν θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές και αντιπροσωπεύουν μόλις το 0,5% της συνολικής επιφάνειας των ωκεανών και το 8,7% (λιγότερο από το 1/10) της συνολικής έκτασης των προστατευόμενων περιοχών παγκοσμίως.

Μια πολύ σημαντική πτυχή της έκθεσης αυτής είναι το γεγονός ότι αποτελεί προϊόν συνεργασίας μεταξύ των τεσσάρων μεγαλύτερων και σημαντικότερων οργανισμών και φορέων που έχουν ως κοινό αντικείμενο και στόχο την προστασία και διατήρηση των φυσικών πόρων σε παγκόσμιο επίπεδο και είναι:

- ➔ της Διεθνούς Ένωσης για την Προστασία της Φύσης και των Φυσικών Πόρων (I.U.C.N)
- ➔ της Παγκόσμιας Επιτροπής για τις Προστατευόμενες Περιοχές (W.C.P.A.)
- ➔ του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (U.N.E.P.)
- ➔ του Παγκόσμιου Κέντρου Ελέγχου της Διατήρησης, που ανήκει στο U.N.E.P. (U.N.E.P. - W.C.M.C.)

Εικόνα 3: Συνολικό ποσοστό προστατευόμενων εκτάσεων όλων των χωρών του πλανήτη (earthtrends.wri.org).

Οι οργανισμοί αυτοί συνεχίζουν σήμερα μια, ούτως ή άλλως, αποδοτική συνεργασία που ξεκίνησε πριν από 50 χρόνια, αλλά το πιο σημαντικό γεγονός γι' αυτούς και κυρίως για το καθεστώς της παγκόσμιας διατήρησης, είναι η πολύτιμη

συνεισφορά των πιο πρόσφατων συνεργατών τους. Στους συνεργάτες αυτούς περιλαμβάνονται το Ευρωπαϊκό Περιβαλλοντικό Γραφείο (E.E.A.), το Περιφερειακό Κέντρο για την Διατήρηση της Βιοποικιλότητας (ASEAN) και πολυάριθμοι άλλοι οργανισμοί, οι οποίοι συνθέτουν τη Διεθνή Συνεργασία για την Παγκόσμια Βάση Δεδομένων των Προστατευόμενων Περιοχών (W.D.P.A.).

Η έκθεση που συντάχθηκε το έτος 2003 είναι η δεύτερη που χρησιμοποιεί τις έξι κατηγορίες διαχείρισης της I.U.C.N. που υιοθετήθηκαν το 1994 και παρέχει ένα εξαιρετικό και διεθνώς κατανοητό πλαίσιο εργασίας, μέσα στο οποίο μπορούν όλες οι χώρες να διαρθρώσουν το δικό τους σύστημα προστατευόμενων περιοχών. Η εφαρμογή του συστήματος αυτού από τις περισσότερες χώρες του κόσμου, είχε ως αποτέλεσμα τη σαφή βελτίωση της ποιότητας της διαχείρισης των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών του πλανήτη αλλά κυρίως την αναγνώριση της ολόενα και πιο στενής σχέσης μεταξύ προστασίας και αειφορικής χρήσης (I.U.C.N. & W.C.P.A. & U.N.E.P. - W.C.M.C. 2003).

B.8.2. Περιορισμοί και κενά στη λειτουργία του Διεθνούς Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών

Όπως είναι φυσικό, παρά τα θετικά αποτελέσματα και τις ευοίωνες προοπτικές που απέφερε η ενασχόληση όλο και περισσότερων φορέων με την προσπάθεια διατήρησης και προστασίας των φυσικών πόρων της υφελίου, η λειτουργία του όλου συστήματος εξακολουθεί να είναι ως ένα βαθμό προβληματική, λόγω ελλειμματικής πληροφόρησης και ανεπαρκούς συνεργασίας που παρατηρείται σε αρκετές χώρες.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της πιο πρόσφατα δημοσιευμένης αναφοράς για τις προστατευόμενες περιοχές, δεν υπάρχουν δεδομένα για την έκταση 23.428 θέσεων, αριθμός που αντιστοιχεί στο 23% του συνολικού αριθμού τους. Αυτό σημαίνει ότι η έκταση του δικτύου των προστατευόμενων περιοχών, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο είναι υποεκτιμημένη, παρά το γεγονός ότι η απώλεια πληροφοριών προέρχεται κυρίως από τους μικρότερους σε έκταση τόπους.

Επίσης, η ημερομηνία ίδρυσης ή ανακήρυξης είναι άγνωστη σε 48.654 προστατευόμενες περιοχές, με αποτέλεσμα στην παγκόσμια βάση δεδομένων να αναρτάται η ημερομηνία εισόδου της περιοχής σ' αυτή. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, σε μεγάλες ανανεώσεις της βάσης δεδομένων, οι οποίες διενεργούνται ανά τακτά

χρονικά διαστήματα, να προκύπτει μια διόγκωση του αριθμού των προστατευόμενων περιοχών που καταχωρήθηκαν σε ένα συγκεκριμένο έτος.

Οι έξι κατηγορίες διαχείρισης της I.U.C.N. δεν έχουν προσδιοριστεί σε 34.036 προστατευόμενες θέσεις, ενώ άλλες 20.634 περιοχές στερούνται γεωγραφικών συντεταγμένων. Το πιο σημαντικό όμως είναι, το γεγονός ότι η U.N.E.P. - W.C.M.C. δεν έχει στη διάθεσή της τα γεωγραφικά όρια (πολύγωνα) 74.512 προστατευόμενων περιοχών και παρόλο που οι μεγαλύτερες σε επιφάνεια θέσεις (>100 km²) αποτυπώνονται με σχετική ακρίβεια και έχουν πολύ καλύτερη κάλυψη από τις μικρότερες σε έκταση, ο αριθμός αυτός εξακολουθεί να είναι πολύ μεγάλος.

Το πρόβλημα αυτό περιορίζει τη δυνατότητα ξεχωριστού χειρισμού ή σύγκρισης μεταξύ των χερσαίων και των θαλάσσιων περιοχών και καθιστά επιτακτική τη λύση με τη βοήθεια των γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών (GIS). Όσον αφορά τις θαλάσσιες περιοχές, παρότι μόλις οι 1.799 από τις 4.459 (ποσοστό οριακά μεγαλύτερο του 40%) θέσεις της W.D.P.A. έχουν καθορισμένα γεωγραφικά όρια, εντούτοις όσον αφορά την επιφάνεια που καταλαμβάνουν αντιστοιχεί σε ποσοστό 89% της συνολικής. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στην καταμέτρηση του εμβαδού περιλαμβάνονται και οι ξεχωριστές μεγάλες θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές.

Ένας ακόμη περιοριστικός παράγοντας είναι η προβληματική μετάφραση ορισμένων γλωσσών, όπως π.χ. των αραβικών και των κινέζικων στα αγγλικά. Μια λανθασμένη μετάφραση μπορεί να οδηγήσει σε μια μη εσκεμμένη αντιγραφή των αρχείων ορισμένων περιοχών, όταν οι ανανεώσεις τους λαμβάνονται με τελείως διαφορετικές ονομασίες μεν για την κάθε θέση, αλλά στην ουσία αποτελούν διαφορετικές εκδοχές της ίδιας λέξης στο αλφάβητο της χώρας στην οποία ανήκουν.

Παρόλο που ακόμη και σήμερα διενεργείται εντατική προσπάθεια για να περιοριστεί το πρόβλημα αυτό, εκτιμάται ότι επηρεάζει ένα ποσοστό της βάσης δεδομένων για τις χώρες αυτές, που κυμαίνεται από 5-7% και χρειάζεται επειγόντως την υποστήριξη των εμπλεκόμενων χωρών για να επιλυθεί (I.U.C.N. & W.C.P.A. & U.N.E.P. - W.C.M.C. 2003).

Οι δυσλειτουργίες και τα κενά του Διεθνούς Συστήματος των Προστατευόμενων Περιοχών, που καταγράφηκαν παραπάνω, μπορεί να αφορούν δεδομένα παρελθόντος έτους (2003), εντούτοις εξακολουθούν και σήμερα να δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στην καταγραφή, την ταξινόμηση και κατά συνέπεια στη σωστή διαχείριση των φυσικών οικοσυστημάτων και των πόρων τους.

Τα αριθμητικά δεδομένα έχουν σαφώς βελτιωθεί, τόσο όσον αφορά τον αριθμό των περιοχών για τις οποίες υπήρχε σοβαρή έλλειψη δεδομένων, όσο και για τον αριθμό των περιοχών που είναι πλέον ενταγμένες σε καθεστώς ειδικής προστασίας, αλλά χρειάζεται ακόμη μεγαλύτερη προσπάθεια από τους αρμόδιους οργανισμούς, τους φορείς διαχείρισης, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και ισχυρή πολιτική βούληση για τη διατήρηση και τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης.

B.9. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ

B.9.1. Γενικά

Η Ελλάδα, παρά τη μικρή της έκταση σε σύγκριση με πολλές ευρωπαϊκές χώρες, διαθέτει πληθώρα οικοσυστημάτων τα οποία διατηρούνται χωρίς μεγάλες αλλοιώσεις. Μεγάλος είναι και ο πλούτος των ειδών της χλωρίδας και της πανίδας, με ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό ενδημικών ειδών. Για τους ανωτέρω λόγους κρίθηκε αναγκαία η κήρυξη πολλών περιοχών ως προστατευόμενων, η ένταξή τους δηλαδή σε ειδικά καθεστώτα νομικής προστασίας και αειφορικής διαχείρισης.

Οι πρώτες ισχυρές προσπάθειες δημιουργίας προστατευόμενων περιοχών ξεκίνησαν το 1937 με τη θέσπιση του Α.Ν. 856/1937 “Περί Εθνικών Δρυμών” (ΦΕΚ 368/Α/21-9-1937), ο οποίος προέβλεπε την ίδρυση πέντε Εθνικών Δρυμών. Έκτοτε ακολούθησε μια σειρά κανονιστικών πράξεων, καθώς και η συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, αρχικά με τα άρθρα 253 και 254 του Ν.Δ. 86/1969 και στη συνέχεια με τα άρθρα 3 και 4 του Ν. 177/1975 “Περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του Νομοθετικού Διατάγματος 86/1969 “Περί Δασικού Κώδικος” (ΦΕΚ 205/27-9-1975, τ. Α') (Ταμπάκης 2009).

Η ιστορία της ελληνικής πολιτικής διατήρησης των φυσικών πόρων περιλαμβάνει μια διαδοχή ζητημάτων, σχετικών με το νομικό πλαίσιο και τη φύση των αρμοδίων οργανισμών. Συγκεκριμένα, μπορούν να αναγνωριστούν δύο διακριτές φάσεις, οι οποίες μπορούν να χαρακτηρίσουν την εξέλιξη των πολιτικών που ακολούθησε η χώρα μας σ' αυτό τον τομέα.

Στην πρώτη φάση – από το 1938 έως το 1986 – η διοίκηση και η διαχείριση των Εθνικών Δρυμών αλλά και γενικότερα όλων των προστατευόμενων περιοχών ασκούνταν από τις κατά τόπους Δασικές Υπηρεσίες και τα Περιφερειακά Δασικά Γραφεία, τα οποία υπάγονταν στο τότε Υπουργείο Γεωργίας (σημερινό Υπουργείο

Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Το ελληνικό κράτος, μέσω των υπηρεσιών αυτών, ήταν ο μοναδικός φορέας που μπορούσε να διαδραματίσει σοβαρό ρόλο στον τομέα των προστατευόμενων περιοχών και προσπάθησε να επιβάλλει ένα αυστηρό καθεστώς προστασίας, αναπτύσσοντας μόνο τις βασικές υποδομές και δυνατότητες αναψυχής για τις περιοχές αυτές. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ο σχεδιασμός της διαχείρισης και της λειτουργίας τους, βασιζόταν σε μια αλληλουχία συμπερασμάτων, οι οποίες απέρρεαν από αποφάσεις που λαμβάνονταν από ένα περιορισμένο κύκλο δασολόγων κρατικών υπαλλήλων.

Η δεύτερη φάση ξεκίνησε από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Η φάση αυτή χαρακτηρίζεται από τη συγκριτικά πολύ υψηλότερη προτεραιότητα που δόθηκε στη περιβαλλοντική πολιτική, αλλά και τη θέσπιση ενός καινούργιου νόμου (Ν. 1650/1986 *“για την προστασία του περιβάλλοντος”*), μέσω του οποίου χορηγήθηκαν περισσότερες αρμοδιότητες, όσον αφορά το σχεδιασμό των περιβαλλοντικών θεμάτων και τη διατήρηση της φύσης, σε έναν καινούργιο κρατικό φορέα, το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Ο νόμος αυτός αντικατέστησε τη παλαιά νομοθεσία με σκεπτικό την ελαχιστοποίηση των κενών και των ελλείψεων, εισήγαγε συγκεκριμένες αλλαγές στην διαδικασία ανακήρυξης των τόπων ειδικής προστασίας και καθιέρωσε πέντε καινούργιες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, συμπεριλαμβάνοντας και τα θαλάσσια πάρκα (Parageorgiou et al. 2008).

Οι προστατευόμενες περιοχές της Ελλάδας χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη ποικιλία και σημασία (σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο) των απειλούμενων ειδών και οικοτόπων που απαντώνται σε αυτές. Παράλληλα οι περιοχές αυτές είναι και οι κατεξοχήν πρόσφορες για την ανάπτυξη ήπιων δραστηριοτήτων αναψυχής (π.χ. οικοτουρισμός) και τη διαφοροποίηση του πρωτογενούς τομέα παραγωγής ώστε σταδιακά να ενσωματώσουν περιβαλλοντικά φιλικές πρακτικές.

Η επίτευξη όμως της προστασίας και ανάδειξης του φυσικού πλούτου των περιοχών αυτών, ιδιαίτερα αν συνδυαστεί με την ιστορική και πολιτιστική τους αξία, οδηγεί στην ανάγκη μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τις προστατευόμενες περιοχές και απαιτεί την ανάπτυξη και λειτουργία υποδομών, την οργάνωση των παρεχομένων υπηρεσιών καθώς και τη δημιουργία επαρκούς διοικητικής δομής. Γι' αυτό το λόγο θεωρείται απαραίτητη η συγκρότηση και η λειτουργία ενός Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών (W.W.F. Ελλάς 2004).

Η επιτακτική ανάγκη σχεδιασμού ενός τέτοιου συστήματος έχει αναγνωριστεί και έχει αναφερθεί άμεσα ή έμμεσα από πολλές νομοθετικές διατάξεις (Άρθρο 8 της Διεθνούς Σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα Ν. 2204/1994 ΦΕΚ 59/Α/15-4-1994, Άρθρο 17 του Ν. 2742/1999, Άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ περί οικοτόπων). Αυτό το σύστημα πρέπει προφανώς να συνοδεύεται και να βασίζεται σε μια πολιτική για το φυσικό περιβάλλον, η οποία μεταξύ άλλων θα αντιμετωπίζει και θα ρυθμίζει τα κοινά θέματα προστασίας και διαχείρισης και θα εξασφαλίζει το θεσμικό και οικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο θα οριστούν στόχοι, οι οποίοι στη συνέχεια θα εξειδικευτούν και θα αναπτυχθούν τοπικές δράσεις και μέτρα για την προστασία του φυσικού πλούτου.

Μια τέτοια πολιτική θα αντιμετωπίζει συνολικά τις ανάγκες των προστατευόμενων περιοχών, άρα θα τις αντιμετωπίζει ως μια ξεχωριστή ομάδα ή αλλιώς ένα σύστημα. Παράλληλα θα πρέπει να εξετάζει τις πιθανές συνέπειες άλλων δράσεων ή πολιτικών στην ακεραιότητα των προστατευόμενων περιοχών. Ο συντονισμός της λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών, ανατέθηκε με το άρθρο 17 του Ν. 2742/1999 στην επιτροπή ΦΥΣΗ, η οποία τελικά συστάθηκε το έτος 2002.

Στις προστατευόμενες περιοχές, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο της χώρας μας περιελήφθησαν οι εθνικοί δρυμοί, τα αισθητικά δάση και τα διατηρητέα μνημεία της φύσης. Σ' αυτές επίσης συγκαταλέχθηκαν τα εκτροφεία και τα καταφύγια θηραμάτων, τα οποία μετονομάστηκαν καταφύγια άγριας ζωής, καθώς και οι ελεγχόμενες κωνηγητικές περιοχές. Σύμφωνα με τη νεότερη νομοθεσία στις προστατευόμενες περιοχές περιλαμβάνονται, οι περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, οι περιοχές προστασίας της φύσης, τα εθνικά πάρκα, οι προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία ή στοιχεία του τοπίου και περιοχές οικοανάπτυξης. Με την ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία Διεθνών Συμβάσεων, Συμφωνιών και Κοινοτικών Οδηγιών για την προστασία της φύσης έχουμε διεύρυνση των προστατευόμενων περιοχών.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση Ramsar, η χώρα μας δεσμεύτηκε να συντηρεί 11 υδροβιοτόπους, με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης 9 περιοχές έχουν χαρακτηριστεί ως Ειδικά Προστατευόμενες, ενώ με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ δημιουργήθηκε το δίκτυο Natura 2000, που περιλαμβάνει μέχρι σήμερα 371 περιοχές της χώρας. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων χαρακτηρίζει 16 περιοχές στη χώρα μας ως Βιογενετικά Αποθέματα. Η UNESCO με το σχέδιο *Man*

And Biosphere (MAB) 8 οριοθετεί 2 περιοχές ως Απόθεμα Βιόσφαιρας. Με τη Συνθήκη για την προστασία των μνημείων και χώρων παγκόσμιας κληρονομιάς έχουν κηρυχθεί 2 Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς και τέλος σε μια περιοχή έχει απονεμηθεί το Ευρωδίπλωμα που αποτελεί θεσμό του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Όλες αυτές οι προστατευόμενες περιοχές είναι απαραίτητο να διατηρηθούν και να παραδοθούν στις επόμενες γενιές. Όμως η απόλυτη προστασία των φυσικών αυτών περιοχών και ο αποκλεισμός των ανθρώπινων δραστηριοτήτων είναι κάτι που έχει ξεπεραστεί. Σήμερα, μέσω της διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών ως «δίκτυα», από διεπιστημονικές ομάδες, επιδιώκεται η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των περιοχών αυτών, μέσω του τουρισμού (Ταμπάκης 2009).

Οι προστατευόμενες περιοχές της Ελλάδας διακρίνονται σε επιμέρους κατηγορίες, τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Οι κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών σε εθνικό επίπεδο είναι οι ακόλουθες:

1. Θαλάσσια Πάρκα (2)
2. Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (θεσμοθετημένα 130, προτεινόμενα (244)
3. Αισθητικά Δάση (19)
4. Εθνικοί Δρυμοί (10)
5. Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης (51).
6. Καταφύγια Θηραμάτων (622)
7. Ελεγχόμενες Κυνηγετικές Περιοχές (7)
8. Κρατικά Εκτροφεία Θηραμάτων (20)

Εκτός από την εθνική νομοθεσία, πολλές περιοχές έχουν χαρακτηριστεί και προστατεύονται από διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες ως ακολούθως:

- ✓ Περιοχές SPA (Ζώνες Ειδικής Προστασίας 52).
- ✓ Υγρότοποι διεθνούς σημασίας, σύμφωνα με τη Σύμβαση Ραμσάρ (10).
- ✓ Προστατευόμενες περιοχές, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης (9).
- ✓ Προστατευόμενες περιοχές, που έχουν χαρακτηριστεί Βιογενετικά Αποθέματα.
- ✓ Προστατευόμενες περιοχές, οι οποίες είτε έχουν χαρακτηριστεί ως Αποθέματα Βιόσφαιρας (2) είτε τους έχει απονεμηθεί το Ευρωδίπλωμα (1) ή έχουν χαρακτηριστεί ως Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς (1).

Το νομικό πλαίσιο προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος διαμορφώνεται από τις διεθνείς συμβάσεις, τις κοινοτικές πράξεις και οδηγίες και την ελληνική νομοθεσία.

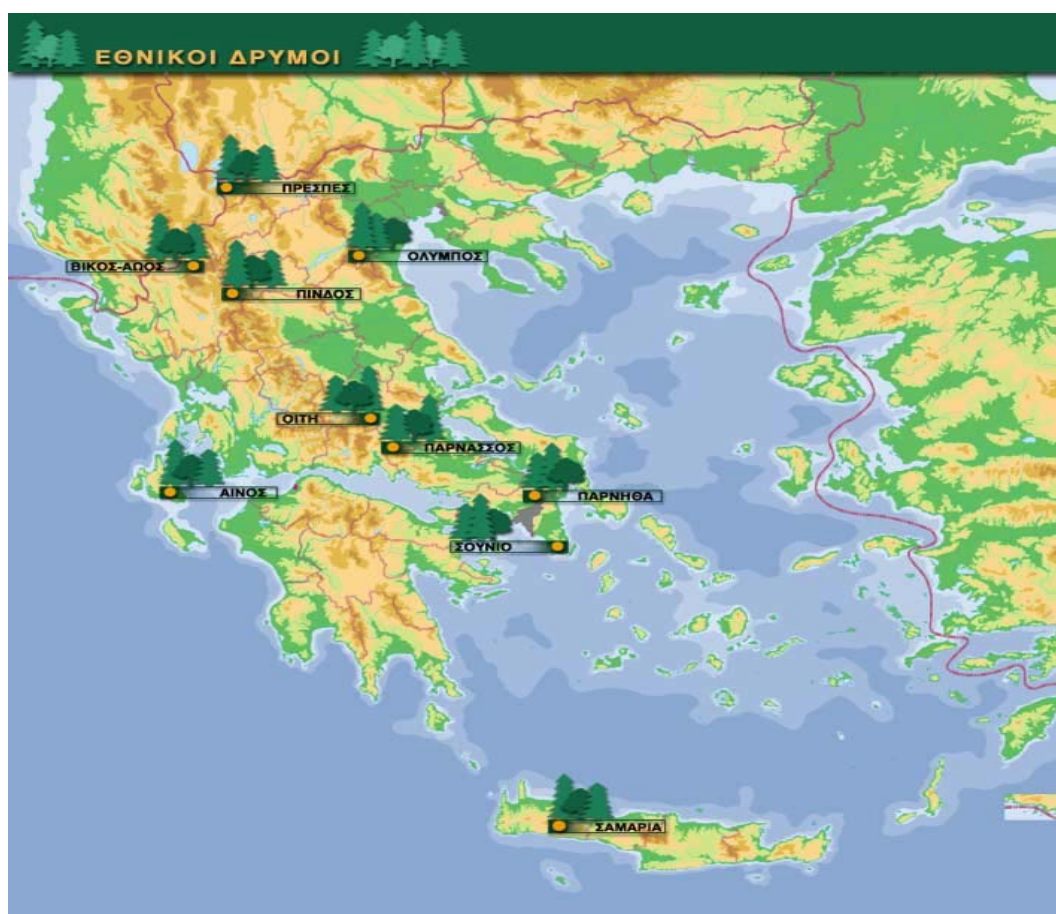
B.9.2. Σκοποί ίδρυσης των Εθνικών Δρυμών

Σύμφωνα με το Ν.Δ. 996/71 (άρθρο 3, παρ. 1), εθνικοί δρυμοί μπορούν να κηρύσσονται δασικές περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, από την άποψη της διατήρησης της άγριας χλωρίδας και πανίδας, των γεωμορφικών σχηματισμών, του υπεδάφους, της ατμόσφαιρας, των υδάτων και γενικώς του φυσικού περιβάλλοντός τους και των οποίων επιβάλλεται η προστασία, η διατήρηση και η βελτίωση της σύνθεσης, της μορφής και των φυσικών καλλόνών τους, για αισθητική, ψυχική και υγιεινή απόλαυση και ανάπτυξη του τουρισμού, ως και για τη διενέργεια πάσης φύσεως επιστημονικών ερευνών. Το εκδιδόμενο Διάταγμα για την κήρυξη μιας περιοχής ως εθνικού δρυμού, καθορίζει επίσης και την περιφέρεια, την έκταση καθώς και τα όρια του.

Η Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (I.U.C.N.) καθορίζει για τους Εθνικούς Δρυμούς τους παρακάτω σκοπούς διαχείρισης:

1. Τη προστασία φυσικών και αισθητικών περιοχών, εθνικής και διεθνούς σημασίας, για την εξυπηρέτηση θρησκευτικών, επιστημονικών, εκπαιδευτικών, αναψυχικών και τουριστικών σκοπών.
2. Τη διαίωνιση μιας, όσο το δυνατόν πιο φυσικής, κατάστασης αντιπροσωπευτικών δειγμάτων φυσιογραφικών περιοχών, βιοκοινοτήτων, γενετικών πόρων και ειδών και τη παροχή οικολογικής σταθερότητας και βιολογικής ποικιλότητας.
3. Τη διαχείριση της χρήσης των περιοχών αυτών από τους επισκέπτες, για ικανοποίηση των πνευματικών, εκπαιδευτικών, πολιτιστικών και αναψυχικών αναγκών τους, σε επίπεδο που να διατηρούν τη φυσική ή την σχεδόν φυσική κατάστασή τους.
4. Τον περιορισμό και την αποτροπή φαινομένων υπερεκμετάλλευσης και άλλων δραστηριοτήτων, επιζήμιων προς τους σκοπούς ανακήρυξής τους.
5. Τη διατήρηση του σεβασμού προς τα οικολογικά, γεωμορφολογικά και αισθητικά χαρακτηριστικά, τα οποία πιστοποίησαν την ανακήρυξή τους.
6. Την εκτίμηση των αναγκών των γηγενών πληθυσμών σε συνδυασμό με την αειφορική χρήση των πόρων των περιοχών αυτών, έτσι ώστε να μην

επιηρεάζεται αρνητικά κάποιος από τους υπόλοιπους σκοπούς της διαχείρισης.

Εικόνα 4: Οι Εθνικοί Δρυμοί της Ελλάδας

Η δημιουργία εθνικών δρυμών αποτελεί σήμερα την πιο αποδεκτή προσέγγιση για την διασφάλιση της βιολογικής ποικιλομορφίας, των φυσικών αξιών και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η προστασία της φύσης μέσω των θεσμοθετημένων αυτών περιοχών, εκτός από τη συμβολή της στην διασφάλιση των οικοσυστημάτων και των ειδών, την ανάπτυξη δραστηριοτήτων αναψυχής και τουρισμού σε κατάλληλους χώρους και την προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αποτελεί επίσης και ένα ισχυρό μέσο τόνωσης του κοινωνικο-οικονομικού ιστού των ορεινών περιοχών της Ελλάδας (Παπαγεωργίου & συν. 2003).

Η Ελλάδα έχει 10 Εθνικούς Δρυμούς (Εικόνα 4), οι οποίοι θεσμοθετήθηκαν μεταξύ των ετών 1938 και 1974, ύστερα από προτάσεις της Δασικής Υπηρεσίας και κάτω από την πίεση και τις υποδείξεις εγχώριων και διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων. Κάθε Εθνικός Δρυμός αποτελείται από την, αυστηρής προστασίας, περιοχή του πυρήνα, η οποία σε φυσιολογικές συνθήκες δεν είναι μικρότερη από

1.500 ha και την περιφερειακή ζώνη, η οποία πρέπει τουλάχιστον να καταλαμβάνει επιφάνεια ίση με αυτή του πυρήνα.

Στον πυρήνα η νομοθεσία επιτρέπει μόνο την επιστημονική έρευνα και περιβαλλοντική εκπαίδευση, ενώ άλλες δραστηριότητες όπως η βοσκή, το κυνήγι και το ψάρεμα απαγορεύονται αυστηρά. Επίσης, οποιαδήποτε ιδιωτική περιουσία που βρίσκεται εντός των ορίων του πυρήνα υπόκειται σε αναγκαστική απαλλοτρίωση. Στην περιφερειακή ζώνη δεν υπάρχουν τόσοι περιορισμοί αλλά δίνεται η δικαιοδοσία στην αρμόδια τοπική Δασική Υπηρεσία να λάβει όποια μέτρα θεωρεί απαραίτητα για την διασφάλιση των σκοπών ίδρυσης του Δρυμού (Trakolis 2001).

Η επιλογή των περιοχών που θα ανακηρυχθούν Εθνικοί Δρυμοί δεν γίνεται τυχαία αλλά ακολουθεί κάποια κριτήρια που πρέπει να πληρούνται. Σύμφωνα με την I.U.C.N., η υποψήφια περιοχή πρέπει να περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικό δείγμα των σπουδαιότερων περιοχών, αισθητικών τοπίων και χαρακτηριστικών του έθνους στο οποίο ανήκει, ενώ τα φυτικά και ζωικά είδη, οι οικοτόποι και οι γεωμορφολογικές τοποθεσίες στο εσωτερικό της να είναι ιδιαίτερου θρησκευτικού, επιστημονικού, εκπαιδευτικού, αναψυχικού και τουριστικού ενδιαφέροντος. Τέλος, η περιοχή θα πρέπει να είναι αρκετά μεγάλη ώστε να περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα ολοκληρωμένα οικοσυστήματα, όχι ουσιαστικά αλλοιωμένα από ανθρώπινες δραστηριότητες και εκμεταλλεύσεις.

B.9.3. Κυριότερα προβλήματα του συστήματος προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα

Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε διεθνώς στα πρώτα στάδια του θεσμού των προστατευόμενων περιοχών ήταν η απόλυτη προστασία τους και ο αποκλεισμός των οποιωνδήποτε ανθρώπινων δραστηριοτήτων (Χατζηχαραλάμπους 2006). Η ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος ήταν έννοιες ασύμβατες και οποιαδήποτε δραστηριότητα θα οδηγούσε μοιραία σε αλλοίωση των φυσικών οικοτόπων, ρύπανση και υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Αυτή ωστόσο η αντίληψη βαθμιαία αποδεικνύεται υπερβολική ή ακόμη και λανθασμένη (Καράβελλας κ.α. 2003).

Σήμερα προτείνεται μια διαφορετική προσέγγιση, η οποία υποστηρίζει ότι η ενσωμάτωση του τοπικού πληθυσμού είναι ο αποτελεσματικότερος τρόπος συντήρησης των προστατευόμενων περιοχών (Nepal and Weber 1995). Οι περιοχές αυτές απαιτούν αδιάκοπη και συνεχή βελτίωση, ώστε να ικανοποιούν στο

μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τις αισθητικές, επιστημονικές και εκπαιδευτικές απαιτήσεις των επισκεπτών και παρά το γεγονός ότι επιλέγονται με βάση οικολογικά κριτήρια και άμεσο στόχο περιβαλλοντικά οφέλη, μπορούν, εφόσον οι θεσμοί λειτουργούν και η διαχείρισή τους γίνεται σωστά, να οδηγήσουν σε σημαντικά κοινωνικά και οικονομικά οφέλη (Mcneely 1994).

Παρά το γεγονός ότι σε ορισμένες, μεμονωμένες, περιπτώσεις η χώρα μας έχει να επιδείξει πρόοδο στη διατήρηση και προστασία της φυσικής μας κληρονομιάς, στην πράξη η ορθολογική λειτουργία του δικτύου προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας, δυσχεραίνεται από την ύπαρξη αρκετών θεσμικών, διοικητικών, οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων.

Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκθεση αναφορά του W.W.F. για την κατάσταση του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών που δόθηκε στη δημοσιότητα τον Μάιο του 2005, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα είναι το γεγονός ότι η επιτροπή ΦΥΣΗ, η οποία επιφορτίστηκε με την οργάνωση και το συντονισμό του συστήματος αυτού, ουσιαστικά δεν είναι λειτουργική, καθώς δεν έχει αποκτήσει το κατάλληλο στελεχιακό δυναμικό και την απαραίτητη διοικητική υποστήριξη, που θα επέτρεπαν την επεξεργασία και υλοποίηση των απαραίτητων μέτρων και ενεργειών που ανέλαβε.

Επιπλέον, μέχρι σήμερα το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. δεν έχει διευκρινίσει τη νομική της υπόσταση ούτε έχει επιλύσει το θέμα της χρηματοδότησής της (πόροι, ποσό) με αποτέλεσμα η Επιτροπή ΦΥΣΗ να μη μπορεί να διαχειρισθεί πόρους και άρα να εκπονήσει προγράμματα και δράσεις σύμφωνα με το ρόλο της.

Η έλλειψη μέτρων, τόσο γενικών όσο και κατά περίπτωση, για τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (S.P.A.) και τους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (S.C.A.) του Δικτύου Natura 2000, είχε ως συνέπεια την υποβάθμιση της αξίας των προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας, ειδικότερα αυτών που δεν απολαμβάνουν κάποιο ειδικό καθεστώς προστασίας σε Εθνικό ή Διεθνές Επίπεδο, επιφέροντας επιδείνωση της περιβαλλοντικής τους κατάστασης. Τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι κυρίως προληπτικά και να υπερβαίνουν τα απλά διοικητικά μέτρα που είναι απαραίτητα για την εξασφάλιση της προστασίας της περιοχής.

Ειδικότερα και όσον αφορά τον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου, η υψηλή οικολογική, ιστορική και πολιτισμική του αξία έχει, πολλάκις, αναγνωρισθεί τόσο σε Εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η σπουδαιότητα της διατήρησης των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής, δεν αφορά

μόνο τον πυρήνα του Δρυμού, αλλά περιλαμβάνει το σύνολο του όρους Όλυμπος, κάτι που αντικατοπτρίζεται στον χαρακτηρισμό και στη θέση του, στην ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Παρ' όλα αυτά, όλα τα μέχρι στιγμής σενάρια αξιοποίησης του Ολύμπου είχαν και συνεχίζουν να έχουν σαν κύριο αντικείμενο τις ανατολικές πλευρές του βουνού (περιοχή του πυρήνα), ενώ για τις υποβαθμισμένες δυτικές και νότιες πλαγιές του (περιοχές Κοκκινοπλού, Σπαρμού, Πυθίου κ.λπ.) κανένας φορέας δεν δείχνει να ενδιαφέρεται. Οι περιοχές αυτές έχουν υποστεί μακροχρόνιες έντονες πιέσεις εξαιτίας ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (βόσκησις, ξυλεύσεις, γεωργικές καλλιέργειες, πυρκαγιές) και σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες κλιματεδαφικές συνθήκες που επικρατούν, εμφανίζουν αραιή βλάστηση πλατυφύλλων θαμνώδους μορφής, η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι σε θέση να προστατέψει επαρκώς τα εδάφη τους (Ζάγκας 1995, Σμόρης κ.α. 1992α, Σμόρης κ.α. 1992β).

Έτσι λοιπόν, οι άξονες κατεύθυνσης της μελλοντικής διαχείρισης του Δρυμού θα πρέπει να συμπεριλάβουν και την ανόρθωση των υποβαθμισμένων αυτών οικοσυστημάτων με την εφαρμογή κατάλληλων δασοκομικών μέτρων και τη θέσπιση κανόνων και περιορισμών στην άσκηση των δραστηριοτήτων. Η βελτίωση της παραγωγικότητας αλλά και της αισθητικής ομορφιάς των περιοχών αυτών έχει άμεσες κοινωνικές προεκτάσεις και επομένως ο οποιοσδήποτε σχεδιασμός θα πρέπει να έχει επίκεντρο τον παράγοντα άνθρωπο και συγκεκριμένα τον άνθρωπο της περιοχής.

Η μέχρι τώρα διαχείριση του Δρυμού ασκούταν αποκλειστικά από την, υπαγόμενη στο αρμόδιο Υπουργείο Γεωργίας, Δασική Υπηρεσία, η οποία προσπάθησε να επιβάλλει ένα αυστηρό καθεστώς προστασίας, αναπτύσσοντας μόνο βασικές υποδομές και συγκεκριμένες δυνατότητες αναψυχής για τις περιοχές αυτή. Στην πράξη όμως, έχει αποδειχτεί ότι αυτός ο τρόπος διαχείρισης είναι πλέον παρωχημένος, καθώς χαρακτηρίζεται από την απουσία πραγματιστικών δεδομένων και την έλλειψη πληροφοριών και προσαρμοστικότητας στις νέες απαιτήσεις των επισκεπτών του Δρυμού (Παπαγεωργίου κ. α. 2003). Σήμερα, τείνει να επικρατήσει η διενέργεια συμμετοχικών διαδικασιών στη λήψη αποφάσεων που αφορούν διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος και κατά συνέπεια επιχειρείται μια καινούργια προσέγγιση όσον αφορά τον τρόπο διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, αλλά και γενικότερα των προστατευόμενων περιοχών.

Από τις προτάσεις και τους στόχους μελλοντικής διαχείρισης του Δρυμού, που τέθηκαν από τα Διαχειριστικά Σχέδια που έχουν εκπονηθεί για την περιοχή μέχρι σήμερα, ελάχιστοι μόνο έχουν επιτευχθεί, με σημαντικότερο όλων από άποψης λειτουργικότητας, την ίδρυση και λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης. Επίσης, μέχρι σήμερα έχει σχεδόν ολοκληρωθεί η κατασκευή των ορειβατικών καταφυγίων στις θέσεις "Κορομηλιές", "Πετρόστρουγκα" και "Κρεβάτια", αλλά και του Κέντρου Πληροφόρησης Επισκεπτών και Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, το οποίο βρίσκεται στην αρχή της οδού Λιτόχωρο - Πριόνια.

Αντίθετα, ελάχιστες έως μηδαμινές είναι οι ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί για την προστασία και τη διαχείριση της άγριας πανίδας, τη ρύθμιση της κτηνοτροφίας και της βοσκής εντός των ορίων του Δρυμού, τη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων του και κυρίως για την προστασία και διατήρηση των υπαλπικών οικοτόπων και των σπάνιων ειδών τους. Επίσης πολύ μικρή πρόοδος σημειώθηκε στον τομέα της φύλαξης, της επίπτευσης και γενικότερα της αποτελεσματικότερης λειτουργίας των ελεγκτικών μηχανισμών, κυρίως λόγω της λειτουργίας του Φορέα Διαχείρισης.

Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου ιδρύθηκε βάση του άρθρου 13 του Ν. 3044/2002 με σκοπό:

- Την προστασία και διατήρηση των φυσικών πόρων, της βιοποικιλότητας και της ισορροπίας των οικοσυστημάτων και γενικότερα την ανάδειξη του συνόλου των ιδιαίτερων αξιών της προστατευόμενης περιοχής.
- Την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση των χρηστών, των φορέων και των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής.
- Την προσέλκυση επισκεπτών και η προβολή και ανάδειξη των αξιών της προστατευόμενης περιοχής.
- Την περιβαλλοντική ενημέρωση και εκπαίδευση.
- Την αειφορική χρήση των οικοσυστημάτων της προστατευόμενης περιοχής και γενικότερα τη συμβατή με την προστασία και διατήρηση, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

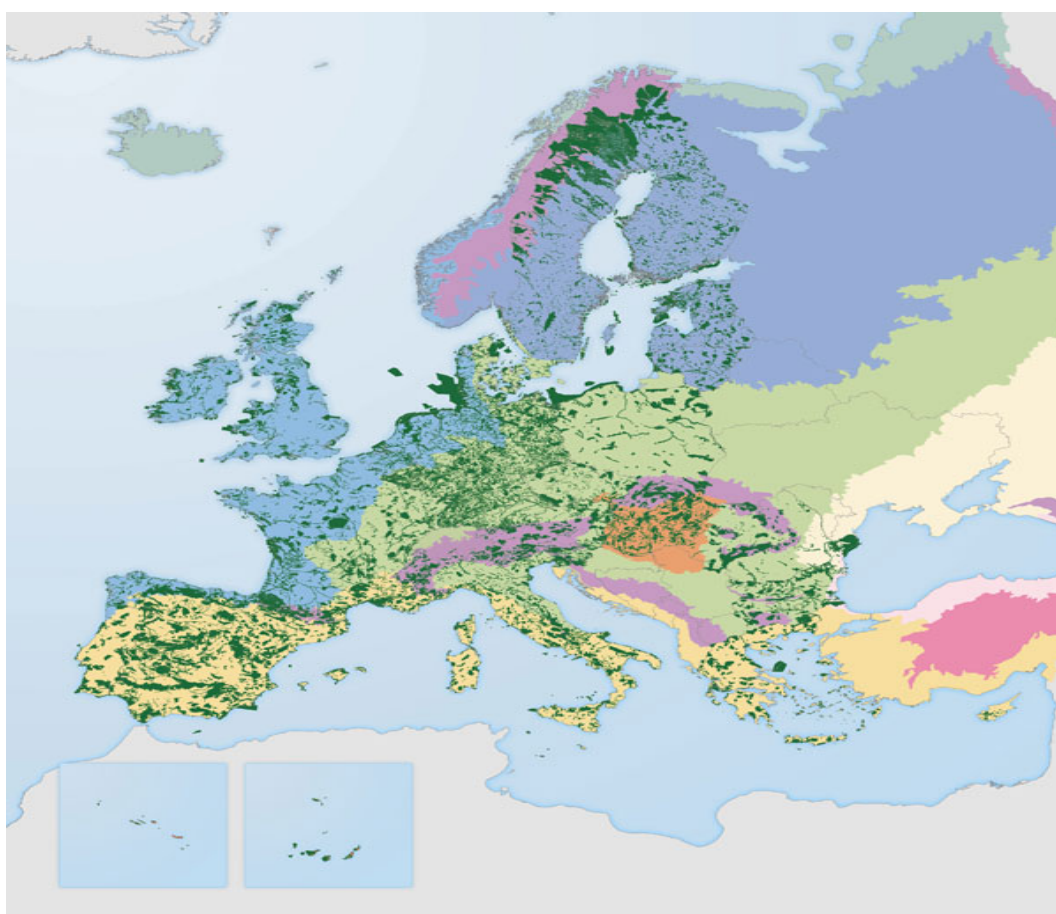
Οι σπουδαιότερες αρμοδιότητές του συνίστανται στη:

1. Κατάρτιση και την ευθύνη της εφαρμογής των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας των προστατευόμενων αντικειμένων καθώς και των σχεδίων διαχείρισης που αναφέρονται στο άρθρο 18 παρ. 5 του Ν. 1650/1986.

2. Παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των κανονιστικών όρων και περιορισμών που επιβάλλονται με τα διατάγματα των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 21 του Ν. 1650/1986 καθώς και των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας και των σχεδίων διαχείρισης που αναφέρονται στο άρθρο 18 παρ. 5 του Ν. 1650/1986.
3. Παροχή γνωμοδοτήσεων πριν από την προέγκριση χωροθέτησης και στην έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στις περιοχές ευθύνης του καθώς και σε κάθε άλλο θέμα για το οποίο ζητείται η γνώμη του από τις αρμόδιες αρχές.
4. Επικουρία των αρμόδιων διοικητικών αρχών στον έλεγχο της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και των περιβαλλοντικών όρων που ισχύουν ή επιβάλλονται αντιστοίχως για έργα ή δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στις περιοχές ευθύνης του.
5. Κατάρτιση μελετών και ερευνών καθώς και στην εκτέλεση τεχνικών ή άλλων έργων που περιλαμβάνονται στο οικείο σχέδιο διαχείρισης και στα αντίστοιχα προγράμματα δράσης και είναι απαραίτητα για την προστασία, διατήρηση, αποκατάσταση και ανάδειξη των προστατευόμενων αντικειμένων που εμπίπτουν στην περιοχή ευθύνης του.
6. Ανάλυση εκπόνησης ή εκτέλεσης εθνικών ή ευρωπαϊκών προγραμμάτων και δράσεων σχετικών με την περιοχή ευθύνης του και τα οποία προάγουν ή προβάλλουν τους σκοπούς της διαχείρισης των προστατευόμενων αντικειμένων.
7. Ενημέρωση, εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού σε θέματα αναγόμενα στις αρμοδιότητές του, καθώς και στην προστασία των περιοχών ευθύνης του.
8. Προώθηση, υποστήριξη, οργάνωση και εφαρμογή οικοτουριστικών προγραμμάτων, στην έκδοση αδειών ξενάγησης και στη χορήγηση αδειών επιστημονικής έρευνας, τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων εντός των ορίων των προστατευόμενων αντικειμένων, σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις που καθορίζονται στα προεδρικά διατάγματα των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 21 του Ν. 1650/1986 και στον κανονισμό διοίκησης και λειτουργίας του προστατευόμενου αντικειμένου.

9. Διαχείριση δημοσίων εκτάσεων που παραχωρούνται ή μισθώνονται απ' αυτόν κατά τις κείμενες διατάξεις, καθώς και η ενοικίαση ιδιωτικών εκτάσεων που περιλαμβάνονται στην περιοχή ευθύνης του.

Η λειτουργία των 27 Φορέων Διαχείρισης, που ιδρύθηκαν στη χώρα μας στο χρονικό διάστημα 2002-2003, είναι ακόμα και σήμερα προβληματική εξαιτίας της ανεπάρκειας οικονομικών πόρων αλλά και πολιτικής και διοικητικής υποστήριξης. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, με εξαίρεση πέντε περιοχές, όλες οι άλλες προστατευόμενες περιοχές όπου έχουν συσταθεί Φορείς Διαχείρισης, συνεχίζουν να στερούνται σαφούς οριοθέτησης και ζωνοποίησης με καθορισμένα μέτρα για κάθε ζώνη.

Εικόνα 5: Πλήρης ανάπτυξη του Δικτύου Natura 2000 κατά μήκος των βιογεωγραφικών περιοχών της Ευρώπης. Με έντονο πράσινο εμφανίζονται οι προστατευόμενοι τόποι (www.natura2000tourism.eu).

Όσον αφορά τη διοχέτευση οικονομικών πόρων στους Φορείς αυτούς, παρατηρείται μια συνεχιζόμενη έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης για τις ανάγκες προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών τους, τόσο σε στρατηγικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Οι εκάστοτε κυβερνήσεις δείχνουν απροθυμία να διαθέσουν ικανοποιητικά κονδύλια για τις ανάγκες προστασίας της φύσης των

προστατευόμενων περιοχών και να εκπληρώσουν τις, ούτως ή άλλως, περιορισμένες υποχρεώσεις χρηματοδότησης που είχαν αναλάβει στο παρελθόν.

Έτσι, ενώ η Ελλάδα έχει χρησιμοποιήσει ποικίλες ευρωπαϊκές πηγές χρηματοδότησης (Διαρθρωτικά Ταμεία, Ταμείο Συνοχής, INTERREG, LEADER, LIFE) για την προστασία και τη διαχείριση του δικτύου Natura 2000, ο συνολικός προϋπολογισμός που διατέθηκε για τις ανάγκες αυτές είναι ελάχιστος. Ακόμα και στην περίπτωση που οι Φορείς Διαχείρισης χρηματοδοτηθούν και λειτουργήσουν αποτελεσματικά, καλύπτουν μόλις το 20% των ενταγμένων 163 Ζωνών Ειδικής Προστασίας και 239 Τόπων Κοινοτικής Σημασίας που έχουν χαρακτηριστεί εντός της ελληνικής επικράτειας.

Τέλος, ενώ η Ελλάδα, η οποία είναι ένα από τα κράτη-μέλη με τη μεγαλύτερη βιοποικιλότητα στην Ευρώπη, έχει συμπεριλάβει στο Δίκτυο Natura 2000 (Εικόνα 5) περίπου το 24% της έκτασής της, εντούτοις μόνο ένα μικρό μέρος από το ποσοστό αυτό βρίσκεται κάτω από ένα ικανοποιητικό νομικό πλαίσιο, με ζωνοποίηση και χωροθέτηση των χρήσεων γης. Είναι ευνόητο ότι το πρώτο βήμα για τη λειτουργία ενός συστήματος προστατευόμενων περιοχών είναι η θεσμική κατοχύρωση των περιοχών έτσι ώστε η ύπαρξή τους να είναι σαφής και, μακροπρόθεσμα, σεβαστή από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς αλλά και το ευρύ κοινό (W.W.F. 2005).

Γ. ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΛΥΜΠΟΥ

Γ.1. Ο ΟΡΕΙΝΟΣ ΟΓΚΟΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

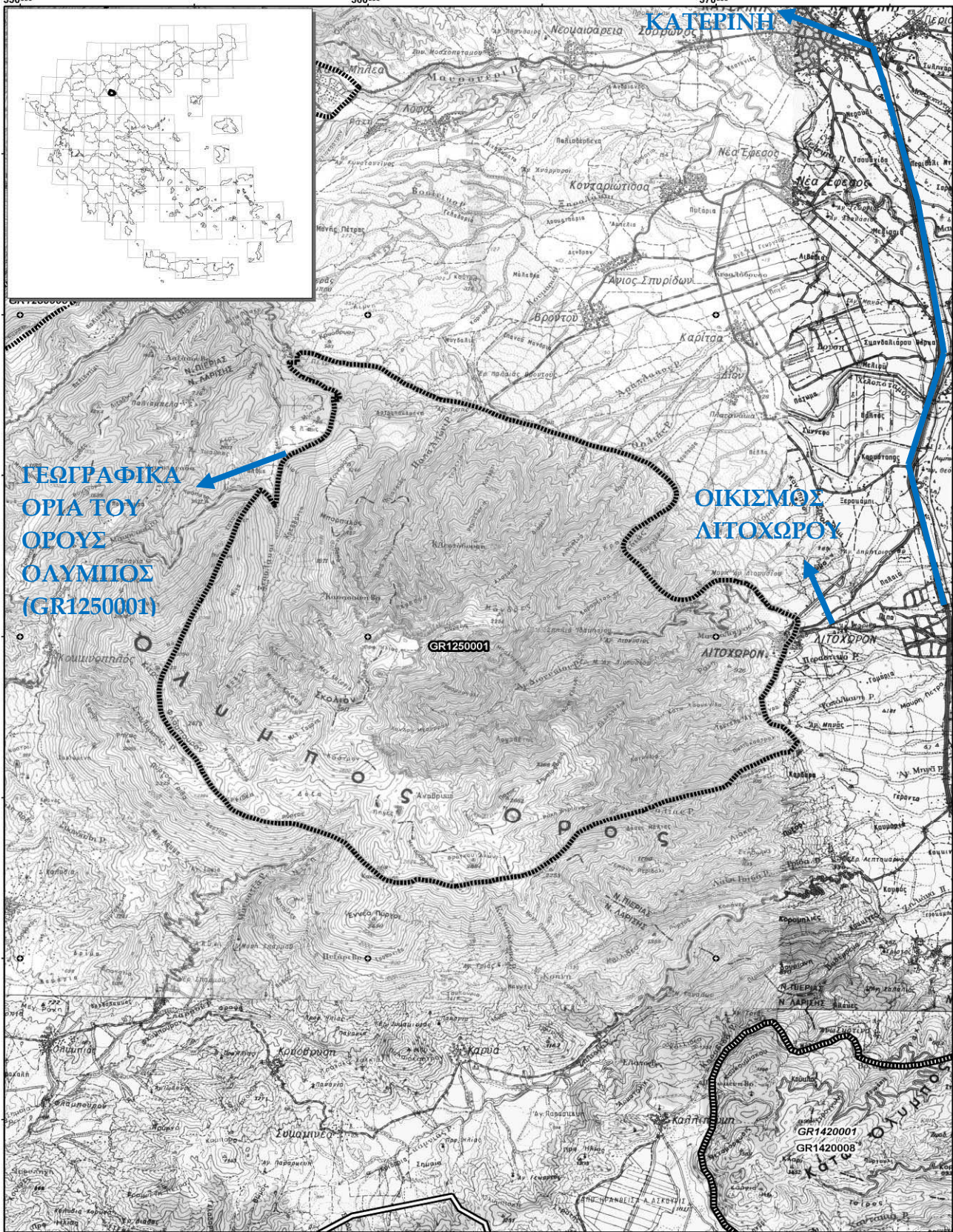
Ο Όλυμπος είναι το υψηλότερο βουνό της χώρας μας και το δεύτερο στην περιοχή των Βαλκανίων. Ο ορεινός όγκος του κείται στα όρια της Θεσσαλίας με την Μακεδονία (Εικόνες 6 & 7) και ειδικότερα στα όρια των νομών Λαρίσης και Πιερίας όντας στο μέσο, περίπου, της ηπειρωτικής Ελλάδας. Η προσπέλασή του είναι εύκολη διαμέσου του εθνικού οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου Αθηνών - Θεσσαλονίκης, αλλά και από επαρχιακούς δρόμους που συνδέουν τις πόλεις και τα χωριά γύρω από το βουνό.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι οι εκτεταμένες κορυφογραμμές και οι απότομες πλαγιές, ενώ ξεχωρίζει από τις γειτονικές του περιοχές τόσο γεωγραφικά όσο και γεωλογικά.

Εικόνα 6: Η θέση και τα όρια του Εθνικού Δρυμού μέσα στον ορεινό όγκο του Ολύμπου

Η έκτασή του ανέρχεται, περίπου, σε 560 km², ενώ η διάμετρος και η περιμέτρος του σε 25 και 80 km, αντίστοιχα. Βρίσκεται στην ΝΔ πλευρά του Ν. Πιερίας με γεωγραφικό μήκος $E 22^{\circ} 25' 0''$ και γεωγραφικό πλάτος $N 40^{\circ} 8' 0''$ και χωρίζεται από το ρέμα της Ζηλιάνας, το οποίο ξεκινάει από το χωριό Καρυά και καταλήγει ανατολικά ως τη θάλασσα. Στα βόρεια και στα ανατολικά υπάρχουν αλλουβιακές πεδιάδες με κυρτοειδή διαμόρφωση, οι οποίες φτάνουν μέχρι το υψόμετρο των 300 m, από όπου υψώνονται απότομα οι πρόποδες του βουνού.

Εικόνα 7: Χάρτης γενικού προσανατολισμού στον οποίο απεικονίζεται η συνολική έκταση που καταλαμβάνει ο ορεινός όγκος του Ολύμπου (Φ.Χ. Γ.Υ.Σ. "ΚΟΝΤΑΡΙΩΤΙΣΣΑ" κλ. 1:50.000)

Γ.2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΑΒΙΟΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Γ.2.1. Γεωμορφολογία και γεωλογική εξέλιξη του Ολύμπου

Γεωλογία και γεωλογική εξέλιξη

Ο όγκος του Ολύμπου αρχίζει από τα Νεογενή Αλλούβια (αλλουβιακά ρυπίδια) που καταλαμβάνουν τις χαμηλές πεδινές και παραθαλάσσιες περιοχές. Οι εκτάσεις αυτές χρησιμοποιούνται για γεωργικές κυρίως καλλιέργειες μέχρι τον κύριο όγκο του Ολύμπου.

Ενώ οι γειτονικές οροσειρές των Πιερίων, της Όσσας, του Τίταρου και του Κάτω Ολύμπου αποτελούνται από γνεύσιους και μεταμορφωμένους οχιστόλιθους (μαρμαρυγιακούς, αργιλικούς κ.λ.π.), ο Όλυμπος αποτελείται κυρίως από δολομιτικούς ασβεστόλιθους και μάρμαρα διαφόρων διαστάσεων και ηλικίας, κυρίως του ανώτερου τριαδικού (ανατολικές πλαγιές από 200-2.000 m), πλειόκαινου ή κρητιδικού (δυτικές και νότιες πλαγιές από 1.200-2.000 m) και του Ιουραϊκού, που αποτελεί το συγκρότημα του Μύτικα από το υψόμετρο των 2.000 m μέχρι την κορυφή.

Γνεύσιοι συναντώνται στις δυτικές πλαγιές του Ολύμπου, σε μια ζώνη από τα 700-1.100 m και ηφκαινικός φλύσχης εμφανίζεται τοπικά, στα βορειοδυτικά πάνω από το χωριό Πέτρα, σε υψόμετρο που κυμαίνεται από 600-1.200 m. Η κυριαρχία, αυτή, του ασβεστόλιθου επηρεάζει σημαντικά το κλίμα και την εμφάνιση της βλάστησης. Στους πρόποδες του βουνού κυριαρχούν χαλαρά κροκαλοπαγή πετρώματα (Ντάφης 1989, Ντάφης κ.α. 1991).

Μορφολογία

Βασικό χαρακτηριστικό της μορφολογίας του Ολύμπου, όπως άλλωστε κάθε ασβεστολιθικού βουνού, είναι ο κατατεμαχισμός από βαθιές κοιλάδες και οι μεγάλες κλίσεις των πλαγιών. Πιο σημαντική από τις κοιλάδες είναι εκείνη του Ενυπία, που ξεκινάει από τα 1.000 m περίπου, κοντά στα Πριόνια και φτάνει μέχρι το Λιτόχωρο. Το χαμηλότερο μέρος της κοιλάδας έχει τις πιο απότομες πλαγιές, ενώ πάνω από τα Πριόνια το ρέμα είναι ξηρό, κυλάει υπόγεια και ονομάζεται Μαυρόλογγος.

Στη βόρεια πλευρά διασχίζουν τον ορεινό όγκο του Ολύμπου δύο στενές και βαθιές κοιλάδες: το ρέμα "Αλώνι του παππά" και το ρέμα "Ξηρολάκκι". Στη νότια πλευρά του, η χαράδρα "Δρίμα" ξεκινάει από το μονοπάτι της Αγίας Τριάδας (750 m) και φτάνει μέχρι τα 1.800 m. Χαρακτηριστικό επίσης είναι, το τεράστιο βραχώδες αμφιθέατρο, που γειτονεύει με την περιοχή των κορυφών και φέρει την, επίσης,

χαρακτηριστική ονομασία 'Μεγάλα Καζάνια', η δημιουργία του οποίου αποδίδεται στην επίδραση των παγετώνων.

Η υψηλότερη κορυφή είναι ο Μύτικας (2.918 m) και μαζί με τις γειτονικές κορυφές Στεφάνι, Σκάλα και Σκολειό σχηματίζουν την εντυπωσιακή κορυφοσειρά του Ολύμπου (Ντάφης 1989).

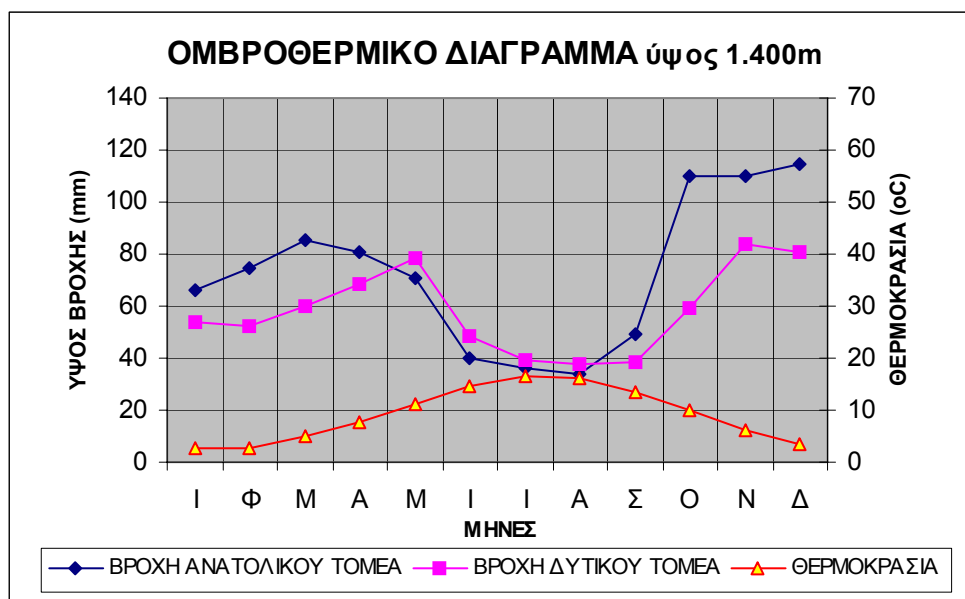
Γ.2.2 Μετεωρολογικές και Κλιματολογικές συνθήκες του Ολύμπου

Το κλίμα του Ολύμπου επηρεάζεται από τη γεωγραφική θέση, τον όγκο του βουνού, από το πέτρωμα και από την έκθεση των πλαγιών. Γενικά, κυριαρχεί ο μεσογειακός τύπος κλίματος με διάφορες διαβαθμίσεις, από το ευμεσογειακό κλίμα με ήπιο βροχερό χειμώνα και ξηρό θέρος, μέχρι το μεσογειακό κλίμα των υψηλών ορέων με δριμύ και παρατεταμένο χειμώνα, υψηλά κατακρημνίσματα και ξηρό θέρος.

Οι ασβεστόλιθοι που κυριαρχούν στον Όλυμπο επιτείνουν την ξηρότητα του κλίματος, αυξάνοντας τις υψηλές θερμοκρασίες και απορροφώντας το νερό των βροχών και του χιονιού, το οποίο λιώνει μέσω των ρωγμών και συστημάτων καταβόθρων. Έτσι, από τα 1.200 m και πάνω σπανίζουν οι πηγές στον Όλυμπο. Επίσης, οι ανατολικές πλαγιές που βλέπουν προς τη θάλασσα επηρεάζονται απ' αυτήν και το τοπικό κλίμα τους αποκτά μια ωκεανικότερη χροιά, σε αντίθεση με τις δυτικές πλαγιές που επηρεάζονται από τη στεριά και αποκτούν σαφώς ηπειρωτικό κλίμα.

Με βάση την ετήσια κατανομή βροχής και την ετήσια διακύμανση της θερμοκρασίας στην περιοχή του Δρυμού κατά το χρονικό διάστημα 1975-2002, αλλά και με δεδομένη τη συσχέτιση των μεγεθών βροχής και θερμοκρασίας με το υψόμετρο, η περιοχή έρευνας δεν παρουσιάζει ξηροθερμική περίοδο, αφού οι καμπύλες των παραπάνω μεγεθών σε ομβροθερμικό διάγραμμα (Σχήμα 1) δεν τέμνονται. Και οι δύο τομείς (ανατολικός και δυτικός) εμφανίζουν ως θερμότερο μήνα τον Ιούλιο και ως ξηρότερο μήνα τον Αύγουστο.

Τα στοιχεία της θερμοκρασίας και των βροχοπτώσεων λήφθηκαν από τους οκτώ μετεωρολογικούς σταθμούς που λειτουργήσαν κατά καιρούς στην ευρύτερη περιοχή, ενώ το μέσο υψόμετρο των σταθμών αυτών (1.400 m) θεωρείται και το αντιπροσωπευτικότερο.

Σχήμα 1: Διακυμάνσεις θερμοκρασίας και βροχοπτώσεων (μ.ο.) ανά τομέα σε σύνθετο ομβροθερμικό διάγραμμα για τα έτη 1975-2002, όπως προκύπτουν σε υψόμετρο 1.400 m (μέσο υψόμετρο).

Σημαντικές, τέλος, είναι οι διαφορές κλίσεων ανάμεσα στις νότιες και στις βόρειες πλαγιές του Ολύμπου, οι οποίες αντικατοπτρίζονται στην εξάπλωση των ζωνών βλάστησης, ενώ συχνές είναι στον Όλυμπο οι αναστροφές της υγρασίας και της θερμοκρασίας (Ντάφης 1989).

Γ.2.3. Υδρολογικές συνθήκες του Ολύμπου

Σύμφωνα με την "Τεχνική έκθεση - μελέτη του υδατικού ισοζυγίου, της υδρολογικής και υδρογεωλογικής λειτουργίας του χειμάρρου *Ενιπέα - Ολύμπου*" (1998) το σύστημα των ασβεστόλιθων του Ολύμπου δεν είναι ενιαίο. Ο ορεινός όγκος του Ολύμπου με τους τρεις αυτούς σχηματισμούς δημιουργεί δυο εμφανείς καρστικούς υδροφορείς και έναν αφανή προς τη μεριά των κορημάτων. Οι δύο ανώτεροι ηλικιακά ασβεστόλιθοι και δολομίτες, σχηματίζουν έναν καρστικό υδροφορέα, ο οποίος αναπτύσσεται στα ψηλότερα μέρη του Ολύμπου και εκτονώνεται στο επίπεδο των 1.150-1200 μέτρων σε μια σειρά πηγών (Ουρλιά, πηγές Παλαβή, πηγές Πυξάρι, πηγή Πριόνια, πηγές Νερά, πηγές Παλιά Πριόνια).

Πρόκειται για πηγές του ίδιου συστήματος, με τον ίδιο χημισμό και την ίδια ποιοτική κατάσταση επειδή η βάση των ανθρακικών αυτών σχηματισμών είναι οι δολομίτες. Το ίδιο το σύστημα δημιουργεί στη βάση τους ένα στοιχείο ανάσχεσης, με αποτέλεσμα τη δημιουργία και την εκτόνωση όλων αυτών των πηγών, που έχουν καθαρά το χαρακτήρα επαφής.

Εκτός από τις πηγές αυτές, υπάρχει και εκφράζεται περιοδικά μια σειρά διαλειπουσών πηγών, οι οποίες παύουν να λειτουργούν το διάστημα τέλος Αυγούστου - αρχές Σεπτεμβρίου και οι οποίες έχουν μια συνολική παροχή με μέση τιμή που φτάνει τα 935 m³/ώρα (δεκαετία '80).

Σε υψόμετρο 800-850 m παρατηρείται ένα δεύτερο, καρστικό, επίπεδο το οποίο είναι ανεξάρτητο από τα πρώτα, με άμεση ή έμμεση υδραυλική επικοινωνία, ίδιου χημισμού, αλλά μικρότερης δυναμικότητας (δυναμικότητα εκφόρτισης της τάξης των 350 m³/ώρα). Πρόκειται για τις πηγές Γιαννακά, Σκανδαλιάρα, Αγ. Σπηλαίου, Μάνας και Αγ. Κόρης.

Χαρακτηριστικό του καρστικού αυτού συστήματος του Ολύμπου, είναι ότι είναι αποκλεισμένο, χωρίς καμία υδραυλική επικοινωνία με τα άλλα γειτονικά πετρώματα (ορεινό όγκο Περίων, πετρώματα Δυτ. Θεσσαλίας, τεκτονικό παράθυρο Κρανιάς). Το σύνολο των νερών του Ολύμπου έχει μια κατεύθυνση προς τα ανατολικά και εκτονώνεται δια μέσου της λεκάνης και της κοίτης του Ενιπέα αποκλειστικά προς τους τρεις αυτούς κώνους. Ένα μέρος των νερών εκβάλλει προς το σύστημα πηγών Δίου - Καρίτσας, ενώ τα υπόλοιπα εκβάλλουν μέσω των δύο κώνων της Λεπτοκαρυάς και, κυρίως, του Λιτοχώρου.

Η υδροφορία της όλης περιοχής τροφοδοτείται από την άμεση κατείσδυση των μετεωρολογικών κατακρημνισμάτων στους ασβεστόλιθους του Ολύμπου και στα ρυπίδια και τη διήθηση των νερών της απορροής των χειμάρρων μέσα στους σχηματισμούς αυτούς.

Γ.3. ΧΛΩΡΙΔΑ - ΒΛΑΣΤΗΣΗ

Η έντονη ποικιλότητα του ανάγλυφου, ο διαφορετικός προσανατολισμός των πλαγιών και η θέση τους σε σχέση με τη θάλασσα, επηρεάζουν κατά τόπους το κλίμα του Ολύμπου με αποτέλεσμα να επικρατούν τοπικές συνθήκες μικροκλίματος, οι οποίες σε συνδυασμό με το γεωλογικό υπόβαθρο και το έδαφος ευνοούν την ανάπτυξη ιδιαίτερων τύπων βλάστησης, αλλά και χαρακτηριστικών βιοτόπων. Με την αύξηση του υπερθαλάσσιου ύψους, η βλάστηση του Ολύμπου και ιδιαίτερα η κατανομή της, παρουσιάζει πολλές ιδιαιτερότητες.

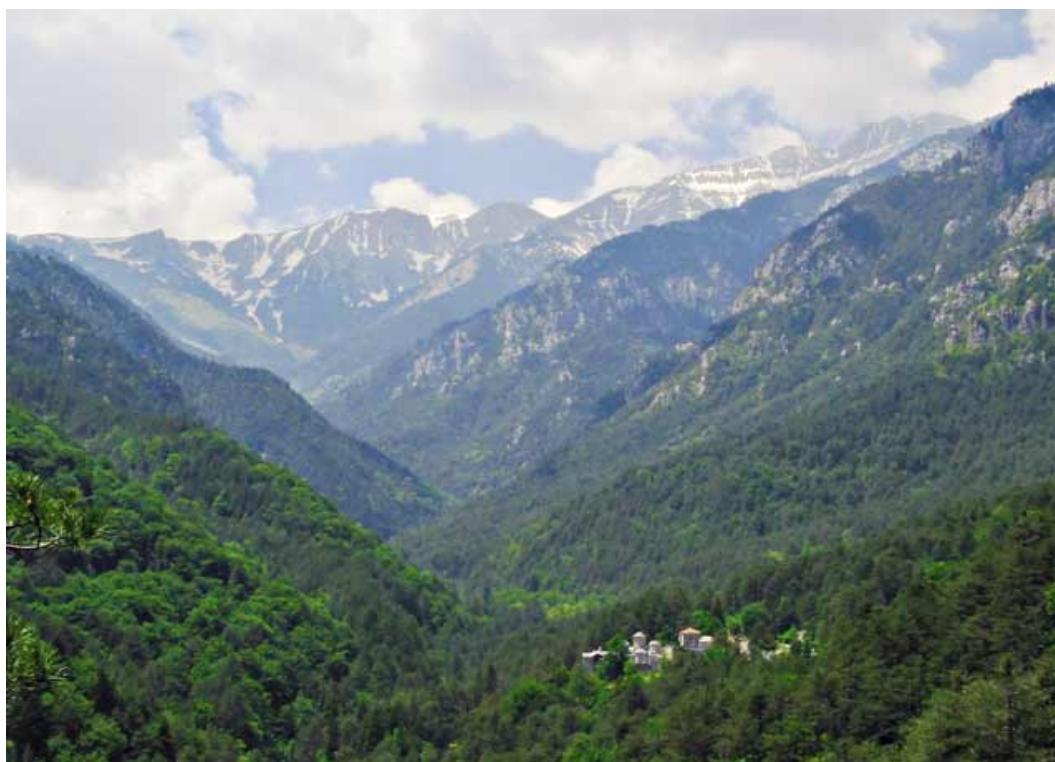
Έτσι ενώ στις γειτονικές οροσειρές των Περίων, του Κάτω Ολύμπου και της Όσσας υπάρχει μια σαφής διαδοχή των φυτοκοινωνικών ενώσεων και των ζωνών βλάστησης, στον Όλυμπο παρατηρείται μια αναρχία στη διαδοχή και τη κατανομή τους, που οφείλεται, όπως προαναφέρθηκε, στη μεγάλη ποικιλία μικροκλιμάτων που

δημιουργούνται εξαιτίας του πετρώματος, των εκθέσεων, των μεγάλων κλίσεων και γενικότερα του όλου ανάγλυφου της περιοχής.

Για την πλήρη και αναλυτική καταγραφή της χλωρίδας του Εθνικού Δρυμού αλλά και γενικότερα όλου του ορεινού όγκου του Ολύμπου, έχουν εκπονηθεί διάφορα συγγράμματα, με κυριότερη το έργο *Wild flowers of Mount Olympus* (Strid 1980), ενώ η διάκριση των τύπων βλάστησης έγινε από τους Horvat et al. (1974) Ντάφη (1989) και Ζάγκα (1994). Ο καθορισμός, η περιγραφή και η χαρτογράφηση των τύπων δασικών οικοτόπων που απαντώνται στον Δρυμό, έγινε με ανάλυση των στοιχείων υπαίθρου, από το Εργαστήριο Δασοκομίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στα πλαίσια του προγράμματος ΦΥΣΗ 2000 (Ζάγκας κ. α. 2002).

Δ. ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το όρος Όλυμπος είναι ένα μυθικό βουνό (τόπος κατοικίας των 12 θεών της Ελληνικής μυθολογίας) με τεράστια ιστορική σημασία για τη χώρα μας και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κομμάτια της πολιτιστικής κληρονομιάς της (Φώτο 1). Η οικολογική ιδιαιτερότητά του αποτέλεσε αντικείμενο έντονης διερεύνησης και μελέτης μεταξύ επιστημόνων διαφόρων ειδικοτήτων, με αποτέλεσμα την ύπαρξη αρκετά μεγάλου βιβλιογραφικού όγκου για τη περιοχή. Οι εργασίες που εκπονήθηκαν αποσκοπούσαν στη καταγραφή των φυσικών χαρακτηριστικών του βουνού αλλά και στο προσδιορισμό και τη περιγραφή της κοινωνικής του διάστασης και της επίδρασής του, στους ανθρώπινους πληθυσμούς που το περιβάλλουν.

Φωτ. 1: Εθνικός Δρυμός Ολύμπου.

Στην παρούσα διατριβή επιχειρήθηκε μια επισκόπηση των οικολογικών χαρακτηριστικών του Ολύμπου (βλάστηση-τύποι οικοτόπων, χλωρίδα, πανίδα), η περιγραφή της μέχρι τώρα διαχείρισης της προστατευόμενης ζώνης (Εθνικός Δρυμός), η ανάδειξη της θέσης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου στο εγχώριο αλλά και στο διεθνές σύστημα προστατευόμενων περιοχών και η καταγραφή των μελλοντικών προοπτικών διαχείρισής του, υπό το πρίσμα των νέων τάσεων που επικρατούν παγκοσμίως, λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης της έννοιας του οικοτουρισμού.

Τα στοιχεία για την βλάστηση, τη χλωρίδα και τη πανίδα του Ολύμπου προέκυψαν από το σύνολο των μέχρι στιγμής δημοσιευμένων ερευνητικών εργασιών, αλλά και από επισκέψεις σε διάφορες θέσεις του Δρυμού, ενώ για τον προσδιορισμό των τύπων οικοτόπων που αναπτύσσονται στο εσωτερικό του χρησιμοποιήθηκαν, όπως προαναφέρθηκε, τα στοιχεία του Εργαστηρίου Δασοκομίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Zagas et al. 2002).

Τα διαχειριστικά μέτρα που έχουν προταθεί μέχρι σήμερα συνοψίζονται στο Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου που συντάχτηκε το έτος 1988 και αναθεωρήθηκε το έτος 1996, αλλά και στην Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη, η οποία συντάχθηκε οριστικά το έτος 2004 και είχε ως σκοπό τη θεσμική κατοχύρωση του Δρυμού, ως περιοχή ειδικής προστασίας.

Όσον αφορά την ταξινόμηση του Δρυμού σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, χρησιμοποιήθηκε η υπάρχουσα βιβλιογραφία, αλλά κυρίως οι πληροφορίες που προέκυψαν από το διαδίκτυο και συγκεκριμένα από τις επίσημες ιστοσελίδες δημόσιων φορέων αλλά και διεθνών οργανισμών και ενώσεων με αντικείμενο την προστασία και τη διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων (I.U.C.N., U.N.E.P., W.D.P.A. κ.α.).

Τέλος, ως προς τις προτάσεις μελλοντικής διαχείρισης της περιοχής και τις διαμορφούμενες τάσεις ως προς τη χρήση της, λήφθηκαν υπόψη κυρίως οι λειτουργικές ανάγκες του Δρυμού, όσον αφορά τη ποιότητα της προστασίας που παρέχεται από την ισχύουσα νομοθεσία, τις προοπτικές βελτίωσης της παραγωγικότητάς του και τη ρύθμιση των κοινωνικών θεμάτων που έχουν προκύψει με τον τοπικό πληθυσμό.

Επίσης, αξιολογήθηκαν οι σύγχρονες απόψεις και απαιτήσεις των ανθρώπων για νέες, περισσότερο εκλεπτυσμένες μορφές αναψυχής, με περισσότερες και πιο αυθεντικές εμπειρίες, σε περιοχές ανέπαφες από την ανθρώπινη δραστηριότητα. Εισήχθη η έννοια της φέρουσας ικανότητας του οικοσυστήματος του Δρυμού, ως η δυνατότητα να καλύψει τις ανάγκες που απορρέουν από το σκοπό ίδρυσής του, χωρίς την υποβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και των υφιστάμενων φυσικών πόρων και αναφέρθηκαν συνοπτικά οι προτάσεις διαχείρισης που συνδυάζουν τη προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου με την οικονομική ανάπτυξη.

Ε. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΒΛΑΣΤΗΣΗ - ΧΛΩΡΙΔΑ - ΠΑΝΙΔΑ - ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ

Ε.1. ΖΩΝΕΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Στον Όλυμπο έχουν περιγραφεί τέσσερις ζώνες βλάστησης (Dafis 1989, Horvat et al. 1974), ενώ στα πλαίσια της εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ έχουν καταγραφεί, περιγραφεί και χαρτογραφηθεί 15 τύποι οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας (Πίνακας 2-5). Στη συνέχεια αναλύονται διεξοδικά όλες οι ζώνες βλάστησης που εμφανίζονται στον ορεινό όγκο του Ολύμπου, τα διαφορετικά οικοσυστήματα που αναπτύσσονται, αλλά και οι σημαντικότεροι τύποι οικοτόπων που αντιπροσωπεύονται.

Ε.1.1. Μεσογειακή ζώνη βλάστησης (*Quercetalia ilicis*)

Από το υψόμετρο των 300 m μέχρι και εκείνο των 600 m περίπου, απαντάται η μεσογειακή ζώνη των αειφυλλων πλατύφυλλων, η οποία ανήκει στον αυξητικό χώρο του *Orno - Quercetum ilicis*, δηλαδή στον αυξητικό χώρο της αριάς και της γλιστροκουμαριάς. Εκτός από την αριά (*Quercus ilex*) και τον φράξο

(*Fraxinus ornus*) απαντώνται το πουρνάρι (*Quercus coccifera*), η ήμερη κουμαριά (*Arbutus unedo*), το φυλίκι (*Phillyrea latifolia*), ο κέδρος (*Juniperus oxycedrus*), η γλιστροκουμαριά (*Arbutus andrachne*) και άλλα. Από τα φυλλοβόλα είδη τα συνηθέστερα είναι το τρίλοβο σφενδάμι (*Acer monspessulanum*), η κουτσουπιά (*Cercis siliquastrum*), η κοκορεβιθιά (*Pistacia terebinthus*), το χρυσόξυλο (*Cotinus coggygria*) κλπ. Η έκταση που καταλαμβάνει η ζώνη αυτή ανέρχεται σε 7.500 στρέμματα.

E.1.2. Ζώνη δασών οξιάς - ελάτης και ορεινών παραμεσόγειων κωνοφόρων (*Fagetalia*)

Η ζώνη των αείφυλλων πλατύφυλλων αντικαθίσταται βαθμιαία από τα οικοσυστήματα της μαύρης πεύκης (*Pinus nigra* var. *pallasiana*) και είναι χαρακτηριστικό ότι λείπει παντελώς η ενδιάμεση ζώνη των φυλλοβόλων δρυών (χνοώδους, πλατύφυλλου και ευθυφλοίου), αν και άτομα των ειδών αυτών απαντώνται σποραδικά μέσα σε συστάδες μαύρης πεύκης. Στις βορινές πλαγιές της κοιλάδας του Ξηρόλακκου και σε υψόμετρο μεταξύ 600 και 700 m βρίσκεται ένα υψηλό δάσος της χνοώδους δρυός εκτάσεως 1.200 στρ. περίπου. Μικρές συστάδες επίσης βρίσκονται στα δυτικά της Μονής Αγ. Διονυσίου.

Η μαύρη πεύκη κυριαρχεί στην ανατολική και βόρεια πλευρά του βουνού από τα 500 έως 1.700 μέτρα καταλαμβάνοντας μια έκταση 68.000 στρ. περίπου. Στη ζώνη αυτή εμφανίζεται επίσης η υβριδογενής ελάτη (*Abies borisii-regis*) σε μικρές ομάδες και λόχμες μέχρι και μικρές συστάδες ιδιαίτερα στη χαμηλότερη

περιοχή και στις θέσεις Ναούμη (δυτικά) και Σταλαματιά και Παλιόκαστρο (ανατολικά), όπου απαντάται σε μίξη με τη μαύρη πεύκη και το ρόμπολο (*Pinus heldreichii*). Η έκταση που καταλαμβάνει η ελάτη ανέρχεται μόνο σε 1.300 στρ.

Επίσης στη ζώνη αυτή απαντάται και η οξιά (*Fagus sylvatica*) που ενώ στα γειτονικά βουνά της Όσσας και των Περίων δημιουργεί εκτεταμένη ζώνη βλάστησης, στον Όλυμπο περιορίζεται σε μικρές συστάδες που εμφανίζονται σαν νησίδες και βρίσκονται κυρίως στις υγρότερες θέσεις και στα καλύτερα εδάφη. Η έκταση που καταλαμβάνουν οι συστάδες της οξιάς ανέρχονται σε 11.300 στρ. περίπου και βρίσκονται κυρίως στη νότια πλευρά Δρυμού.

E.1.3. Ζώνη ψυχροβίων κωνοφόρων (*Vaccinio - Picetalia*)

Στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού απαντάται η υποζώνη του *Pinion heldreichii* με το χαρακτηριστικό είδος του ρόμπολου (*Pinus heldreichii*). Το είδος αυτό της πεύκης εμφανίζεται μεμονωμένα από τα 350 m υψόμετρο και βαθμιαία αντικαθιστά τη μαύρη πεύκη, ενώ από τα 1.400 m και πάνω δημιουργεί σχεδόν

αμιγές δάσος. Από τα 2.000 m το δάσος αρχίζει και αραιώνει και φτάνει τα 2.750 m δημιουργώντας έτσι το υψηλότερο δασοόριο των Βαλκανίων και της Ευρώπης γενικότερα.

Χαρακτηριστικό του είδους αυτού είναι ότι πάνω από τα 2.500 m τα δέντρα αποκτούν μια έρπουσα μορφή. Η έκταση που καταλαμβάνουν οι συστάδες του ρόμπολου ανέρχεται σε 35.000 στρ. περίπου και βρίσκονται μεταξύ των υψομέτρων 1.500-2.000 m στην Α και ΒΑ περιοχή του Δρυμού. Γενικά,

οι συστάδες είναι αραιές και αποτελούνται από δέντρα μεγάλης ηλικίας με σημαντική κατά θέσεις αναγέννηση, ενώ λείπουν χαρακτηριστικά τα δέντρα μέσης ηλικίας, ως αποτέλεσμα της δυσμενούς ανθρωπογενούς επίδρασης στο δάσος για πάρα πολλά χρόνια. Η περιοχή που αναπτύσσεται το ρόμπολο είναι συνήθως ξηρή και οι πλαγιές πετρώδεις. Στη ζώνη αυτή δεν υπάρχουν πηγές ή και ρέματα με νερό.

Στη Β και ΒΑ πλευρά του Ολύμπου η βλάστηση έχει μια διαφορετική διάταξη. Σε υψόμετρο 300-500 m, στους ΒΑ πρόποδες μέχρι το Καρακόλι και το Σανατόριο της Πέτρας συναντάμε ένα ωραίο μικτό δάσος από φυλλοβόλες και αείφυλλες δρύες (*Quercus rubescens*, *Q. frainetto*, *Q. ilex* και *Q. coccifera*), που αποτελούν μετάβαση από τη μεσογειακή στη μεσο-μεσογειακή βλάστηση. Εδώ η αριά εμφανίζει τέτοιο ύψος δέντρων, έτσι ώστε αυτά να αποτελούν σπάνια δείγματα του είδους αυτού για τη χώρα μας.

Από τη θέση *Σμίξη* (Καρακόλι) και κατά μήκος του Ιτάμου μέχρι το Παλιοδέρβενο συναντάμε ένα μικρό δάσος από δρυ, φιλύρα, οξιά και ελάτη, που αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση αναστροφής των ζωνών της βλάστησης, αφού η οξιά βρίσκεται χαμηλότερα από τη μαύρη πεύκη. Στη συνέχεια συναντάμε τη μαύρη πεύκη που κατά θέσεις σχηματίζει πυκνές και πολύξυλες συστάδες κατά μήκος των θέσεων *Ξηρολάκκι* και *Παπά Αλώνι*. Από τα 1.700 m και μετά κυριαρχεί και πάλι το ρόμπολο.

Στη δυτική πλευρά του Ολύμπου (Κοκκινοπλός) η βλάστηση εμφανίζει μια εντελώς διαφορετική όψη από εκείνη της ανατολικής πλευράς, ως αποτέλεσμα του ξηρότερου και ηπειροτικότερου κλίματος που επικρατεί εκεί. Η ευμεσογειακή ζώνη

βλάστησης λείπει και στη θέση της εμφανίζεται η ζώνη του πουρναριού (Cocciferetum) που φτάνει μέχρι τα 1.200 m περίπου και είναι αποτέλεσμα της μεγάλης πίεσης βοσκής στο παρελθόν από τα κοπάδια του Κοκκινοπλού και του Λιβαδιού. Στην περιοχή αυτή επικρατούσε προφανώς δάσος φυλλοβόλων δρυών, που υποβαθμίστηκε σε πουρναρότοπο με λείψανα μόνο φυλλοβόλων δρυών. Τη ζώνη του πουρναριού ακολουθεί και εδώ η μαύρη πεύκη. Η ίδια κατάσταση επικρατεί και στη Ν και ΝΔ πλευρά του βουνού ως αποτέλεσμα των ίδιων δυσμενών ανθρωπογενών επιδράσεων.

E.1.4. Εξωδασική ζώνη υψηλών ορέων (*Astragalo - Acantholimonetalia*)

Μετά τη ζώνη του ρόμπολου ακολουθεί μια εκτεταμένη ζώνη με υπαλπικά λιβάδια, που συντίθεται από ένα μωσαϊκό λιβαδικών οικοσυστημάτων ανάλογα με το ανάγλυφο, την κλίση και έκθεση του εδάφους. Σε γενικές γραμμές η υπαλπική αυτή βλάστηση στην οποία συναντώνται περισσότερα από 150 είδη, από τα οποία τα μισά είναι ενδημικά των Βαλκανίων και 12 είναι ενδημικά του Ολύμπου, διακρίνεται σε:

Λιβάδια με χιονοστρώσεις

Σχηματίζονται σε αβαθείς κοιλάτες και σε επίπεδα ή σε εδάφη με ελαφριά κλίση όπου το χιόνι διατηρείται μέχρι τέλος Ιουνίου. Τα οικοσυστήματα βρίσκονται π.χ. κοντά στο καταφύγιο "Βασιλεύς Παύλος" και ΝΑ του υψώματος Αγ. Αντωνίου. Το χαρακτηριστικό είδος των λιβαδιών

αυτών είναι το *Alopecurus gerardii* και σε μικρότερη συχνότητα απαντώνται τα *Poa pumila*, *Anthoxanthum alpinum*, *Nardus stricta*, *Trifolium pallescens*, *Crocus veluchensis*, *Luzula pindica* και *Botrychium lunaria*.

Χλωδαίς βάλτοι με εδαφογένεση

Τα οικοσυστήματα αυτά καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της αλπικής ζώνης και συναντώνται σε πλαγιές με ήπιες έως μέτριες κλίσεις. Επικρατούν τα αγρωστώδη *Sesleria korabensis*, *Festuca graeca* ssp. *pawlovsiana* και *Carex kitaibeliana*,

ενώ σε μικρότερη συχνότητα απαντούν τα είδη *Poa pirinica*, *P. pumila*, *Festuca olympica*, *Viola graeca* και άλλα.

Υπαλπικοί λιθώνες

Ένα χαρακτηριστικό οικοσύστημα της υπαλπικής ζώνης είναι η βλάστηση που εμφανίζεται στους λιθώνες (σάρες) που αφθονούν στον Όλυμπο, εκτείνονται πάνω από 2.400 m και αποτελούν ακραίους βιοτόπους, όπου μόνο λίγα είδη μπορούν να προσαρμοστούν στις ακραίες συνθήκες που συνήθως επικρατούν. Χαρακτηριστικότερα από αυτά είναι τα *Cardamine carnosae*, *Sedum magellense*, *Saxifraga glabella*, *Carduus tmoleus*, *Doronicum columnae*, *Ranunculus brevifolius* και *Corydalis parnassica*.

Σχισμές βράχων

Εδώ επικρατούν τυπικά χασμόφυτα και βρίσκονται τα περισσότερα ενδημικά είδη του Ολύμπου. Το πιο συχνό είδος που απαντάται είναι το *Campanula oreadum*. Σε σκιερές σχισμές συναντώνται τα *Omphalodes luciliae* και *Viola delphinantha*. Επίσης σε σχισμές βράχων και πάνω από τα 2.700 m υψόμετρο απαντώνται διάφορα είδη *Saxifraga* με συχνότερο το *Saxifraga spruneri*. Η υπαλπική ζώνη καταλαμβάνει έκταση 52.000 στρ. από τα οποία 38.000 στρ. είναι βοσκοτόποι και τα 14.000 στρ. άγονες εκτάσεις (Ανδρεδάκης 1996).

E.2. ΔΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφονται, εν συντομία, όλα τα δασικά οικοσυστήματα που αναπτύσσονται στον ορεινό όγκο του Ολύμπου και τα οποία δημιουργούν ξεχωριστούς και αυθύπαρκτους βιότοπους, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι περιλαμβάνουν κοινά είδη της χλωρίδας και της πανίδας.

E.2.1. Οικοσυστήματα αείφυλλων σκληρόφυλλων (300-600 m)

Στην ανατολική πλευρά του βουνού και μέχρι το υψόμετρο των 400-500 m εκτείνεται ένα πολύ καλά διαμορφωμένο οικοσύστημα αείφυλλων πλατύφυλλων, το οποίο ανήκει στον αυξητικό χώρο *Orno - Quercetum ilicis*. Στο οικοσύστημα αυτό κυριαρχεί το πουρνάρι (*Quercus coccifera*), το οποίο μπορεί να φτάσει σε ύψος τα 2-3 m, ενώ από τα αείφυλλα πλατύφυλλα απαντώνται ακόμα ο *Juniperus oxycedrus*, *Quercus ilex*, *Erica arborea*, *Arbutus unedo*, *Arbutus andrachne*, *Phillyrea latifolia* κ.α. Από τα φυλλοβόλα πλατύφυλλα εμφανίζονται τα: *Fraxinus ornus*, *Acer monspessulanum*,

Cercis siliquastrum, *Cotinus coggygria* και σπανιότερα τα *Celtis australis*, *Nerium oleander* και *Laurus nobilis*.

Το οικοσύστημα αυτό με την ποικιλία της βλάστησης την οποία διαθέτει, είναι αισθητικά, από τα πιο όμορφα ιδιαίτερα την άνοιξη και το φθινόπωρο αλλά και τα πλέον σταθερά από οικολογικής πλευράς. Στο υψηλότερο μέρος της ζώνης αυτής εισέρχεται η μαύρη πεύκη (*Pinus nigra var. pallasiana*) και η υβριδογενής ελάτη (*Abies borisii-regis*).

Οικοσυστήματα αείφυλλων πλατύφυλλων εμφανίζονται και στη δυτική και νότια πλευρά του Ολύμπου αλλά με διαφορετική σύνθεση για τον απλό λόγο ότι τα οικοσυστήματα αυτά δεν ανήκουν στην ευμεσογειακή ζώνη βλάστησης, η οποία στις πλευρές αυτές απουσιάζει, αλλά κυρίως στην παραμεσογειακή ζώνη. Το κλίμα στις περιοχές αυτές είναι ξηρότερο και ηπειρωτικότερο και, αντίστοιχα, ξηροφυτική είναι και η επικρατούσα βλάστηση. Εδώ εμφανίζεται η ζώνη του πουρναριού (*Cocciferetum* ή *Coccifero Carpinetum*), η οποία φτάνει μέχρι το υψόμετρο των 1.200 m.

E.2.2. Ξηρό φυλλοβόλο δάσος δρυός και θαμνώνες χαμηλών υψομέτρων - Οικοσυστήματα φυλλοβόλων πλατύφυλλων

Στην κατηγορία αυτή των οικοσυστημάτων ανήκουν τα δάση της δρυός (χνοώδους, πλατύφυλλης, ευθύφλοιας), της καστανιάς, καθώς και μεικτών των παραπάνω ειδών, τόσο μεταξύ τους όσο και με άλλα φυλλοβόλα πλατύφυλλα. Τα οικοσυστήματα της παραπάνω κατηγορίας σχεδόν λείπουν από τον ορεινό όγκο του Ολύμπου και μόνο λείψανά τους συναντώνται, τα οποία μαρτυρούν την ύπαρξή τους στο παρελθόν.

Επίσης, πολλές εκτάσεις αυτής της κατηγορίας έχουν αποικιστεί από τα κωνοφόρα (ελάτη και μαύρη πεύκη). Τα οικοσυστήματα αυτά απαντώνται περιορισμένα στη βόρεια και βορειοανατολική πλευρά του Ολύμπου, καθώς και στην ανατολική πλευρά, στο δρόμο Καρυάς - Λεπτοκαρυάς. Πολλοί από τους φυλλοβόλους θάμνους ή τα μικρά δέντρα επεκτείνονται μέχρι το υψόμετρο των 1.000 m ή και περισσότερο σαν υπόροφος σε δάση οξιάς ή μικτά δάση οξιάς, μαύρης πεύκης και μακεδονικής ελάτης. Η *Castanea sativa* (καστανιά) βρίσκεται μεμονωμένη σε ύψος μεταξύ 300-400 m περίπου και συχνά φυτεύεται κοντά σε χωριά. Πραγματικά δάση καστανιάς δεν υπάρχουν στον Όλυμπο.

Από οικολογική άποψη, τα είδη που συμμετέχουν στα οικοσυστήματα αυτά είναι πολύτιμα για το λόγο ότι προσφέρουν τροφή για μια σειρά θηλαστικών και πτηνών και ο οικολογικός τους ρόλος είναι σημαντικός σαν βάση σειράς τροφικών αλυσίδων.

E.2.3. Δάσος κωνοφόρων, *Pinus nigra* (800-1600 m)

Η μαύρη πεύκη (*Pinus nigra* spp. *pallasiana*) αποτελεί το κυρίαρχο είδος της περιοχής του Ολύμπου. Στην ανατολική πλευρά εμφανίζεται πολύ χαμηλά αφού μαζί με τη ελάτη εισέρχεται μέχρι και την ζώνη των αειφύλλων πλατύφυλλων και κυριαρχεί μέχρι το υψόμετρο των 1.400 m περίπου. Η ζώνη των σκληρόφυλλων αντικαθίσταται βαθμιαία από τα οικοσυστήματα μαύρης πεύκης, ενώ λείπει η ενδιάμεση ζώνη των φυλλοβόλων δρυών (*Quercus pubescens*, *Quercus conferta*, *Quercus cerris*), άτομα των οποίων απαντώνται σποραδικά μεταξύ των ατόμων της μαύρης πεύκης.

Στην βόρεια και βορειοδυτική πλευρά του βουνού σχηματίζει πολλές και πολύξυλες συστάδες από το υψόμετρο των 700 m μέχρι το υψόμετρο των 1.700 m περίπου (δάσος Κοκκινοπλού). Καλά ανεπτυγμένες συστάδες μαύρης πεύκης απαντώνται επίσης και στη νοτιοανατολική πλευρά του Ολύμπου (δάσος Καρυάς). Από τα οικοσυστήματα της μαύρης πεύκης, άλλα είναι πρόσκοπα, δηλαδή μεταβατικά οικοσυστήματα στα οποία με τον καιρό εισέρχονται πιο απαιτητικά είδη, όπως η ελάτη και η οξιά και άλλα είναι διαρκή, εδαφικά εξαρτώμενα τελικά οικοσυστήματα, των οποίων η ύπαρξη οφείλεται στο μητρικό πέτρωμα, δηλαδή στους δολομιτικούς ασβεστόλιθους.

Η αξία των οικοσυστημάτων αυτών είναι πολύ μεγάλη, καθώς από οικονομική άποψη είναι τα πλέον αποδοτικά δάση στον Όλυμπο, αφού παράγουν μεγάλες ποσότητες ξύλου, η μεγαλύτερη αναλογία του οποίου είναι τεχνικό. Από οικολογική άποψη, η μαύρη πεύκη είναι ένα πολύτιμο πρόσκοπο είδος προσαρμοσμένο στις έρπουσες πυρκαγιές, το οποίο διαρκώς επεκτείνεται σε γυμνές εκτάσεις και σε υποβαθμισμένα οικοσυστήματα πλατύφυλλων ειδών. Ιδιαίτερα εντυπωσιακά είναι τα οικοσυστήματα της μαύρης πεύκης, στα οποία συμμετέχουν η ελάτη, η οξιά και διάφορα άλλα πλατύφυλλα.

E.2.4. Μικτά δάση (1.200 m)

Μεταξύ των δασών της πεύκης και της οξιάς και σε χαμηλότερο υψόμετρο (μέχρι τα 1.200 m) υπάρχουν μικτά δάση από *Pinus nigra*, *Abies borisii-regis*, *Fagus sylvatica*, *Quercus pubescens*, *Ulmus glabra* κ.α. Ο ξυλώδης υπόροφος αποτελείται από είδη όπως τα: *Corylus avellana*, *Ostrya carpinifolia*, *Carpinus orientalis*, *Acer campestre*, *Ilex aquifolium* και *Buxus sempervirens*.

Η εξάπλωση της ελάτης στην περιοχή του Ολύμπου είναι σχετικά μικρή και εμφανίζεται κατά κηλίδες σε καλά σχετικά περιβάλλοντα στην βορειοδυτική, βόρεια, βορειοανατολική ανατολική και νοτιοανατολική πλευρά του Ολύμπου, συνήθως σε μίξη με άλλα είδη όπως, η μαύρη πεύκη, η οξιά η δρυς κ.α. και σπανιότερα σε αμιγή μορφή. Συμπεριφέρεται και αυτή σαν πρόσκοπο είδος εισβάλλοντας σε δάση πλατύφυλλων και μάλιστα μέχρι την ζώνη των αειφυλλων πλατύφυλλων σε υψόμετρο 300 m περίπου, λόγω της ικανότητάς της να αναγεννάται εύκολα κάτω από την κομοστέγη άλλων δασοπονικών ειδών.

Η ελάτη είναι πολύτιμο είδος και οι συστάδες στις οποίες συμμετέχει, ειδικά αυτές των πλατύφυλλων είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακές, όπως π.χ. στο δάσος του Αγίου Δημητρίου.

E.2.5. Δάσος Οξιάς, *Fagus sylvatica* (800-1.800 m)

Τα δασικά οικοσυστήματα της οξιάς βρίσκονται στις χαράδρες των ανατολικών και βόρειων πλαγιών και η οριζόντια και η κάθετη στρωμάτωσή του διαφέρει ανάλογα με την ηλικία του δάσους. Τα αρχαιότερα δάση βρέθηκαν στην περιοχή του ρέματος Παπά και στην περιοχή του Μαυρόλλογου. Ορισμένοι βοτανολόγοι ισχυρίζονται ότι υπάρχουν τουλάχιστον τρία είδη οξιάς στην περιοχή αυτή (*Fagus sylvatica*, *Fagus orientalis* και *Fagus moesiaca*), αλλά το πιθανότερο είναι όλες οι οξιές του Ολύμπου να κατατάσσονται στην ευρωπαϊκή *Fagus sylvatica*.

Η οξιά, ενώ στην Όσσα και στα Πέρια δημιουργεί εκτεταμένα οικοσυστήματα, στον Όλυμπο περιορίζεται σε νησίδες στις υγρότερες θέσεις και στα καλύτερα εδάφη. Η εξάπλωσή της στον Όλυμπο παρουσιάζει ιδιαιτερότητες αφού συνήθως απαντάται σε υψόμετρα μικρότερα από αυτά που εκτείνεται η μαύρη πεύκη και η εμφάνισή της είναι αζωνική. Στα υποβαθμισμένα οικοσυστήματα οξιάς, πολλές φορές εισβάλλει η μαύρη πεύκη κυρίως αλλά και η ελάτη και η λευκόδερμη πεύκη (*Pinus heldreichii*).

Είναι ένα από τα πολυτιμότερα είδη της χώρας μας και τα οικοσυστήματά της, ειδικά τα μεικτά, είναι ιδιαίτερης οικονομικής και προπαντός οικολογικής σημασίας.

E.2.6. Δάσος Λευκόδερμης Πεύκης, *Pinus heldreichii* (1.600-2.200 m)

Τα οικοσυστήματα της λευκόδερμης πεύκης είναι από τα πιο σπάνια στη χώρα μας. Συναντώνται κυρίως στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου τόσο υπό την μορφή πρόσκοπων μεταβατικών οικοσυστημάτων, στα οποία εισέρχεται με τον καιρό η ελάτη και η οξιά, όσο και υπό την μορφή των διαρκών, εδαφικά εξαρτώμενων τελικών οικοσυστημάτων. Η λευκόδερμη πεύκη αρχίζει να εμφανίζεται σποραδικά από το υψόμετρο των 1.100 m περίπου (μεμονωμένα άτομα απαντώνται μέχρι τα όρια της ζώνης των αειφύλλων σκληρόφυλλων σε βορεινές εκθέσεις) σε μίξη με την μαύρη πεύκη και την οξιά και από τα 1.400 m περίπου και πάνω δημιουργεί σχεδόν αμιγές δάσος.

Πάνω από τα 2.000 m το δάσος αραιώνει αλλά σποραδικά μεμονωμένα δέντρα συναντώνται μέχρι τα 2.500 m περίπου. Κατά τον τρόπο αυτό, το ρόμπολο δημιουργεί τα υψηλότερα δασοόρια των Βαλκανίων και της Ευρώπης γενικότερα, χαρακτηριστικό που την καθιστά ιδιαίτερα πολύτιμο είδος.

Το δασικό οικοσύστημα του ρόμπολου χαρακτηρίζεται από την έλλειψη πυκνού υπορόφου ενώ από πλευράς κάλυψης είναι αραιό με λίγη σκιά. Η ηλικία των δασών του ρόμπολου είναι γενικά μεγάλη, κάτι που ευνοεί την αύξηση της ποικιλότητας των χαρακτήρων του βιοτόπου καθώς στο οικοσύστημα αυτό συνυπάρχουν γηρασμένοι κορμοί, πεσμένα κλαδιά και νεαρά δέντρα. Ο χαρακτήρας του τοπίου έχει επηρεαστεί αναμφίβολα από τις πυρκαγιές των δασών που έχουν πλήξει κατά καιρούς τη ζώνη του ρόμπολου, χωρίς τις οποίες η βλάστηση στη περιοχή αυτή θα ήταν πολύ περισσότερο πυκνή.

E.2.7. Υπαλπική ζώνη (2.200-2.918 m)

Ως υπαλπική ζώνη ορίζεται η περιοχή που βρίσκεται σε υψόμετρο μεγαλύτερο των 2.200 m, στην οποία η βλάστηση περιορίζεται εξαιτίας των δυσμενών κλιματικών συνθηκών. Η ζώνη αυτή καλύπτεται με χιόνια πολλές φορές ακόμα και τους θερινούς μήνες (π.χ. Ιούνιος). Οι χαμηλότερες περιοχές όπου η βλάστηση έχει περιορισθεί λόγω της υπερβόσκησης κατατάσσονται στα λιβάδια ορεινής ζώνης.

Τα δασοόρια στον Όλυμπο ποικίλλουν ανάλογα με την έκθεση. Στην ανατολική και βόρεια πλευρά του βουνού φθάνουν στα 2.500-2.600 m και αποτελούν τα υψηλότερα δασοόρια των Βαλκανίων και της Ευρώπης, όπως ήδη αναφέρθηκε. Στην δυτική και στη νότια πλευρά βρίσκονται πολύ χαμηλότερα λόγω κυρίως της υποβάθμισης του δάσους εξαιτίας ανθρωπογενών πιέσεων.

Ε.3. ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της εθνικής βάσης δεδομένων για τους προτεινόμενους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας του Δικτύου Natura 2000, αλλά και τα αποτελέσματα του Εργαστηρίου Δασοκομίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στα πλαίσια του προγράμματος ΦΥΣΗ 2000, στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (GR1250001) απαντούν 15 τύποι οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (Πίνακας 3).

Στον πίνακα αυτό αναφέρονται για κάθε τύπο οικοτόπου:

- Ο κωδικός Natura του οικοτόπου,
- αν είναι τύπος οικοτόπου προτεραιότητας (σύμφωνα με το Παρ/μα Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ) (με σύμβολο *)
- η % κάλυψη του οικοτόπου στην περιοχή,
- η αντιπροσωπευτικότητα που αντικατοπτρίζει το βαθμό παρουσίας του φυσικού τύπου οικοτόπου, χαρακτηρίζεται εξαιρετική (Α), καλή (Β), σημαντική (Γ) ή μη σημαντική (Δ),
- η σχετική επιφάνεια. Εκφράζει την έκταση της περιοχής που καλύπτεται από τον φυσικό τύπο οικοτόπου σε σχέση με τη συνολική έκταση που καλύπτει αυτός ο φυσικός τύπος οικοτόπου εντός των εθνικών ορίων και εκτιμάται $A: 100 \geq p > 15\%$, $B: 15 \geq p > 2\%$, $\Gamma: 2 \geq p > 0$ όπου p η σχετική επιφάνεια.
- ο βαθμός διατήρησης. Αφορά την εκτίμηση του βαθμού διατήρησης της δομής και των λειτουργιών του φυσικού τύπου οικοτόπου, την προοπτική διατήρησης καθώς και τις δυνατότητες αποκατάστασής τους. Χαρακτηρίζεται Α: εξαιρετική διατήρηση, Β: καλή, Γ: μέτρια ή υποβαθμισμένη.
- η συνολική εκτίμηση - αξιολόγηση της αξίας του τόπου για τη διατήρηση του συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου (Α: εξαιρετική αξία, Β: Καλή αξία, Γ: σημαντική αξία). Η αξιολόγηση είναι συνδυασμός των προηγούμενων στοιχείων του πίνακα και η χρήση των κριτηρίων δεν είναι απόλυτη αλλά γίνεται σε σχέση με αντίστοιχους

προστατευόμενους βιότοπους που υπάρχουν α) στην περιοχή μελέτης β) σε εθνικό επίπεδο.

Κωδ. Natura	Τύπος οικοτόπου	Κάλυψη	Αντιπροσωπευτικότητα	Σχετική επιφάνεια	Κατάσταση διατήρησης	Συνολική
3240	Οι αλπικοί ποταμοί και η παρόχθια ξυλώδης βλάστησή τους με <i>Salix eleagnos</i>	0,1	C	A	C	B
4060	Αλπικοί και υπαλπικοί ερεϊκώνες	0,8	B	C	B	B
4090	Ενδημικοί ορο-μεσογειακοί ερεϊκώνες	0,1	B	C	B	B
6170	Αλπικοί αβεστούχοι λειμώνες	20,1	B	B	B	B
6230*	Πλούσιοι σε είδη λειμώνες με <i>Nardus</i> , σε πυριτικό υπόστρωμα της ορεινής περιοχής	1,6	B	B	B	B
8140	Βαλκανικοί λιθώνες	0,5	B	C	B	B
8210	Ασβεστολιθικά πρανή με χασιμοφυτική βλάστηση	6,6	B	B	B	B
9130	Δάση οξιάς με <i>Asperulo-Fagetum</i>	0,1	B	C	B	B
9150	Ασβεστολιθικά δάση οξιάς (<i>Cephalanthero-Fagion</i>)	7,2	B	A	B	B
9180*	Δάση φαραγγιών με <i>Tilio-</i>	8,4	B	B	B	B
9270	Ελληνικά δάση οξιάς με <i>Abies borisii-regis</i>	0,7	B	C	B	B
92C0	Δάση ανατολικής πλατάνου (<i>Platanion orientalis</i>)	0,1	B	C	B	B
9340	Δάση αριάς <i>Quercus ilex</i>	3,8	B	C	B	B
9530*	Μεσογειακά δάση πεύκης με ενδημικά είδη μαύρης πεύκης	33	B	B	B	B
9540	Μεσογειακά δάση πεύκης με ενδημικά είδη πεύκης περικλειομένων της <i>Pinus mugo</i> και <i>Pinus leucodermis</i>	16,6	A	B	A	A

Πίνακας 3. Τύποι οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Όπως φαίνεται και στον ανωτέρω πίνακα, στην περιοχή απαντώνται τρεις τύποι οικοτόπων προτεραιότητας (6230, 9180, 9530). Τη μεγαλύτερη κάλυψη εμφανίζουν οι οικοτόποι *Μεσογειακά δάση πεύκης με ενδημικά είδη μαύρης πεύκης* (9530) και *Ασβεστούχοι αλπικοί λειμώνες* (6170).

Ε.4. ΠΑΝΙΔΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Η πανίδα της περιοχής χαρακτηρίζεται από την παρουσία σημαντικών, σπάνιων και απειλούμενων ειδών. Η περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας, σύμφωνα με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ λόγω της υψηλής ορνιθολογικής της αξίας. Το Ανατολικό και ΝΑ τμήμα του Εθνικού Δρυμού περιέχουν την ίδια ποικιλότητα ειδών, στη Βόρεια πλευρά αυξάνεται, ενώ στη δυτική μειώνεται κατά πολύ.

Η πανίδα του Ολύμπου περιλαμβάνει σημαντική ποικιλία ειδών και συνολικά έχουν καταγραφεί 32 είδη θηλαστικών στα οποία περιλαμβάνονται: το αγριοκάτσικο (*Rupicapra rupicapra*), το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), το αγριογούρουνο (*Sus scrofa*), η αγριόγατα (*Felis sylvestris*), το κουνάβι (*Martes foina*), η αλεπού (*Vulpes vulpes*), ο σκίουρος (*Sciurus vulgaris*), ο αρουραίος (*T. europaea*), η νυφίτσα (*Meles nivalis*), ο ασβός (*Meles meles*), ο λύκος (*Canis lupus*) και το τσακάλι (*Canis aureus*).

Έχουν εντοπιστεί, επίσης, 108 είδη πτηνών, πολλά από τα οποία και ιδιαίτερα τα αρπακτικά (αετοί, γόπες, γεράκια) είναι σπάνια και προστατεύονται αυστηρά από διεθνείς συμβάσεις. Απαντώνται και άλλα είδη, όπως πέρδικες, δρυοκολάπτες, τσίχλες με χαρακτηριστικότερα τα: *Accipiter brevipes*, *Anthus trivialis*, *Apus apus*, *Aquila chrysaetos*, *Bubo bubo*, *Buteo buteo*, *Circaetus gallicus*, *Dryocopus martius*, *Dryocopus major*, *Falco peregrinus*, *Falco tinnunculus*, *Picoides trydactylus*, *Gypaetus barbatus*, *Gyps fulvus*, *Hieraetus pennatus*, *Hieraetus fasciatus*, *Merops apiaster*, *Otus scops*, *Pernis ptilorhynchus*, *Streptopelia turtur* κ.α.

Από τα ερπετά και τα αμφίβια ξεχωρίζουν τα: *Bombina variegata*, *Elaphe quatuorlineata*, *Elaphe situla*, *Testudo graeca*, *Testudo marginata* κ.α

Σπάνια ή απειλούμενα είδη

Η περιοχή του δρυμού χαρακτηρίζεται από την παρουσία 187 σημαντικών φυτικών taxa, μεταξύ των οποίων 56 ελληνικά ενδημικά (από τα οποία τα 21 είναι ενδημικά της περιοχής), 5 taxa προστατεύονται από την Σύμβαση της Βέρνης και από την Κοινοτική νομοθεσία, 19 είδη μεταξύ των οποίων τα: *Anthemis cretica* ssp. *columnae*, *Aquilegia otonis* ssp. *amaliae*, *Athamantia densa*, *Crepis pawlovskii*, *Galium degenii*, *Inula ensifolia*, *Poa dolosa*, *Rosa arvensis*, *Viola delphinantha* περιλαμβάνονται στους καταλόγους W.C.M.C. και στον Ευρωπαϊκό Κατάλογο Ερυθρών Δεδομένων και 17 είδη μεταξύ των οποίων τα: *Dactylorhiza saccifera*, *Dactylorhiza sambucina*, *Dianthus viscidus*, *Gentiana verna* ssp. *balcanica*, *Jovibarba heuffelli*, *Lilium martagon*,

Orchis pallens, Poa thessala, Viola tricolor ssp. macedonica προστατεύονται από το Π.Δ. 67/1981.

Τέλος, στην περιοχή απαντώνται 16 taxa μεταξύ των οποίων τα: *Carlina acaulis ssp. simplex, Galium parisiense, Gentianella crispata, Hieracium pilosius, Kerneria saxatilis, Linaria alpina, Poa media, Sedum stefco, Jankaea heldreichii, Veronica thessalica*, τα οποία είναι σπάνια στην Ελλάδα ή η περιοχή της βόρειας Ελλάδας αποτελεί το ακραίο όριο εξάπλωσής τους.

Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Ε.5. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Όπως έχει αναφερθεί, προηγουμένως, η διαχείριση των Εθνικών Δρυμών της χώρας έχει ανατεθεί στους αντίστοιχους Φορείς Διαχείρισης. Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου είναι ένα Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, ο οποίος συστήθηκε με τον Ν. 3044/2002 (Φ.Ε.Κ. 197/Α/27-08-2002) με σκοπό την διαχείριση και την προστασία της περιοχής του Δρυμού. Ο Φορέας εποπτεύεται από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και χρηματοδοτείται από το επιχειρησιακό πρόγραμμα Ε.Π.ΠΕΡ.

Ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου ιδρύθηκε βάση του αριθ. 20/09-06-1938 Β.Δ. (Φ.Ε.Κ. 248/Α/1938) "περί ιδρύσεως του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου", με το οποίο ορίστηκε η περιοχή του πυρήνα έκτασης περίπου 40.000 στρ. Στην περιοχή αυτή ισχύουν επίσης οι ακόλουθες γενικές διατάξεις της δασικής νομοθεσίας:

- το Ν.Δ. 86/1969 (Φ.Ε.Κ. 7/Α/18-01-1969) «*Δασικός Κώδικας*»
- το Ν.Δ. 996/1971 (Φ.Ε.Κ. 192/Α/1971) «*Περί αντικατάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του Ν.Δ. 86/1969 και κωδικοποιήσεως των υπ' αριθ. 871/1971 και 919/1971 Ν. Δ/των*»
- Ο Νόμος 998/1979 (Φ.Ε.Κ. 289/Α/1979)
- Το Π.Δ. 67/1981 (Φ.Ε.Κ. 23/Α/30-01-1981) «*Περί προστασίας της αυτφρούς χλωρίδος και άγριας πανίδος και καθορισμού της διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της ερεύνης επ' αυτών*»

Εκτός όμως από τις γενικές διατάξεις που αφορούν τα δάση και δασικές εκτάσεις καθώς και τις φυσικές προστατευόμενες περιοχές, στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου έχουν θεσμοθετηθεί και ισχύουν οι ακόλουθες ειδικές διατάξεις:

- η με αριθμό 164974/2851/18-07-1985 απόφαση του Υπουργού Γεωργίας περί έγκρισης του Κανονισμού Λειτουργίας Εθνικού Δρυμού Ολύμπου

- η με αριθμό 16/28383/1244/10-07-1985 (Φ.Ε.Κ. 474/Β/25-07-1985) απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού "περί κηρύξεως του Πιερικού Ολύμπου ως αρχαιολογικού και ιστορικού τόπου". Η απόφαση αυτή εκδόθηκε με σκοπό την προστασία των διάσπαρτων αρχαιολογικών χώρων του Ολύμπου, καθώς και της συνολικής εικόνας της ανατολικής και βορειοανατολικής πλευράς του, η οποία αποτελεί την κατεξοχήν μνημειακή και ιστορική του όψη, από κάθε είδους έμμεση και άμεση αλλοίωση.

- Η με αριθμό 16/6657/243/08-02-1985 (Φ.Ε.Κ. 77/Β/13-02-1985) απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού, με την οποία κηρύχθηκε ως αρχαιολογικός χώρος η περιοχή "Καστράκι-Αγ. Βασίλης", στους πρόποδες του Ολύμπου.

- Η με αριθμό A1/Φ16/59169/2196/17-02-1986 (Φ.Ε.Κ. 149/Β/08-04-1986) απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού, με την οποία κηρύχθηκε ως αρχαιολογικός χώρος η περιοχή στους πρόποδες του Ολύμπου και μέχρι την θέση "Αγ. Κόρη"

- Η με αριθμό Φ16/59170/2197/11-12-1985 απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού με την οποία ανακηρύχθηκε αρχαιολογικός χώρος η περιοχή μεταξύ των θέσεων "Αγ. Μηνάς" και "Ζηλιάνα"

- Η με αριθμό 10199/31-12-1993 απόφαση του Νομάρχη Πιερίας με την οποία κηρύχθηκε μνημείο της φύσης η έκταση που βρίσκεται στην περιοχή των "Αρχαίων Λειβήθρων" και η αριθ. Φ16/59170/2197/11-12-1985 απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού, με την οποία κηρύχθηκε η περιοχή αυτή αρχαιολογικός χώρος

- Τα Π.Δ. με τα οποία ορίστηκαν οι Ζ.Ο.Ε. Λιτοχώρου και Λειποκαρυάς

- Ο N. 1650/15-10-1986 (Φ.Ε.Κ. 160/Α/18-10-1986) "για την προστασία του περιβάλλοντος"

- Ο N. 2742/1999 (Φ.Ε.Κ. 207/Α/07-10-1999) "Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις"

Ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου έχει ενταχθεί στο διεθνές δίκτυο προστατευόμενων περιοχών, με αποτέλεσμα η λειτουργία και η διαχείρισή του να διέπεται και σε πολλές περιπτώσεις να καθορίζεται από Διεθνείς Συνθήκες και Συμβάσεις. Οι κυριότερες από αυτές είναι:

- Οδηγία 79/409//ΕΕ ή «Οδηγία για τη διατήρηση των άγριων πτηνών». Προστασία της μεταναστευτικής και μη ορνιθοπανίδας και των βιοτόπων της στον ευρωπαϊκό χώρο. Η Οδηγία εναρμονίστηκε στο ελληνικό Δίκαιο με τις Κοινές

Υπουργικές Αποφάσεις 414985/29-11-1985 (Φ.Ε.Κ. 757/Β/18-12-1985), 366599/16-12-1996 (Φ.Ε.Κ. 1188/Β/31-12-1996) και 294283/23-12-1997 (Φ.Ε.Κ. 68/Β/04-02-1998)

- Οδηγία 92/43/ΕΕ ή «Οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας». Προστασία της βιολογικής ποικιλότητας στην Ευρώπη μέσω της δημιουργίας του δικτύου των Ειδικών Ζωνών Προστασίας (S.P.A.) "Natura 2000". Η Οδηγία εναρμονίστηκε στο ελληνικό Δίκαιο με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 33318/3028/11-12-1998 (Φ.Ε.Κ. 1289/Β/28-12-1998)

- Σύμβαση Ρίο ντε Τζανέρο «για την διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας». Υπογράφηκε το 1992 και κυρώθηκε στην Ελλάδα με το Ν. 2204/1994 (Φ.Ε.Κ. 59/Α/15-04-1994)

- Σύμβαση της Βόννης «για τη διατήρηση μεταναστευτικών ειδών άγριων ζώων». Κυρώθηκε με το Ν. 2719/1999 (Φ.Ε.Κ. 106/Α/26-05-1999)

- Σύμβαση της Βέρνης «για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης». Υπογράφηκε το 1979, τέθηκε σε ισχύ το 1982 και κυρώθηκε στην Ελλάδα με το Ν. 1335/1983 (Φ.Ε.Κ. 32/Α/13-03-1983)

- Σύμβαση Ουάσιγκτον – CITES «για το διεθνές εμπόριο των απειλούμενων ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας». Υπογράφηκε το 1973 και κυρώθηκε στην Ελλάδα με το Ν. 2055/1992 (Φ.Ε.Κ. 105/Α/30-06-1992) (Ανδρεδάκης 1996, www.olympusfd.gr)

Ε.6. Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΤΥΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Μέχρι σήμερα έχουν χρησιμοποιηθεί παγκοσμίως δύο διεθνή συστήματα ταξινόμησης προστατευόμενων περιοχών. Τα συστήματα αυτά είναι:

i) Η ΤΒFRA (Temperate and boreal forest Resource Assessment), η οποία έχει χρησιμοποιήσει στην Ευρώπη το σύστημα ταξινόμησης της I.U.C.N. που χρησιμοποιείται στις περισσότερες περιπτώσεις και περιγράφηκε σε προηγούμενη παράγραφο. Το σύστημα αυτό έχει δημιουργηθεί για παγκόσμια χρήση και περιλαμβάνει 6 κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών.

ii) Η ΜCΡFΕ (Ministerial Conference on the Protection of Forest in Europe), η οποία χρησιμοποίησε ένα δικό της σύστημα ταξινόμησης, το οποίο δημιουργήθηκε κατά την διάρκεια της 4^{ης} υπουργικής συνδιάσκεψης που έλαβε χώρα στην Βιέννη (Vandekerckhove et al. 2004, Τσιτσώνη και Μπατάλα 2006).

I.U.C.N.

Σύμφωνα με το σύστημα ταξινόμησης της I.U.C.N. και με τα στοιχεία της “Παγκόσμιας Βάσης Δεδομένων για τις Προστατευόμενες Περιοχές” (W.D.P.A.), ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου κατατάσσεται στις ακόλουθες Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών:

→ Κατηγορία II ως Εθνικός Δρυμός (National Park) με κωδικό τόπου 3025 και όνομα θέσης «*Mount Olympus National Park*». Ο πυρήνας του Δρυμού κατατάσσεται και αυτός στην Κατηγορία II αλλά έχει διαφορετικό κωδικό τόπου (94054), ενώ το όνομα θέσης είναι «*Olympos*».

→ Κατηγορία IX ως Απόθεμα της Βιόσφαιρας (Biosphere Reserve) (www.wdpa.org)

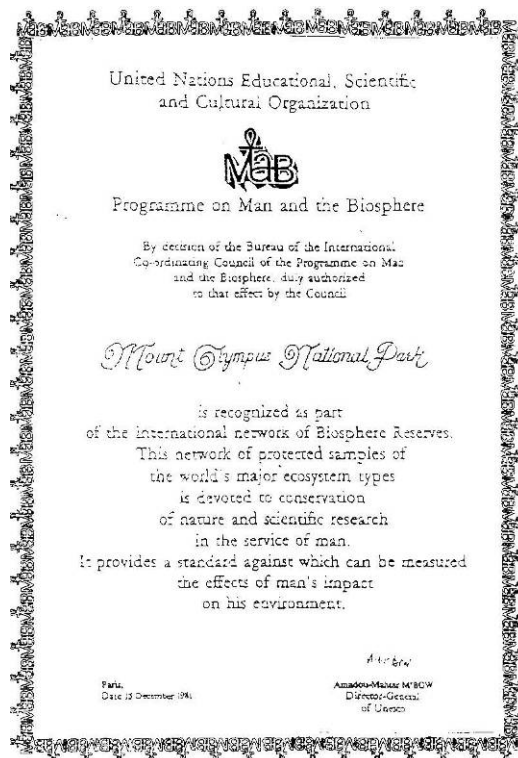
Η “Παγκόσμια Βάση Δεδομένων για τις Προστατευόμενες Περιοχές” (W.D.P.A.) είναι η πιο περιεκτική χωρική βάση δεδομένων σε παγκόσμιο επίπεδο και αντικείμενό της είναι η συλλογή κρίσιμων δεδομένων και πληροφοριών για τις προστατευόμενες περιοχές του πλανήτη και η διάθεσή τους στην παγκόσμια κοινότητα.

Η δημιουργία αυτής της βάσης δεδομένων είναι αποτέλεσμα συνεργασίας του U.N.E.P.-W.C.M.C. και της I.U.C.N., η οποία ξεκίνησε από το έτος 1981 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα με τη συμμετοχή των κυβερνητικών φορέων και των επιστημονικών ιδρυμάτων κάθε χώρας αλλά και μη κυβερνητικών οργανώσεων (www.unep-wcmc.org).

UNESCO

Από το έτος 1981, ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου (πυρήνας) είναι ενταγμένος στο δίκτυο *Man and the Biosphere* (MAB), το οποίο ιδρύθηκε από τη “Μορφωτική, Επιστημονική και Πολιτιστική Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών”, γνωστή σήμερα ως UNESCO, έχοντας ανακηρυχτεί ως “Απόθεμα της Βιόσφαιρας” με κωδικό αναγνώρισης IN03. Τα αποθέματα βιόσφαιρας είναι πολλαπλών σκοπών προστατευόμενες περιοχές που δημιουργήθηκαν για να γίνουν υποδείγματα του τρόπου με τον οποίο θα έπρεπε ο άνθρωπος να ζει στη φύση, να διατηρήσουν είδη και φυσικές κοινότητες και για να βρουν τρόπους χρησιμοποίησης του περιβάλλοντος, χωρίς αυτό να υποβαθμίζεται (Ανδρεδάκης 1996).

Το Πρόγραμμα "MAB" της UNESCO εγκαινιάστηκε το 1970 και, ανάμεσα σε άλλα, στόχευε στην ανάπτυξη της βάσης για ορθολογική χρήση και διατήρηση των πόρων της βιόσφαιρας, μέσα στις φυσικές και κοινωνικές υπηρεσίες. Το σχέδιο MAB 8 (ένα από τα 14 διεθνή θέματα ή σχέδια του προγράμματος) αφορά στη «διατήρηση των φυσικών περιοχών και του γενετικού υλικού που περιέχουν». Στόχος ήταν η δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου εθνικών πάρκων, όπου κάθε πάρκο θα ανήκε σε μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες κατηγορίες:

- i) Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα φυσικού οικοσυστήματος.
- ii) Μοναδική κοινότητα ή περιοχή ασυνήθιστων φυσικών χαρακτηριστικών με εξαιρετικό ενδιαφέρον, όπως για παράδειγμα ένας πληθυσμός ενός παγκοσμίως σπανίου είδους.
- iii) Παράδειγμα αρμονικού τοπίου ως αποτέλεσμα παραδοσιακών τρόπων χρήσεων γης
- iv) Παράδειγμα τροποποιημένων ή υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων που έχουν δυνατότητες αποκατάστασης φυσικότερων συνθηκών.

Κάθε Απόθεμα Βιόσφαιρας χρειάζεται έκταση αρκετά μεγάλη για να περιλαμβάνει μια αποτελεσματικά προστατευμένη μονάδα και πρέπει να έχει επαρκή και μακρόχρονη προστασία. Σε 102 χώρες παγκοσμίως έχουν οριοθετηθεί συνολικά 482 Αποθέματα Βιόσφαιρας, ενώ στην Ελλάδα εκτός από τον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου "Απόθεμα Βιόσφαιρας" έχει ανακηρυχτεί ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς.

NATURA 2000

Η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ "Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών" απαιτούσε τη δημιουργία Ειδικών Περιοχών Προστασίας (Special Protection Areas - SPA) της ορνιθοπανίδας ενώ η οδηγία 92/43/ΕΟΚ "Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας" (ΕΕΛ 206/7/22.7.1992)

απαιτούσε τη δημιουργία Ειδικών Περιοχών Προστασίας (Special Areas of Conservation - SAC) για τα υπόλοιπα είδη και το περιβάλλον. Από κοινού αυτές οι περιοχές δημιουργούν τις περιοχές του δικτύου Natura (Φύση) 2000. Ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου είναι ενταγμένος στο δίκτυο αυτό των προστατευόμενων περιοχών, τόσο ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (SCI) όσο και ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας (SPA) με τον κωδικό GR1250005.

Σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, όπως αυτή τροποποιήθηκε από την Οδηγία 81/854/ΕΟΚ (ΕΕΛ 319/7.11.81 σελ. 3), της ΚΥΑ 414985/1985 “Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας” (ΦΕΚ 754/Β/18-12-1985) όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την ΚΥΑ 294283/1998 “Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας σε συμμόρφωση με τις Οδηγίες 94/24ΕΚ του Συμβουλίου και 91/244/ΕΟΚ, 97/49/ΕΚ της Επιτροπής” (ΦΕΚ 68/Β/4-2-1998), η χώρα μας δεσμεύεται στην ανάληψη των αναγκαίων μέτρων για τη διατήρηση όλων των ειδών της άγριας πτηνοπανίδας και ειδικότερα για την προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση των πληθυσμών της, ώστε να ανταποκρίνονται ιδιαίτερα οι πληθυσμοί αυτοί στις οικολογικές, επιστημονικές και πολιτιστικές απαιτήσεις λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές ανάγκες. Η απόφαση αυτή έχει εφαρμογή στα πτηνά, στα αυγά, στις φωλιές και στους βιοτόπους τους.

Αντιστοίχως, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και της Οδηγίας 97/62/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Οκτωβρίου 1997 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων “για την τεχνική και επιστημονική αναπροσαρμογή της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ... κ.λπ.” (ΕΕΛ 305/8.11.97 σελ. 49), υπογράφηκε η ΚΥΑ 33318/3028/1998 “Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας” (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-1998), με την οποία καθορίστηκε η συμμετοχή της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Ειδικών Ζωνών Διατήρησης «Natura 2000» που σκοπό έχει την προστασία της βιολογικής ποικιλότητας με τη λήψη των αναγκαίων και ενδεδειγμένων μέτρων ώστε να διασφαλίζεται η διατήρηση ή η αποκατάσταση σε ικανοποιητικά βαθμό διατήρησης των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος (Ταμπάκης 2009).

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΒΙΟΓΕΝΕΤΙΚΩΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων ιδρύθηκε το 1976 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και αποσκοπεί στη διατήρηση αντιπροσωπευτικών

δειγμάτων χλωρίδας, πανίδας και φυσικών περιοχών της Ευρώπης. Στη χώρα μας έχουν χαρακτηριστεί σαν Βιογενετικά Αποθέματα 16 περιοχές, ανάμεσα στις οποίες είναι και πυρήνας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 2007).

MCPFE

Σύμφωνα με τον Πίνακα 1 (παρ. Β.6.), στο σύστημα ταξινόμησης της Μ.Σ.Ρ.Φ.Ε., ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου κατατάσσεται στην Κατηγορία διαχείρισης 1 και στην υποκατηγορία 1.2 με τα εξής χαρακτηριστικά:

- Το κύριο διαχειριστικό αντικείμενο είναι η βιοποικιλότητα
- Η ανθρώπινη επέμβαση περιορίζεται στο ελάχιστο
- Στην προστατευόμενη περιοχή απαγορεύονται οποιεσδήποτε άλλες

δραστηριότητες εκτός των παρακάτω:

- Έλεγχος του κυνηγίου
- Έλεγχος ασθενειών, επιδημιών και εντόμων
- Πρόσβαση στο κοινό
- Επέμβαση σε περίπτωση πυρκαγιάς
- Διεξαγωγή έρευνας μη επιζήμιας προς τους σκοπούς της διαχείρισης
- Αειφορική χρήση των πόρων

EEA – EUNIS

Από τα στοιχεία του Πίνακα 2 (παρ. Β.6.), προκύπτει ότι στο σύστημα ταξινόμησης του Ε.Ε.Α., ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου κατατάσσεται στην Α κατηγορία. Σύμφωνα με την επίσημη αντίστοιχη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει περιοχές που εισήχθησαν σε ειδικό καθεστώς προστασίας με σκοπό «την προστασία της χλωρίδας, της πανίδας, των οικοτόπων που δημιουργούν και των ιδιαίτερων φυσικών τοπίων» (dataservice.eea.europa.eu).

Οι κατηγορίες ταξινόμησης του συστήματος αυτού δημιουργήθηκαν από την E.UN.I.S. (European University Information Systems) και διακρίνονται στην Α, στην Β και στην C. Η E.UN.I.S. είναι μια ένωση, η οποία ιδρύθηκε το 1990 με σκοπό να ενθαρρύνει την επικοινωνία, τη συνεργασία και την ισχυρότερη σύνδεση μεταξύ των υπευθύνων για τα πληροφοριακά συστήματα της ανώτατης εκπαίδευσης και της έρευνας, σε ολόκληρη την Ευρώπη (www.terena.org). Το σύστημα ταξινόμησης της E.UN.I.S. χρησιμοποιεί μια αρκετά μεγάλη ποικιλία κριτηρίων για το χαρακτηρισμό και τον διαχωρισμό των διαφόρων τύπων οικοτόπων, καλύπτοντας τόσο τα χερσαία όσο και τα θαλάσσια ενδιαίτηματα.

Βιότοποι CORINE & ΤΙΦΚ

Ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου μαζί με τις χαράδρες "Ξερολάκι" και "Παπά Ρέμα" περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα CORINE - Biotopes με τον κωδικό AG0040019. Το πρόγραμμα CORINE άρχισε να εκπονείται το 1985 στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας με στόχο την οργάνωση των πληροφοριών για την κατάσταση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Αρχική ιδέα ήταν η δημιουργία ενός οικολογικού χάρτη της Κοινότητας, ο οποίος διαμορφώθηκε στην πορεία σε ένα πληροφοριακό σύστημα για το περιβάλλον.

Ένα από τα κύρια αντικείμενα του προγράμματος CORINE ήταν η κατάρτιση ενός καταλόγου βιοτόπων που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την διατήρηση της φύσης στην Κοινότητα. Η προσπάθεια αυτή κατέληξε, σε ότι αφορά την Ελλάδα, σε ένα πρώτο αρχείο σχεδόν 300 βιοτόπων. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται σ' αυτό αφορούν για κάθε βιότοπο γεωγραφικά, βιολογικά, οικολογικά, βιβλιογραφικά και άλλα στοιχεία (Χατζημπίρος 1996).

Ο πυρήνας του Δρυμού, που περιλαμβάνει τις ψηλές κορυφές του *Αγίου Αντωνίου*, του *Μότικα*, του *Στεφανιού*, του οροπεδίου των μουσών, τη χαράδρα *Μαυρόλογγος* και μέρος της χαράδρας του ποταμού *Ενιπλέα*, έχει χαρακτηριστεί σαν Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) με κωδικό AT4011027.

Το Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) είναι ένας τόπος που διακρίνεται για την αισθητική του αξία και παραμένει σε αξιόλογο βαθμό φυσικός, αν και συχνά είναι δομημένος. Πολλές φορές περιλαμβάνει παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς ή ιστορικούς χώρους. Το μέγεθός του έχει οριστεί με ανθρώπινα μέτρα και δεν υπερβαίνει τη δυνατότητα πεζοπορίας μιας μέρας, εκτός ειδικών εξαιρέσεων (Χατζημπίρος & συν. 2002).

Τέλος, η περιοχή του Δρυμού που υπάγεται στη Δ/νση Δασών Πιερίας έχει κηρυχθεί ως «*ευαίσθητη στις πυρκαγιές δασών και δασικών εκτάσεων*» και υπάγεται σύμφωνα με το Π.Δ. 575/80 στη Β' Ζώνη, ενώ η περιοχή Αγ. Ιωάννης - Τρόχαλο (Λιτοχώρου) εμβαδού 1.226,20 ha, στην περιφερειακή ζώνη, έχει χαρακτηριστεί ως Καταφύγιο Άγριας Ζωής (ΦΕΚ 706/1982).

Z. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Z.1. ΓΕΝΙΚΑ

Η οργάνωση συστήματος προστατευόμενων περιοχών αποτελεί δέσμευση της χώρας που απορρέει από το δικαίωμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, αλλά και της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, τα κράτη μέλη οφείλουν να θεσμοθετήσουν μέτρα προστασίας για περιοχές που φιλοξενούν είδη χλωρίδας και πανίδας και οικοτόπους που έχουν επιλεγεί με επιστημονικά κριτήρια (δίκτυο Natura 2000). Οι προστατευόμενες περιοχές δεν είναι μόνο απαραίτητες για τη διατήρηση της φυσικής μας κληρονομιάς αλλά αποτελούν και μια μοναδική ευκαιρία για τη βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου.

Οι πρώτοι εθνικοί δρυμοί, δηλαδή περιοχές προστασίας της φύσης, ιδρύθηκαν στην Ελλάδα το 1938, αλλά ποτέ δε λειτούργησαν οργανωμένα και βάσει κεντρικού σχεδιασμού. Έτσι, οι περισσότερες από αυτές τις περιοχές αφέθηκαν στη μοίρα τους και η σωστή διαχείρισή τους εναποτέθηκε στην ευαισθησία των τοπικών δασικών υπηρεσιών. Το 1986 ψηφίστηκε ο Ν. 1650/1986 που προέβλεπε τη θεσμοθέτηση και οργανωμένη λειτουργία Εθνικών Πάρκων. Για επτά χρόνια, τα σχετικά άρθρα του νόμου δεν εφαρμόστηκαν με αποτέλεσμα οι περιοχές αυτές ουσιαστικά να αφεθούν στη μοίρα τους, χωρίς οικονομική στήριξη, στελέχωση και μηχανισμούς επίβλεψης των ειδικών μέτρων προστασίας.

Μόλις το 2003, 17 χρόνια μετά την ψήφιση του Ν. 1650/1986, ιδρύθηκαν 25 φορείς διαχείρισης για αντίστοιχες περιοχές προστασίας της φύσης. Στην πραγματικότητα η συγκεκριμένη ενέργεια ήταν απόρροια έντονης πίεσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία μάλιστα είχε θέσει χρονικό όριο πριν απαιτήσει επιστροφή κονδυλίων που είχαν διατεθεί από το Β' ΚΠΣ για τις περιοχές αυτές. Έτσι, η ίδρυση αυτών των τοπικών φορέων διαχείρισης έγινε σχεδόν εικονικά και ποτέ δε συνοδεύτηκε από οριοθέτηση των περιοχών προστασίας, δηλαδή του αντικειμένου που καλούνται να διαχειριστούν, αλλά ούτε και από έγκριση των σχετικών κανονισμών λειτουργίας και διοίκησης που θα επέτρεπαν τη χρηματοδότησή τους από το Γ' ΚΠΣ.

Η ανακήρυξη του Εθνικού Δρυμού του Ολύμπου έγινε με σκοπό την ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας παράλληλα με την περιβαλλοντική εκπαίδευση του κοινού και την ανάπτυξη του τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή. Με ειδική νομοθεσία έχει απαγορευτεί κάθε είδους εκμετάλλευση στην ανατολική πλευρά του βουνού σε έκταση 40.000 στρεμμάτων περίπου που αντιπροσωπεύει τον πυρήνα του Δρυμού.

Μια ευρύτερη περιοχή γύρω από τον πυρήνα, χαρακτηρίστηκε «περιφερειακή ζώνη του Δρυμού», ώστε η διαχείριση και εκμετάλλευσή της να γίνεται έτσι ώστε να μην επηρεάζει αρνητικά την προστασία του πυρήνα. Σήμερα, μετά από σύνταξη Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης, ο Δρυμός πρόκειται να επεκταθεί ώστε να συμπεριλάβει ορισμένες εκτάσεις που χρειάζονται αυστηρή προστασία.

Z.2. ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ

Οι σκοποί και οι στόχοι της διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου είναι, σε γενικές γραμμές, αυτοί που ορίζονται με το άρθρο 3 του Ν.Δ. 996/1971, όπου αναφέρεται ότι: *«...δύνανται να κηρύσσονται ως Εθνικοί Δρυμοί δασικά περιοχάι αι οποίαι παρουσιάζουν ιδιαίτερον ενδιαφέρον εξ' απόψεως διατήρησης της άγριας χλωρίδος και πανίδος, των γεωμορφολογικών σχηματισμών, του υπεδάφους, της ατμόσφαιρας, των υδάτων και γενικώς του φυσικού περιβάλλοντός των και των οποίων κρίνεται επιβεβλημένη η προστασία, η διατήρησις και η βελτίωσις της συνθέσεως, της μορφής και των φυσικών καλλονών των, δι' αισθητικήν ψυχικήν και υγιεινήν απόλαυσιν και ανάπτυξιν του τουρισμού, ως και την διενέργειαν πάσης φύσεως επιστημονικών ερευνών.»*

Για την αποτελεσματική διαχείρισή του, όπως και κάθε προστατευόμενης περιοχής, πρέπει να τηρούνται οι παρακάτω γενικές αρχές:

- 1) Βαθιά γνώση των οικολογικών και κοινωνικών συνθηκών
- 2) Η προστασία και χρήση (εκμετάλλευση) της φύσης πρέπει να θεωρούνται σαν ένα ενιαίο σύνολο.
- 3) Τα τοπικά και ιδιωτικά ενδιαφέροντα και συμφέροντα πρέπει να υποτάσσονται στα ενδιαφέροντα και τα συμφέροντα του γενικότερου κοινωνικού συνόλου.
- 4) Όλα τα φυσικά και κοινωνικά φαινόμενα και διαδικασίες απαιτούν σύνθετες λύσεις

- 5) Τα ενδιαφέροντα και τα συμφέροντα του παρόντος πρέπει να υποτάσσονται σε εκείνα του μέλλοντος.
- 6) Η χρήση της φύσης και των φυσικών πόρων γίνεται μόνο με αειφορικές μεθόδους.

Η διεθνής εμπειρία και πρακτική από παρόμοιες περιπτώσεις έδειξε ότι στην διαχείριση των δρυμών πρέπει να αποφεύγονται ακραίες ενέργειες. Ούτε η απόλυτη προστασία σε ολόκληρη την έκταση του δρυμού, ούτε η πλήρης "αξιοποίησή του" οδηγούν στα επιθυμητά αποτελέσματα. Η ισορροπία μεταξύ των δύο ανωτέρω ακραίων καταστάσεων θα επιτευχθεί στα πλαίσια εφαρμογής ενός ενιαίου και πλήρους διαχειριστικού σχεδίου που θα λαμβάνει υπόψη όλες τις ιδιαιτερότητες και τις πραγματικές δυνατότητες του δρυμού και θα προγραμματίζει μακροπρόθεσμα τα απαραίτητα μέτρα και έργα.

Z.3. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Τα κύρια προβλήματα σχετικά με την κατάσταση διατήρησης και τη διαχείριση του Εθνικού Δρυμού θα μπορούσαν να χωρισθούν σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα προβλήματα που σχετίζονται με φυσικά αίτια και η δεύτερη τα προβλήματα που σχετίζονται με την άσκηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Προβλήματα που προέρχονται από «φυσικά αίτια»

Το κύριο «φυσικό αίτιο» και ο σοβαρότερος αβιοτικός παράγοντας που απειλεί την κατάσταση διατήρησης των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος του Δρυμού, είναι οι πυρκαγιές. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν όλα τα δάση των διαφόρων οικοσυστημάτων του δρυμού έχουν υποφέρει κυρίως στο μακρινό αλλά και στο πρόσφατο παρελθόν από εκτεταμένες και έντονες πυρκαγιές. Σύμφωνα με τον Strid (1980), χωρίς τις καταστροφικές αυτές πυρκαγιές, η βλάστηση του Ολύμπου θα ήταν πολύ περισσότερο πυκνή από όσο είναι σήμερα.

Η πλέον καταστρεπτική πυρκαγιά θεωρείται αυτή του 1878, όπου οι Τούρκοι έκαψαν το Λιτόχωρο και η φωτιά επεκτάθηκε στον ορεινό όγκο του Ολύμπου μέχρι το υψόμετρο των 2.000 μέτρων. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από την απουσία ηλικιωμένων ατόμων σε χαμηλότερα υψόμετρα αλλά και από τα ίχνη που άφησε η πυρκαγιά στις βάσεις όλων σχεδόν των ηλικιωμένων δέντρων (Ανδρεδάκης 1996).

Κατά το διάστημα 1983-1999 κήκαν 32.486 στρ. δασικής έκτασης. Η εκδήλωση του φαινομένου σχετίζεται άμεσα με την ελλιπή έως ανύπαρκτη, σε ορισμένες περιπτώσεις, διαχείριση του δασικού οικοσυστήματος και την απουσία ελεγκτικών μηχανισμών, με αποτέλεσμα τη συγκέντρωση μεγάλων ποσοτήτων νεκρής βιομάζας που αυξάνουν τον κίνδυνο εκδήλωσης πυρκαγιών.

Ένα άλλο φυσικό αίτιο με σοβαρές και δύσκολα αναστρέψιμες επιπτώσεις στο τοπίο του δρυμού, σύμφωνα με το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, είναι οι χιονολισθήσεις, οι οποίες παρουσιάζουν μία σχετική έξαρση τα τελευταία χρόνια. Έντονες χιονολισθήσεις έχουν παρατηρηθεί στις ΒΔ πλαγιές των κορυφών και στην ευρύτερη περιοχή του ρέματος Ξηρολάκκι.

Προβλήματα από την άσκηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων

Από τους βιοτικούς κινδύνους, ο άνθρωπος αποτελεί τον σοβαρότερο, καθώς με τις αλόγιστες επεμβάσεις του, προκάλεσε και προκαλεί ακόμα και σήμερα σοβαρές αλλοιώσεις και καταστροφές στα διάφορα οικοσυστήματα του Δρυμού. Ορισμένες από τις δραστηριότητες που έχουν προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις τόσο στους τύπους βλάστησης όσο και στα είδη, ασκούνταν στο παρελθόν με μεγάλη ένταση, ενώ σήμερα έχουν περιορισθεί σημαντικά. Σύμφωνα με το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, οι επεμβάσεις αυτές συνίστανται σε:

Λαθροϋλοτομίες: Οι λαθροϋλοτομίες έχουν σήμερα περιορισθεί λόγω της γενικότερης ανάπτυξης του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου του ντόπιου πληθυσμού, αλλά και της απασχόλησής τους σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες. Στο παρελθόν όμως οι αλόγιστες υλοτομίες ήταν έντονες, γινόταν σε μεγάλη έκταση και αφορούσαν σχεδόν όλα τα κυρίαρχα δασοπονικά είδη της περιοχής του Δρυμού (πεύκη, ελάτη, οξιά, δρυς) κυρίως όμως τα δάση του ρόμπολου, το ξύλο του οποίου ήταν άριστης ποιότητας και κατάλληλο για πολλές χρήσεις. Όπως έχει ήδη αναφερθεί το δάσος αυτό σχηματίζει ακόμα και σήμερα τα υψηλότερα δασοόρια της Ευρώπης και είναι ιδιαίτερα πολύτιμο και από οικολογική άποψη (Ζάγκας 1994β).

Είναι χαρακτηριστικό ότι στη θέση "Πριόνια" που βρίσκεται σε υψόμετρο 1.100 m στην αρχή του ρέματος Ενυπέα, λειτουργούσε νεροπρίονο και εκεί μέσω των συρτών κατευθύνονταν οι υλοτομημένοι κορμοί.

Παράνομες εκχερσώσεις: Στο μακρινό παρελθόν έλαβαν χώρα ορισμένες εκχερσώσεις, κυρίως για την δημιουργία γεωργικών εκτάσεων, οι οποίες παρέμειναν σε περιορισμένη κλίμακα. Η συνολική έκταση που εκχερσώθηκε ανέρχεται μόνο σε 980 στρέμματα από τα οποία τα 420 είναι ήδη εγκαταλειμμένοι αγροί.

Φωτ. 2: Η Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου του Εν Ολύμπω (νέα μονή). Στο βάθος (κόκκινος κύκλος) διακρίνεται η εκχερσωθείσα έκταση των 2 στρ. για τις ανάγκες δημιουργίας χώρου στάθμευσης.

Σήμερα οι εκχερσώσεις αποτελούν μεμονωμένα και μικρής έκτασης φαινόμενα, με σημαντικότερο την εκχέρωση από την Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου, 2 περίπου στρεμμάτων έκτασης που βρίσκεται μέσα στα όρια του πυρήνα του Δρυμού (Φωτ. 2), με σκοπό την κατασκευή χώρου στάθμευσης. Επιπλέον, δεν υφίσταται μελλοντικός κίνδυνος για την έξαρση του φαινομένου.

Κτηνοτροφία: Η κτηνοτροφία έχει επίσης περιοριστεί σήμερα, καθώς στην περιοχή του Δρυμού (κυρίως τη χαμηλή) βόσκουν περίπου 10.000 περίπου γιδοπρόβατα. Κατά το παρελθόν, η περιοχή του Δρυμού βόσκονταν έντονα από νομάδες βλάχους και σύμφωνα με μαρτυρίες, ο αριθμός των ζώων μέχρι το 1950 ξεπερνούσε τις 25.000.

Το κυριότερο πρόβλημα αποτελούν ορισμένες περιπτώσεις βόσκησης τμημάτων των εκτάσεων που είχαν και στο παρελθόν και κυρίως η βόσκηση της υπαλπικής ζώνης, κυρίως στις περιοχές νότια και δυτικά της κορυφής του Αγίου Αντωνίου. Το υπαλπικό οικοσύστημα είναι πολύ ευαίσθητο (Φωτ. 3) λόγω των ακραίων κλιματεδαφικών συνθηκών που επικρατούν και η ποώδης βλάστησή του αποκαθίσταται πολύ δύσκολα όταν φθαρεί. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα περισσότερα από τα 21 ενδημικά είδη του Ολύμπου απαντώνται στη ζώνη αυτή και αποτελούν περίπου το 50% της συνολικής χλωρίδας της.

Οι αρνητικές επιδράσεις των κτηνοτροφικών ζώων στην ποώδη υπαλπική βλάστηση, είναι οι παρακάτω:

i. Κατατρώγουν θυσάνους σπάνιων ποωδών φυτών με συνέπεια την βαθμιαία απογύμνωση της περιοχής, καθώς η πίεση της βόσκησης υπερβαίνει την ετήσια αύξησή τους

ii. Κατατρώγουν σπάνια και/ή επαπειλούμενα είδη

iii. Συμπίεζουν, διαβρώνουν και γενικότερα προκαλούν αλλοιώσεις στη μηχανική σύσταση του, ούτως ή άλλως, υποτυπώδους εδάφους που καλύπτει την υπαλπική περιοχή.

Φωτ. 3: Χαρακτηριστική εικόνα της ποώδους βλάστησης στην υπαλπική ζώνη

Το πρόβλημα της βοσκής δεν υφίσταται μόνο στην υπαλπική ζώνη αλλά σε ολόκληρη την περιοχή του Δρυμού, καθώς κοπάδια από γίδια, πρόβατα και αγελάδες βόσκουν αυθαιρέτα καταστρέφοντας τη βλάστηση ιδιαίτερα των σπάνιων ειδών και προκαλώντας διάφορα προβλήματα με κυριότερα:

1) την εισαγωγή εξωτικών ειδών της χλωρίδας και τη μετάδοση ασθενειών στα ζώα της άγριας πανίδας

2) τη διάβρωση και συμπίεση των εδαφών και την υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων

3) τον ισχυρό ανταγωνισμό βοσκίσιμης ύλης προς είδη της άγριας πανίδας

Διάνοιξη Δρόμων: Την προηγούμενη δεκαετία είχε παρατηρηθεί μια επιθετική πολιτική στο ευαίσθητο περιβάλλον του Ολύμπου με την κατασκευή δρόμων ακόμα και σε μεγάλο υψόμετρο και σε πολλές περιπτώσεις με αρκετά μεγάλες διαστάσεις των γεωμετρικών στοιχείων τους (πλάτος καταστρώματος, ύψος πρανών κ.α.).

Την τρέχουσα δεκαετία έχει περιοριστεί το φαινόμενο αυτό, αλλά οι δρόμοι που ήδη διανοίχτηκαν, εκτός από την άσχημη αισθητικά εικόνα που έχουν, έχουν διασπάσει την ενότητα των βιοτόπων, έχουν προκαλέσει καταστροφή μεγάλου πλάτους ζώνης βλάστησης και συντελούν στην ανεξέλεγκτη κυκλοφορία οχημάτων και ανθρώπων. Χαρακτηριστική είναι η εικόνα των δασικών δρόμων "Διον-Κορομηλιές" και "Λαπατά - Πάδες", όπως φαίνεται από την Εθνική οδό.

Λοιπές δραστηριότητες: Εκτός από τις παραπάνω δραστηριότητες, σημαντικές είναι οι επιπτώσεις του ανθρώπινου παράγοντα στα ύδατα του δρυμού. Ειδικότερα, στην περιοχή "Πριόνια" και κατά μήκος του ρέματος του Ενιππέα, παρατηρείται μεγάλη προσέλευση επισκεπτών, οι οποίοι παρά την ύπαρξη απαγορευτικών πινακίδων εισέρχονται μέσα στα νερά του ρέματος. Ρύπανση των υδάτων προκαλείται και από τα λύματα των εγκαταστάσεων στα "Πριόνια", λόγω της μεγάλης υδατοπερατότητας των ασβεστολιθικών πετρωμάτων.

Φωτ. 4: Το καταφύγιο στη θέση "Σταυρός" στο δρόμο Λιτόχωρο-Πριόνια. Το βέλος δείχνει την κεραιά κινητής τηλεφωνίας που τοποθετήθηκε στο πίσω μέρος του καταφυγίου.

Επίσης, οι συνεχείς ανθρώπινες επεμβάσεις έχουν αλλοιώσει το τοπίο της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου, το οποίο είναι από τα ιδιαίτερα και σημαντικότερα στοιχεία του. Η αλλοίωση αυτή συμβάλλει στην ολοένα αυξανόμενη

υποβάθμιση του γενικότερου φυσικού οικοσυστήματος και τείνει να μετατρέψει ένα μυθικό βουνό σε έναν κοινό ορεινό όγκο.

Από όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες, η κατασκευή των δρόμων έχει τη μεγαλύτερη υποβαθμιστική επίδραση, καθώς είναι μεγάλης κλίμακας έργα και η αλλοίωση του τοπίου γίνεται αντιληπτή απ' όλο σχεδόν το περιμετρικό οδικό δίκτυο του Ολύμπου. Δυσμενής επίδραση στο τοπίο της περιοχής αλλά και στη δομή και τη λειτουργία του οικείου βιοτόπου, έχει και η λειτουργία του πεδίου βολής Λιτοχώρου, οι δραστηριότητες του οποίου εγκυμονούν σοβαρούς κινδύνους έκρηξης πυρκαγιών.

Τέλος, σχεδόν ασυμβίβαστες με το τοπίο του Ολύμπου είναι κατασκευές όπως π.χ. η κεραία κινητής τηλεφωνίας στη θέση "Σταυρός" (Φωτ. 4), η κατασκευή κλειστού γυμναστηρίου, το οποίο ανταγωνίζεται τη θέα του φαραγγιού του Ενυπέα, στη θέση "Κοφτερή Πέτρα" και η κατασκευή δύο ορειβατικών καταφυγίων σε κοντινές θέσεις στο υπαλπικό πεδίο του "Οροπεδίου των Μουσών", τα οποία συνδέονται με τη διασπορά απορριμμάτων και με την καύση πάρα πολλών ξερών ρόμπολων-γιγάντων της περιοχής αυτής (Ανδρεδάκης 1996).

Σήμερα, οι επιπλέον δραστηριότητες που προκαλούν δυσμενείς επιπτώσεις και σχετίζονται με τον τρόπο άσκησης τους είναι κατά κύριο λόγο αυτές που σχετίζονται με τον τουρισμό. Ο αριθμός των επισκεπτών το 2001 ανερχόταν στις 124.500 και έχει διπλασιασθεί σε σχέση με τους επισκέπτες που είχαν καταγραφεί το 1990. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση παρατηρείται κατά τους μήνες Ιούλιο-Σεπτέμβριο με μέγιστη τιμή τον Αύγουστο.

Η ανεξέλεγκτη διακίνηση των επισκεπτών της περιοχής καθώς και η απουσία φύλαξης, αποτελούν ένα από τα σημαντικά διαχειριστικά ζητήματα του Εθνικού Δρυμού. Τα μονοπάτια που χρησιμοποιούνται από τους πεζοπόρους και τους ορειβάτες, ιδιαίτερα αυτά που βρίσκονται στην αλπική περιοχή έχουν διαβρωθεί από την εντατική χρήση και το χιόνι, ενώ έχουν δημιουργηθεί παράλληλα παρακλάδια τα οποία δεν έχουν χαραχτεί από την αρμόδια Δασική Υπηρεσία και η χρήση τους αποτελεί μία σημαντικότερη απειλή για τα ευαίσθητα οικοσυστήματα της αλπικής ζώνης.

Οι τύποι οικοτόπων της αλπικής ζώνης είναι από τα πλέον ευπαθή οικοσυστήματα και φιλοξενούν σημαντικό αριθμό με μικρή πληθοκάλυψη των ενδημικών ειδών του Ολύμπου. Τα οικοσυστήματα αυτά απειλούνται από την ανεξέλεγκτη διακίνηση των επισκεπτών, καθώς αυτοί δεν περιορίζονται στη χρήση των μονοπατιών, που έχουν διανοιχτεί, αλλά χρησιμοποιούν παρακλάδια ή

γενικότερα περιφέρονται στο χώρο και κατασκηνώνουν ελεύθερα, καταστρέφοντας την, ούτως ή άλλως, ευαίσθητη λόγω των ακραίων κλιματεδαφικών συνθηκών, υπαλπικτή βλάστηση (Ε.Π.Μ. Εθνικού Δρυμού Ολύμπου 2004). Ήδη σήμερα, τα δασοόρια της δυτικής και της νότιας πλευράς του όρους έχουν περιορισθεί σε πολύ χαμηλότερα υψόμετρα, εξαιτίας των έντονων ανθρωπογενών πιέσεων (Ζάγκας 1994α)

Παράλληλα, η, σε ερασιτεχνικό επίπεδο, συλλογή ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας συμπεριλαμβανομένων των ενδημικών και απειλούμενων ειδών, αποτελεί μια μόνιμη απειλή για την ευστάθεια του οικοσυστήματος.

Τέλος, όσον αφορά τις ανθρώπινες ενέργειες που έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην πανίδα του δρυμού, αυτές συνίστανται κυρίως στη λαθροθηρία και στη νόμιμη θήρα, καθώς και αυτή αποτελεί έντονη και βίαιη παρέμβαση στο οικοσύστημα, αλλά και στην χωρίς σχετική άδεια συλλογή ειδών, κυρίως της εντομοπανίδας, από ερασιτέχνες ή ερευνητές.

Χαρακτηριστικά έχει αναφερθεί, η μείωση του πληθυσμού του αγριόγιδου (*Rupicapra rupicapra*) λόγω κυρίως της θήρας, αλλά και εξαιτίας διαφόρων ασθενειών ή της γενικότερης κατάστασης διατήρησης των ενδιαιτημάτων του (Μαλακού 1985). Οι απειλές στα είδη της πανίδας σχετίζονται άμεσα με τις απειλές των ενδιαιτημάτων (οικοτόπων) τους και θα πρέπει να σημειωθεί η απουσία σύνταξης ειδικών μελετών, σε σχέση κυρίως με την πανίδα και την ακριβή κατάσταση διατήρησης των πληθυσμών της, αλλά και την εκτίμηση των επιπτώσεων στα είδη της, από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Ζ.4. ΧΡΗΣΕΙΣ - ΚΑΛΥΨΕΙΣ ΓΑΙΩΝ

Σύμφωνα με την Απογραφή Γεωργίας - Κτηνοτροφίας ΕΣΥΕ, 2001 οι χρήσεις γης στην ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Δρυμού αποτυπώνονται ως εξής: καλλιεργούμενες εκτάσεις και εκτάσεις που βρίσκονται σε αγρανάπαυση 251,8 χιλ. στρ., βοσκότοποι 452,6 χιλ. στρ., οι δασικές εκτάσεις 378,8 χιλ. στρ., οι εκτάσεις που καταλαμβάνουν οι οικισμοί 28,6 χιλ. στρ., οι εκτάσεις που καλύπτονται από νερά 21,9 χιλ. στρ., και άλλες εκτάσεις 44,3 χιλ στρ. Η κατανομή των εκτάσεων κατά τις

βασικές κατηγορίες χρήσεων γης της ΕΣΥΕ και ανά δήμο της περιοχής δίνονται στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 4).

Δήμοι	Σύνολο εκτάσεων (χιλ. στρ.)	Καλλιεργούμενες εκτάσεις και αγραναπαύσεις	Βοσκότοποι		Δάση	Εκτάσεις καλυπτόμενες από νερά	Εκτάσεις οικισμών (κτίρια, δρόμοι κλπ.)	Άλλες εκτάσεις
			Δημοτικοί ή κοινοτικοί	Ιδιωτικοί κ.α.				
Ανατολικού Ολύμπου	152,9	25,3	14,8	3,9	98,5	2,2	8	0,3
Δίου	172,8	58,5	20	22,6	47	11,3	5,4	8,1
Λιτοχώρου	169,6	30,8	26,8	29,5	72,3	3,7	5	1,5
Πέτρας	219,3	47,5	59,4	11,3	80,3	2,8	4,2	14
Ολύμπου	303,9	67,7	123,1	24,9	61,3	1,6	5,1	20,4
Καρυάς	158,8	22	67,5	48,8	19,4	0,3	0,9	-
Σύνολο	1177,3	251,8	311,6	141	378,8	21,9	28,6	44,3
Ποσοστό (%)		21,4	26,5	12	32,2	1,9	2,4	3,8

Πίνακας 4: Χρήσεις γης.

Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει ότι βοσκότοποι και δάση αποτελούν με παραπλήσια ποσοστά (38,5% και 32,2% αντίστοιχα) τις κύριες χρήσεις γης στην περιοχή. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις είναι σχετικά περιορισμένες και καλύπτουν το 21,4% της περιοχής, ενώ οι λοιπές χρήσεις γης καταλαμβάνουν πολύ μικρό τμήμα της περιοχής.

Σημειώνεται ότι η περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου ζει από την κτηνοτροφία και τη γεωργία και η άμεση αναφορά της σε αστικό κέντρο είναι η Ελασσόνα. Στην περιοχή του Δρυμού παρατηρείται την τελευταία δεκαετία μία αύξηση των δασικών εκτάσεων, γεγονός που οφείλεται κυρίως στις αναδασώσεις, ενώ χαρακτηριστική είναι η σύγκρουση χρήσεων (κτηνοτροφίας - δασοπονίας) που λαμβάνει χώρα σχεδόν σε ολόκληρο όλο το ημιορεινό και ορεινό τμήμα του Ολύμπου.

Από τους Δήμους που περιλαμβάνονται στα όρια του Δρυμού, έχουν συνταχθεί Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια για το Λιτόχωρο (ΦΕΚ 180Δ/87) και τη Λεπτοκαρυά (ΦΕΚ 211Δ/87), ενώ έχουν καθοριστεί με σχετικά Προεδρικά Διατάγματα Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) για τις περιοχές των Δήμου Λιτοχώρου (ΦΕΚ 87Δ/90 και 666Δ/01) και Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (ΦΕΚ 447Δ/90 και 240Δ/91).

Οι δασικές εκτάσεις της περιοχής μελέτης εκτείνονται στο σύνολο του ορεινού όγκου του Ολύμπου και δασοπολιτικά υπάγονται στη Διεύθυνση Δασών Πιερίας και στη Διεύθυνση Δασών Λαρίσας. Η συνολική επιφάνεια που καταλαμβάνουν, καθώς και τα ποσοστά του ιδιοκτησιακού τους καθεστώτος φαίνονται στον Πίνακα 6.

Η συντριπτική πλειοψηφία των δασικών εκτάσεων της περιοχής μελέτης εκτείνεται εντός του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, η συνολική έκταση του οποίου υπάγεται διοικητικά στους Νομούς Πιερίας και Λαρίσης (Πίνακας 5).

Ο Δρυμός αποτελείται, σύμφωνα με το Π.Δ. του 1938, από τον πυρήνα, έκτασης 40.600 στρεμμάτων και την περιμετρική αυτού ζώνη. Οι δημόσιες και ιδιωτικές εκτάσεις δίνονται στον Πίνακα 6 και στην Εικόνα 8 απεικονίζονται τα δασικά συμπλέγματα και η διαίρεση του δάσους.

Z.5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ

Ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου μαζί με αυτόν του Παρνασσού, είναι οι πρώτες περιοχές της χώρας που κηρύχθηκαν ως προστατευόμενες, με τον Α.Ν. 856/1937 "Περί Εθνικών Δρυμών". Ειδικότερα, ο Όλυμπος ιδρύθηκε ως Εθνικός Δρυμός το 1938 με το Β.Δ. 20/09-06-1938 (Φ.Ε.Κ. 248/Α/1938), το οποίο οριοθετούσε ως προστατευόμενη, την περιοχή τον πυρήνα του Δρυμού εκτάσεως 40.000 περίπου στρεμμάτων.

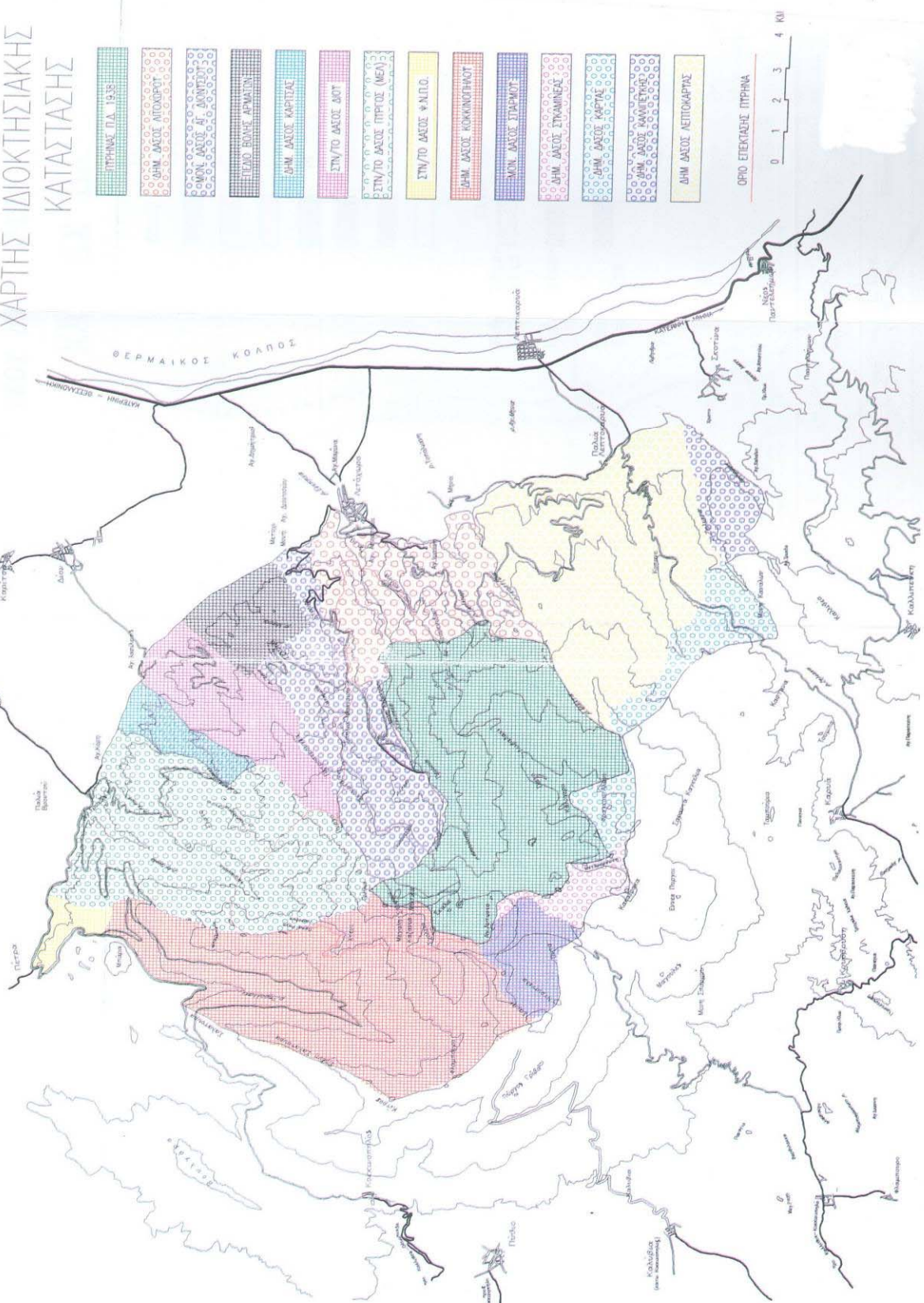
Αυτό το καθεστώς παρέμεινε μέχρι το 1988, οπότε με απόφαση των αρμόδιων Υπουργείων, ανατέθηκε σε ορισμένους έγκριτους επιστήμονες διαφόρων φορέων του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, η σύνταξη ενός Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου (Master Plan), το οποίο θα περιλάμβανε προτάσεις για την οριοθέτηση, τη διαχείριση και τους όρους προστασίας του Δρυμού. Η μελέτη αυτή είχε περίοδο ισχύος το χρονικό διάστημα 1989-1994.

Σύμφωνα με το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο, ο πυρήνας του Δρυμού έπρεπε να επεκταθεί προς βορά καλύπτοντας έκταση 71.500 στρεμμάτων, ενώ πρότεινε τη θεσμοθέτηση της περιφερειακής προστατευτικής ζώνης, συνολικής έκτασης 102.500 στρεμμάτων. Κατά συνέπεια, εφόσον η στρατηγική αυτή μελέτη εγκρινόταν η συνολική επιφάνεια που θα καταλάμβανε η περιοχή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου ανερχόταν σε 174.000 στρέμματα περίπου.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΛΥΜΠΟΥ

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Εικόνα 8: Χάρτης Ιδιοκτησιακής κατάστασης στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, σύμφωνα με τις προτάσεις της Αναθεώρησης του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου

Η αλλαγή του προσανατολισμού και των σκοπών της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών σε παγκόσμιο επίπεδο, το συνεχώς ανερχόμενο οικολογικό κίνημα, αλλά και η ανάγκη για ένταξη στα όρια του Δρυμού και άλλων εξίσου σημαντικών και ευαίσθητων περιοχών, οδήγησε στην απόφαση σύνταξης καινούργιου Αναθεωρητικού Διαχειριστικού Σχεδίου, το οποίο θα συμπλήρωνε ή θα αναιρούσε το αρχικό. Η σύνταξη της νέας μελέτης ανατέθηκε στο Δασολόγο και υπάλληλο της Δ/νσης Δασών Ν. Πιερίας, Ανδρεδάκη Παύλο και ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο του 1996 και ίσχυε για τη χρονική περίοδο 1998-2002.

Όσον αφορά την οριοθέτηση των ζωνών προστασίας, η καινούργια μελέτη πρότεινε τον καθορισμό των ίδιων ορίων και έκτασης (71.500 στρ.) για τον πυρήνα του Δρυμού, ενώ προτείνει επέκταση της περιφερειακής προστατευτικής ζώνης, ώστε αυτή να καταλαμβάνει επιφάνεια 166.900 στρεμμάτων. Έτσι λοιπόν η τελική πρόταση, όσον αφορά την ζωνοποίηση και την οριοθέτηση της περιοχής, αφορούσε συνολική προστατευόμενη έκταση περίπου 238.411 στρεμμάτων. Τα όρια του αρχικού Σχεδίου αλλά και της αναθεώρησής του, φαίνονται στην Εικόνα 9 που ακολουθεί.

α/α	Δασικό σύμπλεγμα	Ιδιοκτησιακό καθεστώς	
		δημόσιο	ιδιωτικό
Νομός Πιερίας			
1.	Πυρήνας, οροθετημένος από το Π.Δ. του 1938	100%	
2.	Δημόσιο δάσος Καρίτσας (πρώην Δίου)	100%	
3.	Συνιδιόκτητο δάσος Δίου		
4.	Συνιδιόκτητο δάσος «Πύργος Ολύμπου» (ΜΕΛ) της Βροντούς	100%	
5.	Δημόσιο δάσος Λιτοχώρου	100%	
6.	Μοναστηριακό δάσος Ι.Μ. Αγ. Διονυσίου		100%
Νομός Λάρισας			
1.	Δημόσιο δάσος Κοκκινοπηλού	100%	
2.	Μοναστηριακό δάσος Σπαρμού		100%
3.	Δημόσιο δάσος Συκαμινέας	100%	
4.	Δημόσιο δάσος Καρυάς	100%	

Πίνακας 5: Ιδιοκτησιακό καθεστώς δασικών εκτάσεων Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (σύμφωνα με τα όρια των ζωνών του Π.Δ./1938).

Η μεταβολή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των δασικών εκτάσεων στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού (πυρήνας και περιφερειακή ζώνη), όπως αυτή προτείνεται αρχικά από το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο και στην συνέχεια από την Αναθεώρησή του φαίνεται ξεκάθαρα στους πίνακες 5 και 6. Στον πρώτο πίνακα καταγράφονται τα ποσοστά ιδιοκτησίας των δασών που βρίσκονται εντός των ορίων

του Δρυμού, όπως αυτά καθορίστηκαν από το Β.Δ. 20/09-06-1938 (πυρήνας), ενώ στον δεύτερο τα ποσοστά ιδιοκτησίας των δασών που βρίσκονται εντός των ορίων του Δρυμού, όπως αυτά προτάθηκαν από την Αναθεώρηση της Διαχειριστικής Μελέτης του Δρυμού (1996).

α/α	Δασικό σύμπλεγμα	Ο.Τ.Α.	Ιδιοκτησιακό καθεστώς		Έκταση
			δημόσιο	ιδιωτικό	
Νομός Πιερίας					
1.	Πυρήνας, οροθετημένος από το Π.Δ. του 1938	Λιτόχωρο	100%		40.600
2.	Δημόσιο δάσος Καρίτσας (πρώην Δίου)	Δίου	100%		3.950
3.	Συνιδιόκτητο δάσος Δίου	Δίου			12.250
4.	Συνιδιόκτητο δάσος «Πύργος Ολύμπου» (ΜΕΛ) της Βροντούς	Δίου			34.901
5.	Δημόσιο δάσος Λιτοχώρου	Λιτόχωρο	100%		17.940
6.	Μοναστηριακό δάσος Ι.Μ. Αγ. Διονυσίου	Λιτόχωρο		100%	20.500
7.	Πεδιον βολής αρμάτων Λιτοχώρου	Λιτόχωρο	100%		6.470
8.	Δημόσιο δάσος Λειποκαρυάς	Αν. Ολύμπου	100%		36.550
9.	Συνιδιόκτητο δάσος Ψ.Ν.Π. Ολύμπου	Πέτρας	20%	80%	2.000
Σύνολο Ν. Πιερίας					175.161
Νομός Λάρισας					
	Δημόσιο δάσος Κοκκινοπηλού	Ολύμπου	100%		39.900
2.	Μοναστηριακό δάσος Σπαρμού	Καρυάς		100%	5.600
3.	Δημόσιο δάσος Σκαμνιάς	Καρυάς	100%		3.600
4.	Δημόσιο δάσος Καρυάς	Καρυάς	100%		9.300
5.	Δημόσιο δάσος Καλλιπεύκης	Γόννων	100%		4.850
Σύνολο Ν. Λάρισας					63.250
ΣΥΝΟΛΟ					238.411

Πίνακας 6: Ιδιοκτησιακό καθεστώς δασικών εκτάσεων Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (σύμφωνα με τη ζωνοποίηση του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου).

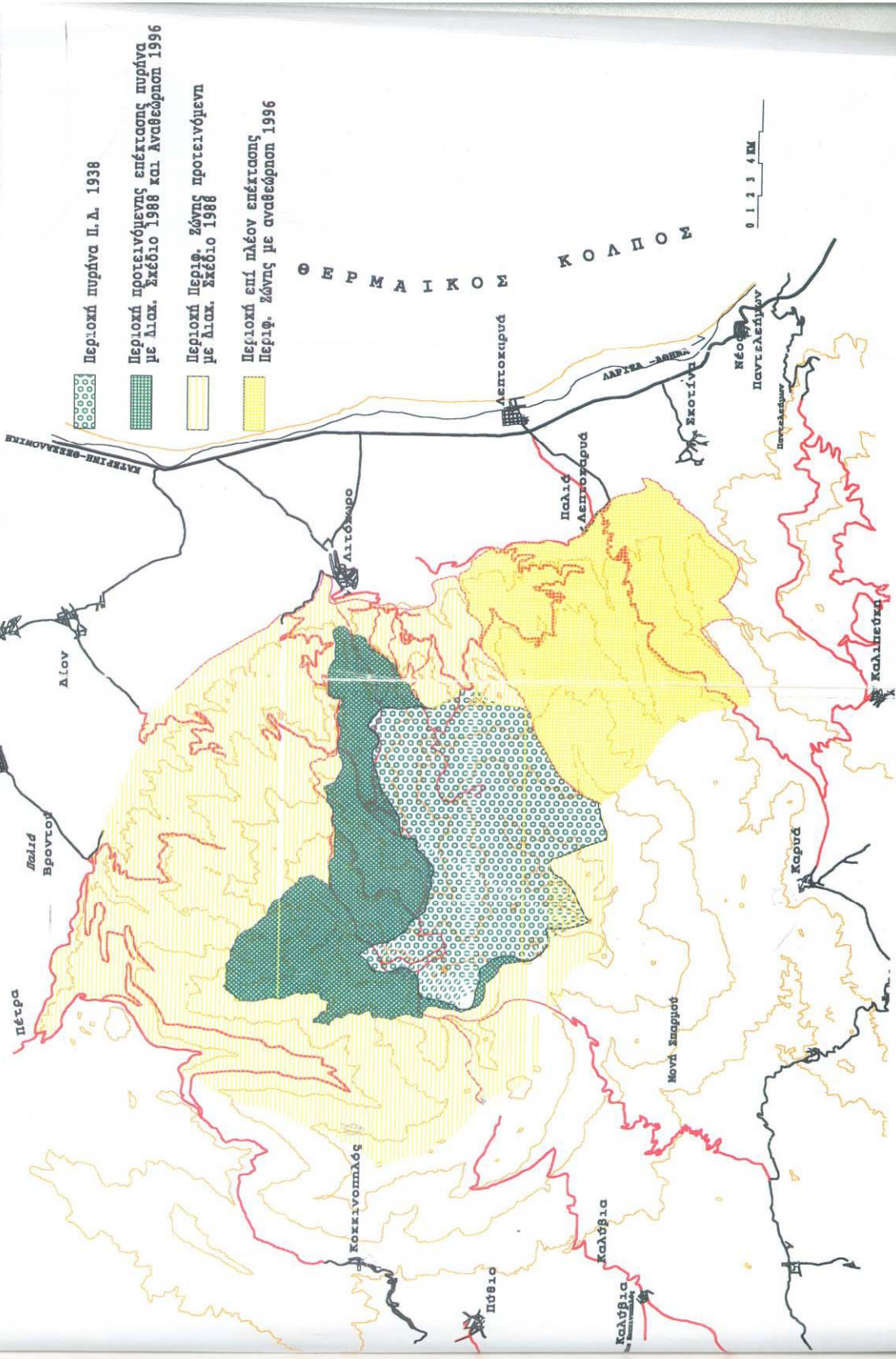
Οι σκοποί για την εκπόνηση της Ε.Π.Μ. ήταν να προταθούν κατηγορίες και ζώνες προστασίας βάσει των άρθρων 18 και 19 του Ν. 1650/86 και να συμπεριληφθεί ολόκληρη η περιοχή με κωδικό GR1250001, που προτείνεται για ένταξη στο Κοινοτικό δίκτυο "Natura 2000" και έχει χαρακτηριστεί και ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας (SPA).

Η μελέτη αυτή προτείνει την ένταξη της προστατευόμενης περιοχής στην κατηγορία *Εθνικά Πάρκα* με την ονομασία "Εθνικός Δρυμός Ολύμπου", ενώ εντός των ορίων της προτείνει τις παρακάτω ζώνες προστασίας:

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΛΥΜΠΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΕΠΕΚΤΑΣΕΩΝ

Εικόνα 9: Χάρτης των διαδοχικών επεκτάσεων της περιοχής του πυρήνα και της περιφερειακής ζώνης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, όπως αυτές προτάθηκαν στο Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο (1988) και στην Αναθεώρησή του (1996).

Ζώνη Α, η οποία περιλαμβάνει τον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού έκτασης 71.500 στρεμμάτων και με όρια όμοια με αυτά που προτάθηκαν στην Αναθεώρηση του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου του Δρυμού, το 1996.

Ζώνη Β, η οποία περιλαμβάνει σημαντικούς οικοτόπους και ενδιατήματα ειδών πανίδας και φιλοξενεί ενδημικά είδη χλωρίδας. Η ζώνη αυτή αντιστοιχεί με την περιφερειακή προστατευτική ζώνη που προτάθηκε από την Αναθεώρηση του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου του Δρυμού, εκτάσεως 166.900 στρεμμάτων.

Ζώνη Γ, η οποία περιλαμβάνει την περιοχή μεταξύ των ζωνών Α και Β και των ορίων του Εθνικού Πάρκου.

Η πρόταση οριοθέτησης και ζωνοποίησης της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης απεικονίζεται στην Εικόνα 10.

Z.6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΖΩΝΩΝ ΚΑΙ ΟΡΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Η διάκριση "Ζωνών προστασίας" (Ζωνοποίηση) σε μία προστατευόμενη περιοχή είναι το σημαντικότερο διαχειριστικό μέτρο. Όλες οι εκτάσεις του δρυμού δεν έχουν την ίδια σπουδαιότητα όσον αφορά τις αξίες και τα οικοσυστήματα και δέχονται σε διαφορετικό βαθμό πίεσης από την ανθρώπινη δραστηριότητα. Είναι λογικό εκτάσεις με τους ευαίσθητους βιότοπους, τα αξιόλογα μνημεία κτλ. να προστατεύονται περισσότερο από άλλες εκτάσεις, στις οποίες τα οικοσυστήματα είναι πιο σταθερά και οι ανθρώπινες δραστηριότητες είναι περισσότερο έντονες (Αμοργιανιώτης 1997).

Η διάκριση των ζωνών προστασίας βασίζεται σε προσεκτική εκτίμηση των αξιών, των αναγκών και των προβλημάτων που υπάρχουν σε κάθε περιοχή, με σκοπό την προστασία, διατήρηση και ανάπτυξη των φυσικών πόρων της περιοχής. Η κάθε ζώνη πρέπει να ορίζεται με σαφή και εύκολα αναγνωρίσιμα όρια, να έχει συγκεκριμένους αντικειμενικούς στόχους και να είναι εύκολα κατανοητός ο σκοπός της διαχειρίσεως της.

ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

Η αναθεώρηση του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου, προτείνει την κατάρτιση, με μέριμνα της Διοίκησης του Δρυμού, σχετικού Προεδρικού Διατάγματος, η εφαρμογή του οποίου σε συνδυασμό με την ισχύουσα Νομοθεσία, θα σήμαινε αυτόματα κήρυξη του νέου πυρήνα του Δρυμού σε καθεστώς απόλυτης προστασίας και απαγόρευσης όλων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων μέσα στα όρια

του. Επίσης, προτείνει την αναγκαστική απαλλοτρίωση ή την εξαγορά όλων των εκτάσεων του πυρήνα, που ιδιοκτησιακά δεν ανήκουν στο Δημόσιο.

Στην περιφερειακή ζώνη, η παραπάνω μελέτη πρότεινε ως στόχο την επίτευξη του ίδιου καθεστώτος προστασίας με αυτό του πυρήνα, δηλαδή της απόλυτης προστασίας. Με το σκεπτικό λοιπόν ότι μια πιθανή απαγόρευση δραστηριοτήτων που μέχρι τότε ασκούσαν στην ζώνη αυτή θα επέφερε αντιδράσεις από τον ντόπιο πληθυσμό και θα συνιστούσε κοινωνικό πρόβλημα, ενώ από την άλλη πλευρά εάν ορισμένες από τις δραστηριότητες αυτές συνεχιζόταν θα οδηγούσαν στον αποδεκατισμό της άγριας ζωής και στην υποβάθμιση του οικοσυστήματος, η μελέτη αναθεώρησης προτείνει στην Διοίκηση του Δρυμού μια σειρά ενεργειών. Αυτές διακρίνονται σε:

Άμεσες

- 1) Απαγόρευση του κυνηγιού
- 2) Απαγόρευση οικιστικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων
- 3) Ρύθμιση Γεωργικών και Δασικών εργασιών

Μεσοπρόθεσμες

- 1) Απαγόρευση της βοσκής

Μακροπρόθεσμες

- 1) Επίτευξη προστασίας με εφαρμογή όλων των αναγκαίων μέτρων και με «*ιδεατή τάση επίτευξης καθεστώτος προστασίας, παρόμοιο με αυτό του πυρήνα*».

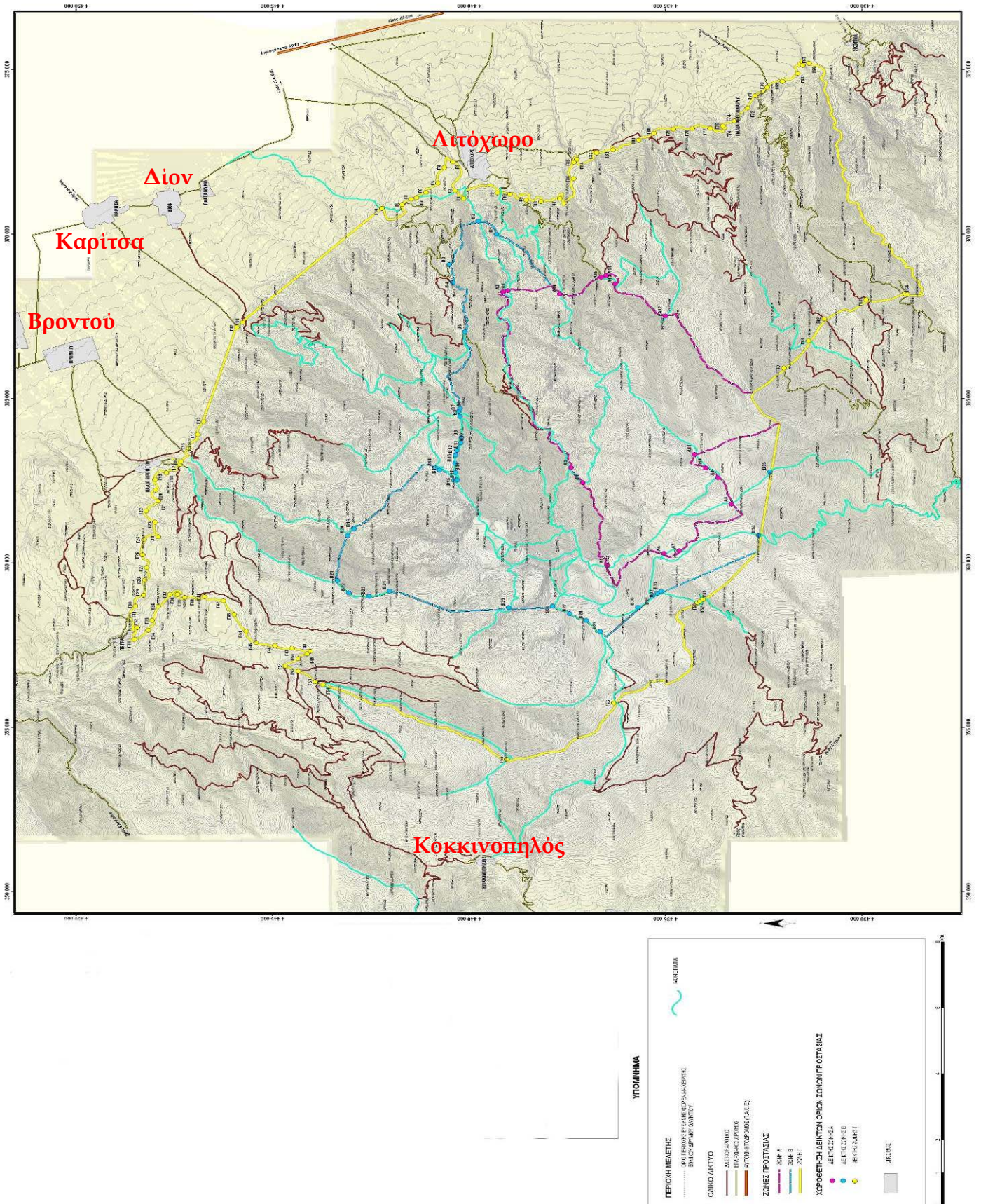
Τέλος, προτείνεται η σήμανση του πυρήνα και της περιφερειακής ζώνης του Δρυμού με κτιστά ορόσημα, για να αποφευχθούν τυχόν μελλοντικές προστριβές της Διοίκησής του με διάφορους άλλους φορείς.

Ο ακριβής καθορισμός των ζωνών προστασίας που προτείνει το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο απεικονίζεται στην Εικόνα 11, ενώ οι δραστηριότητες που επιτρέπονται σε κάθε ζώνη και περιγράφονται συνοπτικά στη συνέχεια:

I. ΖΩΝΗ ΑΠΟΛΥΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Το φυσικό περιβάλλον στη ζώνη αυτή χαρακτηρίζεται από τον πρωτόγονο χαρακτήρα του. Επίσης η χλωρίδα, η πανίδα και το τοπίο είναι ιδιαίτερα πολύτιμα, επιδεικνύουν μεγάλη ευαισθησία στις εξωτερικές παρεμβάσεις και κατά συνέπεια μπορούν να αλλοιωθούν ανεπανόρθωτα.

Για τους παραπάνω λόγους στη ζώνη αυτή απαγορεύονται όλες οι δραστηριότητες.

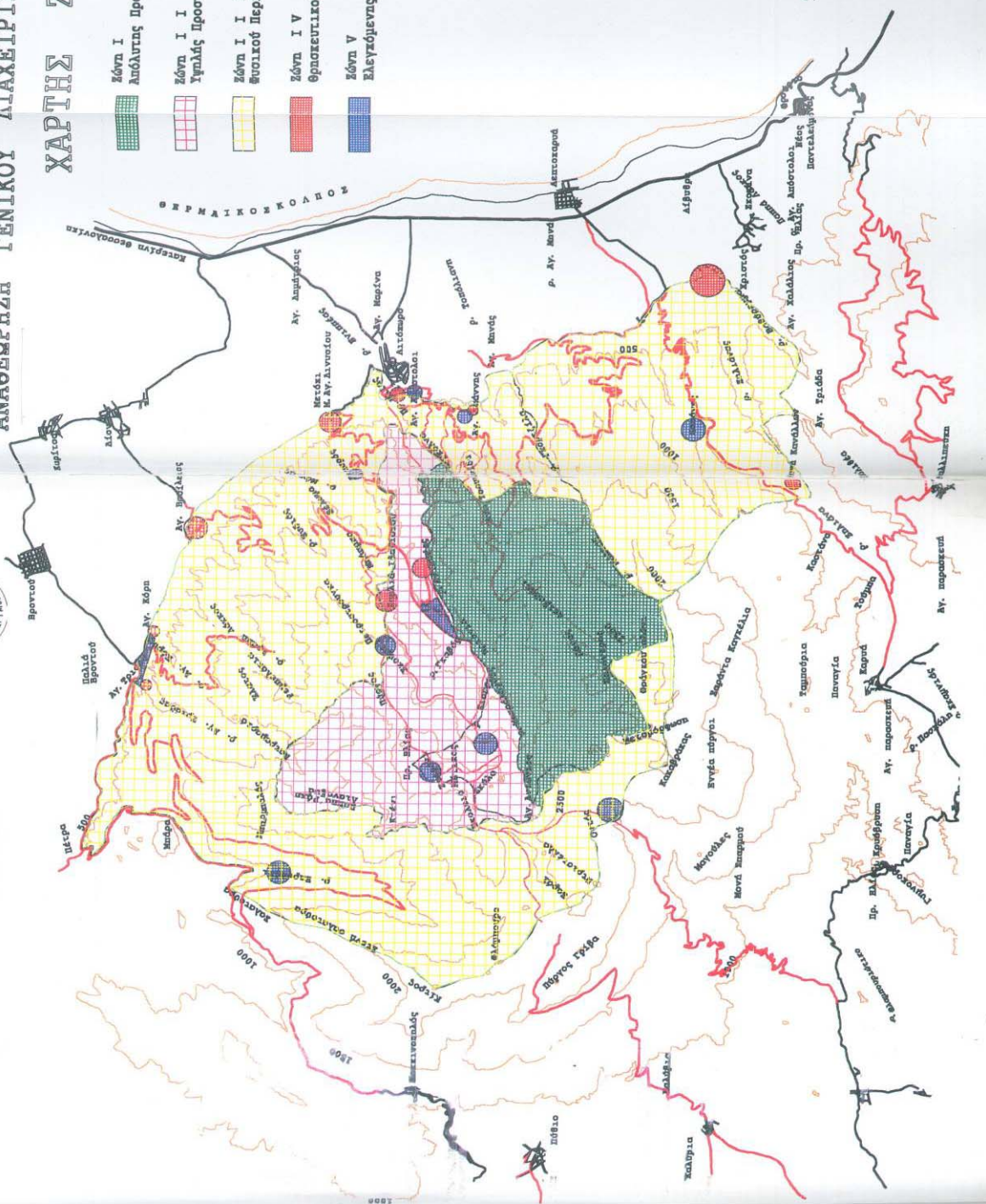
Εικόνα 10: Χάρτης οριοθέτησης και ζωνοποίησης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, όπως προτάθηκε από την Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (2004). Με μωβ χρώμα απεικονίζεται η Ζώνη Α, με μπλε χρώμα η Ζώνη Β και με κίτρινο χρώμα απεικονίζεται η Ζώνη Γ του Δρυμού.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΛΥΜΠΟΥ

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΧΑΡΤΗΣ ΖΩΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

- Ζώνη I
Απόλυτης Προστασίας
- Ζώνη I I
Υψηλής Προστασίας
- Ζώνη I I I
Θυσιτικού Περιβάλλοντος
- Ζώνη I V
Εθνικιστικού - Αρχαιολογικού ενδιαφέροντος
- Ζώνη V
Ελεγχόμενης Εκείμησης

Εικόνα 11: Χάρτης ζωνοποίησης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, σύμφωνα με την Αναθεώρηση του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου (1996).

II. ΖΩΝΗ ΥΨΗΛΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Το φυσικό περιβάλλον και στη ζώνη αυτή χαρακτηρίζεται από τον πρωτόγονο χαρακτήρα του. Η χλωρίδα, η πανίδα και το τοπίο είναι επίσης πολύτιμα και έχουν μεγάλη ευαισθησία στις εξωτερικές επεμβάσεις, με αποτέλεσμα την πιθανή μη αναστρέψιμη αλλοίωσή τους. Για τους παραπάνω λόγους στη ζώνη αυτή απαγορεύονται όλες οι δραστηριότητες που αποβλέπουν σε οικονομικό αποτέλεσμα, ενώ επιτρέπεται η έρευνα και οι πολύ χαλαρές δραστηριότητες αναψυχής, όπως π.χ. η παρατήρηση άγριας ζωής.

III. ΖΩΝΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Το χαρακτηριστικό της ζώνης αυτής είναι ότι το φυσικό της περιβάλλον έχει υποστεί μεγαλύτερη αλλοίωση, εξαιτίας της πίεσης που ασκούνταν και ασκείται ακόμα από εξωγενείς δραστηριότητες (κτηνοτροφία, δασοπονία, κινήγι, αναψυχή). Επειδή η εφαρμογή όποιων απαγορεύσεων θα προκαλούσε ισχυρές αντιδράσεις από τον ντόπιο πληθυσμό, ο στόχος που τέθηκε είναι ο, κατά περίπτωση, περιορισμός ή απαγόρευση των υποβαθμιστικών δραστηριοτήτων (απαγόρευση της θήρας, περιορισμός κτηνοτροφίας και υλοτομιών).

IV. ΖΩΝΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Σύμφωνα με το Σχέδιο, η διαχείριση της ζώνης αυτής, θα πρέπει να δώσει έμφαση στη διατήρηση-προστασία και "ερμηνεία" των πολιτιστικών πόρων και του άμεσου περιβάλλοντός τους.

V. ΖΩΝΗ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

Στη ζώνη αυτή είναι δυνατή η δημιουργία διαφόρων εγκαταστάσεων που διευκολύνουν τους επισκέπτες του Δρυμού και το προσωπικό της Διοίκησής του, όπως Περιπτερα, Κέντρα Πληροφόρησης, Σταθμοί Επιστημονικών Ερευνών, Parking, μικροί ξενώνες κ.α. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η ανέγερση ξενοδοχείων και συναφών τουριστικών εγκαταστάσεων.

ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Στην Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη και με γνώμονα την προστασία, την αναβάθμιση και την αποτελεσματική διαχείριση του Εθνικού Δρυμού, προτείνονται μια σειρά από επιτρεπόμενες και μη δραστηριότητες, καθώς και οι όροι άσκησης αυτών, για κάθε μια από τις ζώνες προστασίας (Α, Β και Γ) που περιγράφηκαν στην προηγούμενη παράγραφο. Οι κυριότερες από τις δραστηριότητες αυτές, για κάθε ζώνη, παρατίθενται στην συνέχεια:

Α. ΖΩΝΗ Α – ΖΩΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΠΥΡΗΝΑΣ)

α) Επιτρέπονται:

1. Η επιστημονική έρευνα, οι τεχνικές δοκιμές, αναλύσεις και μελέτες των δομικών χαρακτηριστικών και λειτουργιών του οικοσυστήματος, συμπεριλαμβανομένων των ειδών χλωρίδας, πανίδας και των ενδιαιτημάτων τους, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και την κοινώς αποδεκτή Επιστημονική Πρακτική, με την προϋπόθεση ότι δεν μεταβάλλεται ή δεν αλλοιώνεται η φυσική κατάσταση, σύνθεση και εξέλιξη του ως συνόλου ή με τρόπο οριστικό και αμετάκλητο. Το προσωπικό ή οι εξωτερικοί συνεργάτες (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) που θα αναλάβουν τις εργασίες αυτές, υποχρεούνται να λάβουν σχετική έγγραφη άδεια από τις αρμόδιες αναθέτουσες ή επιβλέπουσες υπηρεσίες και από τον Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Ολύμπου.
2. Η εφαρμογή μέτρων ή η ανάληψη εκπόνησης δράσεων ή παρεμβάσεων (π.χ. εμπλουτισμός ή επανεισαγωγή αυτόχθονων ειδών της αυτοφούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας) προληπτικού ή κατασταλτικού χαρακτήρα ή εκτέλεση ειδικών διαχειριστικών έργων ή παρεμβάσεων, καθώς επίσης και η προμήθεια του αναγκαίου επιστημονικού και λοιπού εξοπλισμού, που αποσκοπούν στην προστασία του Εθνικού Δρυμού από φυσικές ή ανθρωπογενείς αιτίας καταστροφές και στη διατήρηση, ανόρθωση, αποκατάσταση ή και βελτίωση των δομικών στοιχείων, χαρακτηριστικών και λειτουργιών του οικοσυστήματος, συμπεριλαμβανομένων των ειδών χλωρίδας, πανίδας και των ενδιαιτημάτων τους και των εδαφοϋδατικών πόρων. Για την εφαρμογή των δράσεων αυτών απαραίτητη προϋπόθεση είναι να τεκμηριώνεται επαρκώς ή αναγκαιότητα, η σκοπιμότητα και η οικονομοτεχνική πληρότητα τους, μετά από εκπόνηση της κατά περίπτωση αναγκαίας μελέτης ή Ειδικού Διαχειριστικού Σχεδίου και έγκρισής τους από τις καθ' ύλη αρμόδιες υπηρεσίες, κατόπιν σχετικής γνωμοδότησης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.
3. Η ημερήσια επίσκεψη με σκοπό την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την παρατήρηση της φύσης και την ήπια αναψυχή, με μη μηχανοκίνητα μέσα, η οποία πραγματοποιείται σε συγκεκριμένες διαδρομές και χώρους, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται από το σχετικό

Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

4. Η διανυκτέρευση των ορειβατών και των επισκεπτών στα υφιστάμενα και νομίμως λειτουργούντα καταφύγια με την επιφύλαξη ειδικών όρων που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

5. Οργανωμένες επισκέψεις και ξεναγήσεις του κοινού, με σκοπό την περιβαλλοντική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, με την επιφύλαξη ειδικών όρων που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

6. Η κατασκευή και εγκατάσταση μόνο ελαφρών υποδομών (παρατηρητήρια, πινακίδες και οριοσήματα, επιστημονικός εξοπλισμός και υποδομές φύλαξης και προστασίας από φυσικές καταστροφές, ξύλινα ή πέτρινα καθίσματα, στέγαστρα, βρύσες, συντήρηση ιστορικών, θρησκευτικών και αρχαιολογικών μνημείων), η χάραξη, διάνοιξη, σήμανση, συντήρηση και βελτίωση μονοπατιών, για την οργάνωση των αναφερόμενων, στα προηγούμενα εδάφια, δραστηριοτήτων και εφόσον περιλαμβάνονται σε εγκεκριμένα, απ' τις αρμόδιες υπηρεσίες, Σχέδια Διαχείρισης και Διακίνησης Επισκεπτών ή σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

7. Η χρησιμοποίηση δασοπροσβεστικών μέτρων, μέσων και ανθρώπινου δυναμικού σε περίπτωση εκδήλωσης δασικής πυρκαγιάς σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ενημέρωση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, στον οποίο μετά το πέρας της δασοπυρόσβεσης, παραδίδονται όλα τα συνταχθέντα, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, έγγραφα από τους αρμόδιους φορείς για την πυρόσβεση και αποκατάσταση της φυσικής βλάστησης, εξαιρουμένου του προανακριτικού υλικού.

8. Η πρόσβαση και μετακίνηση του εξουσιοδοτημένου προσωπικού για την προστασία, φύλαξη και διαχείριση της περιοχής σε όλη την έκταση της Ζώνης Α, καθώς επίσης η πρόσβαση και μετακίνηση, με μη μηχανοκίνητα μέσα, ατόμων για την άσκηση των επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων και την εκτέλεση επιτρεπόμενων έργων.

9. Η χρήση και μετακίνηση με μηχανοκίνητα μέσα σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης (πυρκαγιά, μεταφορά τραυματιών ή ασθενών) μετά από ενημέρωση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

β) Δεν επιτρέπονται:

1. Οποιαδήποτε αλλαγή των υφιστάμενων χρήσεων γης.
2. Η εισαγωγή μη ιθαγενών (τοπικών) ειδών της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας.
3. Κάθε μορφή σύλληψης ή θανάτωσης, από πρόθεση, καθώς επίσης και η αιχμαλωσία δειγμάτων ειδών της άγριας πανίδας, σε όλα τα στάδια της ζωής των ζώων, η από πρόθεση καταστροφή φωλεών και η καταστροφή και συλλογή των αυγών στο φυσικό περιβάλλον καθώς επίσης και κάθε ενέργεια με δυσμενείς επιπτώσεις στην άγρια πανίδα. Κατ' εξαίρεση, είναι δυνατόν για επιστημονικούς - ερευνητικούς λόγους να επιτραπεί η συλλογή αυγών ή/και νεογνών, η δακτυλίωση ή με άλλο αποδεκτό από την κοινή επιστημονική πρακτική τρόπο, παρακολούθηση ειδών σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και τη σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, ο οποίος χορηγεί και τη σχετική άδεια.
4. Η κοπή, εκρίζωση και υλοτομία ειδών της υπάρχουσας χλωρίδας. Κατ' εξαίρεση είναι δυνατό να επιτραπεί η λήψη δειγμάτων για επιστημονικούς - ερευνητικούς λόγους, με την προϋπόθεση ότι τεκμηριωμένα δεν τίθεται σε κίνδυνο η βιωσιμότητα και η γενετική επάρκεια του πληθυσμού του είδους. Επίσης, επιτρέπεται η εφαρμογή των ενδεδειγμένων από την επιστημονική μεθοδολογία και πρακτική, δασοπονικών χειρισμών, συμπεριλαμβανομένης και της υλοτομίας δένδρων, για λόγους προστασίας της φυσικής βλάστησης από ασθένειες, με την προϋπόθεση ότι τεκμηριώνονται επαρκώς η αναγκαιότητα, η σκοπιμότητα και η μέθοδος παρέμβασης και το γεγονός ότι η μη λήψη αυτών των μέτρων θα έθετε σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα ή την υφιστάμενη ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης της φυσικής βλάστησης της περιοχής. Για την πραγματοποίηση των ανωτέρω επεμβάσεων απαιτούνται τα ακόλουθα:
  - i) για τη λήψη δειγμάτων της χλωρίδας, η έκδοση σχετικής άδειας από τον Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου αφού προηγηθεί σχετική αίτηση του επιστημονικού ή ερευνητικού ενδιαφερόμενου φορέα στην οποία θα πρέπει να αναφέρονται υποχρεωτικά ο σκοπός της έρευνας, η θέση, ο αριθμός και το είδος των δειγμάτων που θα συλλεχθούν και η μεθοδολογία συλλογής.

ii) για την περίπτωση δασοκομικών επεμβάσεων που αποσκοπούν στην προστασία των ειδών χλωρίδας από ασθένειες, αυτές νοούνται μόνον εφόσον οι ασθένειες αυτές πάρουν τεκμηριωμένα τέτοια έκταση και ένταση, ώστε να θέτουν σε κίνδυνο την υφιστάμενη κατάσταση διατήρησης συνολικά του οικοτόπου των ειδών αυτών, οπότε για την πραγματοποίηση των επεμβάσεων χρειάζεται η εκπόνηση Ειδικού Σχεδίου Διαχείρισης. Το Σχέδιο αυτό εγκρίνεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες κατόπιν σχετικής γνωμοδότησης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

5. Η υπαίθρια κατασκήνωση.

6. Η κίνηση των επισκεπτών και των ατόμων που ασκούν επιτρεπόμενες στη Ζώνη Α δραστηριότητες εκτός των οδών προσπέλασης (μονοπατιών) που αποτυπώνονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

7. Η ίδρυση νέων ορειβατικών καταφυγίων καθώς και η ίδρυση κάθε άλλη αγροτικής ή βιομηχανικής δραστηριότητας.

8. Η χρήση χημικών σκευασμάτων για την καταπολέμηση των ασθενειών στη βλάστηση.

9. Η ρήψη κάθε είδους αδρανών, ανόργανων ή οργανικών υλών, υλικών και σκευασμάτων στο φυσικό περιβάλλον, με εξαίρεση την απόρριψη ή την τοποθέτηση των στερεών απορριμμάτων των επισκεπτών στα ειδικά, για το σκοπό αυτό, δοχεία απορριμμάτων που τοποθετούνται με ευθύνη του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

10. Η απόσπαση και συλλογή πάσης φύσεως φυτικού, εδαφικού ή γεωλογικού υλικού, καθώς και η κάθε μορφής αλλοίωση γεωλογικών σχηματισμών.

11. Η βόσκηση, η εγκατάσταση κυψελών μελισσοσμηνών και η θήρα.

B. ΖΩΝΗ Β - ΖΩΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

α) Επιτρέπονται:

1. Η επιστημονική έρευνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της ανωτέρω παραγράφου Α.α.1 για τη Ζώνη Α.

2. Η εφαρμογή μέτρων ή η ανάληψη εκπόνησης δράσεων ή παρεμβάσεων προληπτικού ή κατασταλτικού χαρακτήρα, η εκτέλεση ειδικών διαχειριστικών έργων ή παρεμβάσεων, καθώς επίσης και η προμήθεια του αναγκαίου επιστημονικού και λοιπού εξοπλισμού, που αποσκοπούν στην

προστασία του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου από φυσικές ή ανθρωπογενούς αιτίας καταστροφές, στη διατήρηση, ανόρθωση, αποκατάσταση ή και βελτίωση των δομικών στοιχείων, χαρακτηριστικών κα λειτουργιών του οικοσυστήματος, συμπεριλαμβανομένων των ειδών χλωρίδας, της πανίδας, των ενδιαιτημάτων τους και των εδαφοϋδατικών πόρων, με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Α.α.2 για τη Ζώνη Α.

3. Η ημερήσια επίσκεψη με σκοπό την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την παρατήρηση της φύσης και την ήπια αναψυχή, με μη μηχανοκίνητα μέσα, με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Α.α.3 για τη Ζώνη Α. Από τη ρύθμιση αυτή εξαιρείται η χρήση της οδού Λιτόχωρο - Πριόνια με μηχανοκίνητα μέσα, με την επιφύλαξη ειδικών όρων που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

4. Η διανυκτέρευση των ορειβατών και των επισκεπτών στα υφιστάμενα και νομίμως λειτουργούντα καταφύγια με την επιφύλαξη ειδικών όρων που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

5. Οργανωμένες επισκέψεις και ξεναγήσεις του κοινού με σκοπό την περιβαλλοντική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, με την επιφύλαξη ειδικών όρων που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

6. Η κατασκευή, η εγκατάσταση, η συντήρηση και η βελτίωση υποδομών, με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Α.α.6 για τη Ζώνη Α.

7. Η χρησιμοποίηση δασοπροσβεστικών μέτρων, μέσων και ανθρώπινου δυναμικού σε περίπτωση εκδήλωσης δασικής πυρκαγιάς, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Α.α.7 για τη Ζώνη Α.

8. Η λειτουργία των υφιστάμενων ορειβατικών καταφυγίων με την επιφύλαξη των όρων που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

9. Η διοργάνωση οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης και της οργανωμένης (ομαδικής) επίσκεψης, από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, σύμφωνα με τους ειδικούς όρους που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας και οπωσδήποτε και κάθε φορά κατόπιν αδειας του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

10. Η πρόσβαση και μετακίνηση του εξουσιοδοτημένου προσωπικού για την προστασία, φύλαξη και διαχείριση της περιοχής, σε όλη την έκταση της Ζώνης Β, με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Α.α.8 για τη Ζώνη Α.

11. Η κυκλοφορία και στάθμευση οχημάτων για την προστασία και φύλαξη της περιοχής και την εξυπηρέτηση των νόμιμα υφιστάμενων εγκαταστάσεων και ασκούμενων δραστηριοτήτων μόνο στις υφιστάμενες οδούς προσπέλασης συμπεριλαμβανομένων των δασικών δρόμων. Είναι δυνατή η απαγόρευση κυκλοφορίας οχημάτων και ατόμων, σε τμήματα του οδικού δικτύου εφόσον λόγω παράνομων δραστηριοτήτων δημιουργούνται προβλήματα στη φύλαξη της περιοχής. Η απαγόρευση της κυκλοφορίας επιβάλλεται με απόφαση των αρμοδίων αρχών, κατόπιν σχετικής γνωμοδότησης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου και απαιτείται η τοποθέτηση κατάλληλης σήμανσης και εμποδίων. Η κίνηση τροχοφόρων εκτός του υφιστάμενου οδικού δικτύου επιτρέπεται μόνο σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης (π.χ. πυρκαγιά, μεταφορά τραυματιών ή ασθενών) και για τις ανάγκες φύλαξης της περιοχής μετά την ενημέρωση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

12. Έργα συντήρησης του υφιστάμενου οδικού δικτύου συμπεριλαμβανομένων των δασικών δρόμων, εφόσον προηγουμένως τεκμηριωθεί η αναγκαιότητα εκτέλεσης τους με την σύνταξη και την έγκριση σχετικών Τεχνικών Μελετών από τις αρμόδιες υπηρεσίες και δοθεί η σύμφωνη με τις κείμενες διατάξεις περιβαλλοντική αδειοδότησή τους, μετά και τη γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

β) Δεν επιτρέπονται:

1. Οποιαδήποτε αλλαγή των υφιστάμενων χρήσεων γης.
2. Η εισαγωγή μη ιθαγενών (τοπικών) ειδών της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας.
3. Κάθε μορφή σύλληψης ή θανάτωσης, από πρόθεση, καθώς επίσης και η αιχμαλωσία δειγμάτων ειδών της άγριας πανίδας, σε όλα τα στάδια της ζωής των ζώων, η εσκεμμένη καταστροφή φωλεών και η καταστροφή και συλλογή των αυγών στο φυσικό περιβάλλον καθώς επίσης και κάθε ενέργεια με δυσμενείς επιπτώσεις στην άγρια πανίδα, με τις εξαιρέσεις τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Α.β.3 για τη Ζώνη Α

4. Η κοπή, εκρίζωση και υλοτομία ειδών της υπάρχουσας χλωρίδας, με τις εξαιρέσεις τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Α.β.4 για τη Ζώνη Α.
5. Η υπαιθρια (εκτός των υφιστάμενων και νομίμως λειτουργούντων καταφυγίων) κατασκήνωση.
6. Η κίνηση των επισκεπτών και των ατόμων που ασκούν επιτρεπόμενες δραστηριότητες στη Ζώνη Β, εκτός των οδών προσπέλασης (μονοπατιών) που αποτυπώνονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.
7. Κάθε οικιστική, αγροτική και βιομηχανική δραστηριότητα, με εξαίρεση τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες που αφορούν τη Ζώνη Β.
8. Η χρήση χημικών σκευασμάτων για την καταπολέμηση των ασθενειών στη βλάστηση.
9. Η ρήψη κάθε είδους αδρανών, ανόργανων ή οργανικών υλών, υλικών και σκευασμάτων στο φυσικό περιβάλλον, με τις εξαιρέσεις τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Α.β.9 για τη Ζώνη Α.
10. Η απόσπαση και συλλογή πάσης φύσεως φυτικού, εδαφικού ή γεωλογικού υλικού, καθώς και κάθε μορφής αλλοίωση γεωλογικών σχηματισμών.
11. Η κατασκευή νέων ή η βελτίωση υφιστάμενων έργων οδοποιίας συμπεριλαμβανομένων των δασικών δρόμων. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η ολοκλήρωση της ασφαλτόστρωσης της οδού Λιτόχωρο - Πριόνια.
12. Η βόσκηση, η εγκατάσταση κυψελών μελισσοσμηνών και η θήρα.
13. Η εγκατάσταση πτηνο-κτηνοτροφικών μονάδων.

Γ. ΖΩΝΗ Γ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΖΩΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

α) Επιτρέπονται:

1. Η επιστημονική έρευνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις των ανωτέρω παραγράφων Α.α.1 και Β.α.1, για τις Ζώνες Α και Β.
2. Η εφαρμογή μέτρων ή η ανάληψη εκπόνησης δράσεων ή παρεμβάσεων προληπτικού ή κατασταλτικού χαρακτήρα, η εκτέλεση ειδικών διαχειριστικών έργων ή παρεμβάσεων, καθώς επίσης και η προμήθεια του αναγκαίου επιστημονικού και λοιπού εξοπλισμού, που αποσκοπούν στην προστασία του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου από φυσικές ή ανθρωπογενούς αιτίας καταστροφές, στη διατήρηση, ανόρθωση, αποκατάσταση ή και

βελτίωση των δομικών στοιχείων, χαρακτηριστικών κα λειτουργιών του οικοσυστήματος, συμπεριλαμβανομένων των ειδών χλωρίδας, πανίδας και των ενδιαιτημάτων τους και των εδαφοϋδατικών πόρων, με τους όρους και τις προϋποθέσεις των παραγράφων Α.α.2 και Β.α.2 για τις Ζώνες Α και Β.

3. Η εκτέλεση έργων προστασίας, συντήρησης, ανάδειξης και ανασκαφών στους ιστορικούς, αρχαιολογικούς και θρησκευτικούς χώρους και μνημεία, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και μετά από ενημέρωση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

4. Η ημερήσια επίσκεψη με σκοπό την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την παρατήρηση της φύσης και την ήπια αναψυχή, με τις εξαιρέσεις, τους όρους και τις προϋποθέσεις των παραγράφων Α.α.3 και Β.α.3 για τις Ζώνες Α και Β.

5. Η διανυκτέρευση των ορειβατών και των επισκεπτών στα υφιστάμενα και νομίμως λειτουργούντα καταφύγια με την επιφύλαξη ειδικών όρων που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

6. Οργανωμένες επισκέψεις και ξεναγήσεις του κοινού, με σκοπό την περιβαλλοντική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, με την επιφύλαξη ειδικών όρων που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

7. Η κατασκευή και εγκατάσταση, η συντήρηση και η βελτίωση υποδομών, με τους όρους και τις προϋποθέσεις των παραγράφων Α.α.6 και Β.α.6 για τις Ζώνες Α και Β.

8. Η χρησιμοποίηση δασοπροσβεστικών μέτρων, μέσων και ανθρώπινου δυναμικού σε περίπτωση εκδήλωσης δασικής πυρκαγιάς, με τους όρους και τις προϋποθέσεις των ανωτέρων παραγράφων Α.α.7 και Β.α.7 για τις Ζώνες Α και Β.

9. Η λειτουργία των υφιστάμενων ορειβατικών καταφυγίων με την επιφύλαξη των όρων που καθορίζονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

10. Η διοργάνωση οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης και της οργανωμένης (ομαδικής) επίσκεψης, από φυσικά ή νομικά πρόσωπα κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Β.α.9 για τη ζώνη Β.

11. Η κυκλοφορία ή απαγόρευση αυτής και η στάθμευση οχημάτων για την εξυπηρέτηση των νόμιμα υφιστάμενων εγκαταστάσεων και ασκούμενων

δραστηριοτήτων με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Β.α.11 για τη Ζώνη Β.

12. Έργα συντήρησης του υφιστάμενου οδικού δικτύου συμπεριλαμβανομένων των δασικών και αγροτικών δρόμων, με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου Β.α.12 για τη Ζώνη Β.

13. Η κατασκήνωση και η υπαίθρια άθληση, εκτός των οχλουσών (όπως μηχανοκίνητου αθλητισμού, ιπποδρομιών, αεραθλημάτων κ.λπ.) σε οργανωμένους για τη χρήση αυτή χώρους.

14. Οι οικοδομικές εργασίες, τα έργα δασοπροστασίας και η διαχείριση των δασών και δασικών εκτάσεων γενικά. Τα παραπάνω έργα εκτελούνται μετά από σχετική διαχειριστική μελέτη, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, κατόπιν εγκρίσεως από την αρμόδια υπηρεσία, μετά από γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

15. Η ελεύθερη βόσκηση σε εκτατική μορφή. Οι περιοχές, η βοσκοϊκανότητα κατά είδος, ο αριθμός και το είδος των ζώων, η περίοδος βόσκησης και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την άσκηση της δραστηριότητας ρυθμίζονται και εξειδικεύονται από τον Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας της περιοχής μετά από την εκπόνηση ειδικής μελέτης Διαχείρισης Βοσκοτόπων, η οποία θα εγκριθεί από τις αρμόδιες Υπηρεσίες μετά από γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

16. Η γεωργία και η δενδροκαλλιέργεια στις νόμιμα καλλιεργούμενες εκτάσεις, απαγορευμένου κάθε νέου έργου εκχέρσωσης, καθώς και η με οποιονδήποτε τρόπο καταστροφή ή αλλοίωση των φυτοφρακτών. Για την εξυπηρέτηση της γεωργικής δραστηριότητας, επιτρέπεται η ανέγερση γεωργικών αποθηκών ή στεγάστρων, σύμφωνα με τις ισχύουσες, για την εκτός σχεδίου δόμηση, πολεοδομικές διατάξεις και τις ρυθμίσεις των ΖΟΕ Λιτοχώρου και Λειποκαρυάς, μετά και από γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

17. Η θήρα όπως ασκείται σήμερα και μέχρι την εκπόνηση ειδικής μελέτης από τον Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, σε συνεργασία με την αρμόδια Δασική Αρχή, για τη φέρουσα ικανότητα, τις περιοχές και τους όρους άσκησης της δραστηριότητας. Μέχρι την εκπόνηση της ως άνω μελέτης και τη σύνταξη του Κανονισμού Διοίκησης και Λειτουργίας για τους ειδικότερους όρους και ζώνες άσκησης της θήρας, διατηρείται η ισχύς των

θεσμοθετημένων «καταφυγίων άγριας ζωής». Στο πλαίσιο των ειδικότερων όρων άσκησης της θήρας, καθορίζεται απόσταση και οριοθετούνται περιοχές απαγόρευσης της θήρας περιμετρικά των οικισμών και των οργανωμένων λειτουργούντων χώρων κατασκήνωσης και άθλησης.

18. Η υλοτομία, συγκέντρωση και μεταφορά τεχνικής ξυλείας, καυσόξυλων και βοτάνων από δημόσια και μοναστηριακά δάση και δασικές εκτάσεις, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις σχετικές και αρμοδίως εγκεκριμένες δασικές διαχειριστικές μελέτες με την επιφύλαξη ειδικότερων όρων που αναφέρονται στον Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας και πάντοτε κατόπιν ειδικής άδειας που εκδίδεται, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

19. Η πώληση τοπικών προϊόντων και ενημερωτικού υλικού σε υπαίθριους χώρους και κτίρια που ορίζονται στον Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας. Απαγορεύεται κάθε άλλη πώληση τροφίμων και άλλων αντικειμένων, καθώς και η καθ' οιονδήποτε τρόπο έκθεση και διανομή αυτών.

20. Η κατασκευή έργων βελτίωσης, αποκατάστασης, συντήρησης και εκσυγχρονισμού λειτουργικών υποδομών και δικτύων (αποχέτευση, ύδρευση, σιδηροδρομικό δίκτυο, δίκτυα Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε. κ.λ.π.), σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και μετά από γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Απαγορεύεται η εγκατάσταση πάσης φύσεως κεραιών (π.χ. κινητής τηλεφωνίας).

21. Η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, η εφαρμογή βελτιωμένων γεωργικών πρακτικών, η διενέργεια ελέγχων και γενικά η εφαρμογή κάθε μέτρου που σκοπό έχει τον περιορισμό στη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, στην εξοικονόμηση υδατικών πόρων και γενικά στη μείωση της γεωργικής ρύπανσης.

22. Η άσκηση της μελισσοκομίας σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους που περιγράφονται στον Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

β) Δεν επιτρέπονται:

1. Η εισαγωγή μη ιθαγενών (τοπικών) ειδών της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας.

2. Η σύλληψη ή θανάτωση, από πρόθεση (εξαιρουμένης της νομίμως ασκούμενης θήρας), καθώς επίσης και η αιχμαλωσία δειγμάτων ειδών της άγριας πανίδας, σε όλα τα στάδια της ζωής των ζώων, η εσκεμμένη καταστροφή φωλεών και η καταστροφή και συλλογή των αυγών στο φυσικό

περιβάλλον, καθώς επίσης και κάθε ενέργεια με δυσμενείς επιπτώσεις στην άγρια πανίδα, με τις εξαιρέσεις τους όρους και τις προϋποθέσεις των παραγράφων Α.β.3 και Β.β.3 για τις Ζώνες Α και Β.

3. Η κοπή, εκρίζωση και υλοτομία ειδών της υπάρχουσας χλωρίδας (εξαιρουμένων των ενεργειών που πραγματοποιούνται στα πλαίσια της δασοπονικής διαχείρισης), με τις εξαιρέσεις, τους όρους και τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στις παραγράφους Α.β.4 και Β.β.4 για τις Ζώνες Α και Β.

4. Η υπαίθρια (εκτός των υφιστάμενων και νομίμως λειτουργούντων καταφυγίων ή άλλων νομίμων λειτουργούντων υποδομών) κατασκήνωση.

5. Η κίνηση των επισκεπτών και των ατόμων που ασκούν επιτρεπόμενες στη Ζώνη Γ δραστηριότητες, και εκτός των οδών προσπέλασης (επαρχιακών, αγροτικών, δασικών οδών και μονοπατιών) που αποτυπώνονται στον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

6. Κάθε οικιστική, αγροτική και βιομηχανική δραστηριότητα, με εξαίρεση τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες που αφορούν τη Ζώνη Γ.

7. Η χρήση χημικών σκευασμάτων για την καταπολέμηση των ασθενειών στη βλάστηση.

8. Η ρήψη κάθε είδους αδρανών, ανόργανων ή οργανικών υλών, υλικών και σκευασμάτων στο φυσικό περιβάλλον, με τις εξαιρέσεις, τους όρους και τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στις παραγράφους Α.β.9 και Β.β.9 για τις Ζώνες Α και Β.

9. Κάθε μορφής αλλοίωση γεωλογικών σχηματισμών.

10. Η τοποθέτηση πινακίδων, εξαιρουμένων των πινακίδων οριοσήμανσης των Ζωνών Προστασίας, ερμηνείας περιβάλλοντος και διακίνησης επισκεπτών, σύμφωνα με τις υποδείξεις του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου καθώς επίσης και των πινακίδων σήμανσης των οδών, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις του Υπουργείου Συγκοινωνιών.

11. Υφιστάμενα παράνομα έργα ή δραστηριότητες, τα οποία θα πρέπει να απομακρυνθούν από την περιοχή με την υποχρέωση αποκατάστασης του περιβάλλοντος, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και τις υποδείξεις των αρμοδίων Υπηρεσιών και του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

12. Οι ανασκαφές για αρχαιολογική έρευνα, στις περιπτώσεις που προκύπτουν λόγω επιφάνειας που αυτές καταλαμβάνουν, ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις στα φυσικά οικοσυστήματα. Στις περιπτώσεις αυτές

μπορούν κατ' εξαίρεση να πραγματοποιηθούν σε μικρή έκταση, με βάση τους ειδικότερους όρους που διατυπώνονται στον Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας.

13. Η πραγματοποίηση εκπαιδευτικών βολών πυροβολικού και αρμάτων στην έκταση του Πεδίου Βολής Λιτόχωρου, το οποίο θα πρέπει να καταργηθεί με την υποχρέωση από τη στρατιωτική διοίκηση, αποκατάστασης του περιβάλλοντος (απομάκρυνση οβίδων που δεν έχουν εκραγεί ή γενικά κάθε επικίνδυνου στρατιωτικού υλικού).

Z.7. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ

Z.7.1. Γενικές κατευθύνσεις

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη παράγραφο, ο καθορισμός των ορίων και των ζωνών προστασίας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου είναι ίσως το πιο σημαντικό διαχειριστικό μέτρο για την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του αλλά και για την εκπλήρωση των σκοπών ανακήρυξής του. Εκτός, όμως, από την ζωνοποίηση, η σωστή διαχείριση της ευαίσθητης αυτής περιοχής προϋποθέτει την επίλυση ή την τακτοποίηση χρόνιων ζητημάτων που έχουν να κάνουν κυρίως με τις συνεχείς επεμβάσεις του ανθρώπινου παράγοντα, λαμβάνοντας υπ' όψη τις σύγχρονες διαμορφούμενες τάσεις ως προς τη χρήση της.

Μέχρι πρόσφατα η οργάνωση των χρήσεων μιας προστατευόμενης περιοχής και ειδικότερα της αναψυχής, αποτελούσε το αντικείμενο μιας τεχνοκρατικής προσέγγισης, μέσω της οποίας οι δασικές υπηρεσίες ως υπεύθυνες αρχές διαχείρισης, χωροθετούν τις δραστηριότητες της αναψυχής με γνώμονα τη διασφάλιση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος και την παροχή ικανοποιητικών ευκαιριών αναψυχής στους επισκέπτες (Buttoud & Ynusova 2002).

Σήμερα, η ολοένα αυξανόμενη σημασία των συμμετοχικών διαδικασιών στη λήψη αποφάσεων περιβαλλοντικής διαχείρισης, σηματοδοτεί μια νέα προσέγγιση στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, η οποία για να καταστεί αποτελεσματική προϋποθέτει τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ του επισκέπτη και της περιοχής. Σύμφωνα με την Appelstrand (2002), οι πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην ανάπτυξη ενός συναινετικού διαλόγου μεταξύ των φορέων διαχείρισης και των χρηστών των περιοχών αυτών, αποτελούν τα πιο σημαντικά μέσα για την ολοκληρωμένη και βιώσιμη διαχείριση της φυσικής κληρονομιάς.

Σύμφωνα με το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, ο σχεδιασμός της μελλοντικής του διαχείρισης βασίζεται σε τρεις γενικές κατευθύνσεις. Στην οριοθέτηση των ζωνών προστασίας και της ευρύτερης ρυθμιστικής ζώνης, στη θέσπιση γενικών διαχειριστικών μέτρων ως προς τις διάφορες χρήσεις στο σύνολο της περιοχής και στην υιοθέτηση μέτρων για τη διαχείριση και τη προστασία όλων των φυσικών πόρων της περιοχής.

Τα διαχειριστικά μέτρα που προτείνονται για τη ρύθμιση των χρήσεων γης συνίστανται στην διακριτική, κατά περίπτωση, επέμβαση ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρηση της αειφορίας του οικοσυστήματος του δρυμού και στην αποκατάσταση των στοιχείων που υπέστησαν οποιασδήποτε μορφής αλλοίωση, ενώ ορθή εφαρμογή τους συνδέεται με την επίτευξη έντεκα ξεχωριστών διαχειριστικών στόχων.

Η μεταγενέστερη Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη αντίθετα, προτείνει ένα πλαίσιο έργων, ενεργειών και προγραμμάτων συμβατών με τους όρους της προστασίας και της ανάδειξης του Δρυμού ως προστατευόμενης περιοχής, όσο και της ανάπτυξής της, τόσο στον πρωτογενή (γεωργία, κτηνοτροφία κ.α.) όσο και στον τριτογενή τομέα (τουρισμός). Οι προτάσεις της μελέτης αυτής βασίζονται στις σύγχρονες αντιλήψεις για τις προστατευόμενες περιοχές, σύμφωνα με τις οποίες η προστασία της φύσης μπορεί να συνδυαστεί με τη διαχείριση και την ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών και ανθρώπινων πόρων. Ο συνδυασμός της προστασίας και της αειφόρου ανάπτυξης επιτυγχάνεται με την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις παραγωγικές δραστηριότητες και διαδικασίες.

Τέλος, από το διοικητικό μοντέλο του Εθνικού Δρυμού που προτείνεται και από τα δύο διαχειριστικά σχέδια, αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα του κρατικού ελέγχου σε θέματα διαχείρισης της περιοχής, με την προϋπόθεση να ασκείται όχι μέσω των υφιστάμενων δομών αλλά μέσα από τη σύσταση ειδικευμένου φορέα. Κατά συνέπεια, ο σχεδιασμός μέτρων βελτίωσης της διαχείρισης θα πρέπει να προωθεί λύσεις, οι οποίες να ενισχύουν το ρόλο των φορέων διαχείρισης, υπό την προϋπόθεση να εκπληρώνουν τους σκοπούς για τους οποίους συγκροτήθηκαν.

Z.7.2. Ισχύοντα Διαχειριστικά Σχέδια - Προτάσεις διαχείρισης

Η ύπαρξη Διαχειριστικού Σχεδίου αποτελεί, σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική, το κατεξοχήν απαραίτητο εργαλείο για τη προστασία και τη σωστή διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής, καθώς περιλαμβάνει:

- Αναλυτική περιγραφή της προστατευόμενης περιοχής

- Σαφώς καθορισμένους στόχους και σκοπούς, οι οποίοι συνδέονται άμεσα με το κατά περιοχή προστατευτέο αντικείμενο και την οικολογική αξία της περιοχής
- Συστηματικά βήματα προς την επίτευξη των παραπάνω στόχων και
- Διαδικασία αξιολόγησης και αναθεώρησης του Σχεδίου με βάση νέα στοιχεία και πληροφορίες που πιθανώς να προέκυψαν για την περιοχή.

Για την ορθολογική και αειφορική διαχείριση του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, έχουν καταταθεί συγκεκριμένες προτάσεις, τόσο μέσω του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου και της Αναθεώρησής του, όσο και με την εκπόνηση της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης, μέσω της οποίας επιδιώχθηκε η θεσμική καθιέρωση του Δρυμού ως περιοχή ειδικής προστασίας. Μέχρι σήμερα, καμία από τις προτάσεις αυτές δεν έχει εγκριθεί από τα αρμόδια Υπουργεία, με αποτέλεσμα το νομικό καθεστώς που ισχύει για την οικολογικά ευαίσθητη και σημαντική αυτή περιοχή της Ελλάδας, να είναι ανεπαρκές.

ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

Οι στόχοι του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου παρατίθενται κατά ιεραρχική σειρά αξιολόγησης στην συνέχεια και αναλύονται επιγραμματικά. Σύμφωνα με τη μελέτη, προϋπόθεση για την υλοποίηση των προτάσεων διαχείρισης είναι η ολοκληρωμένη εφαρμογή των δύο πρώτων στόχων γιατί:

- ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου αντιμετωπίζει προβλήματα που απαιτούν άμεση λύση, η οποία να προηγείται οποιασδήποτε ανάπτυξης
- η μακροπρόθεσμη πραγματοποίηση των τελικών στόχων προϋποθέτει και απαιτεί την ύπαρξη βασικής υποδομής, η οποία θα προέλθει από την πραγματοποίηση των στόχων αυτών.

Στόχος 1ος: Δημιουργία κατάλληλης διοικητικής μονάδας για τη διαχείριση του δρυμού

Σύμφωνα με το Σχέδιο, προτείνεται η ίδρυση ειδικής υπηρεσίας Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, η οποία θα ανήκει οργανικά στην τοπική Δασική Υπηρεσία, θα έχει επικεφαλής Δασολόγο και θα αποτελείται από τα εξής τμήματα: α) Διαχείρισης της Άγριας Ζωής β) Ερμηνείας του Φυσικού Περιβάλλοντος γ) Εκτέλεσης και συντήρησης των έργων δ) Διοίκησης και Διαχείρισης και ε) Ερευνών.

Επίσης προτείνεται η στελέχωση της ειδικής αυτής υπηρεσίας με προσωπικό διαφόρων επιστημονικών ειδικοτήτων για την στελέχωση των ανωτέρω τμημάτων, αλλά και με επαρκές βοηθητικό προσωπικό για τη σωστή φύλαξη του Δρυμού.

Στόχος 2ος: Τροποποίηση των ορίων και καθορισμός νέου πυρήνα και περιφερειακής ζώνης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου

Οι προτάσεις του Σχεδίου που αφορούν το στόχο αυτό έχουν αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας (5. Προτάσεις οριοθέτησης της περιοχής του Δρυμού).

Στόχος 3ος: Διατήρηση – Προστασία – Βελτίωση του υπαλπικού τοπίου

Η προστασία του υπαλπικού τοπίου αναλύεται σε τρεις συνιστώσες. Στην προστασία από τις διαβρώσεις που προκαλεί η έντονη παρουσία του ανθρώπινου παράγοντα στην περιοχή αυτή, στην απαλλαγή αντιαισθητικών κτισμάτων που υπάρχουν στην περιοχή αυτή και αλλοιώνουν το τοπίο της, και στον περιορισμό των επιδράσεων της βόσκησης.

Για τον περιορισμό του προβλήματος των διαβρώσεων προτείνεται η διατήρηση του αριθμού των επισκεπτών της υπαλπικής περιοχής μέσα στα πλαίσια της φέρουσας ικανότητάς της, ώστε αυτός να μην υπερβαίνει το βαθμό αντοχής του φυσικού αυτού πόρου. Σύμφωνα με το Σχέδιο, αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την μετατροπή του κύριου μονοπατιού σε ξύλινο πεζόδρομο, καθώς η κατασκευή αυτή θα επιβληθεί στο τοπίο και θα "υποχρεώσει" στους επισκέπτες να την χρησιμοποιούν, αποφεύγοντας τα διάφορα παρακλάδια.

Επίσης, η απαγόρευση της επέκτασης του χώρου και της δυναμικότητας των καταφυγίων που βρίσκονται στην υπαλπική ζώνη του Ολύμπου αλλά και η σαφής οριοθέτηση του μονοπατιού με ειδική σήμανση, είναι δύο ακόμα προτεινόμενα μέτρα για τον περιορισμό των διαβρωτικών φαινομένων.

Τα αντιαισθητικά κτίσματα, τα οποία αλλοιώνουν το τοπίο της υπαλπικής περιοχής, είναι τα δύο καταφύγια που βρίσκονται σε πολύ μικρή απόσταση μεταξύ τους στην περιοχή "Οροπέδιο των Μουσών", βορείως της κορυφής του Μύτικα. Το Σχέδιο προτείνει την κατεδάφιση των κτιρίων αυτών και την κατασκευή ενός καινούργιου ορειβατικού καταφυγίου στην θέση "Πετρόστρουγκα" (Φωτ. 9), όπου το φυσικό περιβάλλον είναι περισσότερο ανθεκτικό και κατάλληλο να δεχθεί μια τέτοια κατασκευή.

Τέλος, όσον αφορά την βόσκηση, προτείνεται η απομάκρυνση των κτηνοτροφικών ζώων από τις περιοχές της υπαλπικής ζώνης και η εξασφάλιση ισοδύναμης έκτασης για βοσκή σε άλλη περιοχή που βρίσκεται εκτός των ορίων του Δρυμού.

Στόχος 4ος: Προστασία και διατήρηση του φυτικού καλύμματος του Δρυμού καθώς και της γενετικής του ποικιλίας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η φυσική βλάστηση του Ολύμπου χαρακτηρίζεται, εκτός από της εντυπωσιακή ποικιλότητά της και από την ιδιομορφία που παρουσιάζει στην διαδοχή των ζωνών βλάστησης, όπου η ζώνη των αειφύλλων σκληρόφυλλων αντικαθίσταται βαθμιαία από τα οικοσυστήματα της μαύρης πεύκης, ενώ απουσιάζει η ενδιάμεση ζώνη των φυλλοβόλων δρυών (Ντάφης 1989). Επίσης, μεγάλη ιδιαιτερότητα παρουσιάζει η ανάπτυξη μεικτών δασών από πεύκη, ελάτη, οξιά, δρυ και άλλα είδη, τα οποία σύμφωνα με το Ζάγκα (1994α, 1994β) και τους Ζάγκα κ.α. (2001), σχηματίζουν εντυπωσιακές συστάδες, όπως π.χ. στο δάσος του Αγίου Δημητρίου.

Οι προτάσεις του Διαχειριστικού Σχεδίου αφορούν την προστασία της φυσικής βλάστησης (Φωτ. 5) και της βιοποικιλότητας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου από τις ισχυρές υποβαθμιστικές επιδράσεις τεσσάρων βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί είναι η πυρκαγιά, η υπερβόσκηση, η κατασκευή δασοτεχνικών δρόμων και κυρίως η διάνοξη και η βελτίωση των δασικών οδών, η εισβολή ξενικών ειδών και οι ασθένειες των δασικών δέντρων.

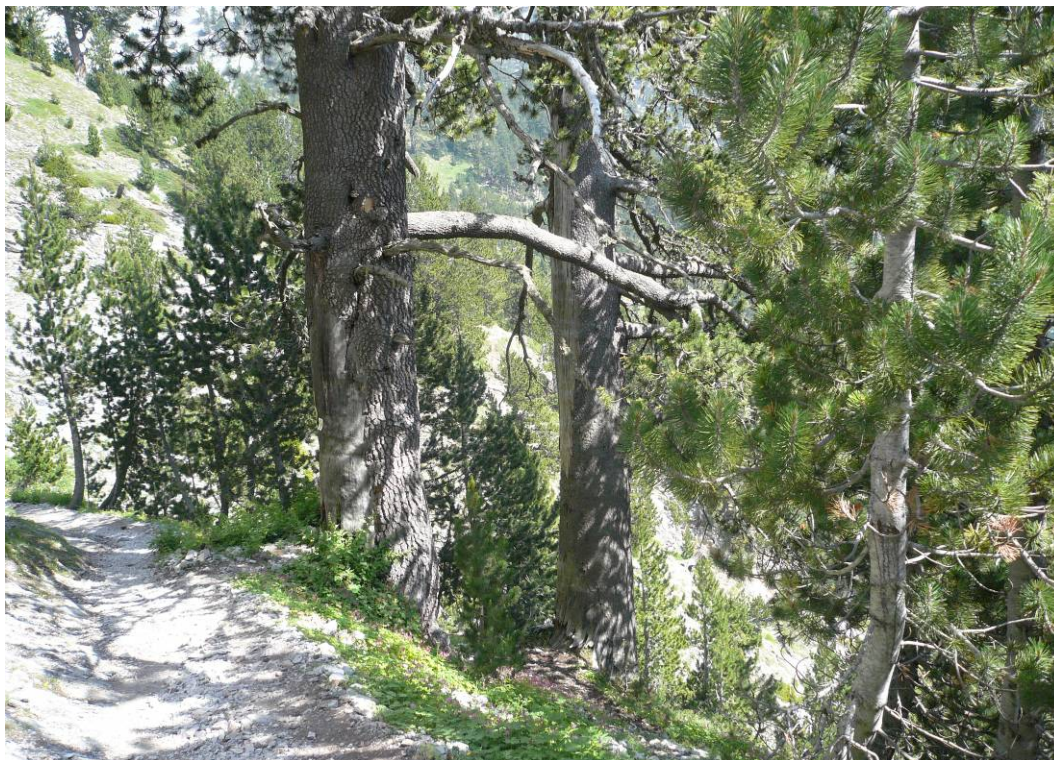
Συγκεκριμένα για τις πυρκαγιές, προτείνονται μια σειρά από έργα, η κατασκευή των οποίων θα συμβάλλει στην αποτελεσματική καταπολέμησή τους. Τέτοια έργα είναι:

- i. η κατασκευή πυροφυλακείων σε συνδυασμό με πρόσληψη εποχιακών πυροφυλάκων
- ii. η κατασκευή δεξαμενών συλλογής βρόχινου νερού ή προερχόμενου από την τήξη του χιονιού, με πιθανό δίκτυο υδροστομιών και
- iii. η επισήμανση θέσεων, οι οποίες με μικρή σχετικά επέμβαση μπορούν να διαμορφωθούν σε ελικοδρόμια για άμεση επέμβαση σε περιπτώσεις πυρκαγιάς, ατυχημάτων και άλλων εκτάκτων καταστάσεων.

Επίσης, προτείνεται η σύνταξη και η άμεση εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος αντιπυρικής προστασίας, στο οποίο θα πρέπει να γνωμοδοτήσουν όλοι οι αρμόδιοι φορείς (Υπουργεία, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης και αρμόδιες δασικές υπηρεσίες).

Για τον περιορισμό της βόσκησης, προτείνεται η κατά χώρο ρύθμιση της άσκησης της, έτσι ώστε να μην αντιτίθεται στη διαχείριση του Δρυμού, αλλά και η περιφραγή ορισμένων θέσεων που είναι επικίνδυνες για παράνομη εισαγωγή ζώων.

Η κατασκευή των δασικών δρόμων προκαλεί, επίσης, σημαντικές φθορές στη βλάστηση, αλλά εφόσον κρίνεται επιβεβλημένη, προτείνεται η υποχρεωτική μεταφορά των πλεοναζόντων προϊόντων εκσκαφής σε χώρους εκτός του Δρυμού.

Φωτ. 5: Δέντρα Λευκόδερμης Πεύκης (*Pinus heldreichii*) λίγο πριν το Καταφύγιο Ζολώτα σε υψόμετρο 2.100 m. Η ηλικία τους εκτιμάται σε περίπου 400 χρόνια.

Όσον αφορά την εισαγωγή εξωτικών ειδών της χλωρίδας, το πρόβλημα στην περιοχή του Δρυμού είναι περιορισμένης κλίμακας αλλά δεν παύει να υφίσταται. Γι' αυτό στο Γενικό Διαχειριστικό σχέδιο προτείνεται η απαγόρευση εισαγωγής ξενικών ειδών και η συστηματική καταπολέμηση αυτών που εγκαταστάθηκαν στο παρελθόν.

Τέλος, για την καταπολέμηση των ασθενειών των δέντρων, και ειδικότερα της, έστω μικρής, προσβολής της μαύρης πεύκης και του ρόμπολου από το έντομο *Thaumetopoea pityocampa* (πευκοκάμπια), προτείνεται να αφήνεται το οικοσύστημα να αντιδράσει χρησιμοποιώντας τους δικούς του βιολογικούς μηχανισμούς αντίστασης, χωρίς να λαμβάνει χώρα καμία τεχνητή επέμβαση.

Στόχος 5ος: Διατήρηση και βελτίωση της πανίδας του Ολόμπου

Το κυριότερο πρόβλημα των ειδών της πανίδας του Εθνικού Δρυμού είναι, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως η δραματική μείωση του πληθυσμού του αγριόγιδου (*Rupicapra rupicapra*). Για την αύξηση του αριθμού των ατόμων του είδους αυτού, προτείνεται από το Διαχειριστικό Σχέδιο, η κατασκευή πρωτόγονων

χιονοδεξαμενών μπροστά από χιονοσωρούς, οι οποίες θα λειτουργούν σαν ποτίστρες κατά την ξηροθερμική καλοκαιρινή περίοδο και κυρίως τη χρηματοδότηση και την διενέργεια επιστημονικής έρευνας της οικολογίας του αγριόγιδου αλλά και των υπόλοιπων ειδών που διαβιούν εντός του Δρυμού και ο πληθυσμός έχει αρχίσει να ελαττώνεται (ζαρκάδια, αγριογούρουνα, είδη πουλιών).

Στόχος 6ος: Διατήρηση του αέρα, των νερών και του τοπίου του Δρυμού σε αναλλοίωτη κατάσταση

Η ρύπανση του ατμοσφαιρικού αέρα προκαλείται σχεδόν αποκλειστικά από τις βιομηχανικές δραστηριότητες που ασκούνται στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου, ενώ η αισθητική αλλοίωση του τοπίου προέρχεται από την παρουσία λατομείων και μεταλλείων, την ανεξέλεγκτη διάνοιξη δρόμων και την αλόγιστη χρήση των πόρων που παρέχει ο Δρυμός όπως π.χ. δασοπονία, κτηνοτροφία, αναψυχή κ.α.

Φωτ. 6: Υδάτινος φορέας στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου.

Η μελέτη προτείνει την καταγραφή όλων των πηγών μόλυνσης του αέρα εντός και εκτός του Εθνικού Δρυμού και την εγκατάσταση μέσα στον Δρυμό ειδικών μετεωρολογικών οργάνων, για τη μέτρηση της μόλυνσης αυτής και άλλων ατμοσφαιρικών στοιχείων.

Τα ύδατα του Δρυμού (Φωτ. 6) μπορούν να μολυνθούν από διάφορες εσωγενείς ή εξωγενείς πηγές όπως διάφορες οικονομικές δραστηριότητες πρωτογενούς παραγωγής (δασοπονία, γεωργία), από τα κτηνοτροφικά κοπάδια και από μη συμβατές, αναψυχικές ή μη, δραστηριότητες των επισκεπτών της περιοχής (ρίψη σκουπιδιών, πλύσιμο ρούχων, κολύμβηση κ.α.)

Για τον περιορισμό του φαινομένου αυτού, προτείνεται ο περιοδικός έλεγχος της ποιότητας των επιφανειακών νερών του Δρυμού και ο έλεγχος της κτηνοτροφίας, με την, εν δυνάμει, ρύθμιση της συμπεριφοράς των μεγάλων ζώων.

Στόχος 7ος: Αξιολόγηση, προστασία, διατήρηση και αξιοποίηση των αρχαιολογικών – ιστορικών – θρησκευτικών πόρων

Στην περιοχή του Δρυμού βρίσκονται διάσπαρτα πολυάριθμα ιστορικά και προϊστορικά κτίσματα, αλλά και κτίσματα θρησκευτικού ενδιαφέροντος (Φωτ. 7), τα οποία είναι δύσκολο να συντηρηθούν και γι' αυτό και δεν βρίσκονται σε καλή κατάσταση. Σύμφωνα με το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο, προτείνεται η καταγραφή και αξιολόγηση των κτισμάτων αυτών, η άμεση έναρξη εργασιών συντήρησης, ειδικότερα στις επείγουσες περιπτώσεις και σε δεύτερο στάδιο η ανάθεση ειδικών μελετών ανάδειξης των χώρων τους, σε ειδικούς επιστήμονες.

Φωτ. 7: Η Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου του Εν Ολύμπω (Παλαιά μονή).

Στόχος 8ος: Αναψυχή στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου

Η βελτίωση των γενικότερων συνθηκών αναψυχής του Δρυμού συνίσταται στην, κατά το δυνατόν, επίλυση των προβλημάτων που παρατηρούνται στην άσκηση ορισμένων δραστηριοτήτων, όπως η πεζοπορία, η ορειβασία και η υπαίθρια αναψυχή, αλλά και στη βελτίωση των οδικών συνθηκών που επικρατούν σήμερα.

Η πεζοπορία-ορειβασία είναι η κύρια δραστηριότητα των επισκεπτών του Δρυμού και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι για την άσκησή της χρησιμοποιείται κυρίως ένα μονοπάτι, δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα διάβρωσης του εδάφους του και καταστροφής της φυσικής βλάστησης στους χώρους γύρω απ' αυτό. Η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο επικίνδυνη για τους ορειβάτες, όταν αυτοί διασταυρώνονται με τα ζώα φόρτου (μουλάρια) που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες των ορεινών καταφυγίων.

Η διαχειριστική μελέτη προτείνει την αποκέντρωση των πεζοπόρων και προς τις άλλες πλευρές του Ολύμπου, προκειμένου να αποσυμφορηθεί το μονοπάτι "Πριόνια - Καταφύγιο Α (Ζολώτα) - Κορυφές" (Φωτ. 8). Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την κατασκευή νέων ορειβατικών καταφυγίων σε κατάλληλες θέσεις ("Πετρόστρουγκα" (Φωτ. 9), "Κρεβάτια", Κορομηλιές") και με τη χάραξη ενός καινούργιου μονοπατιού προς τις κορυφές με αφετηρία τη θέση "Ξερολάκκι".

Φωτ. 8: Χαρακτηριστική κατάσταση του μονοπατιού Πριόνια - Καταφύγιο Ζολώτα - Κορυφές το τρέχον έτος.

Όσον αφορά το οδικό δίκτυο του Ολύμπου, παρόλο που δεν είναι ιδιαίτερα πυκνό, σύμφωνα με τη μελέτη δεν είναι λειτουργικό για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών της περιοχής. Αυτό συμβαίνει γιατί αποτελείται κυρίως από χωματόδρομους, οι οποίοι καθίστανται σχεδόν απροσπέλαστοι τον χειμώνα, ενώ κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού είναι πηγή μόλυνσης της ατμόσφαιρας με τη συσσωρευμένη σκόνη που προκαλούν.

Για τη βελτίωση της ποιότητας του οδικού δικτύου προτείνεται πλήρης παύση των διανοίξεων στον πυρήνα του Δρυμού και περιορισμένη διάνοιξη στην περιφερειακή ζώνη, οδών που είναι απαραίτητοι για την προστασία των φυσικών πόρων του. Εξαιρούνται οι δασόδρομοι αντιπυρικής προστασίας, οι οποίοι θα κατασκευάζονται και θα βελτιώνονται σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές (αξονική κλίση, ύψος πρανών, μεταφορά χωμάτων κ.α.).

Φωτ. 9: Το ορειβατικό καταφύγιο στη θέση "Πετρόστρουγκα" κατά τη φάση της κατασκευής του. Σήμερα το έργο έχει ολοκληρωθεί και έχει παραληφθεί από τη Δ/νση Δασών Ν. Πιερίας.

Στην Αναθεώρηση του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου, η πιο σημαντική πρόταση είναι η κατάργηση της κατάργησης της κυκλοφορίας των οχημάτων στο μεγαλύτερο τμήμα της οδού Λιτόχωρο - Σταυρός - Πριόνια και η ίδρυση ενός φορέα που θα επιφορτιστεί την μεταφορά των επισκεπτών με ειδικά, για το σκοπό αυτό, λεωφορεία. Η υλοποίηση της πρότασης αυτής θα είχε σαν αποτέλεσμα:

- ✓ Την αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας και τον περιορισμό του προβλήματος της στάθμευσης σε συγκεκριμένες θέσεις του Δρυμού.
- ✓ Την απόλαυση της διαδρομής απ' όλους τους επισκέπτες χωρίς την ευθύνη της οδήγησης.
- ✓ Την μεγαλύτερη άνεση στην κυκλοφορία των επισκεπτών στις περιοχές του Δρυμού, χωρίς τον φόβο πιθανού ατυχήματος.

Τέλος, για την δραστηριότητα της υπαίθριας αναψυχής, για την οποία δεν υπάρχουν οργανωμένοι χώροι εντός του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, προτείνεται η δημιουργία τέτοιων χώρων σε κατάλληλες θέσεις, οι οποίες θα βρίσκονται εκτός των ορίων του πυρήνα και των Ζωνών I και II. Επίσης, προτείνεται η ίδρυση χώρων Camping στη ζώνη IV, των οποίων η λειτουργία και η διαχείριση θα μπορεί μακροπρόθεσμα να ανατεθεί σε ιδιωτικούς φορείς.

Στόχος 9ος: Ερμηνεία του φυσικού περιβάλλοντος

Σύμφωνα με την πρώτη διαχειριστική μελέτη του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, η άσκηση των αναψυχικών δραστηριοτήτων που προσφέρει η περιοχή, γίνεται με τελείως μηχανικό τρόπο από τους επισκέπτες της, καθώς υπάρχει παντελής έλλειψη πληροφόρησης για τη χλωρίδα, την πανίδα, τη γεωλογία, τα ιστορικά και τα πολιτιστικά στοιχεία του βουνού. Έτσι λοιπόν, για λόγους περιβαλλοντικής εκπαίδευσης προτείνονται τα παρακάτω μέτρα:

1. Δημιουργία Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, το οποίο θα κατασκευαστεί στις κατώτερες θέσεις ώστε να είναι προσιτό για τους επισκέπτες και την χειμερινή περίοδο.
2. Δημιουργία χώρου υποδοχής και πληροφόρησης επισκεπτών στις θέσεις "Πριόνια" και "Ξηρολάκι", συνοδευόμενο από χώρο στάθμευσης και αναψυκτήριο.
3. Δημιουργία κυκλικού πεζόδρομου, μήκους μικρότερου των 3 χλμ., κοντά στη θέση "Πριόνια", ο οποίος θα απευθύνεται σε επισκέπτες με περιορισμένη αντοχή στην πεζοπορία.
4. Κατάλληλη σήμανση όλων των μονοπατιών και άλλων χαρακτηριστικών θέσεων του Δρυμού.
5. Σύνταξη ειδικού φυλλαδίου για το μονοπάτι "Λιτόχωρο - Άγιος Διονύσιος - Πριόνια".

Στόχος 10ος: Διατήρηση – Συντήρηση και προστασία των οικοσυστημάτων. Δημιουργία ζωνών (ζωνοποίηση) στον Εθνικό Δρυμό

Οι προτάσεις του Σχεδίου που αφορούν το στόχο αυτό έχουν αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας (6. Προτάσεις καθορισμού ζωνών και ορών προστασίας).

Στόχος 11ος: Ασφάλεια επισκεπτών Ολύμπου

Η ασφάλεια των επισκεπτών του Ολύμπου τίθεται σε κίνδυνο κυρίως από τη λειτουργία του Πεδίου Βολής Αρμάτων και Πυροβολικού, που εδρεύει μέσα στα όρια του Δρυμού, από δραστηριότητες συνυφασμένες με την αναψυχή (π.χ. πτώσεις), αλλά και από διάφορα φυσικά αίτια όπως χιονοθύελλες, πυρκαγιές και αστραπές. Με το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο προτείνεται η κατάργηση του Πεδίου Βολής και η μεταφορά του σε άλλη περιοχή και η δημιουργία ειδικού τμήματος πρώτων βοηθειών από τον φορέα διαχείρισης του Δρυμού.

ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Τα έργα και οι ενέργειες που προτείνει η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη για την ορθολογική και αειφορική διαχείριση του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου συνίστανται σε:

Α) Έργα- ενέργειες για τη διατήρηση – διαχείριση ειδών και οικοτόπων

❖ *Ειδική μελέτη για τη διατήρηση – αποκατάσταση – διαχείριση – παρακολούθηση οικοτόπων προτεραιότητας και ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος*

Η μελέτη θα περιλαμβάνει:

- Χαρτογράφηση, ανάλυση και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των ενδημικών και απειλούμενων ειδών χλωρίδας του Δρυμού και προτάσεις διαχείρισης και αποκατάστασης.

- Καταγραφή, αξιολόγηση και προτάσεις διαχείρισης και αποκατάστασης των πληθυσμών των ειδών προτεραιότητας της πανίδας του Δρυμού.

- Αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης, τον εντοπισμό των προβλημάτων και διατύπωση προτάσεων προστασίας και διαχείρισης των οικοτόπων της υπαλπικής ζώνης.

❖ *Σχεδιασμός και εφαρμογή προγράμματος παρακολούθησης*

Περιλαμβάνει το σχεδιασμό και την εφαρμογή της παρακολούθησης

- των κρίσιμων αβιοτικών (ιδιαίτερα των κλιματολογικών δεδομένων για τα οποία υπάρχουν ελλείψεις) και βιολογικών παραμέτρων (οικότοποι, είδη)

- του τοπίου
- της εφαρμογής της διαχείρισης σε όλα τα επίπεδα (οικοτουρισμός, λειτουργία του φορέα, αποτελεσματικότητα διαχειριστικών παρεμβάσεων, κ.ά.).
- ❖ *Σχεδιασμός και εφαρμογή προγράμματος φύλαξης/επόπτευσης*
- ❖ *Σχέδιο διαχείρισης της βόσκησης*

Περιλαμβάνει την καταγραφή των επιπτώσεων από τη βόσκηση, ιδιαίτερα δε στα λιβάδια της υπαλπικής ζώνης, την εκτίμηση της βοσκοϊκανότητας, τον καθορισμό των μέτρων για τη ρύθμιση της βόσκησης.

Β) Έργα - ενέργειες ανάδειξης, προβολής, ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης

- ❖ *Εφαρμογή προγράμματος ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης*

Περιλαμβάνει την εφαρμογή του σχεδιασμού του προγράμματος ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των επισκεπτών, της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης καθώς και του υλικού προβολής, όπως αυτός θα προκύψει από την υλοποιούμενη μελέτη της διακίνησης και διαχείρισης επισκεπτών (βλ. ανωτέρω - υλοποιούμενα έργα)

- ❖ *Σχεδιασμός και παραγωγή του εκθεματικού υλικού του Κέντρου Πληροφόρησης*

Περιλαμβάνει το σχεδιασμό, την παραγωγή και εγκατάσταση του υλικού του εκθεσιακού χώρου του Κέντρου Πληροφόρησης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (εκθέματα, ταμπλό, πολυμέσα, κ.α.).

Γ) Έργα - ενέργειες για τη δημιουργία - βελτίωση των τουριστικών υποδομών και προώθησης του οικοτουρισμού και αγροτουρισμού

- ❖ *Αποκατάσταση διατηρητέων κτιρίων - δημιουργία οικοτουριστικών καταλυμάτων*
- ❖ *Ανάπτυξη συμφώνου ποιότητας προϊόντων-υπηρεσιών και περιβάλλοντος*

Ανάπτυξη Συμφώνου ποιότητας με συμμετοχή ΟΤΑ, συλλογικών φορέων της περιοχής, άλλων εμπλεκόμενων υπηρεσιών (π.χ. Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης, Δασών, Πολεοδομίας κλπ) αλλά και αγροτών της Γ' Ζώνης και της ευρύτερης περιοχής του Εθνικού Δρυμού. Στόχος του θα είναι ο σχεδιασμός και η προώθηση των παρακάτω θεμάτων:

- Έλεγχος και χορήγηση ειδικών σημάτων ποιότητας για προϊόντα και υπηρεσίες που παράγονται τοπικά.
- Προώθηση της καλλιέργειας τοπικών επώνυμων προϊόντων
- Προώθηση της βιολογικής γεωργίας αν και όπου αυτό είναι εφικτό
- Προώθηση της έρευνας και υλοποίηση πιλοτικών εφαρμογών στον τομέα της βιολογικής κτηνοτροφίας.

- Δημιουργία μηχανισμού ενημέρωσης του τοπικού πληθυσμού.

Z.8. ΔΙΑΜΟΡΦΟΥΜΕΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ - ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

Η στάση των κατοίκων απέναντι στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου και στην προστασία του φυσικού του περιβάλλοντος, σε γενικές γραμμές κρίνεται θετική. Εξαιρέση αποτελούν λίγα άτομα και ομάδες, τα οποία επιδίδονται στο παράνομο κυνήγι αγριόγιδων, ακόμα και εντός της απαγορευμένης ζώνης. Το πρόβλημα αυτό εντοπίζεται εντονότερα στο θεσσαλικό τμήμα του Ολύμπου όπου το ανάγλυφο είναι ομαλότερο και υπάρχει πρόσβαση με χωματόδρομο έως και την υπαλπική ζώνη.

Οι λαθροϋλοτομίες που παλαιότερα αποτελούσαν σοβαρό πρόβλημα, σήμερα έχουν σταματήσει, κυρίως λόγω της απασχόλησης των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής με άλλες εργασίες και του περιορισμού της εμπορίας ξυλείας και της κατασκευής πλοιαρίων.

Παλαιότερα η στάση των κατοίκων του Λιτοχώρου και των παραολύμπιων οικισμών ήταν θετική σε προτάσεις για έντονη και κλασικού τύπου ανάπτυξη του τουρισμού που περιλάμβαναν :

- χιονοδρομικό κέντρο και καταλύματα στην υπαλπική ζώνη,
- τελεφερίκ,
- πλήρες οδικό δίκτυο στο βουνό και
- αξιοποίηση των υδάτων του Ενπιέα με τη δημιουργία φραγμάτων.

Οι σχεδιασμοί αυτοί ανεστάλησαν λόγω του υφιστάμενου καθεστώτος προστασίας του Δρυμού, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, αλλά και των έντονων αντιδράσεων που προέκυψαν από διάφορες περιβαλλοντικές οργανώσεις, ορειβατικούς συλλόγους και μεμονωμένους πολίτες. Από τις δημόσιες υπηρεσίες, αρνητικές γνωμοδοτήσεις υπήρξαν από τη δασική και την αρχαιολογική υπηρεσία.

Με την πάροδο του χρόνου και την αύξηση της πληροφόρησης του κοινού για οικολογικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, παρατηρήθηκε μια μεταστροφή στη στάση των ντόπιων κατοίκων, αλλά και γενικότερα των κατοίκων της χώρας μας, ως προς τη σημασία της προστασίας και διατήρησης των εγχώριων φυσικών πόρων. Σήμερα οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται περισσότερο την σημασία της διατήρησης της φυσικότητας, ως μια από τα σημαντικότερες παραμέτρους που έλκουν τον επισκέπτη.

Έγινε κατανοητό ότι οι πολύ μεγάλες επενδύσεις, συνεπάγονται και μεγάλη αισθητική υποβάθμιση του περιβάλλοντος, ενώ η οικονομική ωφέλεια που προκύπτει

σε σχέση με την ανάπτυξη του ήπιου τουρισμού είναι πολύ μικρή. Ο ήπιος τουρισμός που σχετίζεται με την φύση (περιπατητικός, φυσιολατρικός και ορειβατικός) αναπτύσσεται συνεχώς στην Ελλάδα και διεθνώς και αποτελεί το κύριο ενδιαφέρον των επισκεπτών του Λιτοχώρου και του Ολύμπου (Διαμαντόπουλος και συν. 2003).

Η άποψη ενίσχυσης αυτών των δραστηριοτήτων κυριαρχεί στα τελευταία συνέδρια για τον Όλυμπο, σε αντίθεση με παλαιότερα όπου κυριαρχούσε η άποψη της ανάπτυξης μεγάλων υποδομών στο βουνό. Έχει αρχίσει, επίσης, να γίνεται κατανοητό ότι η διάνοιξη μεγάλων δρόμων στο βουνό και η ασφαλτόστρωση δεν βοηθάει στην διαμονή για περισσότερο χρονικό διάστημα των τουριστών. Έτσι οι μεγάλες υποδομές προτείνονται πλέον να αναπτυχθούν στους οικισμούς και κυρίως στον δήμο Λιτοχώρου που αποτελεί την βασική πύλη εισόδου στον Δρυμό.

Ένα τμήμα του Εθνικού Δρυμού (περίπου 11.700 στρέμματα) ανήκει ιδιοκτησιακά στην Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου, της οποίας το κύρος στους κατοίκους της Πιερίας είναι ιδιαίτερα μεγάλο, λόγω κυρίως της ιστορίας της. Παρά τη θετική στάση της Εκκλησίας για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, η στάση της μονής σε σχέση με την εκμετάλλευση και την, εν γένει, διαχείριση του δάσους ακολουθεί τα κλασικά πρότυπα. Η ενοικίαση μοναστηριακής έκτασης για την τοποθέτηση κεραιάς κινητής τηλεφωνίας συνάντησε την αντίδραση της δασικής υπηρεσίας και περιβαλλοντικών οργανώσεων και αποδεικνύει την επιδίωξη της μονής να επιβεβαιώσει το ισχύον ιδιοκτησιακό καθεστώς, υπό τον φόβο πιθανής κρατικοποίησης των εκτάσεών της και δραστικών περιορισμών στην εκμετάλλευση της ξυλείας.

Στη Θεσσαλική πλευρά υπάρχει διαφορετική αντίληψη, κυρίως λόγω της μικρής τουριστικής ζήτησης και της έλλειψης υποδομών, η οποία κυρίως προσανατολίζεται στην ανάπτυξη μεγάλων υποδομών με τη δημιουργία εθνικής ή διεθνούς εμβέλειας χιονοδρομικού κέντρου. Η αντίληψη όμως αυτή σταδιακά αλλάζει και αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο η αναγκαιότητα της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης.

Οι διαμορφούμενες τάσεις στις χρήσεις του χώρου σχετίζονται κυρίως με τον τύπο της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Δασών Ν. Πιερίας, συγκρίνοντας τον αριθμό των επισκεπτών κατά το διάστημα 1995-2001 (Πίνακας 7) παρατηρείται μία σταθερή αυξητική τάση, με μια συνολική μεταβολή του αριθμού επισκεπτών της τάξης του 35,26%. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση σε αναψυχή και την αναγκαιότητα,

πλέον, της διερεύνησης της σχέσης μεταξύ του επισκέπτη και μιας προστατευόμενης περιοχής για μια πιο αποτελεσματική διαχείρισή της.

Σημειώνεται πως ο αριθμός των επισκεπτών κάθε έτους αφορά στον αριθμό που επισκέφθηκε τον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου τους μήνες **Ιούλιο μέχρι και Νοέμβριο** του αντίστοιχου έτους.

Έτος	Αριθμός επισκεπτών	Μεταβολή
1995	77.837	-
1999	82.390	+ 5,85
2000	91.043	+ 10,50
2001	108.261	+ 18,91

Πίνακας 7: Αριθμός επισκεπτών και % μεταβολή του αριθμού αυτού

Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας με τίτλο «Εθνικός Δρυμός Ολύμπου - έρευνα της κοινωνικής του διάστασης» των Γ. Μαλαμίδη, Ν. Ελευθεριάδη και Ε. Αϊδονίδη (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε 1992) και τα αποτελέσματα της ανωτέρω μελέτης κατά το διάστημα 1990-2001 παρατηρείται διπλασιασμός των επισκεπτών (για τους μήνες που υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία) και ειδικά το Σεπτέμβριο παρατηρείται υπερδιπλασιασμός του αριθμού επισκεπτών (Πίνακας 8).

Μήνας	1990	2001	Μεταβολή 1990-2001	Μεταβολή 1990-2001 %
Ιούνιος	10.170	16.240	6.070	+ 59,68 %
Ιούλιος	16.920	29.231	12.311	+ 72,76 %
Αύγουστος	17.996	37.418	19.422	+ 107,92 %
Σεπτέμβριος	9.108	24.903	15.795	+ 173,42 %
Σύνολο	54.194	107.792	53.598	+ 98,90 %

Πίνακας 8: Απόλυτη και ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των επισκεπτών του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου Δρυμού κατά τη χρονική περίοδο 1990-2001.

Επίσης, σύμφωνα με τις ανωτέρω μελέτες παρατηρείται μία μεταβολή στη σύνθεση των επισκεπτών ως προς την προσέλευση αλλοδαπών-Ελλήνων (Πίνακας 9).

Αυτή η διαπίστωση, δείχνει την αλλαγή της «τουριστικής συμπεριφοράς» των Ελλήνων για τουρισμό στη φύση.

Πίνακας 3-13. Μεταβολή στη σύνθεση των επισκεπτών

	1990	2001	Μεταβολή %
Αλλοδαποί	59,44 %	46,70 %	-12,74%
Έλληνες	40,56 %	53,30 %	+12,74%

Πίνακας 9: Ποσοστιαία μεταβολή ως προς τη σύνθεση των επισκεπτών του Δρυμού.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, για την συνολική απογραφή και ανάλυση της κίνησης των επισκεπτών της περιοχής του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία της Διεύθυνσης Δασών Ν. Πιερίας. Τα στοιχεία αυτά προέκυψαν από τις ημερήσιες καταγραφές των υπαλλήλων του φυλακίου του Δρυμού, το οποίο λειτουργεί στο 4ο χλμ. της οδού Λιτόχωρο - Πριόνια, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2001. Αυτό σημαίνει ότι παρόλο που το μέγεθος του δείγματος είναι αρκετό, εντούτοις δεν περιλαμβάνει του επισκέπτες που εισήρθαν στον Δρυμό από άλλα σημεία.

Ωστόσο, ο παράγοντας αυτό κρίνεται πως δεν επηρεάζει την αξιοπιστία των συμπερασμάτων, καθώς ο κύριος όγκος των επισκεπτών εισέρχεται στην περιοχή από το εν λόγω φυλάκιο. Ακόμη, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στις καταγραφές υπάρχουν αρκετά κενά, τόσο σε δηλώσεις επισκεπτών, όσο και σε ημέρες καταγραφής, ενώ κατά την καταγραφή δεν ετέθησαν ερωτήματα επιβεβαίωσης, γεγονός που καθιστά τα στοιχεία που συλλέχθηκαν ενδεικτικά. Επίσης, σημειώνεται πως το φυλάκιο δεν λειτουργεί κατά τους χειμερινούς μήνες, όπως δεν λειτουργούν και τα καταφύγια. Έτσι, τα όποια συμπεράσματα εξάγονται, θα πρέπει να θεωρηθούν ενδεικτικά, τα οποία απλώς καταγράφουν τάσεις και δεν μπορεί να αποκλεισθεί η ύπαρξη σφάλματος στα αριθμητικά δεδομένα.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα αποτελέσματα της καταγραφής επεξεργασίας για τα έτη 1995 και 2001. Για το έτος 1990 χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία της έρευνας των Μαλαμίδα και συν. (1992). Επιλέχθηκαν τα έτη αυτά ώστε να μπορούν να διεξαχθούν συμπεράσματα ως προς την τάση, τη σύνθεση και τους προτιμώμενους προορισμούς των επισκεπτών, τις ημέρες και ώρες της εβδομάδας που παρατηρείται μεγαλύτερος φόρτος, και ως προς τη μεταβολή των μεγεθών αυτών με την πάροδο του χρόνου.

ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ ΕΤΟΥΣ 1995

Κατά την εξέταση των καταγραφών του έτους 1995 παρατηρήθηκαν αρκετά κενά. Τον μήνα Απρίλιο οι καταγραφές αφορούν το τελευταίο δεκαήμερο του μήνα, τον Μάιο και Ιούνιο αφορούν μόνο τα Σαββατοκύριακα, ενώ τον μήνα Δεκέμβριο λείπουν οι καταγραφές της τελευταίας εβδομάδας του. Επίσης, δεν υπάρχουν καταγραφές των μηνών Ιανουάριο έως και Μάρτιο.

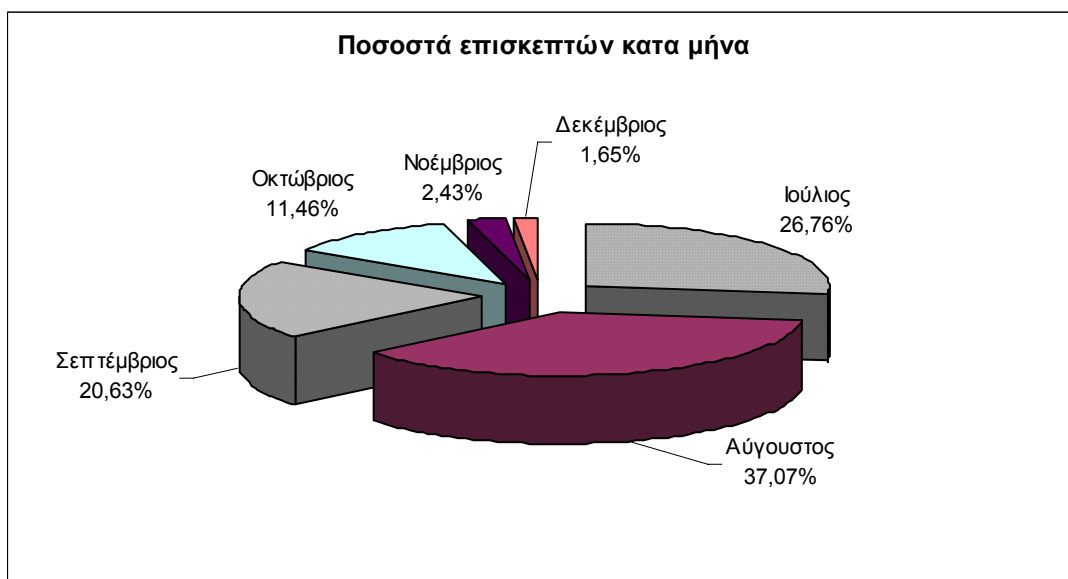
Με την χρήση στατιστικής επεξεργασίας συμπληρώθηκαν τα κενά των καταγραφών του μήνα Δεκέμβριο, ενώ οι μήνες για τους οποίους δεν υπάρχουν καθόλου ή ελάχιστες καταγραφές δεν λήφθηκαν υπόψη. Έτσι, η παρακάτω ανάλυση αφορά τους μήνες από Ιούλιο έως και Δεκέμβριο του έτους 1995, που θεωρείται επαρκής, καθώς κατά τους μήνες αυτούς επισκέπτονται τον Εθνικό Δρυμό του Ολύμπου η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 10, καθώς και το Σχήμα 2 που προκύπτει από αυτόν, μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα:

Ο αριθμός των επισκεπτών που δέχθηκε ο Όλυμπος κατά το έτος 1995 όπως καταγράφηκε από το φυλάκιο ανήλθε σε 79.139. Το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών καταφθάνει κατά τους μήνες Αύγουστο (37,07%), Ιούλιο (26,76%) και Σεπτέμβριο (20,63%), γεγονός που μπορεί να εξηγηθεί προφανώς από το γεγονός της ύπαρξης μεγάλου αριθμού αδειούχων κατά τους μήνες αυτούς αλλά και λόγω των ευνοϊκών κλιματικών συνθηκών που επικρατούν. Αξιόλογος όμως αριθμός επισκέπτεται τον Εθνικό Δρυμό κατά τους μήνες Οκτώβριο (11,46%), ενώ το ποσοστό μειώνεται σημαντικά κατά τους χειμερινούς μήνες του Νοεμβρίου (2,43%) και του Δεκεμβρίου (1,65%) (Διαμαντόπουλος και συν. 2003).

Μήνας	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοστό % των επισκεπτών
Ιούλιος	21.179	26,76
Αύγουστος	29.339	37,07
Σεπτέμβριος	16.323	20,63
Οκτώβριος	9.073	11,46
Νοέμβριος	1.923	2,43
Δεκέμβριος	1.302	1,65
Σύνολο	79.139	100,00

Πίνακας 10: Αριθμός και ποσοστό επισκεπτών ανά μήνα.

Σχήμα 2: Ποσοστά επισκεπτών του Δρυμού ανά μήνα.

Παρατηρώντας τους Πίνακες 11, 12, 13 και 14, καθώς και τα αντίστοιχα Σχήματα (3, 4 και 5) που προκύπτουν από αυτούς, μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα:

Οι περισσότεροι επισκέπτες είναι Έλληνες (69,74%), ενώ σημαντικό ποσοστό (25,94%) επισκεπτών προέρχεται από χώρες της Ευρώπης που ανήκουν στη σημερινή Ε.Ε. των 27.

Το ποσοστό των επισκεπτών που προέρχονται από χώρες εκτός Ε.Ε. είναι αρκετά μικρότερο και ανέρχεται σε 2,95%, ενώ ακόμα μικρότερο είναι το ποσοστό των επισκεπτών που προέρχονται από άλλες χώρες (1,37%).

Στους επισκέπτες που προέρχονται από χώρες - μέλη της Ε.Ε. κυριαρχούν οι Τσέχοι και οι Σλοβάκοι με ποσοστό 33,77%, ενώ σε πολύ μικρή απόσταση ακολουθούν οι Γερμανοί με ποσοστό 31,25%. Αρκετά μικρότερη αλλά αξιοσημείωτη είναι η παρουσία των Ούγγρων (12,98%) και των Πολωνών (8,79%), ενώ Ιταλοί (2,60%), Γάλλοι (2,00%) και Αυστριακοί (1,82%) έπονται με πολύ μικρότερα ποσοστά.

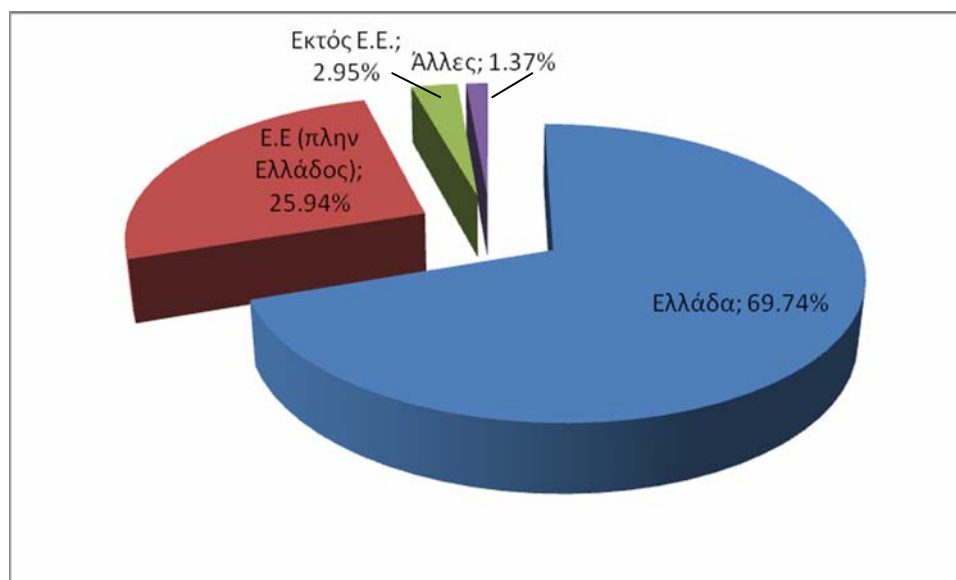
Από τους επισκέπτες που προέρχονται από τις ευρωπαϊκές χώρες εκτός Ε.Ε., σχεδόν το σύνολο εξ' αυτών προέρχεται από τους κατοίκους της πρώην Γιουγκοσλαβίας (56,36%) και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (40,33%), ενώ σε πολύ μεγάλη απόσταση ακολουθούν οι Ελβετοί με ποσοστό 2,57%.

Μικροί είναι οι αριθμοί επισκεπτών από άλλες χώρες, με σημαντικότερη την παρουσία εξ' αυτών, των Ισραηλινών (64,73%) και Αμερικανών (27,79%). Ακολουθούν οι Αυστραλοί, με πολύ μικρότερο ποσοστό (2,12%) και έπονται οι Ιάπωνες (1,66%) και οι Καναδοί (1,02%).

Φαίνεται λοιπόν, ότι ο Όλυμπος αποτελεί πόλο έλξης για μεγάλο αριθμό ξένων επισκεπτών, γεγονός που αναδεικνύει την σπουδαιότητα του τόπου αυτού.

Εθνικότητα	Αριθμός επισκεπτών	% επισκεπτών
Ελλάδα	55.188	69,74
Ε.Ε. (πλην Ελλάδος)	20.530	25,94
Εκτός Ε.Ε.	2.333	2,95
Άλλες	1.083	1,37
Σύνολο	79.134	100,00

Πίνακας 11: Προέλευση επισκεπτών (1995).

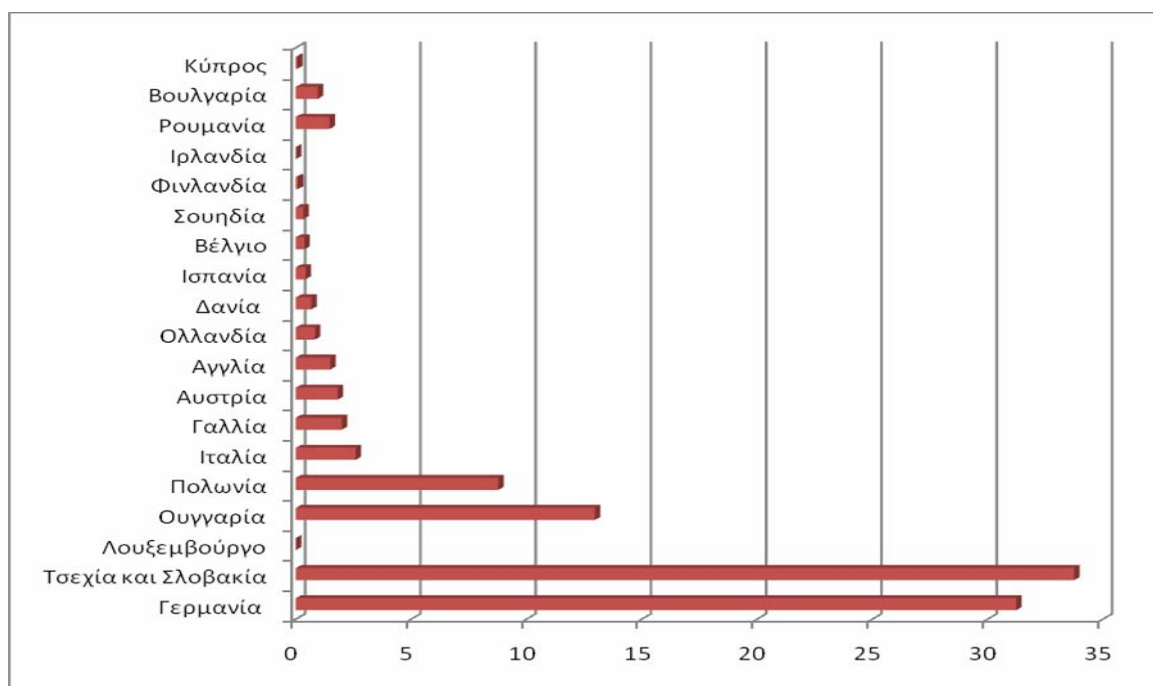

Σχήμα 3: Γραφική απεικόνιση της προέλευσης των επισκεπτών του Δρομού % (1995).

Χώρες Ε.Ε. (πλην Ελλάδος)	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοστό % επισκεπτών
Γερμανία	6.415	31,25
Τσεχία και Σλοβακία	6.934	33,77
Ουγγαρία	2.663	12,98
Πολωνία	1.805	8,79
Ιταλία	534	2,60
Γαλλία	411	2,00
Αυστρία	372	1,82

Αγγλία	307	1,50
Ολλανδία	173	0,84
Δανία	140	0,68
Ισπανία	89	0,43
Βέλγιο	78	0,38
Σουηδία	68	0,33
Φινλανδία	21	0,10
Ιρλανδία	4	0,019
Λουξεμβούργο	2	0,01
Ρουμανία	301	1,47
Βουλγαρία	198	0,96
Κύπρος	15	0,073
Σύνολο	20.530	100,00

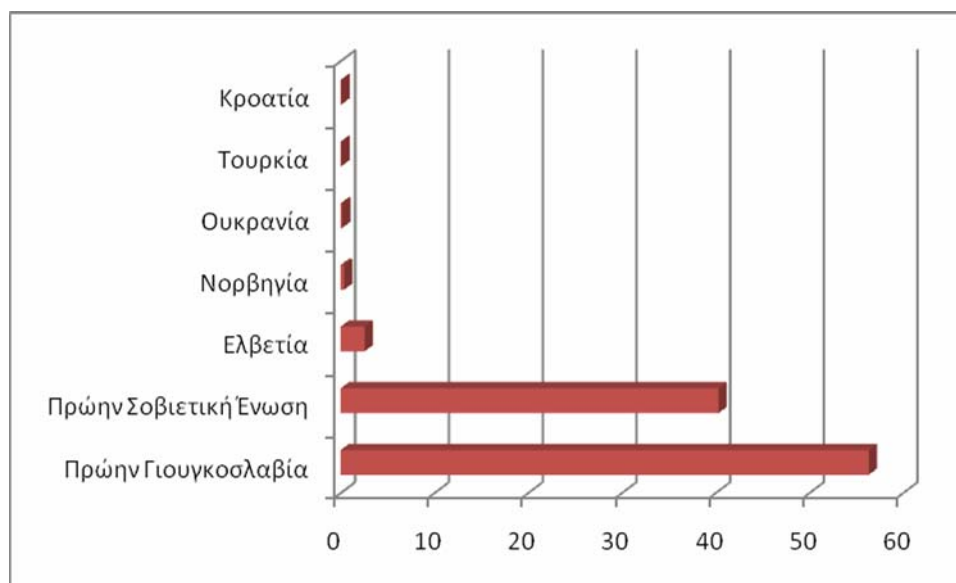
Πίνακας 12: Αναλυτική παρουσίαση προέλευσης επισκεπτών από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πλην Ελλάδος).

Σχήμα 4: Γραφική παρουσίαση προέλευσης επισκεπτών από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πλην Ελλάδος) (1995).

Χώρες εκτός Ε.Ε.	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοστό % επισκεπτών
Πρώην Γιουγκοσλαβία (εκτός Σλοβενίας)	1.315	56,36
Πρώην Σοβιετική Ένωση (εκτός Λιθουανίας, Λετονίας, Εσθονίας)	941	40,33
Ελβετία	60	2,57
Νορβηγία	9	0,39
Ουκρανία	4	0,17
Τουρκία	2	0,09
Κροατία	2	0,09
Σύνολο	2.333	100,00

Πίνακας 13: Αναλυτική παρουσίαση προέλευσης επισκεπτών από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (1995).

Σχήμα 5: Γραφική παρουσίαση προέλευσης επισκεπτών από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (1995).

Άλλες χώρες	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοστό % επισκεπτών
Ισραήλ	701	64,73

Η.Π.Α.	301	27,79
Αυστραλία	23	2,12
Ιαπωνία	18	1,66
Καναδάς	11	1,02
Νέα Ζηλανδία	9	0,83
Κορέα	4	0,37
Αργεντινή	3	0,28
Κίνα	3	0,28
Βενεζουέλα	3	0,28
Ζιμπάμπουε	3	0,28
Βραζιλία	2	0,18
Ιράν	2	0,18
Σύνολο	1.083	100,00

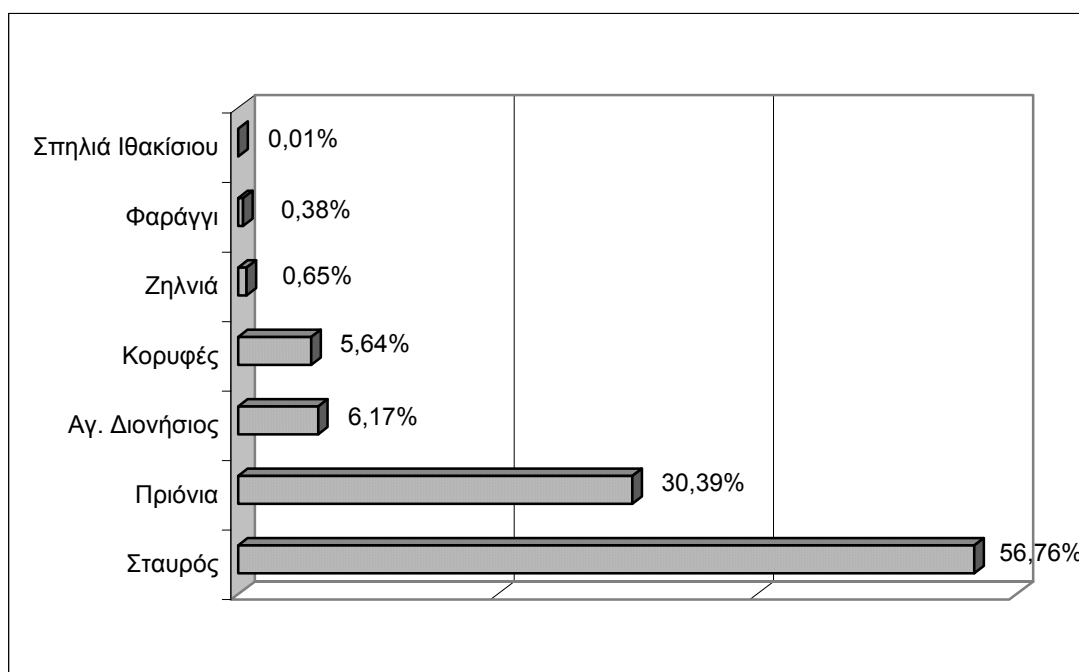
Πίνακας 14: Αναλυτική παρουσίαση προέλευσης επισκεπτών από άλλες χώρες (1995).

Από τον Πίνακα 15, καθώς και στο Σχήμα 6 που προκύπτει από αυτόν, μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα, που αφορούν στις προτιμήσεις των επισκεπτών. Σημειώνεται εδώ, ότι πολλοί επισκέπτες δήλωσαν κατά την καταγραφή περισσότερους από έναν προορισμούς. Έτσι, φαίνεται καθαρά πως ο πιο δημοφιλής προορισμός είναι τα Πριόνια που συγκεντρώνει το 56,76% των προτιμήσεων και έπεται ο Σταυρός με ποσοστό 30,39%. Την πρώτη τριάδα των προτιμήσεων την συμπληρώνει η Ιερή Μονή του Αγ. Διονυσίου με ποσοστό της τάξης των 6,17%. Το γεγονός αυτό εξηγείται εύκολα, αφού οι θέσεις αυτές είναι οι πιο εύκολα προσβάσιμες, ενώ σε αυτές προσφέρονται και πιο οργανωμένες τουριστικές υπηρεσίες (εστιατόρια, αξιοθέατα, εκδηλώσεις της Ι.Μ. Αγ. Διονυσίου κλπ.). Οι υπόλοιποι προορισμοί παρουσιάζουν πολύ μικρότερα ποσοστά προτιμήσεων. Έτσι, αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι μόλις 6% των επισκεπτών δηλώνει πως προορισμός του είναι οι Κορυφές (ως «Κορυφές» εννοούμε τους προορισμούς Μύτικα, Οροπέδιο και τα καταφύγια).

Προορισμός	Αριθμός επισκεπτών	% επισκεπτών
Σταυρός	48.031	56,76
Πριόνια	25.716	30,39
Αγ. Διονύσιος	5.223	6,17
Κορυφές	4.770	5,64
Ζηλνιά	551	0,65
Φαράγγι	318	0,38
Σπηλιά Ιθακήσιου	6	0,01
Σύνολο	84.615	100,00

Πίνακας 15: Προορισμοί επισκεπτών (1995).

Σχήμα 6: Γραφική απεικόνιση των προτιμήσεων των επισκεπτών του Δρυμού ως προς τους προορισμούς (1995).

ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ ΕΤΟΥΣ 2001

Κατά την εξέταση των καταγραφών του έτους 2001 παρατηρήθηκαν αρκετά κενά, ιδιαίτερα στους μήνες Ιούνιο (οι καταγραφές αφορούν μόνο το τελευταίο δεκαήμερο του μήνα), τον Σεπτέμβριο (δεν υπάρχουν καταγραφές για μία Κυριακή) και Οκτώβριο (δεν υπάρχουν καταγραφές για δύο Κυριακές). Επίσης, δεν υπάρχουν καταγραφές των μηνών Φεβρουάριο έως και Μάιο, ενώ οι καταγραφές του Ιανουαρίου και του Δεκεμβρίου αφορούν ελάχιστες μέρες και για τον λόγο αυτό δεν λαμβάνονται υπόψη.

Με την χρήση στατιστικής επεξεργασίας συμπληρώθηκαν τα ανωτέρω αναφερόμενα κενά των καταγραφών, ενώ οι μήνες για τους οποίους δεν υπάρχουν καθόλου καταγραφές δεν λήφθηκαν υπόψη. Έτσι, η παρακάτω ανάλυση αφορά τους μήνες από Ιούνιο έως και Νοέμβριο του έτους 2001, που θεωρείται επαρκής, καθώς κατά τους μήνες αυτούς επισκέπτονται τον Εθνικό Δρυμό του Ολύμπου η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών.

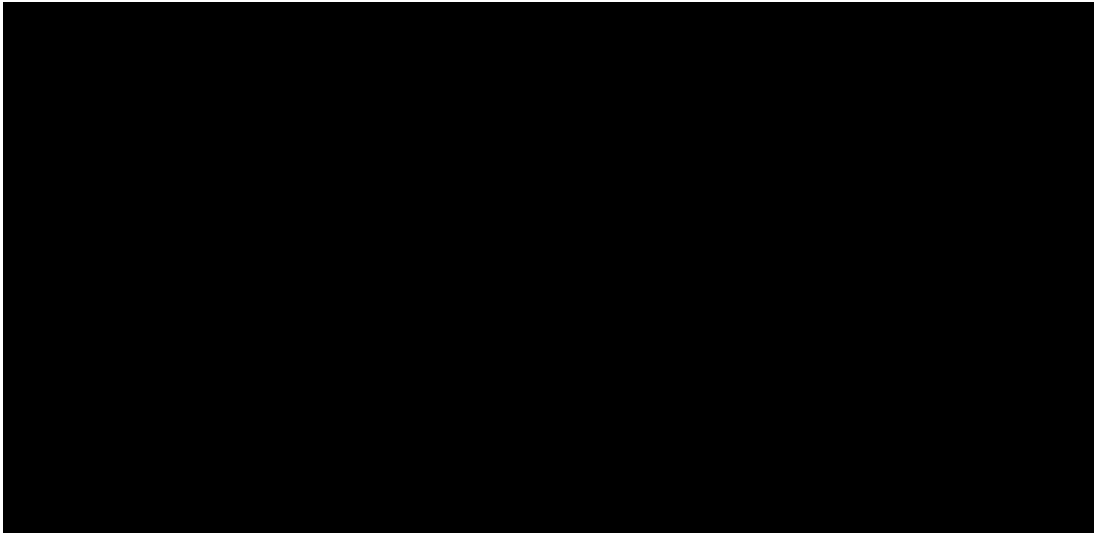
Παρατηρώντας τον Πίνακα 16, καθώς και το Σχήμα 7, συμπεραίνουμε τα ακόλουθα:

Ο αριθμός των επισκεπτών που δέχθηκε ο Όλυμπος κατά το έτος 2001 όπως καταγράφηκε από το φυλάκιο ανήλθε σε 124.501.

Το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών καταφθάνει κατά τους μήνες Αύγουστο (30,05%), Ιούλιο (23,48%) και Σεπτέμβριο (20,00%), γεγονός που μπορεί να εξηγηθεί προφανώς από το γεγονός της ύπαρξης μεγάλου αριθμού αδειούχων κατά τους μήνες αυτούς. Αξιόλογος όμως αριθμός επισκέπτεται τον Εθνικό Δρυμό κατά τους μήνες Ιούνιο (16.240 ή 13,04%), Οκτώβριο (12.636 ή 10,15%) και Νοέμβριο (4.073 ή 3,27%).

Μήνας	Αριθμός Επισκεπτών	Ποσοστό % των επισκεπτών
Ιούνιος	16.240	13,04
Ιούλιος	29.231	23,48
Αύγουστος	37.418	30,05
Σεπτέμβριος	24.903	20,00
Οκτώβριος	12.636	10,15
Νοέμβριος	4.073	3,27
Σύνολο	124.501	100,00

Πίνακας 16: Αριθμός και ποσοστά επισκεπτών ανά μήνα (2001).

Σχήμα 7: Γραφική απεικόνιση των ποσοστών των επισκεπτών του Δρυμού κατά μήνα (2001).

Παρατηρώντας τους Πίνακες 17, 18, 19 και 20, καθώς και τα αντίστοιχα διαγράμματα (8, 9, 10 και 11) που προκύπτουν από αυτούς, μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα:

Οι περισσότεροι επισκέπτες είναι Έλληνες (55,72%), ενώ σημαντικό ποσοστό (40,78%) επισκεπτών προέρχεται από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με τη σημερινή μορφή της. Το ποσοστό των επισκεπτών που προέρχονται από ευρωπαϊκές χώρες εκτός Ε.Ε. είναι πολύ μικρότερο (2,04%), ενώ ακόμα μικρότερο είναι το ποσοστό επισκεπτών από μη ευρωπαϊκές χώρες (1,46%).

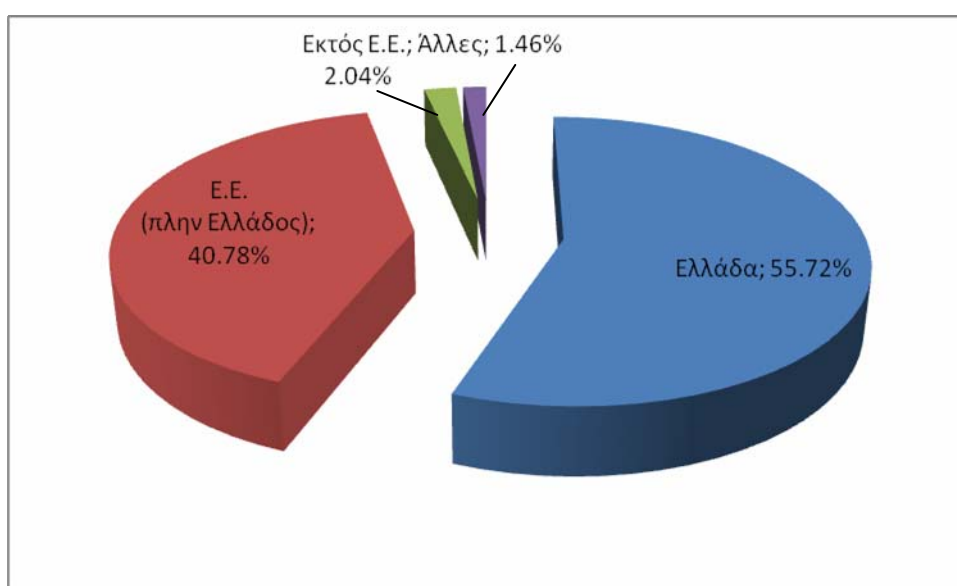
Στους επισκέπτες που προέρχονται από χώρες - μέλη της Ε.Ε. κυριαρχούν οι Πολωνοί με ποσοστό 40,63%, ενώ ακολουθούν οι Γερμανοί (22,02%) και οι Ούγγροι (18,17%). Πολύ μικρότερη είναι η παρουσία Άγγλων (2,14%), Ιταλών (1,22%), Γάλλων (1,16%), Ρουμάνων (2,01%) και Βουλγάρων (1,49%).

Από τους επισκέπτες που προέρχονται από τις ευρωπαϊκές χώρες εκτός Ε.Ε., το μεγαλύτερο ποσοστό προέρχεται από την Ρωσία (57,30%), ενώ έπεται η Σερβία-Μαυροβούνιο (15,47%) και η Ελβετία (13,37%). Σε μεγάλη απόσταση ακολουθούν οι Σκοπιανοί (5,51%), οι Κροάτες (4,28%), οι Νορβηγοί (1,69%) και οι Τούρκοι (1,48%).

Μικροί είναι οι αριθμοί επισκεπτών από άλλες χώρες, με σημαντικότερη την παρουσία των Ισραηλινών (33,77%) και Αμερικανών (33,17%). Ακολουθούν οι Αυστραλοί (20,5%) και έπονται με μεγάλη διαφορά οι Καναδοί (3,83%) και οι Κουβανοί (2,45%). Και για το έτος 2001 λοιπόν, ο Όλυμπος δέχεται σταθερά έναν υψηλό (και ακόμα μεγαλύτερο) αριθμό επισκεπτών, ελλήνων και ξένων.

Εθνικότητα	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοστό % των επισκεπτών
Ελλάδα	66.353	55,72
Ε.Ε. (πλην Ελλάδος)	48.568	40,78
Εκτός Ε.Ε.	2.431	2,04
Άλλες	1.735	1,46
Σύνολο	119.087	100,00

Πίνακας 17: Προέλευση επισκεπτών (2001).

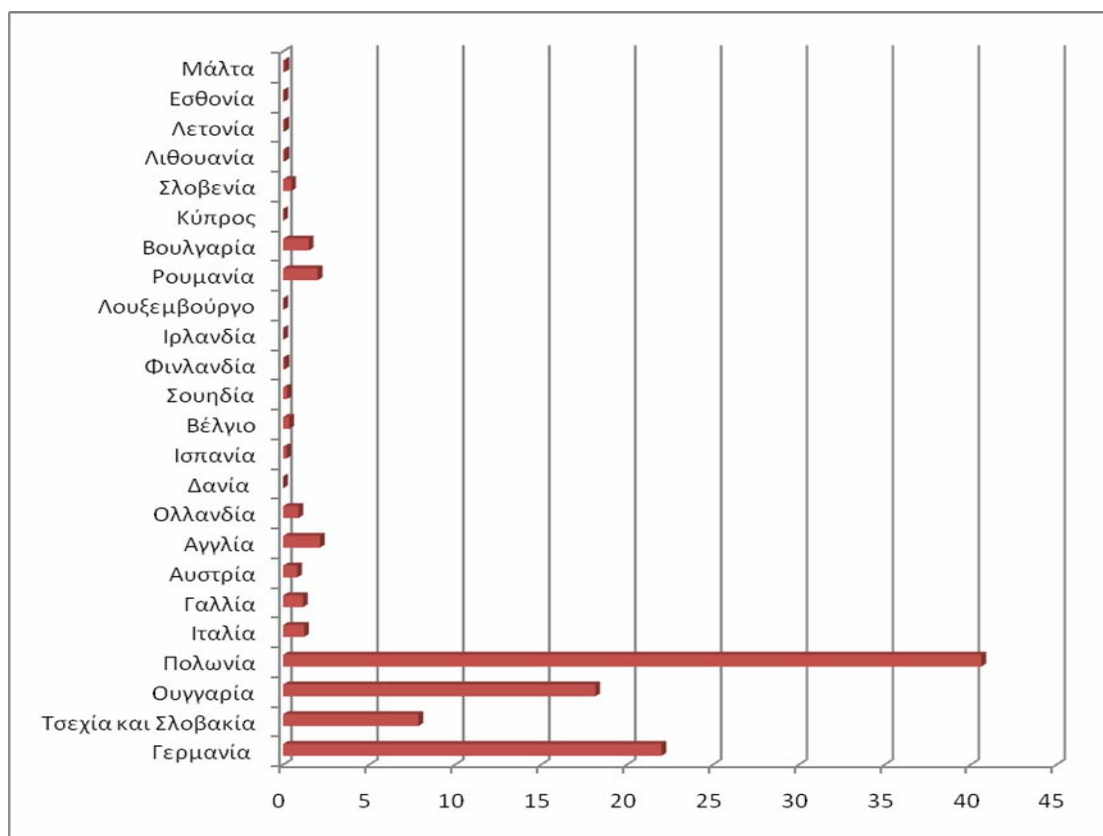

Σχήμα 8: Γραφική απεικόνιση των ποσοστών προέλευσης των επισκεπτών του Δρυμού κατά το έτος 2001.

Χώρες Ε.Ε. (πλην Ελλάδος)	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοστό % επισκεπτών
Γερμανία	10.697	22,02
Τσεχία και Σλοβακία	3.820	7,87
Ουγγαρία	8.824	18,17
Πολωνία	19.733	40,63
Ιταλία	594	1,22
Γαλλία	564	1,16
Αυστρία	400	0,82

Αγγλία	1040	2,14
Ολλανδία	434	0,89
Δανία	0	0,00
Ισπανία	91	0,19
Βέλγιο	170	0,35
Σουηδία	108	0,22
Φινλανδία	46	0,1
Ιρλανδία	10	0,02
Λουξεμβούργο	6	0,01
Ρουμανία	978	2,01
Βουλγαρία	723	1,49
Κύπρος	4	0,008
Σλοβενία	230	0,47
Λιθουανία	44	0,1
Λετονία	34	0,07
Εσθονία	14	0,03
Μάλτα	4	0,008
Σύνολο	48.568	100,00

Πίνακας 18: Αναλυτική παρουσίαση των επισκεπτών του Δρυμού από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εκτός Ελλάδος) κατά το έτος 2001.

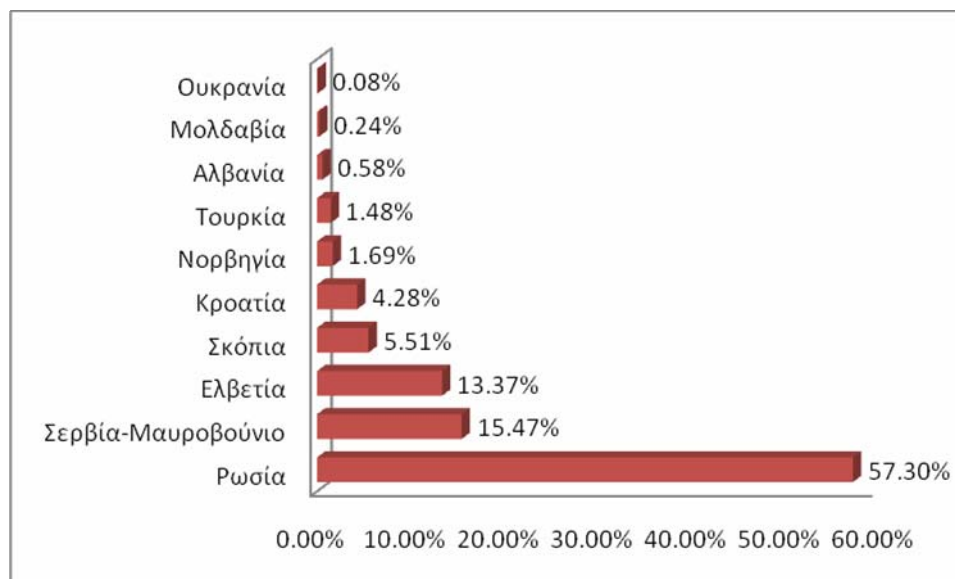

Σχήμα 9: Γραφική απεικόνιση της προέλευσης των επισκεπτών του Δρυμού από χώρες της Ε.Ε. (εκτός Ελλάδος) κατά το έτος 2001.

Χώρες εκτός ΕΕ	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοστό % των επισκεπτών
Ρωσία	1.393	57,30
Σερβία - Μαυροβούνιο	376	15,47
Ελβετία	325	13,37
Σκόπια	134	5,51
Κροατία	104	4,28
Νορβηγία	41	1,69
Τουρκία	36	1,48
Αλβανία	14	0,58
Μολδαβία	6	0,24

Ουκρανία	2	0,08
Σύνολο	2.431	100,00

Πίνακας 19: Αναλυτική παρουσίαση προέλευσης επισκεπτών από ευρωπαϊκές χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (2001).

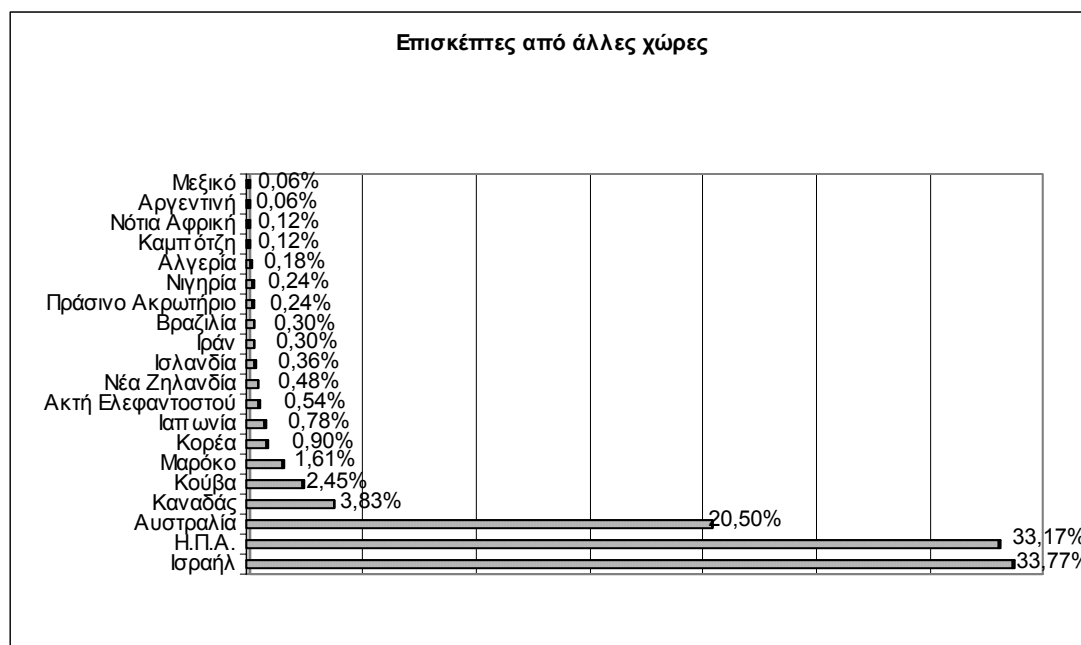

Σχήμα 10: Γραφική απεικόνιση της προέλευσης των επισκεπτών του Δρυμού από χώρες εκτός Ε.Ε. κατά το έτος 2001.

Άλλες χώρες	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοστό % των επισκεπτών
Ισραήλ	565	33,77
Η.Π.Α.	555	33,17
Αυστραλία	343	20,50
Καναδάς	64	3,83
Κούβα	41	2,45
Μαρόκο	27	1,61
Κορέα	15	0,90
Ιαπωνία	13	0,78
Ακτή Ελεφαντοστού	9	0,54

Νέα Ζηλανδία	8	0,48
Ισλανδία	6	0,36
Ιράν	5	0,30
Βραζιλία	5	0,30
Πράσινο Ακρωτήριο	4	0,24
Νιγηρία	4	0,24
Αλγερία	3	0,18
Καμπότζη	2	0,12
Νότια Αφρική	2	0,12
Αργεντινή	1	0,06
Μεξικό	1	0,06
Σύνολο	1.673	100,00

Πίνακας 20: Αναλυτική παρουσίαση προέλευσης επισκεπτών από άλλες χώρες (2001).

Σχήμα 11: Γραφική απεικόνιση της προέλευσης των επισκεπτών του Δρυμού από μη ευρωπαϊκές χώρες κατά το έτος 2001.

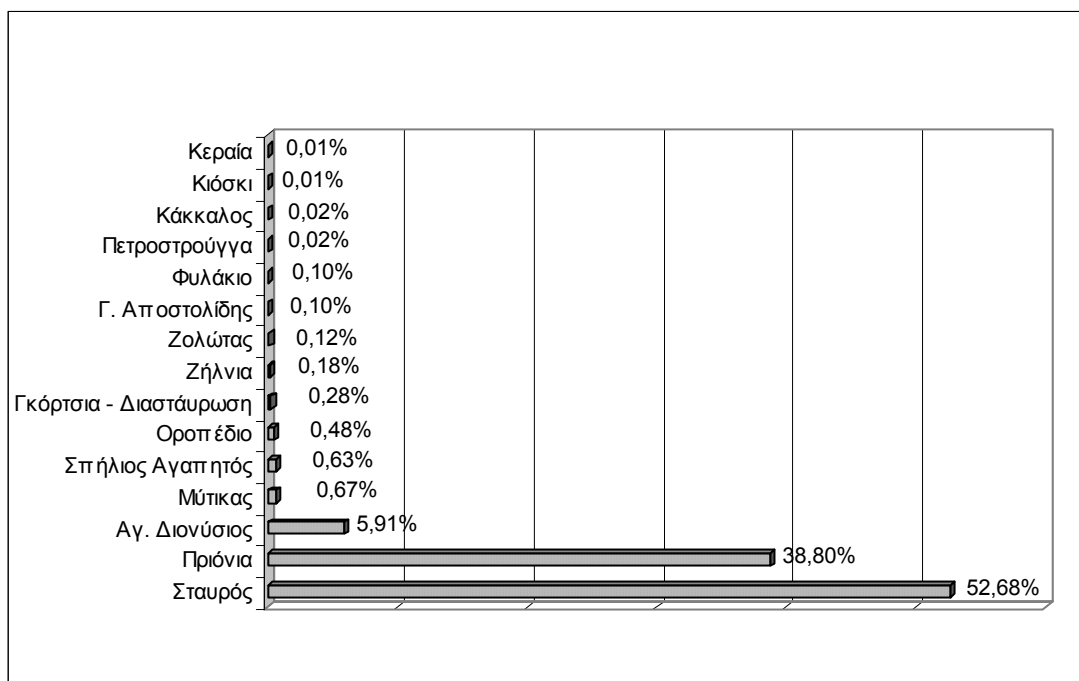
Από τον Πίνακα 21, καθώς και στο Σχήμα 12 ως προς τις προτιμήσεις των επισκεπτών φαίνεται πως ο πιο δημοφιλής προορισμός είναι ο Σταυρός που συγκεντρώνει το 52,68% των προτιμήσεων και έπονται τα Πριόνια με ποσοστό 38,80%. Την πρώτη τριάδα των προτιμήσεων την συμπληρώνει η Ιερή Μονή του Αγ. Διονυσίου με ποσοστό της τάξης των 5,91%.

Προορισμός	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοστό % των επισκεπτών
Σταυρός	64.960	52,68
Πριόνια	47.840	38,80
Αγ. Διονύσιος	7.281	5,91
Μύτικας	823	0,67
Σπήλιος Αγαπητός	774	0,63
Οροπέδιο	586	0,48
Γκόρτσια - Διασταύρωση	346	0,28
Ζήλνια	216	0,18
Ζολώτας	148	0,12
Γ. Αποστολίδης	128	0,10
Φυλάκιο	120	0,10
Πετρόστρουγκα	28	0,02
Κάκκαλος	22	0,02
Κιόσκι	17	0,01
Κεραία	12	0,01
Σύνολο	64.960	52,68

Πίνακας 21: Προορισμοί επισκεπτών (2001).

Οι υπόλοιποι προορισμοί παρουσιάζουν πολύ μικρά ποσοστά προτιμήσεων, γεγονός που φανερώνει και το σχετικά μικρό αριθμό πεζοπόρων και ορειβατών που προσέρχονται στη περιοχή. Έτσι, αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι μόλις ένα

περίπου 2% των επισκεπτών δηλώνει πως προορισμός του είναι οι Κορυφές (δηλ. το Οροπέδιο, ο Μύτικας και τα καταφύγια).

Σχήμα 12: Γραφική απεικόνιση των προορισμών των επισκεπτών του Δρυμού κατά το έτος 2001.

Z.9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Z.9.1. Εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας της περιοχής του Δρυμού

Η έννοια της φέρουσας ικανότητας γεννήθηκε στις Η.Π.Α. το 1960 για να καθορίσει τον αριθμό των ζώων που μπορεί να αντέξει ένα οικοσύστημα. Στη συνέχεια η έννοια διευρύνθηκε στη διαχείριση των Εθνικών Πάρκων και τη συσχέτιση του τουρισμού σε αυτά με τη κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος (Σβορώνου 2003).

Η φέρουσα ικανότητα μπορεί να οριστεί ως «...ο μέγιστος αριθμός ανθρώπων που μπορούν να χρησιμοποιούν μια περιοχή χωρίς να επιδρούν αρνητικά στο φυσικό περιβάλλον και στη ποιότητα της εμπειρίας των επισκεπτών ή ο αριθμός των ανθρώπων που μπορούν να επισκέπτονται και να διαμένουν σε μια περιοχή, χωρίς να προκαλούνται αρνητικές επιπτώσεις στη κοινωνική και πολιτιστική ζωή των μόνιμων κατοίκων και χωρίς η παρουσία τους να γίνεται ανεπιθύμητη από αυτούς» (Σπιλάνης και Βαγιάνη 2002).

Η έννοια της φέρουσας ικανότητας αφορά τα όρια του φυσικού, κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος μιας προστατευόμενης περιοχής και είναι ιδιαίτερα χρήσιμη όταν εξειδικεύεται στο τόπο και στον τύπο προβλημάτων που καλείται να

λύσει. Σύμφωνα με τον Διαμαντόπουλο κ. α. (2003), η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας (carrying capacity) του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου έγινε με την εφαρμογή συνδυασμένων μεθόδων και την εμπειρία που αποκομίσθηκε από την εφαρμογή τους σε χώρες του εξωτερικού, ενώ λήφθηκαν υπόψη και αρκετά στοιχεία οικολογικής, πολιτιστικής, κοινωνικής και οικονομικής (τουριστικής) φύσεως, όπως:

- οι όροι και οι περιορισμοί που προκύπτουν από το σύστημα ζωνοποίησης της άσκησης δραστηριοτήτων, που περιγράφηκε προηγουμένως
- η εποχικότητα της κίνησης
- ο μέσος όρος διάρκειας διαμονής των επισκεπτών
- ο συντελεστής *εμπειρίας / ικανοποίησης* του επισκέπτη (visitor experience), ο οποίος εκφράζεται με τη διαθεσιμότητα χώρου μονοπατιού ανά επισκέπτη έτσι ώστε να μην υποβαθμίζεται η ποιότητα της αισθητικής απόλαυσης
- οι συντελεστές περιβαλλοντικών επιπτώσεων (οικοτόπων, ορνιθοπανίδας, εδάφους)
- οι υποδομές εξυπηρέτησης των επισκεπτών εντός των ζωνών (μονοπάτια, διαμονή, διατροφή)

Η φέρουσα ικανότητα μιας προστατευόμενης περιοχής διακρίνεται στην «χωρική φέρουσα ικανότητα» (Physical Carrying Capacity - PCC) και στη «πραγματική φέρουσα ικανότητα» (Real Carrying Capacity - RCC). Η χωρική φέρουσα ικανότητα υπολογίστηκε βάσει του τύπου:

$$PCC = A \times U/a \times Rf$$

Όπου: A = διαθέσιμη έκταση για χρήση επισκεπτών

U/a = έκταση που απαιτείται για κάθε επισκέπτη

Rf = rotation factor (Περίοδος που είναι ανοικτή η περιοχή για επισκέψεις/[Μέσος χρόνος χρήσης/επίσκεψη])

Η πραγματική φέρουσα ικανότητα περιλαμβάνει τη χωρική φέρουσα ικανότητα αφαιρουμένων των διορθωτικών παραγόντων (corrective factors), οι οποίοι προκύπτουν λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής (περιβαλλοντικές και διαχειριστικές μεταβλητές) και υπολογίζεται βάση του τύπου:

$$RCC = PCC - Cf1 - Cf2 - \dots - Cfn$$

Όπου: Cf = ο διορθωτικός παράγοντας που εκφράζεται σε ποσοστό:

$$RCC = PCC \times (100 - Cf1)\% \times (100 - Cf2)\% \times \dots (100 - Cfn)\%$$

$$Cf = [M1 / Mt] \times 100$$

M1 = limiting magnitude of variable (περιοριστική επίδραση της μεταβλητής)

Mt = total magnitude of variable (συνολική επίδραση της μεταβλητής)

Για τη Ζώνη Α χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω διορθωτικοί παράγοντες:

Chab: οι αλπικοί και υπαλπικοί τύποι οικοτόπων, με βάση την κατάσταση διατήρησης, τη σχετική επιφάνεια και τη χρησιμοποιούμενη από τους επισκέπτες επιφάνεια

Cve: ο συντελεστής ικανοποίησης του επισκέπτη,

ενώ αντίστοιχοι προσαρμοσμένοι παράγοντες χρησιμοποιήθηκαν στην εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας στο σύνολο της Β και Γ Ζώνης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την εφαρμογή των παραπάνω τύπων, το σύνολο της φέρουσας ικανότητας του Δρυμού είναι 187.800 επισκέπτες σε ετήσια βάση για το διάστημα Μάιος - Οκτώβριος. Η τιμή αυτή προϋποθέτει την ισοκατανομή των επισκεπτών κατά τη διάρκεια των 6 μηνών, η τήρηση της οποίας επαφίεται στον εκάστοτε φορέα διαχείρισης της περιοχής.

Έτσι, στην Α' Ζώνη, κατά τη διάρκεια ενός μήνα ο μέγιστος αριθμός επισκεπτών δεν πρέπει να ξεπερνά τους 6.370 και επομένως (με 8 ώρες χρήση) τους 212 επισκέπτες / ημέρα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο δίκτυο των μονοπατιών γύρω από τις κορυφές (Μύτικας, Στεφάνι, Ζωνάρια, Οροπέδιο Μουσών, Σκάλα, Σκολιό) καθώς και στο μονοπάτι Πριόνια-Καταφύγιο Ζολώτα, ο αριθμός των επισκεπτών δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερος των 320 ατόμων. Αντίστοιχα, στις Β' και Γ' Ζώνες ο αριθμός σε μηνιαία βάση των επισκεπτών δεν θα πρέπει να ξεπερνά τις 25.000 επισκέπτες, όσον αφορά βέβαια την κίνηση των επισκεπτών στο δίκτυο των μονοπατιών.

Στις τιμές της φέρουσας ικανότητας στις ζώνες Β' και Γ' δεν συμπεριλαμβάνεται ο αριθμός των επισκεπτών της κατηγορίας της απλής παρατήρησης-διέλευσης μέσω της Γ' Ζώνης από το υφιστάμενο οδικό δίκτυο και συγκεκριμένα από τις αγροτοδοσικές οδούς Λιτόχωρο-Καταφύγιο, Σταυρός-Πριόνια, Παλιά Λειποκαρυά-Καρυά, Κοκκινοπηλός-Σαλατούρα και Καλύβια-Καλύβα Χριστάκη.

Z.9.2. Αξιολόγηση της προσφοράς και της ζήτησης υπηρεσιών αναψυχής του Δρυμού - Αποτελέσματα έρευνας

Με βάση τα κριτήρια που έχουν προταθεί από τη U.N.E.P., την I.U.C.N. και το Nature Conservation Council, ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου παρουσιάζει πολύ

υψηλή οικολογική σπουδαιότητα, λαμβάνοντας βαθμολογία ίση με 27 μονάδες σε σχέση με τις 34 που αντιστοιχούν στην άριστη (Πίνακας 22). Οι δυνατότητες εφαρμογής της διαχείρισής του είναι αρκετά υψηλές, αλλά θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση των οικοτουριστικών υποδομών, όπως η βελτίωση και σήμανση μονοπατιών, η περάτωση και λειτουργία του Κέντρου Ενημέρωσης και περιπύερων πληροφόρησης και η διασφάλιση ικανών οικονομικών πόρων που θα εγγυηθούν την ουσιαστική λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης.

Παρά όλα αυτά, κρίνεται απαραίτητη η διενέργεια διαχειριστικών παρεμβάσεων για την ανόρθωση της κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων, ιδιαίτερα δε των αλπικών (απαγόρευση κυκλοφορίας των επισκεπτών εκτός των μονοπατιών και των θέσεων θέας-παρατήρησης), αλλά και των άλλων τύπων οικοτόπων εκατέρωθεν των μονοπατιών, καθώς και της απαγόρευσης διάνοιξης νέων δασοδρόμων που συμβάλλουν στον κατακερματισμό και την σταδιακή υποβάθμιση του οικοσυστήματος (Διαμαντόπουλος κ. α. 2003, Ζάγκας κ.α. 2006, Τσιτσώνη κ.α. 2006).

Για την αξιολόγηση της τουριστικής προσφοράς του Δρυμού χρησιμοποιήθηκαν τα κριτήρια της ήπιας τουριστικής παρέμβασης σε τουριστικές περιοχές, που έχουν ως σκοπό τον προσδιορισμό της αντοχής της περιοχής ως προς την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά και τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής του πληθυσμού (Ε.Σ.Υ.Ε. 2001), εκτός των οικισμών του Πλαταμώνα και των Πόρων, σε καμία άλλη περιοχή γύρω από το Δρυμό δεν ξεπερνιέται το όριο του αριθμού των επισκεπτών ως προς τον πληθυσμό, με αποτέλεσμα οι περιοχές αυτές να διαθέτουν τη δυναμική της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης. Η μεγαλύτερη αναλογία που παρατηρείται στον Πλαταμώνα, στους Πόρους και οριακά στη Σκοτίνα οφείλεται στο γεγονός της μαζικής ανάπτυξης του τουρισμού σε παραθαλάσσιες περιοχές.

Γενικότερα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι στο σύνολό της η περιοχή του θεσσαλικού Ολύμπου παρουσιάζει μικρή τουριστική ένταση σε σχέση με τον Πιερίκο Όλυμπο καθώς διαθέτει περιορισμένες υποδομές και η τουριστική προσφορά βασίζεται σε μικρές οικογενειακές μονάδες.

<u>Κριτήρια</u>	Βαθμολογία κριτηρίου		
	-	I	II
A. Φυσικότητα			
1. Κατάσταση διατήρησης οικοσυστημάτων		1	
2. Χαμηλή πυκνότητα δρόμων πρόσβασης			2
B. Μοναδικά στοιχεία τοπίου			
1. Γεωμορφολογία			2
2. Ορθοπλαγιές			2
3. Ποικιλότητα τοπίων			2
4. Πολιτισμικά τοπία		1	
5. Άγρια φύση			2
Γ. Σπανιότητα ειδών			
1. Χλωρίδα			2
2. Ορνιθοπανίδα			2
3. Θηλαστικά		1	
4. Αμφίβια		1	
Δ. Δυνατότητα εφαρμογής της διαχείρισης			
1. Επιτυχής προστασία			2
2. Κέντρα ενημέρωσης		1	
3. Οικοτουριστικές υποδομές		1	
4. Μονοπάτια			2
5. Δυνατότητα παρατήρησης Άγριας Ζωής		1	

6. Δυνατότητες οικοτουριστικής ανάπτυξης			2
Σύνολο	27		

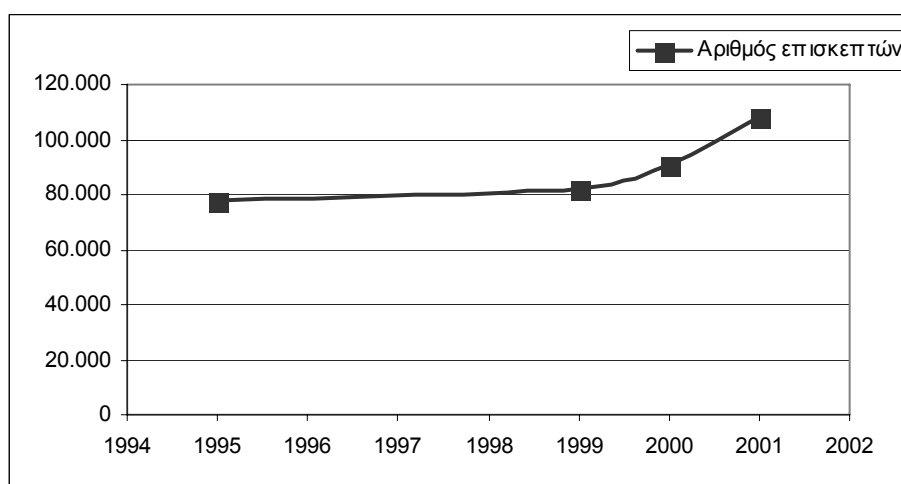
Πίνακας 22: Αξιολόγηση οικολογικής σπουδαιότητας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

Όσον αφορά τη ζήτηση από πλευράς των επισκεπτών, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των στοιχείων της Διεύθυνσης Δασών Νομού Πιερίας και συγκρίνοντας τον αριθμό των επισκεπτών κατά το διάστημα 1995-2001 (Πίνακας 23) παρατηρείται μία σταθερή αυξητική τάση από το 1995 μέχρι το 2001, με μία συνολική μεταβολή του αριθμού επισκεπτών της τάξης του 35,26%. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση σε αναψυχή και άλλου είδους τουρισμού, ηπιότερο, όπως είναι ο τουρισμός στη φύση.

Σημειώνεται και πάλι, πως ο αριθμός των επισκεπτών κάθε έτους αφορά στον αριθμό που επισκέφθηκε τον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου τους μήνες **Ιούλιο μέχρι και Νοέμβριο** του αντίστοιχου έτους.

Έτος	Αριθμός επισκεπτών	Μεταβολή
1995	77.837	-
1999	82.390	+ 5,85
2000	91.043	+ 10,50
2001	108.261	+ 18,91

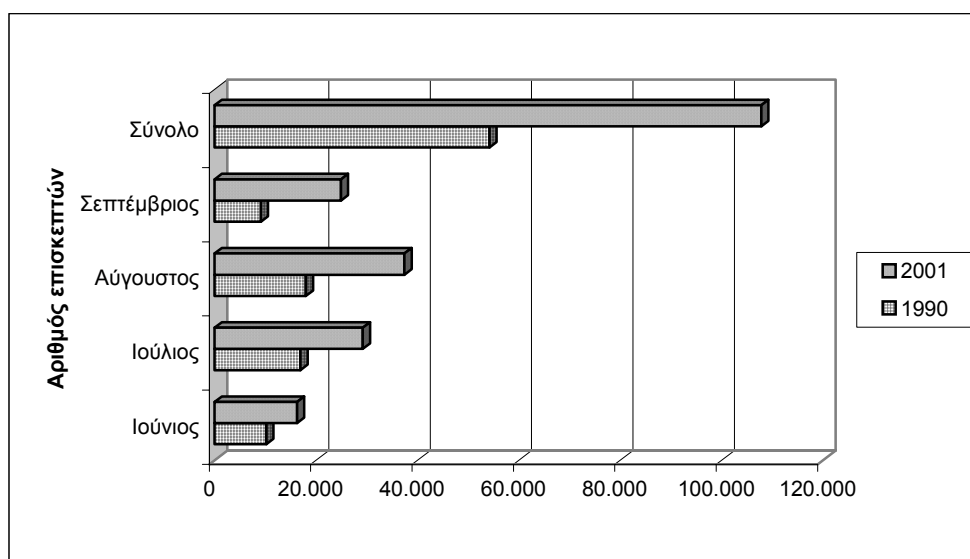
Πίνακας 23: Αριθμός επισκεπτών και μεταβολή του αριθμού αυτού (1995-2001).

Σχήμα 13: Γραφική απεικόνιση της μεταβολής των επισκεπτών του Δρυμού (1995-2001).

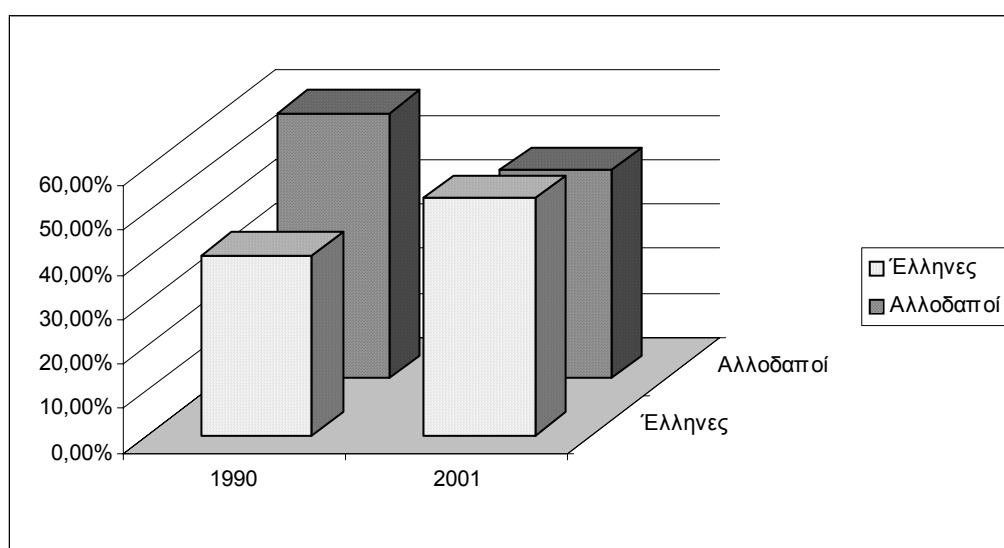
Ακόμα ένα σημείο άξιο παρατήρησης είναι η μεγάλη αύξηση των επισκεπτών στον Εθνικό Δρυμό, καθώς παρατηρείται σχεδόν ένας διπλασιασμός των επισκεπτών (για τους μήνες που υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία), ενώ ειδικότερα τον Σεπτέμβριο

(Σχήμα 14) παρατηρούμε υπερδιπλασιασμό του αριθμού επισκεπτών. Η τάση είναι ανοδική και αναμένεται μεγαλύτερη ζήτηση για αναψυχή στον Εθνικό Δρυμό στο άμεσο μέλλον.

Σχήμα 14: Μεταβολή του αριθμού των επισκεπτών του Δρυμού κατά τους μήνες αιχμής (1990 & 2001).

Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ενώ το έτος 1990 παρατηρούταν πολύ μεγαλύτερη προσέλευση αλλοδαπών τουριστών, το 2001 έχει επέλθει σημαντική αλλαγή και υπάρχει μια σχετική ισορροπία μεταξύ ελλήνων και αλλοδαπών και μάλιστα με μία μικρή υπεροχή των πρώτων (Σχήμα 15). Αυτή η διαπίστωση, καταδεικνύει ξεκάθαρα την αλλαγή της «τουριστικής συμπεριφοράς» των Ελλήνων για τουρισμό στη φύση.

Σχήμα 15: Μεταβολή στη σύνθεση των επισκεπτών του Δρυμού (1990 & 2001).

Σύμφωνα με τα ανωτέρω και λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας μπορεί να ειπωθεί, ότι η υφιστάμενη τουριστική αξιοποίηση του Εθνικού Δρυμού παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα καθώς παρατηρείται μεγάλος φόρτος, με αυξητική τάση στους μήνες Αύγουστο, Σεπτέμβριο και Ιούλιο με τις αντίστοιχες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Η απουσία κατάλληλης προβολής, οικοτουριστικών υποδομών, ενημέρωσης της τοπικής κοινωνίας, συστήματος διαχείρισης-διακίνησης και ελέγχου και οργανωμένης συνεργασίας με ελληνικά και διεθνή πρακτορεία οικοτουριστικών πακέτων, αποτελούν ορισμένους από τους βασικούς λόγους για την εικόνα που παρουσιάζει η τουριστική κίνηση στην περιοχή και αποτελούν τροχοπέδη στην επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί για την οικοτουριστική ανάπτυξή της, όπως π.χ. η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, με τις αντίστοιχες θετικές συνέπειες στην οικονομία της περιοχής (Διαμαντόπουλος και συν. 2003).

Η. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, μπορεί να ειπωθεί ότι η μελλοντική διαχείριση του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου πρέπει να στοχεύσει σε συγκεκριμένες προτεραιότητες και να καλύψει τις βασικές λειτουργικές ανάγκες της ευρύτερης περιοχής. Ως πρώτη προτεραιότητας έργο, πρέπει να θεωρείται μια εμπειριστατωμένη και λεπτομερής απογραφή του Δρυμού, με τη δημιουργία της απαραίτητης βάσης δεδομένων και της ανάπτυξης ενός καλά οργανωμένου Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (GIS). Το σύστημα αυτό θα εμπλουτίζεται και θα ενημερώνεται συνεχώς, αποτελώντας ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια του εκάστοτε διαχειριστή.

Ο σωστός χειρισμός των πληροφοριών που μπορεί να παρέχει το σύστημα αυτό, μπορεί να διασφαλίσει σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό τις προστατευτικές λειτουργίες του Δρυμού, αλλά και να προσδιορίσει την κατάλληλη τουριστική ανάπτυξη, τη χωροθεσία του και τις επιτρεπόμενες, κατά περιοχή, χρήσεις γης. Επίσης, καθίσταται πιο εύκολη η έκδοση σειράς ενημερωμένων θεματικών χαρτών, με την βοήθεια των οποίων θα είναι εφικτή η αποτελεσματικότερη παρακολούθηση και προστασία του Δρυμού, αλλά και η συνεχής σύγκριση και αξιολόγηση της κατάστασης των οικοσυστημάτων της βλάστησης, των πληθυσμών των ζώων και οποιασδήποτε θετικής ή αρνητικής αλλαγής.

Το δεύτερο και εξίσου σημαντικό ζήτημα που πρέπει να επιλύσει ο διαχειριστής του Δρυμού είναι η ρύθμιση και η αποτελεσματική αντιμετώπιση των κοινωνικών πιέσεων και απαιτήσεων, σε σχέση με τις λειτουργίες και την αξιοποίηση των φυσικών πόρων της περιοχής.

Ο Κανονισμός Λειτουργίας του Δρυμού που εφαρμόζεται μέχρι σήμερα δεν λαμβάνει υπ' όψη του τις ιδιαιτερότητες της περιοχής και τις απαιτήσεις των περιοίκων και των επισκεπτών. Το πρόβλημα αυτό μεγεθύνεται από τις ασύμβατες, προς την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του Δρυμού, χρήσεις, όπως η ανεξέλεγκτη βόσκηση και η, ανεξαρτήτως τρόπου και αιτιολογίας, απόληψη ξυλώδους κεφαλαίου. Οι περιορισμοί σε τέτοιου είδους χρήσεις είναι σε κάθε περίπτωση απαραίτητοι και επιβεβλημένοι, θα πρέπει όμως να συνοδεύονται από μια ευρεία και ολοκληρωμένη ενημέρωση του κοινού και να συνδυαστούν με τα κατάλληλα δασοπολιτικά μέτρα και ρυθμίσεις, οι οποίες θα ικανοποιούν το κοινωνικό αίσθημα και δεν θα προκαλούν μονομερή απώλεια εισοδήματος των ντόπιων κατοίκων. Η ενημέρωση πρέπει να είναι έντονη και συνεχής και, κατά το

δυνατόν, να εξειδικευθεί προς τους νέους ανθρώπους, οι οποίοι πρέπει να κατανοήσουν την αυτόνομη λειτουργία των δασικών οικοσυστημάτων και να αντιληφθούν την τεράστια σημασία τους για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της φυσικής κληρονομιάς.

Η δράση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου προς τις κατευθύνσεις αυτές έχει φέρει κάποια θετικά αποτελέσματα, καθώς σ' αυτόν κυρίως αποδίδεται η, θετική για το περιβάλλον, αλλαγή της στάσης της τοπικής κοινωνίας ως προς τις χρήσεις στην περιοχή του Δρυμού, αλλά και η υλοποίηση μελετών και έργων, προς την κατεύθυνση της αειφορικής διαχείρισης και ταυτόχρονα της βιώσιμης ανάπτυξης της ίδιας περιοχής.

Η σημερινή μορφή οργάνωσης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, αδυνατεί να ικανοποιήσει αποτελεσματικά τη φύλαξη, την προστασία της βιοποικιλότητας, την οργάνωση υποδομής για δραστηριότητες αναψυχής και τουρισμού, καθώς και την εν γένει διαχείρισή του. Η διαχείριση του Δρυμού και γενικότερα των προστατευόμενων περιοχών, προκειμένου να υπηρετήσει αποτελεσματικότερα την προστασία της φυσικής κληρονομιάς αλλά και τις διαχρονικά μεταβαλλόμενες λειτουργίες τους, θα πρέπει να «συμμαχήσει» με τους χρήστες των περιοχών αυτών, καθιστώντας κατά τον τρόπο αυτό την εμπλοκή τους στη διαχείριση περισσότερο σημαντική. Είναι ευνόητο ότι μια τέτοια προσέγγιση πρέπει να συνοδεύεται από εκφρασμένη αποφασιστικότητα και ισχυρή πολιτική βούληση για την εφαρμογή της ανωτέρω πολιτικής.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμοργιανιώτης Γ., 1997. Σχέδιο Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας. Υπουργείο Γεωργίας. Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος, Δασαρχείο Πάρνηθας. Αθήνα.
- Ανδρεδάκης Π., 1996. Αναθεώρηση γενικού διαχειριστικού σχεδίου Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Υπουργείο Γεωργίας, Γ.Γ. Δασών & Φυσικού Περιβάλλοντος, Γ. Δ/ση Ανάπτυξης & Προστασίας Δασών & Φ.Π. - Περιφερειακή Δ/ση Περίας - Περιφερειακή Δ/ση Λάρισας - Δ/ση Δασών Περίας - Δ/ση Δασών Λάρισας. 36 σελ. + Παρ/τα (Α, Β, Γ) + 7 χάρτες.
- Appelstrand M. 2002. Participation and societal values: the challenge for lawmakers and policy practitioners. *Forest Policy and Economics* 4: 281-290.
- Buttoud G. & Yunusova, Ir., 2002. A mixed model for the formulation of a multipurpose mountain forest policy. Theory vs. practice on the example of Kyrgyzstan. *Forest Policy and Economics* 4: 149-160.
- Dafis S. 1989. Vegetation and ecological particularities of mount Olympos. *Scientific Annals of the Department of Forestry and Natural Environment*. Vol LB/1. No24. Aristotle University of Thessaloniki (in greek) (3.1,4)
- dataservice.eea.europa.eu.
- Δημητρίου Α. 2002. Οικονομική ανάλυση της αειφορικής λειτουργίας προστατευόμενων φυσικών περιοχών. Η περίπτωση της Δαδιάς Έβρου. Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα, 238 σελ. + ερωτηματολόγιο.
- Διαμαντής Σ., 2002. Ολοκληρωμένη προσέγγιση στην προστασία των δασών και των δασικών οικοσυστημάτων. Πρακτικά 10^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου. «Έρευνα, Προστασία και Διαχείριση Χερσαίων Οικοσυστημάτων, Περιαστικών Δασών και Αστικού Πρασίνου». Τρίπολη, 26-29 Μαΐου 2002. Σελ. 41-54.
- Διαμαντόπουλος Σ., Τσιάντου Α., Καρολίδης Θ., Σούρλας Γ., Αγγέλου Δ., Λαζαρίδου Θ., Ξανθούλης Σ., Καραπέτσας Ν., Πιστικός Η. & Παρασκευάς Γ. 2003. Μελέτη διαχείρισης - διακίνησης επισκεπτών και ανάπτυξης οικοτουρισμού στο Εθνικό Πάρκο Ολύμπου. 166 σελ. + 2 Παρ/τα.

- Dudley N., Belokurov A., Higgins-Zogib L., Hockings M. & Stolton S. 2007. Tracking progress in managing protected areas around the world. Gland, Switzerland: WWF International. 29 pp.
- ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Δ/νση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού, Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος. Αθήνα. Δεκέμβριος 2003.
- Ervin J., 2003. Rapid Assessment of Protected Area Management Effectiveness in Four Countries. *BioScience* 53(9): 833-841.
- Ε.Σ.Υ.Ε., 2001. Απογραφή Πληθυσμού Ελλάδας. 18 Μαρτίου 2001.
- Ζάγκας Δ. Θ., 1994α. Τα οικοσυστήματα του Ολύμπου και προτάσεις για ανόρθωση των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων των δυτικών και νότιων πλαγιών του. Επ. Επ. Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Τόμος ΛΖ/1994, Αριθμ. 37.
- Ζάγκας Δ. Θ., 1994β. Η συμβολή της ανόρθωσης των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων των δυτικών και νοτίων πλαγιών του Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Πρακτικά 6^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου. «Δασική Ανάπτυξη, Ιδιοκτησιακό - Χωροταξικό». Χανιά, 6-8 Απριλίου 1994. Σελ. 154-162.
- Ζάγκας Θ., Τσιτσώνη Θ., Γκανάτσας Π., 2007. Η ανάδειξη της Λεκάνης του Κρικελλοπόταμου, ως μοχλός ανάπτυξης της περιοχής. Πρακτικά 13^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου «Ανάπτυξη Ορεινών Περιοχών - Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος». Ελληνική Δασολογική Εταιρεία. Καστοριά, 7-10 Οκτωβρίου 2007.
- Ζάγκας Θ., Γκανάτσας Π., Τσιτσώνη Θ., 2006. Φυσικά δασικά τοπία της χώρας μας, ζωντανά παραδείγματα αρχιτεκτονικής του τοπίου. Πρακτικά Επιστημονικής Διημερίδας «Φυσικό Τοπίο». Δράμα, 26-27 Μαΐου 2006.
- Zagas D. T., Ganatsas P. P., Tsitsoni K. T., 2002. Research on the forest habitats in the Olympus National Park, Greece. *Proceedings of 6th International Conference "Protection and restoration of the environment VI"*, Skiathos, 1-9 July 2002, Vol. 1, pp. 555-562.
- Zagas T., Tsitsoni T., Hatzistathis A., 2001. The mixed forests of Greece. *Silva Gandavensis* 66: 68-75.
- Green J. B. M. & Paine J., 1997. State of the world's protected areas at the end of the twentieth century. World Conservation Monitoring Centre, Cambridge, UK.

Paper presented at IUCN World Commission on Protected Areas Symposium on "Protected Areas in the 21st century: From islands to networks". Albany, Australia, 24-29th November 2007.

[I.U.C.N.] International Union for Conservation of Nature and Natural Resources 1984. World Conservation Strategy: Living Resource Conservation Development for Sustainable Development. Gland (Switzerland): IUCN, United Nations Environment Programme, and World Wildlife Fund.

[I.U.C.N.] International Union for Conservation of Nature and Natural Resources 1994. Guidelines for Protected Areas Management Categories. IUCN, Cambridge, UK and Gland, Switzerland. 261 pp.

[I.U.C.N.] International Union for Conservation of Nature and Natural Resources 1998. 1997 United Nations List of Protected Areas., WCMC/IUCN, Cambridge and Gland.

I.U.C.N. & U.N.E.P.-W.C.M.C., 2003. United Nations List of Protected Areas. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK and UNEP World Conservation Monitoring Centre, Cambridge, UK.

Κακούρος Π., Τσιαούση Β. & Χατζηχαράλαμπος Ε., 2004. Οδηγίες εκπόνησης σχεδίων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών. Ε.Κ.Β.Υ. & Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. Θέρμη Θεσσαλονίκης.

Καράβελλας Δ., Κατσαδωράκης Γ., Μαραγκού Π., Νάντσου Θ. & Σβορώνου Ε., 2003. Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών: οδηγός ορθής πρακτικής. WWF Ελλάς & Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.

Κασιούμης Κ., 1995. Διαχείριση Εθνικών Δρυμών και Προστατευόμενων Περιοχών. Σελ. 476-512. Μποναζούντας, Μ. (επιμ.). Επιλεγμένα Θέματα Διαχείρισης Περιβάλλοντος. Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας.

Μαλακού Μ., 1985. Μελέτη της πανίδας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Αθήνα, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης. 43 σελ.

Μαλαμίδης Γ., Ανδρεδάκης Π., Μαλακού Μ., Πιτσώκας Ε. & Ρωμανός Λ., 1988. Γενικό διαχειριστικό σχέδιο Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Νομαρχία Πιερίας - Διεύθυνση Δασών Πιερίας. 117 σελ + 7 χάρτες.

Μαλαμίδης Γ., Ελευθεριάδης Ν. & Αϊδονίδης Ε. 1992. Εθνικός Δρυμός Ολύμπου: Έρευνα της κοινωνικής του διάστασης. ΤΕΙ Καβάλας, ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., Ειδική έκδοση, Νο3. 55 σελ.

- McNeely J. A., 1994. Protected Areas for the 21st century: working to provide benefits to society. *Journal of forest research*. 3:390-405.
- McNeely J. A. & Miller K.R. eds. 1984. *National parks, conservation and development: the role of protected areas in sustaining society*. Washington, DC, IUCN/Smithsonian Institution Press.
- Nepal S.K. & Weber K.E., 1995. Managing resources and resolving conflicts: national parks and local people. *International Journal of Sustainable Development and World Ecology (United Kingdom)*. Vol. 2(1). 1995. pp. 11-25.
- Ντάφης Σ., 1989. Βλάστηση και οικολογικές ιδιαιτερότητες του Ολύμπου. *Επ. Επ. Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος*, Τόμος ΛΒ/1, Αριθμ. 24.
- Ντάφης Σ., 1992. Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών. *Επ. Επ. Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος*, Τόμος ΛΕ/1, Αριθμ. 2.
- Ντάφης Σ., Σμύρης Π., Ζάγκας Θ., Τσιτσώνη Θ., 1991. Παράγοντες που επηρεάζουν την εμφάνιση των δασοπονικών ειδών του Ολύμπου και ποια η δομή των δασών αυτών. *Τελική Έκθεση Προγράμματος, Φορέας Χρηματοδότησης: Υπουργείο Γεωργίας*. 1990-1991.
- Παπαγεωργίου Κ., Κασσιούμης Κ. & Τσιακίρης Ρ. 2003. Συγκριτική καταγραφή των απόψεων των επισκεπτών στους Εθνικούς Δρυμούς Βίκου-Αώου, Ολύμπου και Πάρνηθας για το βαθμό οργάνωσης, το φορέα διοίκησης και τη χρηματοδότηση της διαχείρισής τους. *Πρακτικά 11^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου. «Δασική Πολιτική, Πρεμνοφυή Δάση, Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος»*. Αρχαία Ολυμπία, 30 Σεπτεμβρίου-3 Οκτωβρίου 2003. Σελ. 696-704.
- Parageorgiou K., Kassioumis K. & Vakkas M., 2008. Restructuring of management bodies for protected areas in Greece. *Institute of Forest, Environmental and Natural Resource Policy. Forschungsbericht/Research Report 3-2008*.
- Παυλίδης Θ., 1998. Τεχνική έκθεση-μελέτη του υδατικού ισοζυγίου, της υδρολογικής και υδρογεωλογικής λειτουργίας του χειμάρρου Ενυπέα-Ολύμπου.
- Phillips A. & Miller K., 2000. Protected areas. Benefits beyond boundaries. *WCPA in action (www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/other)*.
- Pimbert P. M. & Pretty N. J., 1995. *Parks, People and Professionals: Putting 'Participation' into Protected Area Management*. United Nations Research Institute for Social Development. International Institute for Environment and

- Development. World Wide Fund for Nature. Discussion paper No 57, February 1995. UNRISD, Geneva.
- Σβορώνου Ε., 2003. Μέθοδοι διαχείρισης του οικοτουρισμού και του τουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές. WWF ΕΛΛΑΣ - Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
- Σμύρης Π., Ζάγκας Θ., Τσιτσώνη Θ., 1992α. Στάδια διαδοχής και παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη τους στο Βόρειο Όλυμπο. Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Θεσσαλονίκη, Τόμος ΛΕ/1: 309-368.
- Σμύρης Π., Τσιτσώνη Θ., Ζάγκας Θ., 1992β. Δυναμική των οικοσυστημάτων του Βόρειου Ολύμπου. Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου «Έρευνα Και Πράξη στα Ελληνικά Δάση», Καλαμάτα 4-6/3/1992. Ελληνική Δασολογική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη, 1: 156-165.
- Σπιλάνης Ι. & Βαγιάνη Α. 2002. Βιώσιμος τουρισμός και φέρουσα ικανότητα σε ευαίσθητα νησιωτικά οικοσυστήματα. Συνέδριο WWF Ελλάς "Μέθοδοι μέτρησης της φέρουσας ικανότητας και διαχείρισης επισκεπτών σε προστατευόμενες περιοχές. Αθήνα, Μάρτιος 2002.
- Strid A., 1980. Wild flowers of Mount Olympus. - Kifissia: Goulandris Nat. Hist. Museum, xxviii + 362 pp. incl. 109 plates.
- Ταμπάκης Α. Σ., 2009. Προστατευόμενες περιοχές: Πολιτικές του χθες και του σήμερα. Θέματα Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων, 1^{ος} τόμος: Εισαγωγή στη Δασολογική και Περιβαλλοντική επιστήμη. Περιοδική έκδοση του Τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Ορεσιτάδα, Φεβρουάριος 2009.
- Trakolis D., 2001. Perceptions, Preferences, and reactions of local inhabitants in Vikos-Aoos National Park, Greece. Environmental management 28(5): 665-676.
- Τσιτσώνη Θ., Ζάγκας Θ., Γκανάτσας Π., 2006. Δασοκομία και Διαμόρφωση Φυσικού Τοπίου. Πρακτικά Επιστημονικής Διημερίδας «Φυσικό Τοπίο», Δράμα, 26-27 Μαΐου 2006.
- Τσιτσώνη Θ. και Μπατάλα Ε., 2006. Το καθεστώς των Προστατευόμενων Περιοχών σε Ευρωπαϊκό και σε Παγκόσμιο Επίπεδο. Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος προς τιμή του Ομότιμου Καθηγητή Δ. Μουλαλή.

- Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. 2007. Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων της Εφαρμογής του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό. Αθήνα, Ιούνιος 2007.
- U.N.E.P.-W.C.M.C., 2000. Global Distribution of Current Forest Cover. <http://www.unep-wcmc.org/forest/global-map.htm>.
- Vandekerkhove K., Parviainen J. et al., 2004. Cost Action E27. Protected forest areas in Europe - Working Group 2: "Harmonization and improvement of information on European Protected Forest Areas - international dimension". Discussion paper: international classification and reporting on Protected Forest Areas. Scientific analysis and elements for improvement.
- W.W.F. Ελλάς, 2004. Αξιολόγηση του συστήματος προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας: Από τη θεωρία στην πράξη. Αθήνα, Σεπτέμβριος 2004.
- WWF Ελλάς, Mom-Εταιρεία για τη Μελέτη και Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Δίκτυο Μεσόγειος S.O.S. & ΑΡΧΕΛΩΝ-Σύλλογος για τη προστασία της θαλάσσιας χελώνας, 2005. Αναφορά για τη κατάσταση του συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα. Μάιος 2005.
- www.wdpa.org. The World Database of Protected Areas.
- www.unep-wcmc.org. United nations Environment Programme - World Conservation Monitoring Centre.
- www.mcpfe.com. Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe.
- www.terena.org. The Trans-European Research and Education Networking Association.
- Harisson J. et al., 1984. "The World Coverage of Protected Areas: Development Goals and Environment Needs" in: McNeely J.A. and K.R. Miller eds National Park, Conservation and Development. IUCN Smithsonian Institution Press, Washington, D.C.
- Χατζημπίρος Κ., 1996. Ενημερωτικά στοιχεία για την ελληνική φύση.
- Χατζημπίρος Κ., Μαμάσης Μ. & Κυρίτσης Ε., 2002. Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση - Φιλότης. Τομέας Υδατικών Πόρων - Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Αθήνα, 2002.
- Χατζηχαραλάμπους Ε., 2006. Οι προστατευόμενες περιοχές του Νομού Δράμας: Πολύτιμο φυσικό κεφάλαιο για την αειφόρο ανάπτυξη του νομού,

Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Δράμας, 3^ο Θεματικό Πεδίο: *Περιβάλλον – Τουρισμός – Πολιτισμός*. Δράμα, 2006.

Χατζηστάθης Α. & Ισπικούδης Ι., 1995. Προστασία της φύσης και αρχιτεκτονική του τοπίου. Γιαχούδη-Γιαπούλη Ο.Ε. Θεσσαλονίκη. Σελ. 417.

Hockings M., 2003. Systems for Assessing the Effectiveness of Management in Protected Areas. *BioScience* Vol 53 No 9: 823-832.

Horvat J., Glavac V. & Ellenberg H., 1974. *Vegetation Suedesteuropas*. Fisher Verlag., 1-768.